ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ

§1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ι. Η έννοια της ιδιοκτησίας στον ΠΚ: Ως ιδιοκτησία νοείται η κυριότητα επί πραγμάτων, δηλαδή η δυνατότητα του κυρίου να διαθέτει το πράγμα κατ' αρέσκεια και να αποκλείει κάθε ενέργεια άλλου πάνω σ' αυτό, εφόσον δεν προσκρούει στο νόμο ή στα δικαιώματα των άλλων.

ΙΙ. Ιδιοκτησία και περιουσία: Ως περιουσία νοείται το σύνολο των οικονομικών αξιών ενός προσώπου, που δεν αποδοκιμάζονται από το δίκαιο (προστατεύεται αυτοτελώς με τα ΠΚ 385 επ). Περιουσία και ιδιοκτησία δεν ταυτίζονται εννοιολογικά, γι' αυτό και η περιουσιακή ζημία δεν αποτελεί στοιχείο της α.υ. των εγκλημάτων κατά της ιδιοκτησίας.

ΙΙΙ. Γενική επισκόπηση των εγκλημάτων κατά της ιδιοκτησίας: Διακρίνονται σε ***εγκλήματα α) ιδιοποίησης,*** όπου η ιδιοκτησία προσβάλλεται χωρίς βλάβη της φυσικής υπόστασης ή της χρησιμότητας του πράγματος (π.χ. κλοπή, ληστεία, υπεξαίρεση) / ***και β) φθοράς.***

§2. ΚΛΟΠΗ (ΠΚ 372-374, 377-378)

Κλοπή είναι η αφαίρεση, από την κατοχή άλλου, ξένου –ολικά ή εν μέρει- κινητού πράγματος, με σκοπό παράνομης ιδιοποίησης. Απαιτείται (αλλά και αρκεί) τα στοιχεία της α.υ. να επικαλύπτονται από δόλο οποιουδήποτε βαθμού,

<u>Ι. Αντικειμενική υπόσταση</u>

1. Πράγμα: ενσώματο αντικείμενο, αυθύπαρκτο και απρόσωπο, δεκτικό εξουσίασης από τον άνθρωπο. Τα ***κοινόχρηστα πράγματα*** και τα προορισμένα για την εξυπηρέτηση δημόσιων, δημοτικών, θρησκευτικών ή κοινοτικών σκοπών μπορούν να είναι υλικά αντικείμενα κλοπής. Ο ***άνθρωπος,*** αντίθετα, δεν είναι πράγμα. Τα ***τεχνητά μέλη του ανθρώπινου σώματος*** που δεν είναι οργανικά συνδεδεμένα με αυτό (τεχνητά άκρα, περούκες, μασέλες) θεωρούνται πράγματα ≠ ο βηματοδότης, το χρυσό δόντι, η μεταλλική λάμα που εμφυτεύθηκε στο οστούν -> καθίστανται πράγματα με τον αποχωρισμό τους. Τα ***όργανα ή οι ιστοί*** (αίμα, σπέρμα) δεν είναι πράγματα, εφόσον είναι οργανικά συνδεδεμένα με το σώμα (έτσι, στοιχειοθετείται σωματική βλάβη και όχι κλοπή)· καθίστανται, όμως, όταν καταλύεται κατά τις κοινωνικές αντιλήψεις ο οργανικός δεσμός με το σώμα (έτσι, η αφαίρεση φιάλης αίματος με σκοπό παράνομης ιδιοποίησης συνιστά κλοπή). Τα αποσπασμένα από το σώμα όργανα και ιστοί (π.χ. μαλλιά, δόντια, ούρα) κατ' αρχήν είναι πράγματα και την επ' αυτών κυριότητα έχει το φυσικό πρόσωπο από το οποίο αποχωρίστηκαν. Εφόσον, όμως, προορίζονται για τη διατήρηση των σωματικών λειτουργιών ή τη μεταγενέστερη ενσωμάτωσή τους στο σώμα (μεταμόσχευση) ορθό είναι να θεωρηθεί ότι ανήκουν στο σώμα. Εννοείται ότι είναι πράγματα ***τα ενσώματα αντικείμενα που τελούν σε άλλης μορφής σύνδεσμο με το σώμα-*** π.χ. το μαργαριτάρι που κατάπιε ο Α για να μην του το πάρουν => η δια της βίας αφαίρεση του μαργαριταριού από τον Α με χορήγηση φαρμάκου συνιστά ληστεία. Η αφαίρεση του ***πτώματος*** συνιστά περιύβριση νεκρού (ΠΚ 201)· πάντως, ***σκελετοί και μούμιες*** μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο κλοπής.

Πράγματα είναι και τα ***ζώα.*** Φυσικά, δεν είναι πράγματα ***τα άυλα αγαθά*** (π.χ. αξιώσεις, δικαιώματα, προϊόντα της διανοίας, ιδέες, ειδήσεις, προθέσεις, το λογιστικό χρήμα, το λογισμικό και η πελατεία) Οι ***μορφές ενέργειας*** δεν είναι πράγματα, εκτός αν περιορίζονται σε ορισμένο χώρο και υπόκεινται σε

εξουσίαση (ΠΚ 372 §2). Αναλόγως, δεν είναι πράγμα η ***ομάδα πραγμάτων*** (-> αντικείμενο κλοπής μπορεί να είναι μόνο το επιμέρους πράγμα) και τα μέρη που απαρτίζουν ***σωρούς πραγμάτων.*** Αντιθέτως, το ***σύνθετο πράγμα*** (π.χ. αυτοκίνητο) είναι πράγμα , όπως και το ***παράρτημα*** > αυτός που κλέβει κύριο πράγμα με το παράρτημα του ΔΕΝ διαπράττει δύο κλοπές.
Η κατάσταση της ύλης στην οποία βρίσκεται το πράγμα είναι αδιάφορη, όπως και η οικονομική αξία. Άρα, πράγμα είναι και κάθε ενσώματο αντικείμενο, ακόμη κι αν έχει απλώς συναισθηματική, αποδεικτική ή επιστημονική αξία. Εξάλλου, κλοπή μπορεί να υφίσταται και χωρίς μείωση της περιουσίας -> π.χ. ο Α αφαιρεί από την κατοχή του Β κέρματα του 1€ αφήνοντας ίσης αξίας χαρτονομίσματα, ο Γ αφαιρεί από την κατοχή του Δ πίνακα αγοραίας αξίας 5000€ αφήνοντας 10000€.

2. Κινητό (ΠΚ 372): κάθε πράγμα που μπορεί πράγματι να μετακινηθεί, έστω και με απόσπασή του από ένα ακίνητο (π.χ. καρποί, μεταλλική πύλη ενός κτιρίου, βράχοι που κάποιος αφαιρεί από το ακίνητο άλλου, παράθυρα και στέγη οικίας, τοιχογραφίες ναού κλπ).

3. Ξένο: το πράγμα που ανήκει κατά κυριότητα σε άλλον. Δεν είναι ξένα τα πράγματα ***που ανήκουν αποκλειστικώς στον πράττοντα***· αντιθέτως, σε 'εν μέρει ξένο πράγμα' μπορεί να τελεστεί κλοπή. Δεν είναι ξένα, επίσης, τα ***αδέσποτα πράγματα*** *(=κανείς δεν έχει κυριότητα εξαρχής- π.χ. ελεύθερα άγρια ζώα ή είναι εγκαταλελειμμένα- π.χ. τα πλαστά χαρτονομίσματα που πέταξε ο ιδιοκτήτης τους για να τα ξεφορτωθεί ≠ τα κλεμμένα χρήματα που ο καταδιωκόμενος κλέφτης πετά στους διώκτες του για να τους καθυστερήσει => αν, λοιπόν, δεν αποκτηθεί η νομή δεν υπάρχει και πράγμα δεκτικό κλοπής).* ***Τα απολωλότα*** είναι ξένα- π.χ. το κλοπιμαίο που ο κλέφτης πέταξε στο δρόμο => εκείνος που τα αφαιρεί από την κατοχή του ευρέτη ή εκείνου που τα ιδιοποιήθηκε παράνομα, διαπράττει κλοπή. Για τις περιπτώσεις όπου το πράγμα 'παρέπεσε' (π.χ. ο κύριος κρύβει μερικά χαρτονομίσματα σ' ένα από τα αναρίθμητα βιβλία της βιβλιοθήκης του και ξεχνά σε ποιο) θα πρέπει να διακρίνουμε: Αν το πράγμα παραμένει στην ευρύτερη σφαίρα εξουσίας του κυρίου, αυτός δεν χάνει την κατοχή και, άρα, υπάρχει κλοπή· αν, όμως, τούτο δε συμβαίνει (π.χ. κρύβω νομίσματα σε δάσος και ξεχνώ το ακριβές σημείο) το πράγμα καθίσταται απολωλός => όποιος το ιδιοποιηθεί διαπράττει υπεξαίρεση.
Ξένο είναι και το πράγμα που μεταβιβάζεται στο πλαίσιο ***ανήθικης ενοχικής δικαιοπραξίας*** -> εκείνος που αφαιρεί χαρτονόμισμα από την κατοχή της ιερόδουλης, το οποίο της είχε δώσει αφού κάνει χρήση των 'υπηρεσιών' της, διαπράττει κλοπή. Ο ***θησαυρός*** ανήκει κατά το ήμισυ στον ευρέτη και κατά το άλλο ήμισυ στον κύριο του πράγματος, όπου ήταν κρυμμένος -> άρα, ο ευρέτης που ιδιοποιείται θησαυρό που βρήκε σε ξένο πράγμα τελεί υπεξαίρεση (όχι κλοπή).

<u>4. Κατοχή:</u> είναι η πραγματική (φυσική) εξουσία επί του πράγματος που ασκείται με φυσική θέληση εξουσίασης αυτού. Κριτήριο για τη συνδρομή των παραπάνω στοιχείων είναι η φυσική αντίληψη της καθημερινής ζωής, άλλως οι εύλογες αντιλήψεις των συναλλαγών. Η κλοπή προσβάλλει την κυριότητα και την κατοχή· στοιχειοθετείται, μάλιστα, και όταν ο κάτοχος είναι διαφορετικό πρόσωπο από τον ιδιοκτήτη. Κατοχή αποκτά και όποιος απέκτησε το πράγμα με αξιόποινη πράξη => κλοπή μπορεί να τελεστεί και κατά του κλέφτη π.χ. από το συμμέτοχό του, με αφαίρεση της κατοχής του κλοπιμαίου.

4.2 Φυσική εξουσία: όταν ο κάτοχος μπορεί να επενεργεί αμέσως στο πράγμα, χωρίς να απαιτείται να υπερνικήσει εμπόδιο (=ακώλυτα). Έτσι, κατοχή έχει κατ' αρχήν όποιος έχει υλική επαφή με το πράγμα· ομοίως, έχει κατοχή επί των κινητών που βρίσκονται στο χώρο που –κατά τη φυσική αντίληψη της καθημερινής ζωής- εξουσιάζει. Στο ηλεκτρικό ρεύμα και σε παρεμφερείς παροχές, η κατοχή του χρήστη αρχίζει μετά τη διέλευση του πράγματος από τον μετρητή. Παροδική (προσωρινή) παρακώλυση ή διακοπή της φυσικής εξουσίας δεν αίρει την κατοχή (εκτός αν υπερβεί ορισμένα

όρια), η οποία διατηρείται και όταν μεταβάλλεται η 'τοπική και χρονική σχέση' προς το πράγμα (π.χ. τα κινητά που βρίσκονται στην κατοικία του κυρίου, ακόμη κι αν αυτός αναχώρησε για μακρινό ταξίδι, το αυτοκίνητο που είναι σταθμευμένο στο δρόμο κλπ).
Γενικότερα, το πρόσωπο έχει φυσική εξουσία επί όλων των κινητών που βρίσκονται στους χώρους όπου αυτό ασκεί γενική κυριαρχία , δηλ. έχει επ' αυτών πραγματική εξουσία και γενική θέληση εξουσίασης = σφαίρες κυριαρχίας του προσώπου. Αλλά και ευρύτεροι χώροι- π.χ. τράπεζες, σχολεία, εκκλησίες, εστιατόρια, αερολιμένες- θεωρούνται ότι απαρτίζουν τη σφαίρα κυριαρχίας του προσώπου. Κατοχή υπάρχει και στα εμπορεύματα που εκτίθενται έξω από το κατάστημα του κατόχου, σ' εκείνα που τοποθετήθηκαν σε κλειστό κατάστημα και στα κινητά που βρίσκονται στον περιφραγμένο από τον κάτοχο χώρο. Απώλεια της κατοχής επέρχεται και όταν το πράγμα εξακολουθεί μεν να βρίσκεται στη γενικότερη σφαίρα κυριαρχίας του κατόχου, ακόμη μάλιστα κι αν αυτός γνωρίζει πού βρίσκεται αυτό, αλλά συγχρόνως πρέπει να υπερνικήσει κι άλλα εμπόδια για να ασκήσει τη φυσική εξουσία (=ιδίως όταν το πράγμα έχει περιέλθει στη σφαίρα κατοχής του δράστη). Ο πελάτης, όμως, του καταστήματος που τοποθετεί σε κουτί χαρτοπετσετών καλλυντικά προϊόντα πολύ μεγαλύτερης αξίας και επιχειρεί να τα περάσει από το ταμείο, πληρώνοντας το πολύ μικρότερο τίμημα που αντιστοιχεί στις χαρτοπετσέτες, διαπράττει απόπειρα απάτης (όχι κλοπής).
Η κατοχή διατηρείται αν ο κάτοχος κρύψει ο ίδιος το πράγμα έξω από τη σφαίρα κατοχής του, εκτός αν παύσει να έχει πρόσβαση στην κρυψώνα ή δεν τη βρίσκει πλέον. Χάνεται, βέβαια, αν ο δράστης κρύψει το πράγμα έξω από τη σφαίρα κυριαρχίας του κατόχου. Αν, όμως, το έκρυψε σε σημείο μέσα στη σφαίρα κυριαρχίας του κατόχου, τότε διακρίνουμε -> αν ο κάτοχος γνωρίζει πού βρίσκεται το πράγμα, η κατοχή δεν έχει χαθεί (π.χ. η Α βλέπει τον κηπουρό της Β να κρύβει στον κήπο της έπαυλής της ένα πολύτιμο κόσμημα που μόλις αφαίρεσε από το σπίτι της => απόπειρα) ≠ αν, πάλι, δε γνωρίζει, κατοχή δεν υφίσταται πλέον.
Δεν χάνεται η κατοχή επί πραγμάτων που παρέπεσαν αλλά παραμένουν στη σφαίρα κυριαρχίας του κατόχου, καθώς και επί πραγμάτων που ο κάτοχός τους τα ξέχασε εκτός της σφαίρας κυριαρχίας του, πλην όμως στη συνέχεια θυμάται πού βρίσκονται και μπορεί να τα ξαναπάρει χωρίς εξωτερικά εμπόδια. Πράγματα λησμονημένα εκτός της σφαίρας κυριαρχίας του κατόχου, ο οποίος όμως δε θυμάται πλέον πού βρίσκονται, δεν τελούν υπό την κατοχή του. Εφόσον, όμως, έχουν λησμονηθεί ή παρέπεσαν στη γενική σφαίρα κυριαρχίας άλλου, περιέρχονται στην κατοχή του τελευταίου- π.χ. το πορτοφόλι που έπεσε από τον κάτοχο σε έναν κινηματογράφο => κλοπή για αυτόν που το ιδιοποιείται.

4.3. Φυσική βούληση εξουσίασης: Διατηρείται και όταν ο κάτοχος έχει παριέλθει σε κατάσταση ύπνου ή αναισθησίας· ομοίως, δεν απαιτείται δικαιοπρακτική ικανότητα. Δεν απαιτείται να υπάρχει συνεχώς και αδιαλείπτως. Πράγματα τα οποία ήταν προορισμένα να περιέλθουν στη σφαίρα εξουσίας του προσώπου (π.χ. επιστολή σε γραμματοκιβώτιο) υπόκεινται στην κατοχή του, έστω κι αν αυτός αγνοεί την περιαγωγή τους στη σφαίρα της κυριαρχίας του. Αναλόγως, όταν πρόκειται για πράγματα που κατά την κοινή πείρα συμβαίνει να περιέρχονται σ' αυτή (π.χ. ρολόι που χάθηκε σε θέατρο), η άγνοια του κατόχου ότι το συγκεκριμένο πράγμα περιήλθε στη σφαίρα εξουσίας του, δεν παρεμποδίζει την κτήση κατοχής. ΟΜΩΣ, κατά τις κοινωνικές αντιλήψεις δε δημιουργείται κατοχή στο κλοπιμαίο που ο κλέφτης πέταξε στον κήπο μου για να το πάρει αργότερα με την ησυχία του.

4.4 Συγκατοχή: όταν η φυσική εξουσία ασκείται στο πράγμα από πλείονα πρόσωπα που όλα του έχουν φυσική βούληση εξουσίασης, ακόμη κι αν αγνοούν την από κοινού άσκηση της φυσικής εξουσίας. Στην περίπτωση αυτή, η κατάλυση της συγκατοχής από έναν συγκάτοχο σε βάρος άλλου μπορεί να συνιστά κλοπή, εκτός αν όλοι οι συγκάτοχοι ιδιοποιούνται από κοινού ξένο κινητό, οπότε στοιχειοθετείται υπεξαίρεση. Η συγκατοχή μπορεί να είναι ισοδύναμη ή διαβαθμισμένη (υπέρτερη ή υποδεέστερη). Κριτήριο είναι αφενός μεν αν ο συγκάτοχος έχει φυσική εξουσία, αφετέρου δε αν έχει

βούληση εξουσίασης. Αν έχει περιορισμένη εξουσία να επενεργεί κατά την κρίση του στο πράγμα, υπάρχει υποδεέστερη συγκατοχή.

4.5 Βοηθός κατοχής: απλώς βοηθεί τον κάτοχο στην άσκηση της φυσικής εξουσίας. Με άλλα λόγια, δεν έχει ουδεμία εξουσία ανάπτυξης πρωτοβουλίας, αλλά επενεργεί στο πράγμα σύμφωνα με τις υποδείξεις και οδηγίες του κατόχου ώστε να είναι όργανο του τελευταίου. Δεν απαιτείται να τελεί σε σχέση εξάρτησης προς τον κάτοχο. Αφαίρεση στοιχειοθετείται και όταν ο βοηθός κατοχής είναι νεκρός κατά το χρόνο που ο δράστης παίρνει το πράγμα στην κατοχή του. Βοηθός κατοχής είναι και εκείνος που κατά παράκληση του κατόχου προσέχει το πράγμα του τελευταίου.

4.6 Αφαίρεση πράγματος μετά το θάνατο του κατόχου; Η κατοχή παύει με το θάνατο του κατόχου. Σε περίπτωση θανάτου του κατόχου πρέπει να διακρίνουμε: αν ο θάνατος επήλθε στη σφαίρα γενικής κυριαρχίας άλλου- π.χ. σε νοσοκομείο- η αφαίρεση κινητού του θανόντος στοιχειοθετεί κλοπή· ομοίως, αν κατά το χρόνο του θανάτου η κατοχή περιήλθε σε συγκάτοχο ή σε παρευρισκόμενο κληρονόμο ≠ αν ο θάνατος, βέβαια, επέλθει στο δρόμο στοιχειοθετείται υπεξαίρεση σε βάρος των κληρονόμων. Ούτε, όμως, και σε βάρος των κληρονόμων του νεκρού υφίσταται κλοπή, αν αυτοί δεν ασκούν φυσική εξουσία επί του πράγματος. Αν, μάλιστα, λείπει και η γνώση της ύπαρξης των κληρονομιαίων πραγμάτων, υπάρχει υπεξαίρεση.

4.7 Το νομικό πρόσωπο μπορεί να έχει κατοχή; Το νομικό πρόσωπο μπορεί μεν να έχει κυριότητα σε ένα πράγμα, όμως, την κατοχή έχει μόνο ο εκπρόσωπός του, δηλ. φυσικό πρόσωπο.

4.8 Τραπεζική κατάθεση και κατοχή: Ο δικαιούχος τραπεζικού λογαριασμού δεν έχει την κατοχή επί των χρημάτων που είναι κατατεθειμένα σε αυτόν.

5. Αφαίρεση: είναι η κατάλυση της ξένης κατοχής που υφίσταται στο ξένο κινητό πράγμα και η θεμελίωση νέας κατοχής από το δράστη => όταν ο τελευταίος μπορεί να ασκεί ακώλυτα τη φυσική εξουσία, σε αντίθεση με τον προηγούμενο κάτοχο. Πρόκειται για προσβολή της πραγματικής εξουσίας και της βούλησης φυσικής εξουσίασης, παρά τη θέληση του κατόχου. Ο δράστης πρέπει να περιαγάγει το πράγμα στη φυσική εξουσία του, χωρίς να απαιτείται η απομάκρυνσή του από τη σφαίρα κυριαρχίας του κατόχου ούτε η εξασφάλιση της λείας. Η κατάλυση της ξένης κατοχής και η θεμελίωση νέας μπορεί να μη συμπίπτουν χρονικά- π.χ. ο Α κρύβει το δαχτυλίδι του Β σε απόμερο σημείο, με σκοπό να το αναλάβει με την πρώτη ευκαιρία, πράγμα που πράττει 3 μέρες μετά. Με την αφαίρεση πραγματώνεται η α.υ. της κλοπής· εφόσον συντρέχει και η υ.υ, υφίσταται τελείωση της κλοπής. Αυτό έχει μεγάλη πρακτική σημασία -> ***α) αν ασκηθεί σωματική βία κατά προσώπου πριν από την ολοκλήρωση της αφαίρεσης στοιχειοθετείται ληστεία*** ≠ ληστρική κλοπή, εφόσον συντρέχει και το ΠΚ 380 §3 / ***β) μετά την ολοκλήρωση της αφαίρεσης και πριν την ουσιαστική της αποπεράτωση δεν είναι δυνατή η συνέργεια.***
Για τη στοιχειοθέτηση της αφαίρεσης αρκεί ο δράστης να λάβει το ξένο πράγμα στη δική του φυσική κατοχή και εξουσία (ακόμη και για ελάχιστο χρόνο), ενώ είναι αδιάφορο αν αυτό –μετά την αφαίρεση- εξακολουθεί να βρίσκεται στον τόπο όπου ήταν ή μεταφέρθηκε αλλού, ή αν ο δράστης εξακολουθεί να βρίσκεται στον τόπο που τέλεσε την αφαίρεση. Θα πρέπει, όμως, να διακρίνουμε -> ***i) προκειμένου για μικρά πράγματα,*** η τελείωση της αφαίρεσης στοιχειοθετείται μόλις ο δράστης τα πάρει στα χέρια του, τα βάλει στις τσέπες του ή σε μια τσάντα, έστω κι αν παρευρίσκεται στη σφαίρα κυριαρχίας του πρώην κατόχου / ***ii) όταν πρόκειται για ογκώδη αντικείμενα,*** όταν η ολοκλήρωση της αφαίρεσης απαιτεί πλείονες πράξεις και όταν η κατάλυση της ξένης κατοχής απαιτεί την υπερνίκησης ενός εμποδίου, η θεμελίωση κατοχής από το δράστη συντελείται αφού απομακρυνθεί από τη σφαίρα κυριαρχίας του κατόχου. Έτσι, η συσκευασία ή η τοποθέτηση του πράγματος σε

συγκεκριμένο χώρο δε συνιστά τελειωμένη κλοπή· ομοίως, το κατέβασμα εικόνων τη εκκλησίας από τους δράστες και η τοποθέτησή τους λίγα μέτρα πιο πέρα, θεμελιώνει μόνο απόπειρα.

5.2 Αφαίρεση κατά έμμεση αυτουργία: η νέα κατοχή θεμελιώνεται από τρίτο, είτε καλόπιστο είτε κακόπιστο. Δεν απαιτείται να απέκτησε ο έμμεσος αυτουργός την κατοχή επί του πράγματος· το ότι την απέκτησε το όργανο αρκεί, εφόσον δεν είχε σκοπό παράνομης ιδιοποίησης.

5.3 Συγκατάθεση (στην άσκηση φυσικής εξουσίας): όταν υφίσταται, η κατοχή δεν καταλύεται ούτε υπάρχει αφαίρεση. Φυσικά, πρέπει να υφίσταται κατά το χρόνο μετάθεσης της κατοχής + φυσική ικανότητα βούλησης του συγκατατιθέμενου. Δεν απαιτείται να περιήλθε σε γνώση του δράστη ούτε χρειάζεται ικανότητα του κατόχου να αντιληφθεί τη σημασία της (=> ο δράστης που ιδιοποιείται διαπράττει υπεξαίρεση, εκτός αν έπεισε τον ιδιοκτήτη με ψευδείς ισχυρισμούς, οπότε τελεί απάτη). Η επιγενόμενη συναίνεση δεν επηρεάζει την αφαίρεση. Σε περίπτωση ισοδύναμης συγκατοχής, η συγκατάθεση αποκλείει την α.υ. μόνο αν παρέχεται από όλους τους συγκατόχους, ενώ επί διαβαθμισμένης πρέπει να παρέχεται από τον υπέρτερο συγκάτοχο.
Κλοπή, βέβαια, στοιχειοθετείται όταν η συγκατάθεση οφείλεται σε παραπλάνηση με την οποία ο δράστης απλώς δημιουργεί κατάλληλες συνθήκες για αφαίρεση και δεν επιτυγχάνει μια περιουσιακή διάθεση- π.χ. ο οδηγός Α πείθει τον ταξιδιώτη να κατεβεί για μια στιγμή από το αυτοκίνητο και φεύγει με τις αποσκευές του τελευταίου. Όταν ο ιδιοκτήτης του πράγματος δημιουργεί κατάλληλες συνθήκες για την τέλεση κλοπής προκειμένου να παγιδεύσει τον επίδοξο δράστη => απρόσφορη απόπειρα κλοπής + ο ιδιοκτήτης είναι agent provocateur (ΠΚ 46 §2).
Δεν υπάρχει συγκατάθεση όταν ο κάτοχος δεν έχει φυσική βούληση προς μεταβίβαση της κατοχής ή την ικανότητα να σχηματίσει τέτοια φυσική βούληση => στοιχειοθετείται κλοπή.
Όταν η συγκατάθεση προς μεταβίβαση της κατοχής παρέχεται υπό όρους, η απόκτηση της κατοχής χωρίς την πλήρωση των τελευταίων => κλοπή. Ο οδηγός που εφοδιάζει ο ίδιος το αυτοκίνητό του με καύσιμα σε πρατήριο αυτοεξυπηρέτησης και φεύγει χωρίς να πληρώσει, τελεί υπεξαίρεση.

5.4 Ανοιχτή κλοπή: Αφαίρεση στοιχειοθετείται ακόμη κι όταν γίνεται ‘μπροστά στα μάτια’ του κατόχου. Μάλιστα, η αφαίρεση δεν επηρεάζεται από την ικανότητα του κατόχου (ή τρίτου) να αναλάβει το πράγμα αμέσως από το δράστη.

5.5 Αφαίρεση με παράλειψη: Είναι δυνατή, λόγω του στοιχείου της κατάλυσης της κατοχής και της θεμελίωσης νέας, που λειτουργεί ως αποτέλεσμα έτσι ώστε η παράλειψη του υπό κρίση δράστη να παρεμποδίσει τη μετάθεση της κατοχής, μπορεί να συνιστά αφαίρεση όταν αυτός έχει ιδιαίτερη νομική υποχρέωση να την παρεμποδίσει -> διαπράττει κλοπή με παράλειψη αν έχει και σκοπό παράνομης ιδιοποίησης.

<u>ΙΙ. Υποκειμενική υπόσταση</u>

1. Υπαιτιότητα: Απαιτείται –αλλά και αρκεί- πρόθεση, δηλ. οποιαδήποτε μορφή δόλου. Είναι αδιάφορο για την ύπαρξη δόλου αν ο δράστης απέβλεπε εξ αρχής σε συγκεκριμένο πράγμα ή έπραξε για να αφαιρέσει ό,τι βρει. Αντίστοιχα, υπάρχει πραγματική πλάνη όταν ο δράστης αγνοεί στοιχείο της α.υ.- π.χ. ο οδηγός ταξί Β που απομακρύνεται μετά την αποβίβαση πελάτη, αγνοώντας ότι το πορτοφόλι του τελευταίου έπεσε στο πίσω κάθισμα. Αν ο κάτοχος συγκατατίθεται στη μετάθεση της κατοχής, ο δε πράττων το αγνοεί, μπορεί να στοιχειοθετηθεί απρόσφορη απόπειρα, αν προκαλείται εγκληματική εντύπωση (π.χ. η ανιψιά αφαιρεί με διάρρηξη κόσμημα που η θεία της είχε αποφασίσει να της χαρίσει).

2. Σκοπός *παράνομης* ιδιοποίησης: Συνθεμελιώνει το άδικο της κλοπής, δηλ. ενδεικνύει ότι η πράξη είναι κατ' αρχήν άδικη. Πρόκειται για το σκοπό του δράστη να ενσωματώσει –έστω πρόσκαιρα- το πράγμα στην περιουσία του αποδεχόμενος τον οριστικό αποκλεισμό του κυρίου του από αυτό => αποκτά το πράγμα χωρίς δικαίωμα και το διαθέτει ως κύριος. Η ιδιοποίηση είναι η αυθαίρετη επίτευξη μιας πλήρους κυριαρχικής σχέσης πάνω στο πράγμα = δεν υπάρχει νομική κύρωση. Δεν απαιτείται και πραγμάτωση του σκοπού, ενώ τυχόν μεταγενέστερη καταβολή του τιμήματος δεν τον αποκλείει (μπορεί να θεωρηθεί μόνο ως έμπρακτη μετάνοια).
Αντικείμενο της σκοπούμενης ιδιοποίησης μπορεί να είναι τόσο το πράγμα κατά την υλική του υπόσταση όσο και η ενσωματωμένη σ' αυτό αξία με ταυτόχρονο αποκλεισμό του δικαιούχου. Ο σκοπός του δράστη να αποδώσει το πράγμα μετά τη χρήση συνιστά σκοπό ιδιοποίησης όταν το πράγμα δεν υφίσταται απλώς τη φθορά που προσιδιάζει στη συνήθη χρήση του αλλά αναλίσκεται ή αλλοιώνεται σε τέτοιο βαθμό, ώστε κατά τις αντιλήψεις των συναλλαγών προκύπτει άλλο.

2.1 Lucrum ex re: Ο σκοπός ιδιοποίησης της αξίας συντρέχει μόνο όταν ο δράστης επιδιώκει να ενσωματώσει στην περιουσία του την αξία που προσιδιάζει στο πράγμα κατά το είδος, τη λειτουργία και τον οικονομικό του προορισμό. Όταν, αντίθετα, επιδιώκει το κέρδος από άλλη πηγή χρησιμοποιώντας το πράγμα απλώς ως μέσο προς το σκοπό αυτό (=lucrum ex negotio cum re), δηλ. επιδιώκει να ιδιοποιηθεί άλλη αξία και όχι εκείνη που ενσωματώνει το πράγμα, τότε δεν στοιχειοθετείται κλοπή. Έχει σκοπό παράνομης ιδιοποίησης όποιος αφαιρεί το πράγμα με σκοπό να το πωλήσει στον ιδιοκτήτη, εμφανιζόμενος σ' αυτόν ως κύριος· ομοίως, όταν ο δράστης αφαιρεί χρήματα για να εξοφλήσει με αυτά την οφειλή του προς τον ιδιοκτήτη, υπάρχει πρόθεση διαρκούς αποστέρησης.

2.2 Επιμέρους στοιχεία της ιδιοποίησης: ***α) Πρόσκτηση:*** Νοείται η έστω πρόσκαιρη ενσωμάτωση στην περιουσία του δράστη είτε του πράγματος κατά την υλική του υπόσταση είτε της αξίας του. Απαιτείται άμεσος δόλος α' βαθμού. // ***β) Αποστέρηση:*** Πρόκειται για τον οριστικό και διαρκή αποκλεισμό του ιδιοκτήτη από το πράγμα ή από την οικονομική αξία που αυτό ενσωματώνει. Αρκεί ενδεχόμενος δόλος.
Δεν χρειάζεται να επιδιώκει να το κρατήσει διαρκώς -> αν ο δράστης αφαιρεί το πράγμα να το καταστρέψει, να το πετάξει, να το εξαφανίσει, να του προκαλέσει φθορές, τότε δε στοιχειοθετείται σκοπός παράνομης ιδιοποίησης. Στοιχειοθετείται, όμως, αν μεσολαβήσει χρησιμοποίηση αυτού, αν η κατά προορισμό χρήση του συνδέεται αναπόσπαστα με την καταστροφή του, ή αν δια της καταστροφής ο δράστης αντλήσει κάποιο όφελος. Δεν έχει σκοπό ιδιοποίησης εκείνος που αφαιρεί το πράγμα για να το χρησιμοποιήσει προς το συμφέρον του ιδιοκτήτη· επίσης, δε συντρέχει όταν ο πράττων δεν επιδιώκει διόλου να μεταχειριστεί το πράγμα ως κύριος- π.χ. ο Α αφαιρεί το σκύλο του Β για να τον παραδώσει στην εταιρία προστασίας ζώων, επειδή ο ιδιοκτήτης του το βασανίζει. Ομοίως, δε συντρέχει όταν ο αφαιρών δεν επιδιώκει την πρόσκτηση (=δεν έχει άμεσο δόλο α' βαθμού)- π.χ. ο φυλακισμένος που δραπετεύει με τη στολή της φυλακής + όταν ο αφαιρών αποσκοπεί απλώς και μόνο στη χρήση του πράγματος + όταν αφαιρείται ένα έγγραφο από το δράστη, προκειμένου να το χρησιμοποιήσει στην τέλεση απάτης και μετά να το επιστρέψει. Αν, ωστόσο, αποδεχόταν το ενδεχόμενο της οριστικής αποστέρησης στοιχειοθετείται κλοπή.

2.3 Τα *έγγραφα* ως αντικείμενα ιδιοποίησης: ***i) Έγγραφα παραστατικά αξίας (αξιόγραφα, τραπεζογραμμάτια κλπ)*** > αντικείμενο ιδιοποίησης είναι η ενσωματωμένη σ' αυτά αξία. // ***ii) Έγγραφα αποδεικτικά δικαιώματος (ταυτότητα, βιβλιάριο καταθέσεων)*** > αντικείμενο ιδιοποίησης αποτελεί η υλική τους υπόσταση. Εκείνος, επομένως, που αφαιρεί την ταυτότητα ενός προσώπου με σκοπό να τελέσει με τη χρήση της απάτη και να την επιστρέψει, δεν έχει σκοπό ιδιοποίησής της.

2.4 Το παράνομο της σκοπούμενης ιδιοποίησης: Είναι παράνομη όταν προσβάλλει το δικαίωμα της κυριότητας κατά τρόπο αποδοκιμαζόμενο από το δίκαιο. Δεν είναι παράνομη -> ***α) στις περιπτώσεις που ο νόμος επιτρέπει / β) όταν η ιδιοποίηση του χρηματικού ποσού που αφαιρεί ο δανειστής από την κατοχή του οφειλέτη, εφόσον ισούται προς το οφειλόμενο και η αξίωση είναι ληξιπρόθεσμη.*** Ενδέχεται, όμως, ο ιδιοκτήτης να έχει συμφέρον επί τη μορφή χρήματος- π.χ. κέρματα => κλοπή. Αν η σκοπούμενη ιδιοποίηση δεν είναι παράνομη, δε συντρέχει ούτε το κατ' αρχήν άδικο της πράξης, έστω κι αν η αφαίρεση είναι εξ άλλου λόγου παράνομη. Στην περίπτωση αυτή η αφαίρεση μπορεί να ενέχει εγκληματικό άδικο μόνο αν πληροί την α.υ. άλλου εγκλήματος- π.χ. ο δράστης αφαιρεί από τον παθόντα δια της βίας χρήματα που ο τελευταίος του οφείλει και δεν του απέδιδε παρά τις επανειλημμένες οχλήσεις του => παράνομη βία (ΠΚ 330) σε αληθινή συρροή με αυτοδικία (ΠΚ 331). Μπορεί, όμως, η αφαίρεση που έχει σκοπό παράνομης ιδιοποίησης να μην είναι τελειωτικά άδικη, αν συντρέχει κάποιος λ.ά.α. (κατά κανόνα το ΠΚ 25)- π.χ. ο Α καταλαμβανόμενος αιφνιδίως από κρίση σακχάρου αφαιρεί από φαρμακείο ενέσεις ινσουλίνης, τις οποίες χρησιμοποιεί για να σώσει τη ζωή του. Καίτοι, το 'παράνομο' κρίνεται αντικειμενικά· γι' αυτό και ως προς τα πραγματικά περιστατικά που το θεμελιώνουν αρκεί ενδεχόμενος δόλος. Επιπλέον, απαιτείται να γνωρίζει ο δράστης την κοινωνική-νομική σημασία της ιδιοποίησης που επιδιώκει. Η πλάνη του ως προς τις πραγματικές προϋποθέσεις του κανόνα που αποκλείει το παράνομο της ιδιοποίησης είναι πραγματική και αποκλείει το δόλο του. Όταν, αντίθετα, νομίζει εσφαλμένα ότι έχει δικαίωμα να ιδιοποιηθεί το πράγμα, έχει πλάνη περί το άδικο, η οποία αποκλείει τον καταλογισμό μόνο αν είναι συγγνωστή.

2.5 Ιδιοποίηση υπέρ τρίτου: Σκοπός παράνομης ιδιοποίησης δε συντρέχει, όταν ο δράστης αφαιρεί το πράγμα για να το ενσωματώσει στην περιουσία άλλου. Ωστόσο, πρέπει να διαχωρίζουμε τις περιπτώσεις -> ***i) Ο δράστης έχει σκοπό παράνομης ιδιοποίησης όταν με την παράδοση του αφαιρεθέντος σε άλλον, ενσωματώνει στην περιουσία του το πράγμα ή την αξία του***. Αυτό συμβαίνει όταν σκοπεύει είτε να μεταβιβάσει το πράγμα σε τρίτον έναντι ανταλλάγματος είτε να το διαθέσει χωρίς αντάλλαγμα μεν, αλλά ιδίω ονόματι σαν να ήταν κύριος = όταν με τη μεταβίβαση αντλεί κάποιο οικονομικό όφελος από το πράγμα. ***ii) ΌΜΩΣ, όταν ο πράττων αφαιρεί για λογαριασμό άλλου και για να του το παραδώσει αμέσως-*** π.χ. ο Α μετά από παρότρυνση του Β, αφαιρεί το πορτοφόλι του Γ για να το δώσει στον Β => ο μεν Α τελεί υπεξαίρεση, ενώ ο Β είναι απλός συνεργός σ' αυτή.

ΙΙΙ. Απόπειρα κλοπής: Στοιχειοθετείται όταν ο δράστης τελεί πράξη που συνιστά αρχή εκτέλεσης της αφαίρεσης με πρόθεση ως προς την α.υ. του εγκλήματος και με σκοπό παράνομης ιδιοποίησης του πράγματος, χωρίς όμως η αφαίρεση να ολοκληρωθεί (π.χ. επειδή αποτρέπεται). Απρόσφορη απόπειρα είναι δυνατή- π.χ. ο δράστης διαρρηγνύει διαμέρισμα με σκοπό αφαίρεση αντικειμένων που δεν υπήρχαν στο συγκεκριμένο χώρο.
Αρχή εκτέλεσης συνιστά όχι μόνο η κατάλυση της ξένης κατοχής, αλλά και κάθε πράξη, πριν από αυτή, που –σε περίπτωση αδιατάρακτης συνέχειας των γεγονότων κατά το σχέδιο του δράστη- οδηγεί αμέσως στην αφαίρεση και τελεί σε άμεση τοπική ή χρονική συνάφεια προς αυτή.
Προπαρασκευαστικές πράξεις, αντιθέτως, συνιστούν η άφιξη στον τόπο τέλεσης, η στάθμευση του αυτοκινήτου όπου πρόκειται να φορτωθούν τα κλοπιμαία έξω από την κατοικία του θύματος, η προμήθεια διαρρηκτικών εργαλείων κλπ. Η απλή είσοδος στον τόπο τέλεσης ή το χτύπημα του κουδουνιού δε συνιστά πάντοτε απόπειρα κλοπής· θα πρέπει να διακρίνουμε -> ***α) αν η είσοδος ή η προσέλευση δε διαταράσσει την ειρηνευμένη κατάσταση του έννομου αγαθού,*** δε στοιχειοθετείται απόπειρα / ***β) αντιθέτως, στοιχειοθετείται αρχή εκτέλεσης, εφόσον από πραγματικά περιστατικά συνάγεται η πρόθεσή του να τελέσει κλοπή*** (=σχηματισμός της βούλησης + απόφαση αφαίρεσης) και δεν απαιτείται έναρξη της αφαίρεσης.

Η κλοπή είναι τετελεσμένη μόλις ο δράστης αποκτήσει την κατοχή στο πράγμα => μόνο αν αυτός έχει ακώλυτη πρόσβαση στο πράγμα ≠ απόπειρα. Όμως, σε ορισμένες περιπτώσεις (π.χ. σε ογκώδη αντικείμενα), η ολοκλήρωση της αφαίρεσης προϋποθέτει την απομάκρυνση του δράστη από τη σφαίρα κυριαρχίας του κατόχου· επομένως, μέχρι το σημείο αυτό υπάρχει απόπειρα.

2. Απόπειρα κατά συναυτουργία: Είναι δυνατή- π.χ. οι δράστες από κοινού εισέρχονται με σκοπό παράνομης ιδιοποίησης σε ξένο αυτοκίνητο και το αφαιρούν θέτοντάς το σε κίνηση με ένωση των καλωδίων της μίζας. Όταν πλείονες έχουν συναποφασίσει την τέλεση κλοπής, απόπειρα κλοπής κατά συναυτουργία διαπράττει και εκείνος που δεν πρόφτασε να αρχίσει την εκτέλεση της δικής του συμβολής, αρκεί να πραγματωθεί από έναν μόνο αρχή εκτέλεσης.

IV. Συμμετοχή

1. Συναυτουργία: Όταν πλείονες από κοινού αφαιρούν από την κατοχή άλλου ξένα κινητά πράγματα με σκοπό την παράνομη ιδιοποίησή τους -> αντικειμενικά απαιτείται η άμεση, αυτοπρόσωπη, ταυτόχρονη ή διαδοχική σύμπραξη περισσοτέρων + υποκειμενικά απαιτείται ***α) κοινός δόλος*** (=συναπόφασή τους να τελέσουν την πράξη από κοινού, ώστε καθένας τους να θέλει ή να αποδέχεται την τέλεσή της και να γνωρίζει ότι ο άλλος συμμέτοχος ενεργεί με δόλο και θέλει ή αποδέχεται την ένωση της δράσης) και ***β) σκοπός παράνομης ιδιοποίησης*** (πρέπει να συντρέχει σε όλους τους συμπράττοντες). Δεν είναι δυνατή διαδοχική συναυτουργία μετά την εκ μέρους του αυτουργού τελείωση του εγκλήματος, έστω κι αν η σύμπραξη τελείται πριν από την ουσιαστική αποπεράτωση αυτού.
Αναιρετικός έλεγχος > απαιτείται η διαπίστωση ότι το έγκλημα τελέστηκε από κοινού με σκοπό την παράνομη ιδιοποίηση, ενώ χρειάζεται και ειδικότερος προσδιορισμός της δράσης του κάθε συναυτουργού + μνεία των αντικειμενικών στοιχείων του εγκλήματος.

2. Συνέργεια: Άμεσος συνεργός είναι εκείνος που παρέχει τόσο αποφασιστική συνδρομή στον αυτουργό κατά την τέλεση της κλοπής, ώστε η απαξία της συμπεριφοράς του εξομοιώνεται με εκείνη της κύριας πράξης. Απλή συνέργεια υπάρχει σε κάθε άλλη περίπτωση συνδρομής είτε κατά το χρόνο τέλεσης της πράξης είτε πριν από αυτή.
Οι πράξεις του δράστη που τελούνται μετά την αφαίρεση αλλά πριν από την ολοκλήρωση της ιδιοποίησης, δεν αποτελούν στοιχεία της α.υ. της κλοπής. Έτσι, δεν έχουν σημασία για την ποινική αξιολόγηση της κλοπής πράξεις όπως η μεταφορά του πράγματος σε άλλον τόπο. Πράξεις που τελούνται μετά την τελείωση του εγκλήματος και μέχρι την ουσιαστική αποπεράτωσή του, μπορούν να συμβάλλουν στη θεμελίωση αξιοποίνου μόνο αν συγχρόνως αποτελούν και πράξεις α.υ. (βλ. στα διαρκή εγκλήματα). Κάθε μορφή συνδρομής στον αυτουργό μετά την τέλεση της κύριας πράξης είτε τιμωρείται αυτοτελώς είτε μένει ατιμώρητη. Εκείνος που βοηθεί τον φυσικό αυτουργό να μεταφέρει τα κλοπιμαία συνήθως είναι συγχρόνως και ηθικός συνεργός· εκείνος, πάλι, που βοηθεί τον κλέφτη του χρηματοκιβωτίου είναι συνεργός, διότι επί ογκωδών αντικειμένων, η αφαίρεση ολοκληρώνεται με την απομάκρυνση.

3. Ιδιαίτερες σχέσεις ή ιδιότητες (ΠΚ 49 §2): Τέτοια είναι η κατ' επάγγελμα ή κατά συνήθεια τέλεση κλοπής, που προσδίδει στην πράξη κακουργηματικό χαρακτήρα => πρέπει να συντρέχει ιδιαιτέρως και αυτοτελώς στον εκάστοτε συμμέτοχο. Επομένως, αν η εν λόγω περίσταση ισχύει π.χ. στο πρόσωπο του αυτουργού, αλλά όχι στον ηθικό αυτουργό, τότε ο πρώτος θα τιμωρηθεί ως δράστης κακουργηματικής κλοπής, ενώ ο άλλος ως ηθικός αυτουργός σε απλή κλοπή. Αντίστροφα, αν συντρέχει μόνο στο πρόσωπο του συνεργού, ο τελευταίος θα τιμωρηθεί ως απλός συνεργός σε κακουργηματική κλοπή, ενώ ο αυτουργός για απλή κλοπή.

V. Συρροές

1. Αληθινή συρροή: ***α) πλαστογραφία*** (ΠΚ 216), ακόμη κι αν τελείται προς συγκάλυψη της κλοπής / ***β) υπεξαγωγή εγγράφων*** (ΠΚ 222) / ***γ) εκβίαση (ΠΚ 385)*** / ***δ) απάτη*** / ***ε) λαθρεμπορία*** / ***στ) κατοχή ή εμπορία ναρκωτικών, παραβίαση κατασχέσεως (ΠΚ 177), αντίσταση κατά της αρχής (ΠΚ 167), παράνομη βία (ΠΚ 330) προς αποφυγή σύλληψης.***

2. Φαινόμενη συρροή: Όταν ο δράστης με πλείονες κινήσεις αφαιρεί πλείονα πράγματα στο πλαίσιο της αυτής απόφασης και οι επιμέρους πράξεις του τελούν σε τόσο στενό τοπικό και χρονικό σύνδεσμο, ώστε κατά τη φυσική αντίληψη της κοινωνικής ζωής αποτελούν μία ενότητα, υπάρχει φυσική ενότητα της πράξης και στοιχειοθετείται μόνο ένα έγκλημα κλοπής. Κριτήριο του ζητήματος, αν υπάρχει μία ή περισσότερες πράξεις, είναι η κατάλυση της ειρήνευσης του έννομου αγαθού. Όσο αυτή διαρκεί, οι πραγματώσεις της α.υ. στερούνται αυτοτελούς σημασίας. Η αφαίρεση με μία πράξη, πλειόνων πραγμάτων που ανήκουν στην κατοχή πλειόνων προσώπων συνιστά μία κλοπή.

2.2 Κλοπή και ***α) υπεξαίρεση:*** Η ιδιοποίηση του πράγματος από τον κλέφτη στοιχειοθετεί υπεξαίρεση και ως προς αυτόν είναι συντιμωρητή ύστερη πράξη (φαινόμενη πραγματική συρροή) μέχρι την παραγραφή της κλοπής· ομοίως, η ιδιοποίηση μέρους πράγματος, για το σύνολο του οποίου υπήρξε σκοπός ιδιοποιήσεως. Αντίθετα, το ραδιοκασετόφωνο αυτοκινήτου δύναται να καταστεί αντικείμενο χωριστής κλοπής, που συρρέει αληθώς με την κλοπή του αυτοκινήτου.
β) φθορά ξένης ιδιοκτησίας: Πρόκειται για συντιμωρητή πράξη συνοδείας και απορροφάται από την κλοπή (φαινόμενη κατ' ιδέα συρροή)· ομοίως, η καταστροφή ή βλάβη του κλοπιμαίου μετά την αφαίρεση. Αν, όμως, η φθορά αφορά σε άλλο υλικό αντικείμενο η συρροή είναι αληθινή.
γ) ληστεία: είναι ειδική έναντι της κλοπής και, επομένως, μεταξύ τους υφίσταται λογική σχέση.
δ) απάτη: τελούν σε σχέση αμοιβαίου αποκλεισμού, εφόσον υπάρχει συγκατάθεση του πλανώμενου κατόχου. Δυνατή είναι η αληθινή πραγματική συρροή -> η κλοπή ενός ξένου εγγράφου αποδεικτικού δικαιώματος που ο δράστης χρησιμοποιεί στη συνέχεια για να επιτύχει περιουσιακό όφελος· ομοίως, η κλοπή αυτοκινήτου και η ψευδής παράσταση του δράστη προς τον ιδιοκτήτη ότι μπορεί να του υποδείξει τον υπαίτιο έναντι αμοιβής.
ε) αποδοχή προϊόντων εγκλήματος: υφίσταται μεταξύ τους σχέση αμοιβαίου αποκλεισμού. Ωστόσο, σε περίπτωση συμμετοχής, πώς θα κριθεί π.χ. εκείνος που προκαλεί στον αυτουργό της κλοπής την απόφαση να κλέψει ένα πράγμα ή τον βοηθεί κατά την τέλεση της πράξης του και στη συνέχεια το δέχεται στην κατοχή του; Η συρροή είναι μεν πραγματική αλλά φαινόμενη· άρα, θα ισχύσουν οι αρχές της απορρόφησης.

VI. Ποινικές κυρώσεις: Η κλοπή τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον 3 μηνών (ΠΚ 372 §1 εδ. α') και με το συμπληρωματικό μέτρο ασφαλείας της §3, εφόσον η πράξη μπορεί να αποδοθεί σε φυγοπονία ή στη ροπή του δράστη προς τον άτακτο βίο (ΠΚ 72 §1, 4).

VII. Διακεκριμένες περιπτώσεις κλοπής

1. Κλοπή πράγματος ιδιαίτερα μεγάλης αξίας: Τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον 2 ετών, ενώ το πράγμα πρέπει να έχει αντικειμενικά οικονομική αξία. Η κρίση, ωστόσο, είναι σχετική και εξαρτάται και από τις λοιπές αντικειμενικές περιστάσεις, ιδίως 'εκ των προσώπων, του τόπου και του χρόνου'. Κατά το ΠΚ 98 §2, η αξία του αντικειμένου της πράξης λαμβάνεται συνολικά υπόψη αν ο δράστης απέβλεπε με τις μερικότερες πράξεις του στο αποτέλεσμα αυτό => ο ποινικός χαρακτήρας της πράξης προσδιορίζεται με βάση τη συνολική αξία του αντικειμένου. Άρα, στοιχειοθετείται κλοπή

ιδιαίτερα μεγάλης αξίας όταν η τελευταία προκύπτει το πρώτον από το άθροισμα των επιμέρους πράξεων.
Το ζήτημα αν η αξία του αντικειμένου είναι ιδιαιτέρως μεγάλη ανάγεται σε εκτίμηση περί τα πράγματα και δεν ελέγχεται από τον Άρειο Πάγο. Όμως, πρέπει να μνημονεύεται η κατ' αντικειμενική κρίση χρηματική αξία του αντικειμένου της κλοπής. Η άποψη αυτή, ωστόσο, δεν είναι ορθή και έχει δεχτεί κριτική.

2. Κακουργηματικές περιπτώσεις κλοπής: ΠΚ 374 -> Η κλοπή τιμωρείται με κάθειρξη μέχρι 10 ετών -> ***α) αν από τόπο προορισμένο για θρησκευτική λατρεία αφαιρέθηκε πράγμα προορισμένο γι' αυτή*** > Το ζήτημα κρίνεται κατά τους κανόνες της αντίστοιχης θρησκείας και συνήθως περιλαμβάνει τα αναγκαία πράγματα για την ιεροτελεστία και αυτά που χρησιμοποιούνται στις θρησκευτικές τελετές, εφόσον έχουν καταστεί ιερά με ειδική τελετή ή απλή ευλογία ≠ τα βιβλία ψαλμών, οι τοιχογραφίες, οι υπερβολικά φθαρμένες εικόνες. Τόπος αφιερωμένος στη θρησκευτική λατρεία είναι εκείνος όπου τελούνται λατρευτικές πράξεις (εκκλησία, τζαμί, συναγωγή), ενώ ως θρησκευτική νοείται η λατρεία οιασδήποτε γνωστής και ανεκτής κατά το Σύνταγμα θρησκείας (=φανερές δοξασίες + σύμφωνη με τη δημόσια τάξη). Υποκειμενικά δε, απαιτείται γνώση της ιδιότητας του αφαιρούμενου πράγματος και του προορισμού του τόπου από τον οποίο αυτό αφαιρείται. Οι ανωτέρω προϋποθέσεις πρέπει να συντρέχουν σωρευτικά.
β) αν αφαιρέθηκε πράγμα επιστημονικής, καλλιτεχνικής, αρχαιολογικής ή ιστορικής σημασίας που βρισκόταν σε συλλογή εκτεθειμένη σε κοινή θέα ή σε δημόσιο οίκημα ή σε άλλο δημόσιο οίκημα/τόπο > Δεν απαιτείται το πράγμα –κατά το χρόνο της αφαίρεσης- να ήταν πράγματι εκτεθειμένο σε μουσείο ή σε κοινή θέα· αρκεί κατά τον προορισμό του να ανήκει στους αναφερόμενους από τη διάταξη τόπους- π.χ. ο πολύτιμος πίνακας που κανονικά εκτίθεται στην πινακοθήκη, αφαιρείται από εργαστήριο συντήρησης όπου είχε μεταφερθεί προσωρινά. Η διάταξη δεν εφαρμόζεται αν αφαιρεθεί ο πολύτιμος πίνακας που ανήκει σε ιδιωτική συλλογή καθό χρόνο αυτός φυλάσσεται στην κατοικία του ιδιοκτήτη του. Ο τόπος όπου εκτίθεται, αρκεί να είναι προσιτός σε αόριστο αριθμό προσώπων και είναι αδιάφορο αν απαιτείται κάποια προϋπόθεση (π.χ. πληρωμή εισιτηρίου) ή αν η συλλογή είναι δημόσια/ιδιωτική. Δεν εμπίπτουν στην έννοια του δημόσιου τόπου η βιβλιοθήκη ενός Πρωτοδικείου, τα κελιά μοναχών, το εργαστήρι μιας πανεπιστημιακής ομάδας κλπ. Το πράγμα δε χρειάζεται να ανήκει σε συλλογή, εφόσον είναι εκτεθειμένο σε δημόσιο τόπο· έτσι, ένα και μόνο αντικείμενο μπορεί να είναι πρόσφορο προς τέλεση διακεκριμένης κλοπής- π.χ. ένα άγαλμα τοποθετημένο σε δημόσιο πάρκο ή σε μια πλατεία ≠ τα πράγματα που φυλάσσονται σε αποθηκευτικούς χώρους του μουσείου. Μπορεί ένα πράγμα που αξίζει να βρίσκεται σε μουσείο, να περιλαμβάνεται στα αντικείμενα εμπορίας ενός παλαιοπωλείου => ΟΧΙ αυξημένη προστασία.
γ) αν αφαιρέθηκε πράγμα που μεταφερόταν (π.χ. αποσκευές, βαλίτσες κλπ) με οποιοδήποτε δημόσιο συγκοινωνιακό μέσο ή ήταν τοποθετημένο σε χώρο προορισμένο για εναπόθεση πραγμάτων προς μεταφορά/παραλαβή ή μεταφερόταν από ιδιώτη > Δημόσιο είναι το συγκοινωνιακό μέσο που εξυπηρετεί αόριστο αριθμό προσώπων, ακόμη και τα μεταφορικά ζώα. Χώροι προορισμένοι για εναπόθεση πραγμάτων είναι αερολιμένες, αποβάθρες, σιδηροδρομικοί σταθμοί, σταθμοί υπεραστικών λεωφορείων κλπ. Η αυξημένη προστασία παρέχεται από την εναπόθεση του πράγματος στον προορισμένο προς τούτο χώρο μέχρι την ανάληψη και εκτείνεται καθ' όλη τη μεταφορά και, μάλιστα, ακόμη κι αν σε περίπτωση ατυχήματος τα πράγματα σκορπιστούν στο δρόμο ή ο ταξιδιώτης μεταφερθεί λόγω τραυματισμού σε νοσοκομείο (και δεν τα μεταφέρει πια αυτός).
δ) αν η κλοπή τελέστηκε από δύο ή περισσότερους που είχαν ενωθεί για να διαπράττουν κλοπές ή ληστείες > βλ. ΠΚ 187. Συμμορία στοιχειοθετείται μόνο όταν οι δράστες είχαν ενωθεί για να διαπράττουν πλείονες (είτε απροσδιορίστως, είτε ορισμένες) ληστείες, κακουργηματικές κλοπές ή κλοπές ιδιαίτερα μεγάλης αξίας. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να διακρίνουμε -> i) αν η συμμορία

αποσκοπούσε στην τέλεση πλειόνων κλοπών, ενώ τελέστηκε μόνο μία, η συρροή είναι αληθινή / ii) αν, όμως, τελέστηκαν και συνεκδικάζονται όλες οι κλοπές στις οποίες απέβλεπε η συμμορία, η συρροή είναι φαινομενική κατ' ιδέα. Πρόκειται δε για σχέση ειδικότητας, οπότε η επιβαρυντική περίσταση συντρέχει και επί ηθικής αυτουργίας.
ε) αν η πράξη τελέστηκε από πρόσωπο που διαπράττει κλοπές ή ληστείες κατ' επάγγελμα ή κατά συνήθεια ή αν η συνολική αξία των αντικειμένων της κλοπής υπερβαίνει τα 73000€ > Υφίσταται, όταν από την επανειλημμένη τέλεση της πράξης ή από την υποδομή που έχει διαμορφώσει ο δράστης με πρόθεση επανειλημμένης τέλεσης της πράξης προκύπτει σκοπός του για πορισμό εισοδήματος συστηματικά και με σταθερή ροπή, μεθοδικά, με ειδικές γνώσεις και δεξιότητες, οργανωμένα) + όταν έχει διαπραχθεί μία μόνο εγκληματική πράξη με πρόθεση επανειλημμένης διάπραξης και σκοπό πορισμού εισοδήματος. Χαρακτηριστικό της είναι η ύπαρξη αντικειμενικών δεδομένων που ενδεικνύουν ότι ο δράστης ενσαρκώνει τον αρνητικό τύπο του επαγγελματία -> εκδηλούμενη ετοιμότητα προς επανάληψη, δηλ. σταθερή εγκληματική βούληση, ώστε η επανάληψη να έχει χαρακτήρα καθημερινότητας, χωρίς να απαιτείται προσπάθεια προς υπερνίκηση αναστολών. Δεν απαιτείται υποτροπή, δηλ. προηγούμενες καταδίκες του δράστη για κλοπές ή ληστείες· αν -όμως- υπάρχει, η ποινή μπορεί να υπερβεί το όριο των 10 ετών και να φτάσει τα 20 έτη. Στον καθ' έξη ή κατ' επάγγελμα υπότροπο δράστη κακουργηματικής κλοπής επιβάλλεται υποχρεωτικά αόριστη κάθειρξη.

3. Κλοπή κατά του Δημοσίου ή των ΝΠΔΔ (ν. 1608/1950): Η βλάβη που προκλήθηκε ή οπωσδήποτε απειλήθηκε ή το όφελος που επιδίωξε/πέτυχε ο δράστης, πρέπει να υπερβαίνουν τα 150000€ => πρόσκαιρη κάθειρξη. Αν, όμως, συντρέχουν ιδιαίτερα επιβαρυντικές περιστάσεις και ιδίως αν το αντικείμενο της πράξης είναι ιδιαίτερα μεγάλης αξίας ή αν η τέλεση της πράξης εξακολούθησε για μακρό χρονικό διάστημα => ισόβια κάθειρξη.

4. Κλοπή μνημείων (άρθρο 53, ν. 3028/2002): Τιμωρείται με κάθειρξη μέχρι 10 ετών, αν έχει αντικείμενο μνημείο ιδιαίτερα μεγάλης αξίας που αφαιρέθηκε από ακίνητο μνημείο, από χώρο ανασκαμμένο, από μουσείο, από αποθηκευτικούς χώρους αρχαίων ευρημάτων ή από χώρο που φυλάσσεται συλλογή. Αν τελέστηκε από πρόσωπα ενωμένα για διάπραξη κλοπών ή ληστειών ή εγκλημάτων κατά της πολιτιστικής κληρονομιάς επιβάλλεται κάθειρξη· το ίδιο ισχύει και για την κατα συνήθεια ή κατ' επάγγελμα κλοπή μνημείων.

5. Συρροή επιβαρυντικών περιστάσεων κλοπής (ΠΚ 374): Καθιστά βαρύτερη την πράξη και λαμβάνεται υπόψη κατά την επιμέτρηση της ποινής, χωρίς να μεταβάλει το πλαίσιο της τελευταίας.

VIII. Προνομιούχες περιπτώσεις κλοπής

1. Κλοπή πράγματος ευτελούς αξίας: Τιμωρείται με χρηματική ποινή ή με φυλάκιση μέχρι 6 μηνών και η ποινική δίωξη προϋποθέτει έγκληση. Ως αξία του πράγματος νοείται η αγοραία κατά το χρόνο τέλεσης της πράξης. Επί πλειόνων συμμετεχόντων, πάντως, η αξία του αντικειμένου της κλοπής κρίνεται ενιαία, αδιαφόρως του αν το μερίδιο του καθενός είναι ασήμαντο· εξάλλου, το πράγμα δεν καθίσταται ευτελούς αξίας εκ του γεγονότος ότι ο παθών το είχε αποκτήσει δωρεάν. Η τυχόν μεταγενέστερη αύξηση της αξίας του πράγματος δεν ασκεί νομική επιρροή είτε αυτή οφείλεται σε ενέργεια του δράστη επ' αυτού είτε σε μεταβολή των συνθηκών. Η σημασία και λειτουργική χρησιμότητα που έχει το πράγμα για το δράστη ή τον κύριο δεν είναι αδιάφορες· λαμβάνονται υπόψη οι προσωπικές ανάγκες τους. Η πλάνη του δράστη ως προς το ευτελές της αξίας του πράγματος είναι πραγματική- π.χ. ο δράστης αφαιρεί μια χρυσή λίρα νομίζοντας ότι είναι πρωτοχρονιάτικη => κλοπή πράγματος ευτελούς αξίας, διότι αγνοεί περίσταση που επιβαρύνει το αξιόποινο. Όμως, αν ο δράστης

επιδιώκει να αφαιρέσει πράγμα μέτριας ή και μεγάλης αξίας, αλλά τελικά βρίσκει και κλέβει μόνο πράγμα ευτελούς αξίας, εφαρμόζεται η βαρύτερη διάταξη· το ίδιο ισχύει και όταν ο δράστης αφαιρεί πράγμα ευτελούς αξίας νομίζοντας ότι είναι πολύτιμο. Ως προς την έγκληση, επί πλειόνων συγκυρίων έκαστος έχει αυτοτελές δικαίωμα που δεν χρειάζεται να ασκηθεί από κοινού· αυτοτελές δικαίωμα έχει τόσο ο κύριος όσο και ο κάτοχος. Η κρίση για το αν το αντικείμενο της κλοπής είναι ευτελούς αξίας αποτελεί ζήτημα πραγματικό. Αντίθετα, κατά την κρατούσα θεωρία, το 'ευτελές' της αξίας αποτελεί αόριστη νομική έννοια. Επομένως, ο καθορισμός μεν του ύψους της ανίας του πράγματος αποτελεί κρίση περί τα πράγματα (μη ελεγχόμενη από τον Άρειο Πάγο), η ακολουθούσα, όμως, κρίση ότι -με βάση αντικειμενικά κριτήρια- η αξία αυτή είναι ευτελής υπόκειται σε αναιρετικό έλεγχο.

2. Κλοπή από ανάγκη για άμεση χρήση ή ανάλωση (ΠΚ 377 §2, εδ. β'): Η πράξη παραμένει ατιμώρητη, ενώ η ποινική δίωξη προϋποθέτει έγκληση, η μη εμπρόθεσμη υποβολή της οποίας εξαλείφει το αξιόποινο. Ως ανάγκη νοείται η σοβαρή οικονομική δυσχέρεια που απειλεί τους όρους συντήρησης του υπαιτίου ή της οικογένειάς του και δεν του επιτρέπει να αποκτήσει το πράγμα με νόμιμο τρόπο. Η πρόκλησή της δεν είναι απαραίτητο να υπήρξε ανυπαίτια- π.χ. χαρτοπαίκτης κλέβει μια τυρόπιτα για να κορέσει την πείνα του. Η ανάγκη πρέπει να αφορά το δράστη ατομικά· έτσι, δεν εφαρμόζεται αν ο τελευταίος κλέψει τρόφιμα για να τα δώσει στον λιμοκτονούντα γείτονα από οίκτο προς αυτόν. Με άλλα λόγια, θεσπίζεται λόγος αδυναμίας συμμόρφωσης προς το δίκαιο που θίγει ευθέως τον καταλογισμό. Πρέπει, πάντως, να πρόκειται για βασική βιοτική ανάγκη. Τι γίνεται, όμως, αν ο δράστης κλέψει ευτελές χρηματικό ποσό για να αγοράσει είδος άμεσης βιοτικής ανάγκης -> το ΠΚ 377 εφαρμόζεται αναλογικά in bonam partem. Η διάταξη εφαρμόζεται ακόμη κι όταν η πράξη τελείται κατ' εξακολούθηση. Αν ο δράστης νομίζει πεπλανημένα ότι τελεί σε ανάγκη, η οποία στην πραγματικότητα δεν υφίσταται => πλάνη ως προς την ύπαρξη λόγου που μειώνει τον καταλογισμό. Σε περίπτωση συρροής προνομιούχας και διακεκριμένης μορφής κλοπής, υπερισχύει η προνομιούχα- π.χ. ο δράστης κλέβει ένα κομμάτι από δέμα που μεταφέρεται με λεωφορείο. Σε περίπτωση συμμετοχής, εφαρμόζεται το ΠΚ 49 §- ο εύπορος που παρακινεί φτωχό να κλέψει πράγμα ευτελούς αξίας τιμωρείται ως ηθικός αυτουργός κατά ΠΚ 377 §2, εδ. α' (!).

<u>3. Υφαιρέσεις (ΠΚ 378):</u> Το προνόμιο συνίσταται μόνο στην κατ' έγκληση δίωξη. Αν αυτή υποβληθεί, επιβάλλεται η προβλεπόμενη από το οικείο έγκλημα ποινή. Έγκληση απαιτείται σε κάθε περίπτωση κλοπής ή υπεξαίρεσης όταν συντρέχουν οι όροι του ΠΚ 378 και, μάλιστα, όχι μόνο όταν το αντικείμενό τους είναι ιδιαίτερα μεγάλης αξίας, αλλά ακόμη και στην κακουργηματική κλοπή ή υπεξαίρεση. Πάντως, υφαίρεση δε μπορεί να συνιστά η ληστεία ή η ληστρική κλοπή. Το προνόμιο υφίσταται μόνο υπέρ του αυτουργού και όχι υπέρ του συμμετόχου, εκτός από την περίπτωση γ' του άρθρου. Η σχέση που θεμελιώνει το προνόμιο πρέπει να υφίσταται κατά το χρόνο τέλεσης της πράξης, αλλιώς διώκεται αυτεπάγγελτα· αλλά και αντίστροφα, επιγενόμενη άρση της σχέσης δεν επηρεάζει την κατ' έγκληση δίωξη. Η ύπαρξη συγγένειας προϋποθέτει ότι οι συγγενείς βρίσκονται στη ζωή- π.χ. η κλοπή σε βάρος της συζύγου πεθαμένου αδελφού διώκεται αυτεπάγγελτα. Η μνηστεία πρέπει να υφίσταται κατά το χρόνο της πράξης· αν η πράξη τελεστεί μετά τη λύση της μνηστείας στοιχειοθετείται το βασικό έγκλημα. Η διάσταση, όμως, των συζύγων δεν αίρει το προνόμιο, αφού γάμος υφίσταται. Η παραίτηση από την έγκληση ή η ανάκλησή της (ΠΚ 117 και 120) είναι λόγοι που εξαλείφουν το αξιόποινο της πράξης. Άρα, ωφελούν μόνο το συμμέτοχο στο πρόσωπο του οποίου συντρέχουν (ΠΚ 49 §2).

3.2 Ενδιαίτηση στο ίδιο σπίτι: Πρόκειται για τη συμβίωση που αφενός έχει μια διάρκεια (αδιαφόρως του αν υπάρχει κάποιος συγγενικός δεσμός μεταξύ των συνοικούντων), αφετέρου δε είναι οικειοθελής (=στηρίζεται στην ελεύθερη και χωρίς ελαττώματα βούληση των μερών). Τούτο **ΔΕΝ συμβαίνει:** ***στη φιλοξενία / στην καταναγκαστική συμβίωση βάσει κανόνων δημοσίου***

δικαίου (π.χ. φυλακή) / ***στη μη οικειοθελή συμβίωση από άλλη ανάγκη*** (π.χ. νοσοκομείο) / ***όταν απλώς υπάρχει εργασιακή ή οικονομική εξάρτηση / όταν ο παθών δε μπορεί να σχηματίσει βούληση συγκατοίκησης***- π.χ. επειδή έχει νοσηρή διατάραξη των πνευματικών λειτουργιών του / ***όταν υπάρχει απλή περιοδική συμβίωση, χωρίς να αναπτυχθεί στενός ηθικός σύνδεσμος / στην απλή ερωτική σχέση, χωρίς συμβίωση.***
Η πλάνη ως προς την ύπαρξη συγγένειας είναι πλάνη ως προς προϋπόθεση της έγκλησης και, άρα, άνευ σημασίας.

ΙΧ. Η κατ' εξακολούθηση κλοπή (ΠΚ 98 §2): Η αξία του αντικειμένου της πράξης λαμβάνεται συνολικά υπόψη, αν ο δράστης απέβλεπε με τις μερικότερες πράξεις του στο αποτέλεσμα αυτό => συνυπολογίζονται όλες οι επιμέρους κλοπές. Επειδή η σχετική κρίση του δικαστηρίου της ουσίας δεν υπόκειται σε αναιρετικό έλεγχο, ουδόλως απαιτείται να καθοριστεί η αξία του αντικειμένου της κάθε μιας μερικότερης πράξης κλοπής για τον χαρακτηρισμό αυτής ως ευτελούς αξίας ή μη. Αν, πάλι, ο δράστης απέβλεπε στην αφαίρεση χρηματικού ποσού ιδιαίτερα μεγάλης αξίας, το οποίο και αφαίρεσε με πλείονες μερικότερες πράξεις που η καθεμιά τους αυτοτελώς συνιστά απλή κλοπή, θα τιμωρηθεί για διακεκριμένη κλοπή (ΠΚ 372 §1 εδ. β'). Τέλος, αν απέβλεπε στην αφαίρεση ποσού άνω των 73000€ και το επέτυχε με πλείονες μερικότερες πράξεις, κάθε μια από τις οποίες συνιστά πλημμελληματική κλοπή, θα τιμωρηθεί για κακούργημα κατά ΠΚ 98 §2.
Η λέξη 'απέβλεπε' αποδίδει το νόημα ότι ο δράστης πρέπει να επεδίωξε την απόκτηση πραγμάτων με τη συνολική αξία εκείνων που τελικά ιδιοποιήθηκε. Η επιδίωξη (άμεσος δόλος α' βαθμού) είναι, μάλιστα, ανεξάρτητη του αν ο δράστης προβλέπει ή όχι ως βέβαιο το αποτέλεσμα.
Τόπος τέλεσης της κακουργηματικής κλοπής είναι η Ελλάδα, έστω κι αν στη χώρα μας τελέστηκε μία μόνο από τις επιμέρους πράξεις που την απαρτίζουν. Παροχή συνδρομής σε μία μερικότερη πράξη κλοπής συνιστά συνέργεια στο ενιαίο έγκλημα, εφόσον και ο συμμέτοχος απέβλεπε στην εκ μέρους του αυτουργού τέλεση του βαρύτερου εγκλήματος. Αν, αντίθετα, στο πρόσωπο του συμμετόχου δε συντρέχει το πρόσθετο αυτό υποκειμενικό στοιχείο, αυτός θα τιμωρηθεί για συμμετοχή μόνο στην επιμέρους κατά ΠΚ 49 §2.
Στην κλοπή κατ' εξακολούθηση σε βάρος του Δημοσίου, ο προαναφερθείς αθροιστικός υπολογισμός ισχύει μόνο αν ο δράστης απέβλεπε εξυπαρχής στην ιδιοποίηση πραγμάτων, των οποίων η συνολική αξία υπερβαίνει τα 150000€.

Χ. Ειδικές διατάξεις: Οι ειδικότερες μορφές κλοπές προϋποθέτουν ότι στοιχειοθετείται το βασικό έγκλημα της κλοπής και επιπλέον συντρέχουν τα στοιχεία που απαιτεί ο εκάστοτε νόμος- π.χ. ***α) Κλοπή στρατιωτικών πραγμάτων / β) Αγροτική κλοπή / γ) Ζωοκλοπή / δ) Ιχθυοκλοπή / ε) Κλοπή φορτίου ή εξοπλισμού πλοίου***

ΧΙ. Σύληση νεκρού (ΠΚ 373): Πρόκειται για ιδιώνυμο έγκλημα. Ως υπαίτιος κλοπής τιμωρείται και όποιος νεκροσυλήσει (=κατάληψη κινητών πραγμάτων ευρισκόμενων στον τάφο μαζί με το νεκρό) με τυμβωρυχία. Τόπος τέλεσης είναι μόνο η τυμβωρυχία, δηλ. η εκσκαφή του τάφου. Η πράξη συρρέει αληθινά με περιύβριση νεκρού κατά ΠΚ 201.

ΧΙΙ. Μεταβολή κατηγορίας: ***Επιτρεπτή*** η μεταβολή της κατηγορίας από κλοπή σε αυτοδικία, από αγροτική κλοπή σε αυτοδικία, από κλοπή ή απόπειρα κλοπής σε απρόσφορη απόπειρα κλοπής, από κλοπή σε υπεξαγωγή εγγράφου, από κλοπή αντικειμένου ιδιαίτερα μεγάλης αξίας σε κλοπή ευτελούς αξίας, από κλοπή σε κλοπή χρήσης μεταφορικού μέσου. Αντίθετα, είναι ***ανεπίτρεπτη*** η μεταβολή κατηγορίας από κλοπή σε αποδοχή προϊόντων αυτής.

§3. ΥΠΕΞΑΙΡΕΣΗ (ΠΚ 375, 377-378)

Υπεξαίρεση τελεί όποιος ιδιοποιείται παράνομα ξένο (ολικά ή εν μέρει) κινητό πράγμα που περιήλθε στην κατοχή του με οποιονδήποτε τρόπο (ΠΚ 375 §1). Ο δράστης προσβάλλει μόνο την κυριότητα και όχι την κατοχή.

Ι. Αντικειμενική υπόσταση

1. Πράγμα: Υλικό αντικείμενο είναι ξένο -εν όλω ή εν μέρει- κινητό πράγμα. Άρα, ισχύουν όσα αναφέρθηκαν για το υλικό αντικείμενο της κλοπής· ειδικότερα όμως ->

1.1 Τα μη ενσώματα αντικείμενα: Δεν είναι πράγματα τα περιουσιακά δικαιώματα, οι απαιτήσεις, οι πληροφορίες και το λογισμικό. Είναι, όμως, οι επιταγές, μετοχές, συναλλαγματικές κλπ. Ως πράγματα νοούνται και οι διάφορες μορφές ενέργειας. Τέλος, δεν είναι πράγμα το λογιστικό χρήμα, άρα, ούτε αντικείμενο υπεξαίρεσης.

1.2 Αξία του πράγματος: Δεν αποτελεί στοιχείο της α.υ. => αντικείμενο υπεξαίρεσης μπορεί να είναι και πράγμα χωρίς οικονομική αξία. Πάντως, ο προσδιορισμός της αξίας του πράγματος είναι αναγκαίος όταν η υπεξαίρεση έχει αντικείμενο ιδιαίτερα μεγάλης αξίας.

1.3 Ατομικά ορισμένο πράγμα ως αντικείμενο της υπεξαίρεσης: Αν, αντίθετα, δεν είναι σαφές σε ποιο πράγμα αναφέρεται η ιδιοποίηση, τότε δεν διαπράττεται τετελεσμένη υπεξαίρεση, αλλά απόπειρα.

2. Ξένο: είναι το πράγμα που ανήκει σε ξένη ως προς το δράστη κυριότητα- π.χ. ο Α αγοράζει ένα πλοίο από τον Β και καταβάλλει σ' αυτόν το τίμημα, πλην όμως δε μεταγράφει στο νηολόγιο το ιδιωτικό συμφωνητικό και, επομένως, δεν κατέστη κύριος των κερδών. Άρα, δεν υπάρχει ξένο ούτε τελείται υπεξαίρεση.

2.2 Περιπτώσεις κτήσης κυριότητας:
i) Αφανής εταιρία **>** Ο διαχειριστής αφανούς εταιρίας καθίσταται κύριος αυτών που αποκτά κατά τη διαχείριση της εταιρίας.
ii) Δάνειο **>** Στη σύμβαση δανείου ο λήπτης γίνεται κύριος των δοθέντων χρημάτων και η άρνηση επιστροφής τους δε συνιστά υπεξαίρεση, αλλά αθέτηση αστικής υποχρέωσης.
iii) Ανώμαλη παρακαταθήκη **>** Λογίζεται ως δάνειο, αν ο θεματοφύλακας έχει την εξουσία να χρησιμοποιεί τα κατατεθειμένα χρήματα. Ο λήπτης, λοιπόν, γίνεται κύριος των δοθέντων, υπέχοντας μόνο ενοχική υποχρέωση να αποδώσει άλλα πράγματα της ίδιας ποσότητας και ποιότητας, η δε άρνηση επιστροφής τους δε συνιστά υπεξαίρεση.
iv) Εισφορές συμβολαιογράφων **>** Περιέρχονται κατά κυριότητα στους ίδιους τους συμβολαιογράφους και -κατά συνέπεια- η μη απόδοσή τους δε συνιστά υπεξαίρεση στην υπηρεσία.
v) Αλληλόχρεος λογαριασμός **>** Δε διαπράττει υπεξαίρεση ο ιδιοποιούμενος το κατάλοιπο αλληλόχρεου λογαριασμού.
vi) Κοινός λογαριασμός **>** Ο δικαιούχος που προβαίνει σε ανάληψη από κοινό λογαριασμό δε διαπράττει υπεξαίρεση, διότι το αναλαμβανόμενο χρηματικό ποσό δεν είναι ξένο.
vii) Συνάφεια **>** Αν κινητά πράγματα που ανήκουν σε διάφορους κυρίους ενωθούν κατά τέτοιο τρόπο που γίνονται συστατικά ενιαίου πράγματος, οι κύριοί τους γίνονται συγκύριοι του νέου πράγματος ανάλογα με την αξία των πραγμάτων. Αν, όμως, το ένα από αυτά θεωρείται ότι είναι το κύριο

πράγμα, τότε ο κύριός του αποκτά την κυριότητα όλου του πράγματος και, άρα, όταν το κατακρατεί δε διαπράττει υπεξαίρεση.
viii) Ακυρώσιμη δικαιοπραξία > Δεν είναι ξένο το πράγμα που περιήλθε στην κατοχή του δράστη με δικαιοπραξία ακυρώσιμη, μέχρι την ακύρωσή της. Έτσι, η στοιχειοθέτηση υπεξαίρεσης αποκλείεται όταν το κινητό πράγμα παραδόθηκε και μεταβιβάστηκε ένεκα πλάνης ή απάτης.
ix) Αναστροφή πώλησης > Αν έγινε ανεπιφύλακτη καταβολή του τιμήματος, η κυριότητα του δοθέντος πράγματος δεν επανακάμπτει αυτοδικαίως στον αρχικό ιδιοκτήτη. Έτσι, δεν τελεί υπεξαίρεση.
x) Κτήση πράγματος μέσω άμεσου αντιπροσώπου > Την κυριότητα του πράγματος αποκτά ο αντιπροσωπευόμενος. Άρα, ο αντιπρόσωπος είναι απλός κάτοχος και, αν ιδιοποιηθεί το πράγμα διαπράττει υπεξαίρεση.
xi) Δικαίωμα εξώνησης > Δεν μεταβιβάζει αυτοδικαίως την κυριότητα του πράγματος στον πωλητή. Κατ' ακολουθία, ο αγοραστής που δεν εκπληρώνει την ενοχική του υποχρέωση, δε διαπράττει υπεξαίρεση.
xii) Κέρδη ΑΕ > Τα μέλη διοίκησης τράπεζας, που παραλείπουν να καταβάλουν το μέρισμα στους μετόχους δεν τελούν υπεξαίρεση.
xii) Σύμβαση έργου > Ο εργολάβος αποκτά κυριότητα στο χρηματικό ποσό που του δίδει ο πελάτης του δυνάμει συμβάσεως έργου ως αμοιβή και, άρα, δεν τελεί υπεξαίρεση αν αρνηθεί να το αποδώσει.
xiv) Άλλες περιπτώσεις > Ο αντισυμβαλλόμενος, εισπράττοντας χρήματα ως τίμημα για τις υπηρεσίες που θα προσφέρει, αποκτά κυριότητα επ' αυτών. Ο πωλητής πράγματος που, πριν το πωλήσει στον αγοραστή, το είχε μεταβιβάσει προηγουμένως ακύρως σε άλλον, αποκτά κυριότητα επί των χρημάτων που εισέπραξε από τον δεύτερο αγοραστή και δεν τελεί υπεξαίρεση αυτών έναντι του πρώτου.

2.3 Περιπτώσεις μη κτήσης κυριότητας:
i) Αναβλητική αίρεση > Αν αυτή ατονήσει, αυτός που κατέχει το πράγμα χάνει κάθε προσδοκία να αποκτήσει κυριότητα. Έτσι, αν το ιδιοποιηθεί παράνομα, διαπράττει υπεξαίρεση- π.χ. ο Α λαμβάνει από τον Β χρηματικό ποσό με την αναβλητική αίρεση της πώλησης στον τελευταίο ορισμένης έκτασης και δεν το επιστρέφει, αν και ματαιώθηκε η αίρεση και δεν καταρτίστηκε η οριστική σύμβαση.
ii) Πώληση με παρακράτηση κυριότητας > Μέχρις αποπληρωμής του τιμήματος, εν αμφιβολία λογίζεται ότι η μεταβίβαση της κυριότητας στον αγοραστή επέρχεται μόλις πληρωθεί η αίρεση της αποπληρωμής του τιμήματος. Άρα, αν μεταβιβαστεί περαιτέρω το πράγμα από τον αγοραστή, ο τελευταίος συμπεριφέρεται ως κύριος και –συνεπώς- τελεί υπεξαίρεση.
iii) Εντολή και παρακαταθήκη > Ο εντολοδόχος δεν αποκτά κυριότητα επί των χρημάτων που καταβάλλονται σ' αυτόν προς εκτέλεση της εντολής, γι' αυτό και διαπράττει υπεξαίρεση, αν δεν τα αποδώσει σε περίπτωση μη εκτέλεσης της υποχρέωσής του.
iv) Μονοπρόσωπη εταιρία > Ο εταίρος μονοπρόσωπης εταιρίας δεν έχει μεν κυριότητα επί των πραγμάτων που ανήκουν στο νομικό πρόσωπο της εταιρίας, η εκ μέρους του όμως ιδιοποίηση αυτών δε στοιχειοθετεί υπεξαίρεση. Ενδέχεται η συμπεριφορά του να συνιστά απιστία.

3. Κατοχή: νοείται ως φυσική εξουσία επί του πράγματος, η οποία ασκείται με φυσική βούληση εξουσίασης αυτού. Κτήση κατοχής μπορεί να γίνει με οποιονδήποτε τρόπο, όπως -> ***α) με παράδοση από τον κύριο ή άλλο δικαιούχο*** (π.χ. χρησιδάνειο, μίσθωση) > στην περίπτωση αυτή το κύρος της σύμβασης είναι αδιάφορο, διότι η τυχόν ακυρότητά της δεν αναιρεί το πραγματικό γεγονός της κατοχής. / ***β) από λάθος***- π.χ. ο υπάλληλος καταστήματος ηλεκτρικών συσκευών παραδίδει στον Α ένα ψυγείο που έπρεπε να παραδοθεί στον Β. / ***γ) με φυσικό συμβάν***- π.χ. άνεμος παρασέρνει χαρτονόμισμα στην αυλή του δράστη. / ***δ) από άλλα τυχαία περιστατικά.*** / ***ε) ως επακόλουθο άλλης***

αξιόποινης πράξης- π.χ. ο Α κλέβει ένα αυτοκίνητο χωρίς να έχει σκοπό, κατά το χρόνο της αφαίρεσης, να ιδιοποιηθεί και το κυνηγετικό όπλο που βρίσκεται στο χώρο αποσκευών.
Σε περίπτωση που ο δράστης παίρνει κινητό πράγμα από νεκρό, στοιχειοθετείται υπεξαίρεση, εκτός αν αυτό βρισκόταν στην ευρύτερη σφαίρα κατοχής άλλου ή αν ο θάνατος επήλθε ενώπιον των κληρονόμων, οπότε έχουμε κλοπή. Επί συγκατοχής, αν ο συγκάτοχος έχει υποδεέστερη ή ισότιμη συγκατοχή, η εκ μέρους του ιδιοποίηση του ξένου –εν όλω ή εν μέρει- πράγματος είναι κλοπή διότι στην περίπτωση αυτή η συμπεριφορά του συνιστά κατάλυση κατοχής (=αφαίρεση)· αν, όμως, έχει υπέρτερη συγκατοχή, τελεί υπεξαίρεση.

3.2 Αναιρετικός έλεγχος: Αν η καταδικαστική για υπεξαίρεση απόφαση δεν προσδιορίζει σαφώς τον τρόπο περιέλευσης των υπεξαιρεθέντων στο δράστη, είναι αναιρετέα για έλλειψη νόμιμης βάσης.
ΠΡΟΣΟΧΗ! Δε συνιστά στοιχείο της υπεξαίρεσης το πώς βρήκε ο κύριος του υπεξαιρεθέντος πράγματος τα χρήματα για την αγορά αυτού και, άρα, η αιτιολογία της απόφασης που δεν το προσδιορίζει δεν είναι κατά τούτο ελλιπής.

3.3 Χρόνος κτήσης της κατοχής: Η κτήση της κατοχής δεν απαιτείται να προηγείται της ιδιοποίησης, αλλά μπορεί να συμπίπτει χρονικά με αυτή· πρέπει, όμως, ο δράστης κατά το χρόνο της ιδιοποίησης να έχει την κατοχή- π.χ. ο Α βρίσκει στο δρόμο το πορτοφόλι του Β, κοιτάζει προσεκτικά το χώρο γύρω του και, αφού βεβαιώνεται ότι δεν τον βλέπει κανείς, το παίρνει και το βάζει βιαστικά στην τσέπη του.

3.4 Κτήση της κατοχής με αξιόποινη πράξη: Αν το πράγμα περιήλθε στην κατοχή του δράστη με αξιόποινη πράξη (κλοπή, ληστεία, απάτη, εκβίαση), η επακολουθούσα υπεξαίρεση είναι συντιμωρητή ύστερη πράξη. Η μεταγενέστερη πράξη είναι συντιμωρητή όταν με αυτήν ο δράστης διασφαλίζει, εκμεταλλεύεται ή αξιοποιεί το αποτέλεσμα ή το όφελος που επιτεύχθηκε με την κύρια πράξη. Αν, αντίθετα, η ύστερη πράξη προξενήσει μια πρόσθετη βλάβη στο έννομο αγαθό είτε βλάψει άλλο υλικό αντικείμενο, τότε δε συντιμωρείται αλλά έχει αυτοτέλεια. Ειδικότερα, θα πρέπει να διακρίνουμε > ***α) Αν η κύρια πράξη είναι κλοπή και με την αφαίρεση συντελείται συγχρόνως και ιδιοποίηση, τότε δεν υπάρχει υπεξαίρεση ούτε φαινόμενη πραγματική συρροή-*** π.χ. ο Α αφαιρεί το αυτοκίνητο του Β τελώντας εμφανείς πράξεις ιδιοποίησης κατά την κατάλυση της κατοχής (διαρρηγνύει την πόρτα, το βάφει, αναχωρεί με αυτό). Αν, όμως, ο δράστης της κλοπής ιδιοποιείται το πράγμα για πρώτη φορά με την αφαίρεση, η ιδιοποίηση αυτή είναι συντιμωρητή ύστερη πράξη- π.χ. ο Α αρπάζει την τσάντα της Β και καταδιώκεται επί μισή ώρα από περαστικούς. / ***β) Αν η κύρια πράξη είναι απάτη, με την οποία ο δράστης απέκτησε την κυριότητα, η επακολουθούσα ιδιοποίηση δε στοιχειοθετεί υπεξαίρεση-*** π.χ. εισπράττω χρήματα με ξένο βιβλιάριο, παριστάνοντας ψευδώς ότι είμαι ο δικαιούχος. Αν, όμως, με απάτη ο δράστης απέκτησε την κατοχή του πράγματος και απέβλεπε αποκλειστικά στη χρήση αυτού, όμως το ιδιοποιήθηκε αργότερα με μεταγενέστερη απόφαση, τότε υφίσταται υπεξαίρεση. Μάλιστα, η πραγματική συρροή που δημιουργείται είναι αληθινή- π.χ. επιτυγχάνω με απάτη τη μίσθωση αυτοκινήτου για 5 μέρες και την 5η μέρα αποφασίζω να το ιδιοποιηθώ. / ***γ) Αν με την απάτη ο δράστης αποκτά μόνο την κατοχή του πράγματος και απέβλεπε εξαρχής στην ιδιοποίηση αυτού, τότε*** → **i) αν μεν η ιδιοποίηση συντελείται για πρώτη φορά μετά την τελείωση της απάτης, στοιχειοθετείται υπεξαίρεση,** η οποία είναι συντιμωρητή ύστερη πράξη- π.χ. ο Α πείθει τον Β ότι είναι φερέγγυος και επιτυγχάνει έτσι να αγοράσει ένα μηχάνημα, πληρώνοντας μικρή προκαταβολή με πλαστά χαρτονομίσματα και συμφωνεί παρακράτηση κυριότητας μέχρις αποπληρωμής του τιμήματος· στη συνέχεια, πωλεί το μηχάνημα. II ii) αν, όμως, η ιδιοποίηση πραγματώνεται συγχρόνως με την κτήση της κατοχής, δε στοιχειοθετείται υπεξαίρεση- π.χ. ο Α παριστά ψευδώς στη Β ότι είναι υπάλληλος καθαριστηρίου και ήρθε να πάρει τη γούνα της προς καθαρισμό· η Β τον πιστεύει και του την παραδίδει.

<u>Πρακτική σημασία της 'λύσης της συρροής'</u> > Όταν η υπεξαίρεση είναι συντιμωρητή ύστερη πράξη έναντι του εγκλήματος, με το οποίο αποκτήθηκε η κατοχή του πράγματος, αποκτά αυτοτέλεια. Σε περίπτωση, εντούτοις, που η πρότερη πράξη μένει ατιμώρητη (π.χ. λόγω παραγραφής ή σε περίπτωση συμμετοχής), η υπεξαίρεση αποκτά αυτοτέλεια. Έτσι, ο κλέφτης του οποίου το αξιόποινο εξαλείφθηκε (π.χ. λόγω παραγραφής), μπορεί να τιμωρηθεί για υπεξαίρεση· ομοίως, ο συμμέτοχος στην ιδιοποίηση που τελεί ο κλέφτης τιμωρείται αυτοτελώς για συμμετοχή σε υπεξαίρεση, καίτοι ο αυτουργός τιμωρείται για κλοπή- π.χ. ο Γ βοηθά (απλός συνεργός σε υπεξαίρεση) τον Δ να κρύψει το ραδιόφωνο που ο τελευταίος έκλεψε (τιμωρείται για κλοπή).

3.5 Κτήση της κατοχής με έγκλημα σε υπαίτια μέθη (ΠΚ 193) που αποκλείει την ικανότητα προς καταλογισμό (ΠΚ 34): Εδώ το έγκλημα του ΠΚ 193 είναι επικουρικό έναντι της υπεξαίρεσης. Ο δράστης, άρα, θα τιμωρηθεί μόνο για υπεξαίρεση.

3.6 Περιπτώσεις ύπαρξης κατοχής- Οριοθέτηση από την κλοπή: Η ύπαρξη κατοχής έχει καίρια σημασία, διότι από αυτήν εξαρτάται αν ο ιδιοποιούμενος ξένο πράγμα τελεί υπεξαίρεση ή κλοπή.

3.7 Υπεξαίρεση λογιστικού χρήματος; Το ζήτημα τίθεται συνήθως με την εξής μορφή: ο εντολέας στένει ένα χρηματικό ποσό στον τραπεζικό λογαριασμό του εντολοδόχου, με τη ρητή εντολή να το χρησιμοποιήσει για ορισμένο σκοπό, εκείνος όμως τα αναλαμβάνει και τα δαπανά όπως θέλει. Τελεί, λοιπόν, υπεξαίρεση ιδιοποιούμενος ξένο πράγμα που έχει στην κατοχή του ή έχει κυριότητα στα χρήματα; Υποστηρίχτηκε ότι το λογιστικό χρήμα είναι 'πράγμα' υπό ποινική έννοια και ότι, άρα, επ' αυτού υπάρχει τόσο κατοχή όσο και κυριότητα. Οι σκέψεις αυτές, ωστόσο, δύσκολα μπορεί να θεωρηθούν ότι εναρμονίζονται με την αρχή της νομιμότητας. Ειδικότερα -> ***i) το λογιστικό χρήμα δεν είναι πράγμα κατά την έννοια του ΠΚ 372, αφού δεν αποτελεί ενσώματο αντικείμενο.*** // ***ii) ο δικαιούχος τραπεζικού λογαριασμού δεν έχει κατοχή επί των χρημάτων που είναι κατατεθειμένα σε αυτόν.*** Η τραπεζική κατάθεση χρημάτων συνιστά κλασική περίπτωση ανώμαλης παρακαταθήκης, οπότε ο κύριος μπορεί οποτεδήποτε να αναλάβει το κατατεθέν· η τράπεζα αποκτά κυριότητα επί των χρημάτων και δικαιούται να τα διαθέτει κατά το δοκούν + έχει ενοχική υποχρέωση να τα επιστρέψει στο δικαιούχο, εφόσον ζητηθούν.

4. Ιδιοποίηση: Απαρτίζεται από την πρόσκτηση και την αποστέρηση. Είναι, δηλαδή, κάθε πράξη με την οποία επέρχεται ευθέως και αμέσως η (έστω και πρόσκαιρη) ενσωμάτωση του πράγματος κατά την υλική του υπόσταση είτε της αξίας του στην περιουσία του με ταυτόχρονο οριστικό αποκλεισμό του κυρίου από το πράγμα ή από την οικονομική αξία που αυτό ενσωματώνει. Επομένως, συνιστά την εγκληματική συμπεριφορά και είναι στοιχείο της α.υ.· έτσι, δε στοιχειοθετείται ιδιοποίηση όταν ο κάτοχος απλώς σκέφτηκε ή αποφάσισε να ιδιοποιηθεί το πράγμα. ΠΡΟΣΟΧΗ! Δε νοείται ιδιοποίηση για τρίτον.

4.2 Η ιδιοποίηση ως εκδήλωση πρόθεσης. Η θεωρία της εξωτερίκευσης: Η πρόθεση ιδιοποίησης του δράστη πρέπει να εκδηλωθεί αντικειμενικά. Έτσι, ιδιοποίηση είναι κάθε πράξη που εξωτερικεύει την πρόθεση του δράστη να ενσωματώσει το πράγμα στην περιουσία του με διαρκή αποκλεισμό του δικαιούχου. Η αντιμετώπιση αυτή δεν είναι ικανοποιητική· απαιτείται, λοιπόν, πράξη που έχει το κοινωνικό νόημα της πρόσκτησης με ταυτόχρονη οριστική αποστέρηση και δεν αρκεί η απλή εξωτερίκευση βούλησης. Ο δράστης θα πρέπει τουλάχιστον να αποδέχεται την οριστικότητα της αποστέρησης. Βέβαια, η οριστικότητα δεν ταυτίζεται με το 'ανθρωπίνως αδύνατο' της ανάκτησης· αρκεί η δημιουργία μιας κατάστασης τέτοιας, ώστε κατά τις κοινωνικές αντιλήψεις, ο κύριος να εξομοιούται εν τοις πράγμασι με τον οποιοδήποτε ξένο προς το πράγμα, έτσι ώστε το μόνο που τον συνδέει με το πράγμα να είναι η νομική κύρωση (=η αναγνώριση της κυριότητάς του από την έννομη

τάξη και μόνον). Όταν, αντίθετα, η εξομοίωση αυτή δεν είναι δυνατή, δεν έχει επέλθει αποστέρηση. Αυτή η 'εξομοίωση εν τοις πράγμασι' συντελείται όταν ο κύριος αδυνατεί να ασκήσει τις εξουσίες του επί του πράγματος αμέσως ή ευχερώς, αλλά πρέπει να υπερνικήσει εμπόδια.
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ: Όταν η ανάκτηση των εξουσιών επί του πράγματος μπορεί να γίνει με βάση τη σχέση που συνδέει τον κύριο με τον κάτοχο, η κυριότητα δεν αμφισβητείται και δεν έχει επέλθει ιδιοποίηση. Όταν, αντίθετα, ο κάτοχος με τη συμπεριφορά του έχει εξομοιώσει τον κύριο προς οποιονδήποτε τρίτο και ο τελευταίος για να ανακτήσει το πράγμα πρέπει να αποδείξει την κυριότητά του (=να το διεκδικήσει), τότε η πραγματική θέση του δε διαφέρει από του οποιουδήποτε ξένου. Το μόνο που τον συνδέει προς το πράγμα είναι η νομική κύρωση => η αποστέρηση είναι οριστική. Όχι, λοιπόν, κάθε εκδήλωση βούλησης, αλλά μόνο η πράξη που έχει το αντικειμενικό νόημα της απώλειας, για τον κύριο, των επί του πράγματος εξουσιών του, είναι ιδιοποίηση.

4.3 Περιπτωσιολογία (=πράξεις που συνιστούν ιδιοποίηση): i) Περιπτώσεις όπου η οριστική αποστέρηση είναι προφανής > *ανάλωση του πράγματος κατά τον προορισμό του / παράδοση του πράγματος ως δώρου / επεξεργασία, ειδοποιία, σύμμιξη.* ***Προσοχή! Αν η ειδοποιία δεν έγινε αυθαίρετα αλλά με συναίνεση του κυρίου δεν υπάρχει άδικη πράξη, η δε άρνηση του κυρίου του νέου πράγματος, βάσει μεταγενέστερης απόφασής του, να το αποδώσει δε συνιστά υπεξαίρεση.* / ***εκποίηση και κάθε μορφής διάθεση του ξένου πράγματος / κατάθεση σε ίδιο τραπεζικό λογαριασμό / έντονη ή πολύ μακρά χρήση του πράγματος από τον κάτοχο,*** που έχει ως αποτέλεσμα τη σημαντική μείωση της αξίας του και την αδυναμία του να χρησιμοποιηθεί κατά τον οικονομικό προορισμό του έτσι ώστε να μεταβληθεί σε άλλο πράγμα. ΙΙ **ii) Περιπτώσεις όπου η οριστική αποστέρηση προϋποθέτει πρόσθετα στοιχεία >** ***εκμίσθωση ξένου πράγματος αν είναι μακρόχρονη / ανάμιξη χρημάτων ή άλλων αντικαταστατών πραγμάτων με ίδια πράγματα του κατόχου / απόκρυψη του πράγματος από τον κάτοχο αν αυτός αρνείται ότι έχει την κατοχή / παραβίαση των διαδικασιών είσπραξης από τον ταμία αν αυτός έτσι δηλώνει την πρόθεσή του να τα ιδιοποιηθεί.*** Γίνεται δεκτό ότι ο ταμίας που παραβιάζει με πρόθεση τους κανόνες ελέγχου των εισπράξεων (π.χ. δε χορηγεί απόδειξη) διαπράττει υπεξαίρεση. ΙΙ **iii) Άλλες περιπτώσεις >** ***παραγγελία προς πώληση από τον κάτοχο που δεν έχει δικαίωμα να το πωλήσει / προσφορά προς πώληση, καθώς και η προσφορά προς ανταλλαγή εφόσον ο πράττων εμφανίζεται ως κύριος / κατακράτηση του ξένου κινητού πράγματος,*** όχι όμως όταν ο κάτοχος απλώς παραλείπει να το αποδώσει ή εκδήλωσε τη βούληση να κατέχει το πράγμα για τον εαυτό του χωρίς δικαιολογημένη αιτία κατοχής, αλλά μόνο αν μετά από όχληση του κυρίου αρνήθηκε ρητά την απόδοση / ισχυρισμός του κατόχου ότι αυτός είναι κύριος / ***μεταχείριση του πράγματος κατά τρόπο που μόνο σε κύριο αρμόζει-*** π.χ. τοποθέτηση αρχαίων που ανήκουν στο κράτος σε προθήκη βιβλιοθήκης στο γραφείο και στην κατοικία του δράστη / ***ψευδής ισχυρισμός του κατόχου ότι έχασε το πράγμα, η παραπλανητική τακτική του κατόχου, ο οποίος δεν αρνείται μεν ευθέως την οφειλή του, αλλά πάντως παρακρατεί το πράγμα.***

4.4 Περιπτώσεις μη ιδιοποίησης: ***απλή εγκατάλειψη ή καταστροφή του ξένου πράγματος από τον κάτοχο· αν, όμως, αντλεί κάποια χρησιμότητα από την πράξη*** (π.χ. καίει ξένη βενζίνη στο δρόμο για δική του διασκέδαση), τότε το ιδιοποιείται. / ***η άρνηση του μεσεγγυούχου να αποδώσει στον μη νομιμοποιούμενο δικαιούχο της υπό μεσεγγύηση επιχείρησης τα κινητά που παραδόθηκαν σ' αυτόν,*** εφόσον δεν έχει λήξει η μεσεγγύηση / ***άρνηση του κατόχου κατεσχημένου πράγματος να το προσκομίσει στον τόπο διενέργειας του πλειστηριασμού / άρνηση του κατόχου να αποδώσει κινητό πράγμα επί του οποίου έχει νόμιμο ενέχυρο / διατήρηση της κατοχής του πράγματος,*** το οποίο ο κύριος αρνείται να παραλάβει από τον κάτοχο / ***επί μίσθωσης κινητού πράγματος, η άρνηση του μισθωτή προς απόδοση του κινητού στον εκμισθωτή μετά τη λήξη του χρόνου της μίσθωσης δε συνιστά υπεξαίρεση,*** εκτός αν συνοδεύεται από πρόσθετες πράξεις ή παραλείψεις, από τις οποίες

εμφαίνεται ο σκοπός του δράστη να εξουσιάζει εφεξής το ξένο κινητό πράγμα ως αντικείμενο της ιδιοκτησίας του κλπ.

4.5 Ειδικές περιπτώσεις: ***i) Πρόθεση έγκαιρης επιστροφής του πράγματος*** **>** αν ο υπό κρίση δράστης είχε μόνο πρόθεση, όχι όμως και τη δυνατότητα να τα επιστρέψει, στοιχειοθετείται σαφώς υπεξαίρεση, η δε τυχόν επιστροφή συνιστά έμπρακτη μετάνοια. Αν , όμως, είχε όχι μόνο πρόθεση αλλά και την υλική δυνατότητα να το πράξει, τότε δεν τελείται υπεξαίρεση. ΙΙ ***ii) Ενέχυρο*** **>** αν ο δράστης παρέδωσε ως ενέχυρο ξένο πράγμα υπό συνθήκες που αποκλείουν την έγκαιρη ανάληψή του, στοιχειοθετείται υπεξαίρεση ≠ αν η έγκαιρη ανάληψη δεν αποκλείεται. Στην τελευταία αυτή περίπτωση ενδεχομένως υπάρχει απόπειρα υπεξαίρεσης και γι' αυτό κρίσιμη είναι η πρόθεση του πράττοντος. Αν αυτός κατά την παράδοση του πράγματος έχει την πρόθεση να εξοφλήσει το χρέος και να αναλάβει το πράγμα εγκαίρως, τότε δεν υπάρχει υπεξαίρεση. Αντίθετα, υπάρχει υπεξαίρεση όταν ο κάτοχος είχε τουλάχιστον ενδεχόμενο δόλο ως προς το διαρκές της αποστέρησης. ΙΙ ***iii) Καταπιστευτική μεταβίβαση κυριότητας κινητού προς εξασφάλιση απαιτήσεως*** **>** συνιστά πάντοτε ιδιοποίηση, ακόμη κι αν ο δράστης επιδιώκει την έγκαιρη εκπλήρωση της οφειλής. ΙΙ ***iv) Ασφαλιστικές εισφορές*** **>** η παρακράτηση ασφαλιστικών εισφορών αποδοτέων στο Ταμείο Συντάξεως και Αυτασφαλίσεως Υγειονομικών δεν αποτελεί υπεξαίρεση.

4.6 Ιδιοποίηση με παράλειψη: Συμβαίνει όταν ο δράστης παραλείπει να εμποδίσει την ενσωμάτωση του κινητού στην περιουσία του (πρόσκτηση) καίτοι έχει ιδιαίτερη νομική υποχρέωση να το πράξει και παρά το ότι η εν λόγω πρόσκτηση οδηγεί στην οριστική αποστέρηση του κυρίου από το πράγμα- π.χ. ο αξιωματικός Α, διοικητής στρατοπέδου, βλέπει ότι ο στρατιώτης Β, στον οποίο έχει αναθέσει να πλύνει το ιδιωτικό αυτοκίνητό του, το γεμίζει με βενζίνη από τη δεξαμενή καυσίμων του στρατοπέδου και δεν τον αποτρέπει, αποδεχόμενος την ενσωμάτωση του καυσίμου στην περιουσία του -> ο Α δεν τελεί κλοπή.

4.7 Το 'παράνομο' της ιδιοποίησης: Υφίσταται όταν γίνεται χωρίς δικαίωμα και, άρα, αντίκειται στην έννομη τάξη της ιδιοκτησίας όπως αυτή ρυθμίζεται από το δίκαιο. Δεν είναι, λοιπόν, παράνομη όταν υπάρχει διάταξη νόμου που επιτρέπει την ιδιοποίηση, όταν ο πράττων έχει απαιτητή και ληξιπρόθεσμη αξίωση προς μεταβίβαση του συγκεκριμένου πράγματος και όταν ο κύριος παρέσχε τη συγκατάθεσή του (όχι μεταγενέστερη έγκριση). Προσοχή! Όταν η ιδιοποίηση δεν είναι παράνομη αποκλείεται ήδη η α.υ της υπεξαίρεσης και όχι το άδικο. Είναι, επομένως, δυνατό η ιδιοποίηση να είναι μεν παράνομη, αλλά να αίρεται το άδικο της υπεξαίρεσης επειδή συντρέχει κάποιος λ.ά.α. Στην αντίστροφη, όμως, περίπτωση, όταν δηλ. συντρέχει κανόνας δικαίου που επιτρέπει την ιδιοποίηση και, άρα, αποκλείει το 'παράνομο', ο πράττων παραμένει ατιμώρητος επειδή δεν πληρούται η α.υ.

4.8 Αποκλεισμός του 'παρανόμου': ***i) Συμψηφισμός*** **>** μόνο αν οι αμοιβαίες αξιώσεις είναι ομοειδείς κατά το αντικείμενο και ληξιπρόθεσμες. Δεν επιτρέπεται, όμως, συμψηφισμός κατά απαιτήσεως, η οποία προέρχεται από αδίκημα που διαπράχθηκε με δόλο. ΙΙ ***ii) Δικαίωμα επίσχεσης*** **>** αν ο οφειλέτης έχει κατά του δανειστή αξίωση ληξιπρόθεσμη και συναφή με την οφειλή του, δικαιούται –εφόσον δεν προκύπτει κάτι άλλο- να αρνηθεί την εκπλήρωση της παροχής ωσότου ο δανειστής εκπληρώσει την υποχρέωση που τον βαρύνει. Πρέπει, πάντως, τα πράγματα που ιδιοποιείται ο δράστης να υπόκεινται σε κατάσχεση ≠ αν είναι ακατάσχετα, η επίκληση της αξίωσης δεν αναιρεί το παράνομο της ιδιοποίησης.

5. Πράγμα εξομοιούμενο προς ξένο (ΠΚ 375 §3): Αν ο εντολοδόχος αγοράσει το πράγμα, ενεργώντας όμως κατά την αγορά στο όνομα όχι του εντολέα αλλά στο δικό του, και το ιδιοποιηθεί παράνομα, τότε διαπράττει υπεξαίρεση. Όμως αντικείμενο της υπεξαίρεσης είναι το πράγμα που

απέκτησε από την αγορά. Γίνεται, μάλιστα, δεκτό ότι ο εντολέας που δίνει στον εντολοδόχο χρήματα για να του αγοράσει ο τελευταίος ένα κινητό πράγμα του δίνει συγχρόνως και την πληρεξουσιότητα να ενεργήσει την αγορά στο όνομα αυτού (του εντολέα), οπότε το πράγμα είναι εμπιστευμένο στον υπαίτιο (=διαχειριστής ξένης περιουσίας).

6. Παθών: Αμέσως ζημιούμενος είναι το πρόσωπο, στο οποίο ανήκε το υλικό αντικείμενο της υπεξαίρεσης και όχι οι κληρονόμοι του. Μπορεί να ανήκει και σε άγνωστο ιδιοκτήτη, ο οποίος δεν απαιτείται να κατονομάζεται. Αν, όμως, πρόκειται για υπεξαίρεση αντικειμένου ευτελούς αξίας, ο προσδιορισμός του παθόντος είναι αναγκαίος.

ΙΙ. Λόγοι άρσης του αδίκου: Αναφέρονται συνήθως η κατάσταση ανάγκης (π.χ. ιδιοποίηση ξένου φαρμάκου προς σωτηρία της ζωής) και η συναίνεση του παθόντος. Η τελευταία, όμως, δεν αίρει το άδικο άλλα αποκλείει ήδη το ‘παράνομο’ της ιδιοποίησης και, άρα, την α.υ.

ΙΙΙ. Υποκειμενική υπόσταση: Απαιτείται πρόθεση και, άρα, αρκεί ενδεχόμενος δόλος. Η πρόθεση πρέπει να καλύπτει και το ότι το πράγμα είναι ξένο (=ανήκει σε άλλον) και όχι μόνο τα πραγματικά περιστατικά από τα οποία προκύπτει η αλλοτριότητα. Η πλάνη του δράστη ως προς τα στοιχεία της α.υ. είναι πραγματική (βλ. πλάνη του δράστη ότι επενεργεί σε ξένο πράγμα ή ότι το ιδιοποιείται- π.χ. ο Α, που αγόρασε κινητό πράγμα με παρακράτηση κυριότητας μέχρι την αποπληρωμή του τιμήματος, το πωλεί νομίζοντας ότι έχει καταβάλει και την τελευταία δόση. ΙΙ ο Α αναμιγνύει 10 λίτρα ξένου λιπαντικού ελαίου σε 100 λίτρα δικής του βενζίνης, νομίζοντας ότι τα διοχετεύει στο κάνιστρο καυσίμων του ιδιοκτήτη). Αν η πλάνη αναφέρεται στα πραγματικά περιστατικά που θεμελιώνουν το ‘παράνομο’ = πραγματική και αποκλείει άνευ ετέρου το δόλο ≠ αν αναφέρεται στην ύπαρξη ή στην έκταση εφαρμογής του κανόνα δικαίου = περί το άδικο και αποκλείει τον καταλογισμό μόνο αν είναι συγγνωστή.

ΙV. Απόπειρα υπεξαίρεσης: Είναι μεν δυνατή, στην πράξη όμως σπανίως συναντάται- π.χ. ο δράστης, που έχει στην κατοχή του σύνολο ξένων αντικαταστατών πραγμάτων, πωλεί μέρος από αυτά χωρίς να τα εξειδικεύσει. Ομοίως, είναι δυνατή απρόσφορη απόπειρα- π.χ. ο Α, που έχει στην κατοχή του ένα βαρέλι με πετρέλαιο το οποίο ανήκει στο Β, το πωλεί (χωρίς να το παραδώσει) στο Γ, μη γνωρίζοντας ότι ο κύριος το είχε αναλάβει την προηγούμενη μέρα. Υποστηρίζεται ότι η απλή προσφορά του ξένου πράγματος προς πώληση αποτελεί προπαρασκευαστική ενέργεια, η οποία –κατά τις περιστάσεις- μπορεί να θεωρηθεί το πολύ ως απόπειρα υπεξαίρεσης· ομοίως, θεωρείται ότι απόπειρα υπάρχει αν η πώληση του ξένου πράγματος ματαιώθηκε από εξωτερικά εμπόδια. Ωστόσο, ορθότερη είναι η άποψη ότι με την προσφορά προς πώληση εξωτερικεύεται επαρκώς η βούληση ιδιοποίησης και στοιχειοθετείται τετελεσμένη υπεξαίρεση.

<u>V. Συμμετοχή</u>

1. Συναυτουργία: Στοιχειοθετείται όταν πλείονες μετά από συναπόφαση ιδιοποιούνται από κοινού ξένο πράγμα- π.χ. οι εφοπλιστές Α και Β ιδιοποιούνται παράνομα φορτίο πλοίου αποτελούμενο από σίδηρο ιδιαίτερα μεγάλης αξίας. Δε μπορεί, πάντως, να είναι συναυτουργός (αλλά μόνο συνεργός) εκείνος που ουδόλως κατέστη κάτοχος.

2. Συνέργεια: Νοείται μόνο πριν από ή κατά την τέλεση της κύριας πράξης, όχι δε και μετά από αυτή (έστω και πριν την ουσιαστική αποπεράτωση)- π.χ. ο Α εισπράττει τα χρηματικά ποσά επιταγών που υπεξήρεσε ο Β -> ο Α δεν είναι συνεργός σε υπεξαίρεση, διότι η είσπραξη γίνεται μετά την τελείωση της κύριας πράξης. Μετά την τελείωση της ιδιοποίησης είναι, πάντως, δυνατή αποδοχή προϊόντος

εγκλήματος. Όμως, πρέπει να διακρίνουμε > ***i) όταν η υπεξαίρεση διαπράττεται το πρώτον με την πώληση, ο αγοραστής είναι άμεσος συνεργός στην υπεξαίρεση και θα τιμωρηθεί μόνο γι' αυτή-*** π.χ. ο κάτοχος Α πωλεί και παραδίδει το ξένο κινητό στο Β· ο Β, που γνωρίζει την αλλοτριότητα του πράγματος, είναι άμεσος συνεργός. // ***ii) όταν, όμως, ο κάτοχος που παραδίδει το ξένο κινητό σε άλλον το είχε αποκτήσει ο ίδιος με ήδη τετελεσμένη αξιόποινη πράξη, ο αποδεχόμενος τελεί αποδοχή προϊόντων εγκλήματος με την οποία ενδεχομένως συρρέει φαινομενικά η συνέργεια σε υπεξαίρεση*** (η οποία απορροφάται από την αποδοχή)- π.χ. ο Α πωλεί το κινητό που έκλεψε στο Β. Ο Β τελεί αφενός μεν άμεση συνέργεια στην υπεξαίρεση του Α, η οποία γι' αυτόν (Α) είναι συντιμωρητή ύστερη πράξη, αφετέρου δε αποδοχή προϊόντων εγκλήματος.

3. Συμμετοχή με παράλειψη: ***α) Συναυτουργία με παράλειψη*** > οι ομόρρυθμοι εταίροι Α και Β, κατά των οποίων διενεργείται κατάσχεση, παραλείπουν με συναπόφαση να τη γνωστοποιήσουν στον ιδιοκτήτη του πράγματος, προκειμένου αυτός να ασκήσει αντιρρήσεις. ΙΙ ***β) Συνέργεια με παράλειψη*** > ο διευθυντής Τράπεζας παραβιάζει ρητή και πρόσφατη εντολή του παθόντος να μην πειραχθούν οι λογαριασμοί του.

4. Ιδιαίτερες σχέσεις (ΠΚ 49 §2): Σε περίπτωση κακουργηματικής υπεξαίρεσης, αν οι ιδιαίτερες ιδιότητες συντρέχουν μόνο στον φυσικό αυτουργό και όχι στον υπό στενή έννοα συμμέτοχο (ηθικό αυτουργό ή συνεργό), ο τελευταίος ευθύνεται μόνο για υπεξαίρεση στη βασική της μορφή (σε βαθμό πλημμελήματος). Ιδιαίτερη περίσταση που επιτείνει το αξιόποινο συνιστά και η εμπίστευση, καθώς και η ιδιότητα του κατόχου ως διαχειριστή εντολοδόχου κλπ. Επομένως, το ΠΚ 375 §2 εφαρμόζεται μόνο σ' εκείνον το συμμέτοχο, στο πρόσωπο του οποίου αυτές συντρέχουν. Έτσι, αν η εν λόγω ιδιότητα συντρέχει στο πρόσωπο του αυτουργού, όχι όμως και του συνεργού, ο τελευταίος θα τιμωρηθεί για συνέργεια σε υπεξαίρεση ιδιαίτερα μεγάλης αξίας- π.χ. ο Α, με τη βοήθεια του γιου του Β, μεταβάλλει το χρώμα του αυτοκινήτου που αγόρασε από τον Γ με σύμφωνο παρακράτησης κυριότητας, προκειμένου να το πωλήσει. Ο Β είναι συνεργός σε υπεξαίρεση ιδιαίτερα μεγάλης αξίας (πλημμέλημα), ενώ ο Α είναι αυτουργός κακουργηματικής υπεξαίρεσης.

<u>VI. Συρροές</u>

1. Περιπτώσεις αληθινής συρροής: ***πλαστογραφία,*** ακόμη κι όταν έγινε προς συγκάλυψη της υπεξαίρεσης / ***ψευδής βεβαίωση που έγινε προς συγκάλυψη της υπεξαίρεσης / υπεξαγωγή εγγράφων / παραβάσεις ταχυδρομικών υπαλλήλων / παραβίαση κατάσχεσης (ΠΚ 177) και παραβίαση φύλαξης της αρχής (ΠΚ 179) / απιστία, όταν το υλικό αντικείμενό της δεν ταυτίζεται με την περιουσιακή ζημία,*** οπότε υπάρχει αληθινή πραγματική συρροή. Όταν, όμως, το αντικείμενό της ταυτίζεται με την περιουσιακή ζημία, δεν στοιχειοθετείται απιστία -> η νομολογία αναγνωρίζει σχέση απορρόφηση. / ***αποδοχή προϊόντων εγκλήματος*** -> συρρέει αληθώς με την ηθική αυτουργία σε υπεξαίρεση. Προσοχή! Υπάρχει σχέση αμοιβαίου αποκλεισμού μεταξύ υπεξαίρεσης και αποδοχής του αυτού πράγματος- ο υπεξαιρετής δεν πληροί καν την α.υ. της αποδοχής, διότι δεν επενεργεί επί πράγματος που προήλθε από αξιόποινη πράξη άλλου. ***Τέλος, πραγματική είναι η συρροή μεταξύ υπεξαίρεσης και συμμετοχής σε εγκληματική οργάνωση.***

2. Ζητήματα φαινομενικής συρροής: Σχέση απορρόφησης υπάρχει με την παρασιώπηση ανεύρεσης χαμένου πράγματος. Μεταξύ υπεξαίρεσης και απάτης είναι δυνατή η αληθινή πραγματική συρροή, όταν στρέφονται κατά διαφορετικού υλικού αντικειμένου. Αν, όμως, και τα δύο στρέφονται κατά του αυτού υλικού αντικειμένου, θα πρέπει να διακρίνουμε > ***i) αν ο δράστης υπεξαιρεί το ξένο κινητό πράγμα και ακολούθως επιχειρεί απατηλές πράξεις προς συγκάλυψη της υπεξαίρεσης ή διατήρηση της κατοχής του υπεξαιρεθέντος,*** υπάρχει φαινόμενη πραγματική συρροή υπεξαίρεσης

και συντιμωρητής μεταγενέστερης πράξης απάτης (εκτός, βεβαίως, αν η μεταγενέστερη πράξη είναι βαρύτερη, οπότε η σχέση απορρόφησης αντιστρέφεται και η υπεξαίρεση καθίσταται συντιμωρητή πρότερη πράξη) // ***ii) αν με τη μεταγενέστερη πράξη προκληθεί πρόσθετη ζημία στο ήδη προσβληθέν έννομο αγαθό είτε σε άλλο υλικό αντικείμενο,*** η τελευταία τιμωρείται αυτοτελώς και υφίσταται αληθινή πραγματική συρροή // ***iii) αν ο δράστης απέκτησε το πράγμα με απάτη και έπειτα το ιδιοποιείται, υφίσταται πάντα φαινόμενη πραγματική συρροή.*** Κατά την άποψη αυτή, η υπεξαίρεση πράγματος που αποκτήθηκε με απάτη συνιστά συντιμωρητή ύστερη πράξη και απορροφάται από την απάτη.
Σχέση ειδικότητας υπάρχει με την > υπεξαίρεση στρατιωτικών πραγμάτων / την υπεξαίρεση στην υπηρεσία / την παρακράτηση ασφαλιστικών εισφορών.
Σχέση αμοιβαίου αποκλεισμού υπάρχει με την > εκμετάλλευση διαπεπιστευμένων / τη φθορά ξένης ιδιοκτησίας, όταν ο δράστης επενεργεί σε ξένο πράγμα που έχει στην κατοχή του. Όταν, όμως, καταστραφεί ξένο πράγμα που έχει ήδη ιδιοποιηθεί, υπάρχει φαινομενική πραγματική συρροή (συντιμωρητή ύστερη πράξη).
Τέλος, η παράβαση καθήκοντος (ΠΚ 259) είναι απολύτως επικουρική απέναντι στην υπεξαίρεση στην υπηρεσία και, άρα, δε συρρέει αληθινά με αυτή όταν ο υπάλληλος παραβιάζει τα καθήκοντα της υπηρεσίας του ιδιοποιούμενος πράγμα υπό τους όρους του ΠΚ 258.

VII. Τόπος τέλεσης της υπεξαίρεσης: Δεν είναι μόνο ο τόπος όπου εκδηλώθηκε αντικειμενικά η βούληση του κατόχου να ενσωματώσει το πράγμα στην περιουσία του, αλλά και ο τόπος όπου η δήλωση αυτή περιήλθε σε γνώση του κυρίου + εκείνος όπου αυτή ολοκληρώνεται. Είναι, όμως, αδιάφορος ο τόπος όπου τελέστηκαν οι προηγούμενες του εγκλήματος μη αξιόποινες προπαρασκευαστικές πράξεις, καθώς και ο τόπος λήψης της εγκληματικής απόφασης, έστω κι αν αυτή εκδηλώθηκε αντικειμενικά. Στην περίπτωση συναφών ή εξαρτημένων εγκλημάτων (π.χ. κλοπής και υπεξαίρεσης του κλοπιμαίου), ο τόπος τέλεσης κρίνεται αυτοτελώς· μπορεί, δηλ. άλλος να είναι ο τόπος τέλεσης του εξαρτημένου εγκλήματος και άλλος του κυρίου. Έτσι, αν η υπεξαίρεση είναι συντιμωρητή ύστερη πράξη άλλου εγκλήματος που τελέστηκε στην αλλοδαπή, η Ελλάδα είναι τόπος τέλεσης μόνο της υπεξαίρεσης και όχι της πρότερης πράξης.

VIII. Χρόνος τέλεσης της υπεξαίρεσης: ***i) ο χρόνος άρνησης της απόδοσης του πράγματος*** / ***ii) ο χρόνος εκείνος, στον οποίο ο παθών, έχοντας πληροφορηθεί την ιδιοποίηση του πράγματος από τον δράστη, καλεί τον υπαίτιο να άρει τις συνέπειες της πράξης του και να του αποδώσει το πράγμα*** / ***iii) ο χρόνος, κατά τον οποίο ο υπαίτιος εκδήλωσε την πρόθεσή του για παράνομη ιδιοποίηση του ξένου πράγματος,*** επί δε συναυτουργίας ο χρόνος κατά τον οποίο οι δράστες από κοινού και χωρίς νόμιμη αιτία εκδήλωσαν την πρόθεσή τους για την ιδιοποίηση του πράγματος.

IX. Ποινικές κυρώσεις: Το βασικό έγκλημα της υπεξαίρεσης τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι 2 ετών (ΠΚ 375 §1, περ. α').

<u>X. Διακεκριμένες περιπτώσεις υπεξαίρεσης</u>

1. Υπεξαίρεση ιδιαίτερα μεγάλης αξίας (ΠΚ 375 §1, εδ. α'): Τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον 1 έτους και το αντικείμενο της πράξης δεν πράξης δεν πρέπει να ξεπερνά τα 73000€. Είναι αναγκαίος ο προσδιορισμός της αξίας του αντικειμένου της υπεξαίρεσης, όταν το δικαστήριο το χαρακτηρίζει ως ιδιαίτερα μεγάλης αξίας. Το δικαστήριο, δηλ. κρίνει συνολικά για όλα τα ξένα κινητά πράγματα που έχει ιδιοποιηθεί ο δράστης με μία πράξη του χωρίς να είναι απαραίτητη η αναγραφή καθενός αντικειμένου χωριστά. Η ιδιαιτέρως μεγάλη αξία του αντικειμένου της υπεξαίρεσης κρίνεται ανέλεγκτα από το δικαστήριο της ουσίας => εσφαλμένη άποψη.

2. Κακουργηματικές περιπτώσεις υπεξαίρεσης: ΠΚ 375 §1 εδ. β', ΠΚ 375 §2 εδ. α', ΠΚ 375 §2 ΕΔ. β' (στην τελευταία αυτή περίπτωση δεν διαπλάθεται νέο διακεκριμένο έγκλημα, αλλά παρέχεται οδηγία προς το δικαστήριο για την επιμέτρηση της ποινής).

2.2 Η εμπίστευση του πράγματος: Είναι η παράδοσή του από τον κάτοχο σε άλλον, η οποία βασίζεται σε υποκειμενική ή εκ του νόμου θεσμοθετημένη εμπιστοσύνη προς τον αποκτώντα (=αποκλειστικό κάτοχο ή υπέρτερο συγκάτοχο), προκειμένου αυτή να φυλαχθεί ή να χρησιμοποιηθεί κατά ορισμένο τρόπο ή να μεταβιβαστεί περαιτέρω προς το συμφέρον του κυρίου. Υπάρχει, ακόμη, και όταν η σχέση μεταξύ ιδιοκτήτη και κατόχου είναι άκυρη επειδή αντιβαίνει στα χρηστά ήθη ή σε απαγορευτική διάταξη του νόμου. Η χειροτέρευση της θέσης του ιδιοκτήτη, η περαιτέρω προσβολή του έννομου αγαθού και γενικά πράξεις που αντιστρατεύονται το συμφέρον του ιδιοκτήτη δε στοιχειοθετούν διακεκριμένη υπεξαίρεση, έστω κι αν συντρέχει το στοιχείο της εμπίστευσης- βλ. ο κλέφτης Κ παραδίδει το (ιδιαίτερα μεγάλης αξίας) πράγμα στο φίλο του Φ για να το πωλήσει για λογαριασμό του σε κλεπταποδόχο, αλλά ο Φ το ιδιοποιείται (π.χ. το πωλεί και ξοδεύει για τον εαυτό του το τίμημα). Για τη στοιχειοθέτηση εμπίστευσης απαιτείται νόμιμη κυριότητα κατά τον ΑΚ. Κατά τη νομολογία, η εμπίστευση ερμηνεύθηκε ως ειδική σχέση, η οποία εμπνέει ιδιαίτερη εμπιστοσύνη και πίστη προς τον υπαίτιο => το πράγμα που αποτέλεσε αντικείμενο ιδιοποίησης πρέπει να το έχουν εμπιστευτεί στον υπαίτιο λόγω ακριβώς της ιδιότητάς του. Η ύπαρξη εμπίστευσης πρέπει να διαπιστώνεται αυτοτελώς, ενώ δεν απαιτείται να έγινε από τον ίδιο τον κύριο· μπορεί να γίνει και από το νόμο αυτοδικαίως, από το δικαστήριο αλλά και από τρίτο, εφόσον εξυπηρετεί το συμφέρον του κυρίου. Τέλος, εμπίστευση θεμελιώνεται και όταν το πράγμα περιέρχεται στην κατοχή του δράστη δυνάμει ειδικής εντολής του κυρίου προς τρίτο- π.χ. ο δράστης αναλαμβάνει χρήματα του παθόντος από την τράπεζα με πληρεξούσιο και τα ιδιοποιείται. Η έννοια της εμπίστευσης ελέγχεται αναιρετικά + η καταδικαστική για κακουργηματική υπεξαίρεση απόφαση πρέπει να διευκρινίζει ποιαν ακριβώς ιδιότητα είχε ο δράστης διαφορετικά είναι αναιρετέα για έλλειψη νόμιμης βάσης.

2.3 Οι επιμέρους περιπτώσεις εμπίστευσης: ***i) Εντολοδόχος*** **>** δεν συνεπάγεται υποχρεωτική κακουργηματοποίηση της πράξης σε κάθε περίπτωση εντολής, αφού εκτός από αυτήν θα πρέπει να συντρέχει και το στοιχείο της εμπίστευσης που λειτουργεί ως ασφαλιστική δικλείδα. // ***ii) Διαχειριστής ξένης περιουσίας*** **>** είναι εκείνος που ενεργεί όχι απλώς 'υλικές' πράξεις σε σχέση με το κινητό, αλλά και ΄νομικές' διαχειριστικές πράξεις, με εξουσία αντιπροσώπευσης του εντολέα, την οποία αντλεί από το νόμο ή τη σύμβαση, χωρίς να αποκλείεται και η de facto άσκηση αυτής. Ενίοτε, μάλιστα, απαιτείται να έχει ο δράστης και 'δυνατότητα πρωτοβουλίας και λήψης αποφάσεων με κίνδυνο και ευθύνη αυτού'. Απαιτείται, αλλά και αρκεί, η νομική εξουσία προς διενέργεια διαχειριστικών πράξεων και η υλική δυνατότητα προς τούτο (κατοχή), έστω κι αν δεν έγιναν πράξεις διαχείρισης. Η ιδιότητα του διαχειριστή διαπιστώνεται είτε τυπικά από τον διορισμό του με σύμβαση, είτε ουσιαστικά από τη διενέργεια εκ μέρους του ανάλογων πράξεων (=διαχειριστής εν τοις πράγμασι). // ***iii) Επίτροπος και δικαστικός συμπαραστάτης*** **>** ως επίτροπος νοείται μόνο αυτός του ανηλίκου (βλ. ΠΚ 375 §2). Αντιθέτως, ο δικαστικός συμπαραστάτης δεν είναι επίτροπος και μπορεί να υπαχθεί στο προαναφερθέν άρθρο μόνο κατά το μέτρο που είναι διαχειριστής. Μόνο όταν πρόκειται για στερητική δικαστική συμπαράσταση και εφόσον ο νόμος δεν ορίζει διαφορετικά, εφαρμόζονται αναλογικά οι διατάξεις για την επιτροπεία ανηλίκου. Αντίθετα, στην επικουρική δικαστική συμπαράσταση, δεν πρόκειται για διαχείριση. Σε περίπτωση, πάλι, απόντος, αγνώστου ή αβέβαιου κυρίου διορίζεται επιμελητής της ξένης περιουσίας. // ***iv) Μεσεγγυούχος κινητών πραγμάτων*** **>** τελεί κακουργηματική υπεξαίρεση όταν τα ιδιοποιείται, εφόσον η αξία αυτών είναι ιδιαιτέρως μεγάλη. Όταν, όμως, πωλεί αυτά όχι για δικό του όφελος, αλλά για όφελος του κυρίου τους => παραβίαση κατασχέσεως.

3. Υπεξαίρεση κατά του Δημοσίου ή άλλου ΝΠΔΔ: Τιμωρείται με πρόσκαιρη κάθειρξη, εφόσον η βλάβη υπερβαίνει τα 150000€. Αν, όμως, συντρέχουν ιδιαίτερα επιβαρυντικές περιστάσεις και ιδίως αν το αντικείμενο της πράξης είναι ιδιαίτερα μεγάλης αξίας ή αν η τέλεση της πράξης εξακολούθησε για μεγάλο χρονικό διάστημα, τότε επιβάλλεται ισόβια κάθειρξη.

4. Υπεξαίρεση μνημείων: Αν η αξία τους είναι ιδιαίτερα μεγάλη ή αν ο δράστης τελεί την πράξη της υπεξαίρεσης μνημείων κατά συνήθεια ή κατ' επάγγελμα, τότε επιβάλλεται κάθειρξη μέχρι 10 ετών. Αν η αξία του μνημείου ξεπερνά τα 150000€, τότε επιβάλλεται πρόσκαιρη κάθειρξη, εφόσον τα μνημεία ανήκουν στο Δημόσιο.

XI. Προνομιούχες περιπτώσεις υπεξαίρεσης (ΠΚ 377-378): Αν η υπεξαίρεση έχει ως αντικείμενο πράγμα ευτελούς αξίας ή αν συνιστά υφαίρεση, τότε τιμωρείται με χρηματική ποινή ή με φυλάκιση μέχρι 6 μηνών. Αν η πράξη τελέστηκε από ανάγκη για άμεση χρήση ή ανάλωση, το δικαστήριο μπορεί μην επιβάλει ποινή. Σημειώνεται ότι σε αμφότερες τις περιπτώσεις απαιτείται έγκληση.

XII. Υπεξαίρεση κατ' εξακολούθηση: Για την κρίση περί της αξίας του πράγματος και για τον ποινικό χαρακτήρα της πράξης λαμβάνεται υπόψη η συνολική αξία του αντικειμένου όλων των επιμέρους υπεξαιρέσεων, αν ο δράστης απέβλεπε εξ αρχής με τις μερικότερες πράξεις του στο αποτέλεσμα αυτό (ΠΚ 98 §2). Η αντίθετη εκδοχή είναι δυνατή μόνο αν ο δράστης δεν απέβλεπε στην ιδιοποίηση του συνολικά υπεξαιρεθέντος ποσού => οι μερικότερες πράξεις που αποτελούν το κατ' εξακολούθηση έγκλημα διατηρούν την αυτοτέλειά τους.

XIII. Υπεξαίρεση στρατιωτικών πραγμάτων: Εφαρμόζεται συμπληρωματικά το ΠΚ 375 §1. Οι ποινές του ΣΠΚ 147 επιβάλλονται μόνο εφόσον οι πράξεις δεν τιμωρούνται βαρύτερα με άλλη διάταξη- π.χ. τα εγκλήματα της υπεξαίρεσης πραγμάτων που ανήκουν στο κράτος και της υπεξαίρεσης στην υπηρεσία τελούν σε σχέση επικουρικότητας, του δεύτερου εγκλήματος απορροφώμενου από το πρώτο. Διακεκριμένη περίπτωση υπεξαίρεσης στρατιωτικών πραγμάτων τελείται από στρατιωτικό υπόλογο, στον οποίο έχει αναταθεί η φύλαξη, διαχείριση, διανομή ή παράδοσή τους => κάθειρξη μέχρι 10 ετών ή φυλάκιση τουλάχιστον ενός έτους.

XIV. Μεταβολή κατηγορίας: ***α) Επιτρεπτή από*** **>** απάτη σε υπεξαίρεση, όταν δεν αλλάζουν τα πραγματικά περιστατικά και η πράξη παραμένει η ίδια / κλοπή σε υπεξαίρεση- π.χ. ο δράστης νομίζει ότι είναι συγκάτοχος ή ότι δεν είναι διόλου κάτοχος του ξένου πράγματος που ιδιοποιείται και ότι, άρα, τελεί κλοπή, ενώ είναι αποκλειστικός κάτοχος και, επομένως, τελεί υπεξαίρεση. / υπεξαίρεση με κατάχρηση ιδιαίτερης εμπιστοσύνης σε υπεξαίρεση στην υπηρεσία με ιδιαίτερα τεχνάσματα / υπεξαίρεση σε αποδοχή προϊόντων εγκλήματος και αντίστροφα / άμεση συνέργεια σε αυτουργία υπεξαίρεσης και αντίστροφα από αυτουργία σε ηθική αυτουργία. ΙΙ ***β) Ανεπίτρεπτη από υπεξαίρεση σε παραβίαση κατασχέσεως, σε απάτη και σε κλοπή.***

§4. ΕΜΠΡΑΚΤΗ ΜΕΤΑΝΟΙΑ ΚΑΙ ΑΠΑΛΛΑΓΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΟΙΝΗ (ΠΚ 379)

Ι. Έννοια: Η απόδοση του αφαιρεθέντος πράγματος από το δράστη συνιστά λόγο εξάλειψης του αξιοποίνου. Πρόκειται για λόγο που ενεργεί προσωπικά και ειδικά, δηλ. αφενός μεν ωφελεί μόνο εκείνον το συμμέτοχο, στο πρόσωπο του οποίου συντρέχει, ενώ αφετέρου δεν εξαλείφει το αξιόποινο εγκλήματος που ενδεχομένως συρρέει φαινομενικά και αληθινά. Η διάταξη του ΠΚ 379 §1 εξαλείφει το αξιόποινο κάθε μορφής κλοπής ή υπεξαίρεσης, ακόμη κι αν το αντικείμενο της τελευταίας στερείται οικονομικής αξίας (αλλά έχει μόνο συναισθηματική), οπότε αρκεί η αυτούσια απόδοσή του.

ΙΙ. Οι επιμέρους προϋποθέσεις της έμπρακτης μετάνοιας

1. Απόδοση του πράγματος: Προϋποθέτει μετάθεση τη φυσικής εξουσίας του πράγματος με φυσική βούληση να περιέλθει αυτή στον κύριο και να αποκατασταθεί η προσβληθείσα ιδιοκτησία. Δε συνιστά απόδοση η εγκατάλειψη του κλοπιμαίου από τον καταδιωκόμενο δράστη· το ίδιο ισχύει και στην περίπτωση του καταδιωκόμενου δράστη που πετάει τα κλοπιμαία σε παρακείμενη ταράτσα για να τα παραλάβει αφού θα διέφευγε τη σύλληψή του από αστυνομικούς. Ομοίως, η απλή προσφορά προς απόδοση ή προς αποζημίωση και η απόπειρα απόδοσης που ματαιώνεται λόγω ανωτέρας βίας. Τέλος, δε συνιστά απόδοση η απλή προσπάθεια συμβιβαστικής επίλυσης της διαφοράς.
Η απόδοση μπορεί να γίνει αυτοπροσώπως, ανώνυμα ή μέσω τρίτου, όχι μόνο προς τον κύριο ή τον κάτοχο, αλλά και σε τρίτον ή και στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων. Απόδοση, μάλιστα, συνιστά και η ανακοίνωση –στην αστυνομία ή στον παθόντα- του τόπου όπου το κλοπιμαίο είναι κρυμμένο.

2. Εντελής ικανοποίηση: Η κατ' άλλο τρόπο εντελής ικανοποίηση εξαλείφει το αξιόποινο επικουρικά, δηλ. μόνο όταν η αυτούσια απόδοση του πράγματος είναι αδύνατη. Ως εντελής ικανοποίηση νοείται κάθε εκποιητική δικαιοπραξία με την οποία επέρχεται απόσβεση της ενοχής (π.χ. και με ανανέωση κατά ΑΚ 436). Δεν εξαλείφεται, όμως, το αξιόποινο αν δοθεί απλώς μια εξασφάλιση προς τον παθόντα, όπως προσφορά εγγραφής προσημείωσης υποθήκης, ούτε αν ο δράστης προβεί σε έκδοση έστω καλυμμένης επιταγής (απαιτείται είσπραξη). Η πλήρης ικανοποίηση του ζημιώμενου αναφέρεται στην πληρωμή της αξίας του πράγματος κατά το χρόνο της ικανοποίησης.

2.2 Αποκτήματα: Η εντελής ικανοποίηση του παθόντος αποτελεί υποκατάστατο του πράγματος. Αντικείμενο αυτής, λοιπόν, δεν αποτελεί και κάθε έμμεση ζημία. Κατά συνέπεια, δεν προϋποθέτει απόδοση των αποκτημάτων, αφού δεν αποτελούν αντικείμενο των εγκλημάτων στα οποία αναφέρεται η έμπρακτη μετάνοια. Ως προς αυτά ο ζημιώμενος έχει μόνο ενοχική αξίωση (ΑΚ 914, 297-298). Όπου ο νομοθέτης θέλει την απόδοση των αποκτημάτων το ορίζει ρητά- π.χ. ΠΚ 404 §5, 405 §2.

2.3 Αποζημίωση επί αυτούσιας απόδοσης: Οφείλεται όταν το πράγμα έχει υποστεί ζημία- π.χ. κατά τη μεταφορά.

3. Πριν εξεταστεί ο ύποπτος: Το αξιόποινο δεν εξαλείφεται αν ο υπαίτιος εξετάστηκε 'οπωσδήποτε' και για την πράξη του από τις αρχές, επομένως είτε ως κατηγορούμενος είτε και ως μάρτυρας, ακόμη δε και στο πλαίσιο πειθαρχικής διαδικασίας. Ως 'αρχή' νοείται η ελληνική αρχή.

4. Με δική του θέληση: Βασική προϋπόθεση εφαρμογής είναι ότι ο δράστης προέβη στην απόδοση ή στην ικανοποίηση με δική του θέληση (=οικεία βούληση). Η αρεοπαγίτικη νομολογία παγίως δέχεται ότι ο δράστης πρέπει να προβαίνει στην απόδοση ή στην ικανοποίηση 'εκουσίως και αυθορμήτως'. Το 'οικειοθελές' της απόδοσης αποκλείεται, επομένως, κατά τον ΑΠ, όταν αυτή γίνεται προς αποφυγή της βέβαιης δίωξης του δράστη και, άρα, οφείλεται στο φόβο του ότι θα επακολουθήσει η αποκάλυψη της τέλεσης της πράξης και του δράστη. Η θεωρία, αντίθετα, υποστηρίζει ότι πρέπει η απόδοση να είναι αποτέλεσμα δικής του επιλογής και να μην οφείλεται σε εξωτερική πίεση· το αν, όμως, αυτή η επιλογή υπήρξε προϊόν ωφελιμιστικής στάσης/στάθμισης δεν ενδιαφέρει το δίκαιο. Γι' αυτό και ο φόβος της τιμωρίας όχι μόνο δεν αποκλείει το οικειοθελές της έμπρακτης μετάνοιας, αλλά είναι και κίνητρο που ο ίδιος ο νόμος θέτει. Διαφορετικά έχει, βεβαίως, το πράγμα, όταν η βεβαιότητα της ποινικής δίωξης δεν εξαρτάται από την επιλογή του δράστη αλλά έχει ήδη δρομολογηθεί. Έτσι, δε θεμελιώνεται έμπρακτη μετάνοια αν ο δράστης επιστρέψει το

πράγμα κατόπιν απειλής ότι θα τον καταγγείλουν, ενώ θεμελιώνεται αν το πράξει μετά από προτροπές/συμβουλές.

5. Χωρίς παράνομη βλάβη τρίτου: Ως 'τρίτος' θα πρέπει να νοηθεί και ο παθών. Άρα, υπάρχει παράνομη βλάβη όταν ο δράστης της κλοπής αποδώσει το πράγμα με βλάβη του ιδιοκτήτη- π.χ. ο Α, που έκλεψε 30000€ από τον Β, αποσπά από αυτόν με απάτη ίσο ποσό και του επιστρέφει τα κλοπιμαία.

ΙΙΙ. Μερική απόδοση ή ικανοποίηση: Εξαλείφει το αξιόποινο κατά το αντίστοιχο μόνο μέρος. Το ζήτημα έχει πρακτική σημασία όχι μόνο όταν η απόδοση μεταβάλλει τη βαρύτητα της πράξης, αλλά και για τη δικαστική επιμέτρηση της ποινής (ΠΚ 79 §2 περ. α' και 84 §1 περ. δ'). Έτσι, π.χ. η απόδοση 10000€ από τα 80000€ που αφήρεσε ή ιδιοποιήθηκε με μια πράξη του ο δράστης, μετατρέπει την πράξη από κακούργημα σε πλημμέλημα (σε κλοπή ή υπεξαίρεση πράγματος ιδιαίτερα μεγάλης αξίας αντίστοιχα, εκτός αν συντρέχει περίπτωση εφαρμογής του ΠΚ 375 §2).

IV. Έμπρακτη μετάνοια επί συμμετοχής: Το αξιόποινο εξαλείφεται ως προς όλους τους συμμετόχους μόνο αν η απόδοση του πράγματος γίνει από κοινού ή από έναν μεν, αλλά με κοινή (συν)απόφαση. Διαφορετικά εξάλειψη του αξιοποίνου χωρεί μόνο για εκείνον που το απέδωσε- ΠΚ 49 §2. Ο συμμέτοχος που δεν κατέχει το πράγμα μπορεί να μείνει ατιμώρητος αν ικανοποιήσει πλήρως τον ζημιωθέντα. Στην περίπτωση αυτή εκείνος που το κατέχει μπορεί να απαλλαγεί μόνο αν επιστρέψει το πράγμα αυτούσιο στο δικαιούχο, ο οποίος θα πρέπει να του επιστρέψει την αξία του κλοπιμαίου.

V. Αναιρετικός έλεγχος: Την έμπρακτη μετάνοια επικαλείται ο κατηγορούμενος με αυτοτελή ισχυρισμό, του οποίου η απόρριψη πρέπει να αιτιολογείται ειδικά από το δικαστήριο της ουσίας. Αν τα στοιχεία της έμπρακτης μετάνοιας προκύπτουν από το αποδεικτικό υλικό, λαμβάνεται υπόψη αυτεπαγγέλτως από το δικαστήριο. Ωστόσο, ορθότερο είναι να δεχτούμε ότι ανέλεγκτη είναι μόνο η κρίση για το αν συνέτρεξαν ή όχι τα πραγματικά περιστατικά που προϋποθέτει το ΠΚ 379, ενώ η υπαγωγή αυτών στην ανωτέρω διάταξη είναι νομικό ζήτημα.

VI. Η απαλλαγή από την ποινή σε περίπτωση ικανοποίησης του ζημιωθέντος (ΠΚ 379 §2): Η ικανοποίηση του ζημιωθέντος από το δράστη πλημμεληματικής υπεξαίρεσης (ΠΚ 379 §2), απάτης (ΠΚ 386), απιστίας (ΠΚ 390) κλπ -εφόσον τιμωρούνται σε βαθμό πλημμελήματος (ΠΚ 393 §2)- συνιστά υποχρεωτικό προσωπικό και ειδικό λόγο αποχής από την ποινή. Με άλλα λόγια, ωφελεί προσωπικά τον συμμέτοχο στο πρόσωπο του οποίου συντρέχει (ΠΚ 49 §2- το ίδιο συμβαίνει και για το ΠΚ 302 §2 > αν για τη θανάτωση βρέφους ευθύνονται τόσο η μητέρα όσο και ένας τρίτος, η αποχή από την ποινή αφορά μόνο τη μητέρα). Καταρχήν εφαρμόζεται μόνο επί των εγκλημάτων εκείνων, για τα οποία ρητά προβλέπεται. Η αναλογική εφαρμογή της διάταξης και επί άλλων εγκλημάτων είναι μεν δυνατή, αλλά μόνο υπό τον όρο ότι είναι in bonam partem (=συντρέχει αντιστοιχία απαξίας, δηλ. η αρρύθμιστη περίπτωση είναι όμοια κατά τα καίρια και ουσιώδη από δικαϊκής πλευράς στοιχεία της με τη ρυθμιζόμενη + καλύπτεται από το σκοπό της διάταξης). Έτσι, η απαλλαγή από την ποινή δε χωρεί επί κλοπής και επί εκβίασης. Ορθά γίνεται, πάντως, δεκτό ότι σε περίπτωση απόπειρας χωρεί απαλλαγή από κάθε ποινή αν ο δράστης προσφερθεί να δώσει στον παθόντα την αξία που ποσού που επιχείρησε να υπεξαιρέσει ή να αποσπάσει με απάτη. Απαιτείται η αυτούσια απόδοση, ενώ η μερική απόδοση δεν έχει έννομες συνέπειες. Η διάταξη αναγνωρίζει αυθεντικά τη δυνατότητα ελεύθερης θέλησης και μετά την καταγγελία της πράξης. Τέλος, σε περίπτωση υπεξαίρεσης κατ' εξακολούθηση, αν το ποσό που υπεξαιρέθηκε συνολικά με τις μερικότερες πράξεις και στο οποίο απέβλεπε ο δράστης, υπερβαίνει τα 73000€ (=το έγκλημα αποκτά κακουργηματικό χαρακτήρα), αποκλείεται η

δυνατότητα απαλλαγής από την ποινή έστω κι αν ο δράστης ικανοποίησε εντελώς το ζημιωθέντα μέχρι την έκδοση οριστικής απόφασης. Το ίδιο ισχύει και στα εγκλήματα του ΠΚ 393.

VII. Ειδικά θέματα

1. Έμπρακτη μετάνοια και ν. 1608/1950: Οι διατάξεις του ΠΚ 379 εφαρμόζονται και στα εγκλήματα αυτά, ακόμη κι όταν στρέφονται κατά του Δημοσίου.

2. Έμπρακτη μετάνοια και ικανοποίηση του ζημιωθέντος επί κλοπής και υπεξαίρεσης στρατιωτικών πραγμάτων: Το ΠΚ 379 εφαρμόζεται και στις περιπτώσεις κλοπής και υπεξαίρεσης στρατιωτικών πραγμάτων.

3. Έμπρακτη μετάνοια και υπεξαίρεση στην υπηρεσία (ΠΚ 258): Το ΠΚ 379 εφαρμόζεται και σε αυτές τις περιπτώσεις.

§5. ΛΗΣΤΕΙΑ (ΠΚ 380)

I. Γενικά χαρακτηριστικά:

- ***Ληστεία υπό στενή έννοια (ΠΚ 380 §1 περ. 1)*** **>** ο δράστης με σωματική βία κατά προσώπου ή με απειλές ενωμένες με επικείμενο κίνδυνο σώματος ή ζωής αφαιρεί από άλλον ξένο κινητό πράγμα, προκειμένου να το ιδιοποιηθεί παράνομα.
- ***Ληστρική εκβίαση (ΠΚ 380 §1 περ. 2)*** **>** ο δράστης με την ως άνω σωματική βία ή απειλή εξαναγκάζει τον κάτοχο να του παραδώσει το ξένο κινητό πράγμα, προκειμένου να το ιδιοποιηθεί παράνομα.
- ***Ληστρική κλοπή (ΠΚ 380 §3)*** **>** ο δράστης καταλαμβάνεται επ' αυτοφώρω σε κλοπή και μεταχειρίζεται την ως άνω σωματική βία ή απειλή για να διατηρήσει το κλοπιμαίο.

Η ληστεία υπό στενή έννοια και η ληστρική κλοπή είναι σύνθετα υπό στενή έννοια εγκλήματα, αποτελούμενα από την παράνομη βία (ΠΚ 330) και την τετελεσμένη κλοπή (ΠΚ 372). Μεταξύ της σωματικής βίας υπάρχει σχέση μέσου και σκοπού. Η σχέση αυτή είναι ιδιαίτερη επίμεμπτη και προσδίδει στο έγκλημα ιδιάζουσα απαξία. Γι' αυτό το άδικο της πράξης έχει κακουργηματικό χαρακτήρα. Πολλές από τις ειδικές ρυθμίσεις των δύο συστατικών εγκλημάτων δεν εφαρμόζονται στη ληστεία- π.χ. 377-379· ομοίως, η ληστεία μεταξύ συγγενών ή πράγματος ευτελούς αξίας διώκονται αυτεπάγγελτα. Για τη στοιχειοθέτηση της κλοπής κατ' εξακολούθηση δε μπορεί να ληφθεί υπόψη η τυχόν ληστεία που τέλεσε ο δράστης. Σε κατάστημα εργασίας (ΠΚ 72) παραπέμπεται ο δράστης κλοπής και όχι ληστείας. Το είδος της τελεσθείσας κλοπής είναι αδιάφορο.

II. Η α.υ. της ληστείας υπό στενή έννοια (ΠΚ 380 §1 περ. 1): Περιλαμβάνει όλα τα στοιχεία της α.υ. της κλοπή και επιπλέον σωματική βία κατά προσώπου ή απειλές ενωμένες με επικείμενο κίνδυνο σώματο ή ζωής και σχέση μέσου προς σκοπό μεταξύ της παράνομης βίας και της κλοπής. Ως προς τα λοιπά στοιχεία πρέπει να αναφερθούν τα εξής >

1. Σωματική βία κατά προσώπου: Είναι εξαναγκασμός συνιστάμενος σε παρεμπόδιση των σωματικών λειτουργιών του εξαναγκαζόμενου που επιτυγχάνεται με άμεση επενέργεια επί του σώματος αυτού, προορισμένη ή κατά την πρόθεση του δράστη πρόσφορη να υπερνικήσει αντίσταση, η οποία εκδηλώθηκε είτε αναμένεται να εκδηλωθεί. Μπορεί να συνίσταται σε κάθε επενέργεια επί του σώματος με την οποία είτε αίρεται είτε μειώνεται η δυνατότητα του παθόντος να σχηματίσει ή να ενεργοποιήσει τη βούλησή του, εφόσον παρεμποδίζονται οι λειτουργίες του σώματος. Πρόκειται για

σκόπιμη δράση, αφού στρέφεται στην υπερνίκηση αντίστασης. Ως πρόσωπο νοείται το φυσικό πρόσωπο και όχι το νομικό. Ληστεία, ωστόσο, σε βάρος νομικών προσώπων είναι δυνατή. Σημασία έχει ο σωματικός εξαναγκασμός στον παθόντα με αποτέλεσμα είτε την αδυναμία του να αντισταθεί στην αφαίρεση είτε στην παραίτησή του από κάθε αντίσταση που ενδεχομένως θα προέβαλλε και όχι το αν ο δράστης ανέπτυξε κάποια υλική δύναμη. Εντελώς ασήμαντες επενέργειες πάνω στο σώμα δεν αρκούν- π.χ. απλή απόσπαση πράγματος από τα χέρια του κατόχου· η επενέργεια, όμως, δεν απαιτείται να επιτευχθεί με ανάπτυξη υλικής δύναμης. + ΠΚ 13 περ. δ'.

1.2 Βία προς υπερνίκηση προσδοκώμενης αντίστασης: Δηλ. πρόκειται για αντίσταση που δεν εκδήλωθηκε, αλλά αναμένεται να εκδηλωθεί- έστω και με μικρό βαθμό πιθανότητας- π.χ. κατά προσώπου που βρίσκεται σε κατάσταση ύπνου, αναισθησίας ή μέθης. Κρίσιμος, επομένως, στο ζήτημα αυτό είναι ο σκοπός του δράστη. Αν, λοιπόν, έχει σκοπό υπερνίκησης προσδοκώμενης αντίστασης, τότε τελεί ληστεία· το ίδιο συμβαίνει και όταν ο δράστης, επενεργώντας στο σώμα του παθόντος, καταλύει ακαριαία κάθε δυνατότητα αντίστασης- π.χ. με ένα χτύπημα τον ρίχνει αναίσθητο ή τον θανατώνει.

1.3 Αιφνιδιαστική αφαίρεση πράγματος: Δεν υπάρχει κατά λογική αναγκαιότητα σωματική βία προς υπερνίκηση προσδοκώμενης αντίστασης. Κριτήριο της σωματικής βίας είναι ο σωματικός εξαναγκασμός· αν δεν υφίσταται, τότε στοιχειοθετείται κλοπή και όχι ληστεία. Τούτο συμβαίνει όταν στο σώμα του παθόντος ασκήθηκε εκείνη και μόνο η επενέργεια που ήταν αναγκαία για τη μετάθεση της κατοχής και όχι για την υπερνίκησης της αντίστασης. Αν, αντίθετα, υπήρξε επενέργεια στο σώμα του παθόντος με χαρακτήρα σωματικού εξαναγκασμού, στοιχειοθετείται ληστεία, είτε προβλήθηκε αντίσταση είτε αυτή ήταν απλώς αναμενόμενη. Ληστεία, όμως, στοιχειοθετείται και όταν η βία ασκείται απλώς για την περίπτωση που ο παθών θα προέβαλλε αντίσταση· άλλο, λοιπόν, η πρόληψη της αντίστασης και άλλο η υπερνίκηση αντίστασης που δεν εκδηλώθηκε- π.χ. ο Α πλησιάζει με το μηχανάκι του τη Β με προφανή σκοπό να της αφαιρέσει την τσάντα και εκείνη την κρατά σφιχτά. Ο Α τότε τραβά την τσάντα με δύναμη, με αποτέλεσμα να σπάσει ο ιμάντας και να την αφαιρέσει.

1.4 Βία κατά πραγμάτων: Δε στοιχειοθετείται ληστεία· στην περίπτωση αυτή, μπορεί, όμως, να υπάρξει κλοπή ή εκβίαση- π.χ. ο Κ βασανίζει το αγαπημένο σκυλάκι της Ε ωσότου εκείνη του δίνει όσα χρήματα έχει -> εκβίαση.

1.5 Έμμεση σωματική βία: Υφίσταται όταν η βία κατά πράγματος στρέφεται έμμεσα κατά προσώπου, το οποίο την υφίσταται ως σωματικό καταναγκασμό- π.χ. ο δράστης σπάζει το τεχνητό πόδι ή τα γυαλιά ή τα δεκανίκια του παθόντος. Πράγματι εδώ πρόκειται για βία κατά προσώπου, αφού παρεμποδίζεται η επιτέλεση λειτουργιών του σώματος => η επενέργεια επί του πράγματος εξομοιούται με επενέργεια επί του σώματος.

1.6 Vis absoluta και vis compulsiva: Στην περίπτωση της vis absoluta αποκλείεται η γένεση της βούλησης (π.χ. ο δράστης φονεύει, αναισθητοποιεί, ναρκώνει τον παθόντα) ή η ενεργοποίηση αυτής (π.χ. ο δράστης δένει, ωθεί, ακινητοποιεί τον παθόντα) και γι' αυτό ο παθών δεν πράττει. Στην περίπτωση της vis compulsive επηρεάζεται η βούληση του παθόντα (π.χ. ο δράστης τον χτυπά μέχρι να του δώσει τα χρήματά του), ο οποίος, άρα, πράττει. Το αποφασιστικό στοιχείο, όμως, για τη στοιχειοθέτηση σωματικής βίας είναι αν υπήρξε επενέργεια στο σώμα του, τέτοια που του προκάλεσε εξαναγκασμό.

1.7 Αποδέκτης της βίας: Ληστεία στοιχειοθετείται και όταν η παράνομη βία ασκείται όχι μόνο κατά του κυρίου ή του απλού κατόχου, αλλά και κατά συγκατόχου, κατά προσώπου στενά συνδεδεμένων

με τον ιδιοκτήτη, καθώς και κατά προσώπων που είναι υποχρεωμένα ή πρόθυμα να παρεμποδίσουν την αφαίρεση (π.χ. του φύλακα-βοηθού κατοχής). Πράξη που αποσκοπεί στην παρεμπόδιση της αφαίρεσης έχει θεωρηθεί και η κλήση για βοήθεια -> άρα, τελεί ληστεία και εκείνος που χτυπά ένα μικρό παιδί προκειμένου αυτό να μην ειδοποιήσει τον ιδιοκτήτη για την επικείμενη κλοπή ή κάποιον που ετοιμάζεται να τηλεφωνήσει στην αστυνομία. Επίσης, ληστεία στοιχειοθετείται και όταν ο δράστης ασκεί τη βία κατά προσώπων για τα οποία υπολαμβάνει ότι προτίθενται να παρεμποδίσουν την αφαίρεση- π.χ. ο Α διεισδύει νύχτα σε εργοστάσια για να κλέψει ό,τι βρει και βρίσκεται αντιμέτωπος με το διαρρήκτη Β, τον οποίο χτυπά, υπολαμβάνοντάς τον ως νυχτοφύλακα.

2. Απειλές ενωμένες με επικείμενο κίνδυνο σώματος ή ζωής: Απειλή είναι η εξαγγελία ενός κακού στρεφόμενου κατά του απειλούμενου ή άλλου προσώπου, και του οποίου η πραγμάτωση εξαρτάται (άμεσα ή έμμεσα) από τον απειλούντα. Η απειλή θεμελιώνει το έγκλημα της παράνομης βίας όταν αποτελεί το μέσο με το οποίο ο δράστης εξαναγκάζει άλλον σε πράξη, παράλειψη ή ανοχή για την οποία δεν υφίσταται υποχρέωση του παθόντα (ΠΚ 330). Η εξαγγελία δεν απαιτείται να είναι ρητή > μπορεί να γίνει αι με συμπερασματικά συναγόμενη (από τις κοινωνικές αντιλήψεις) συμπεριφορά· πάντως, απαιτείται νοηματική επικοινωνία και δεν αρκεί να νόμισε απλώς ο κάτοχος του πράγματος ότι κάποιος άλλος πρόκειται να του προκαλέσει θάνατο ή σωματική βλάβη.

2.2 Το εξαγγελόμενο κακό: Πρέπει να είναι θανάτωση ή σωματική βλάβη. Απειλή στρεφόμενη κατ' άλλου έννομου αγαθού (τιμής, προσωπικής ελευθερίας κλπ) δεν αρκεί· αλλά και εξαγγελία ασήμαντης σωματικής βλάβης (π.χ. απλού ραπίσματος) δεν αρκεί. Δυνατόν, όμως, να συνιστά απειλή όταν εμπεριέχει συμπερασματικά συναγόμενη δήλωση ότι θα επακολουθήσει κλιμάκωση των βλαβών.

2.3 Αποδέκτης της απειλής: Θεωρείται οποιος είναι πρόθυμος (πράγματι ή κατά την παράσταση του δράστη) να προστατέψει την κατοχή και, άρα, να σταθεί εμπόδιο στο δράστη. Απειλούμενος και κάτοχος δεν απαιτείται να ταυτίζονται.

2.4. Αποδέκτης του κακού: Το εξαγγελόμενο κακό μπορεί να στρέφεται όχι μόνο κατά του απειλούμενο αλλά και κατά οποιουδήποτε τρίτου προσώπου, αδιαφόρως του αν αυτό είναι στενά συνδεδεμένο με τον απειλούμενο ή όχι· αρκεί ο απειλούμενος να το αισθάνεται ως κακό- π.χ. ο Β αρπάζει ένα παιδάκι στο δρόμο και απειλεί το διαβάτη Δ ότι θα το σκοτώσει, αν ο τελευταίος δεν του δώσει όλα του τα χρήματα. Το εξαγγελόμενο κακό, πάντως, πρέπει να αφορά πρόσωπο διαφορετικό από το δράστη -> π.χ. η απειλή του δράστη ότι θα αυτοκτονήσει ή θα αυτοακρωτηριαστεί δε στοιχειοθετεί ληστεία ή εκβίαση, αλλά ούτε και παράνομη βία.

2.5 Σοβαρότητα της απειλής: Δεν απαιτείται να είναι η απειλή αντικειμενικά πραγματοποιήσιμη, ούτε να είχε ο δράστης πρόθεση να την πραγματοποιήσει. Αρκεί ότι ο δράστης τη θεωρεί κατάλληλη να υπερνικήσει την αντίσταση του θύματος και ότι το τελευταίος την εκλαμβάνει ως σοβαρή και εξαρτώμενη από τον πρώτο. Άρα, και η απειλή με ψεύτικο πιστόλι στοιχειοθετεί ληστρική εκβίαση. Αν το θύμα αντιληφθεί την 'ψευτοαπειλή' στοιχειοθετείται απόπειρα (πρόσφορη). Ο δράστης αρκεί να θέλει να εμφανίσει την απειλή απλώς ως δυνατή· απαιτείται, ωστόσο, περαιτέρω να θεώρησε και ο παθών τουλάχιστον ως δυνατή την πραγματοποίηση της απειλής -> τετελεσμένη ληστεία ≠ απόπειρα.

2.6 Επικείμενος κίνδυνος: Υφίσταται όταν η πραγμάτωσή του παρίσταται ως άμεση (=όταν κατά δήλωση του δράστη το κακό θα επέλθει ευθύς ως παρέλθει άπρακτος ο απολύτως αναγκαίος για την αφαίρεση ή την παράδοση του πράγματος χρόνος). Εκείνο, λοιπόν, που έχει σημασία είναι η χρονική

συνάφεια απειλής και κακού. Γίνεται δεκτό ότι επικείμενος είναι και ο διαρκής κίνδυνος, δηλ. εκείνος που μπορεί να πραγματωθεί κάθε στιγμή.

2.7 Σχέση βίας-απειλής: ***α) Ενώ η βία είναι παρόν κακό, στην περίπτωση της απειλής το κακό είναι μελλοντικό. / β) Ενώ στη βία το αποφασιστικό κίνητρο*** (=ο λόγος της συμμόρφωσης του παθόντος προς τη βούληση του δράστη) ***είναι ο εξαναγκασμός, στην απειλή είναι ο φόβος ότι το εξαγγελλόμενο κακό θα πραγματωθεί.***

3. Σχέση μέσου και σκοπού

3.1 Χρονική και τοπική συνάφεια ανάμεσα στη σωματική βία ή την απειλή και τη μετάθεση της κατοχής (αφαίρεση ή παράδεση): Η μετάθεση της κατοχής πρέπει να είναι άμεσο, τοπικά και χρονικά αποτέλεσμα, της παράνομης βίας· έτσι, αν λείπει αυτή η αμεσότητα, δε στοιχειοθετείται ληστεία- π.χ. ο δράστης αφαιρεί με βία ένα κλειδί οικίας για να κλέψει μετά από δύο μέρες πράγματα που βρίσκονται σ' αυτή => ληστεία μόνο ως προς το κλειδί. Η απαιτούμενη χρονική συνάφεια υφίσταται όταν η βία ή η απειλή ασκούνται πριν από την αφαίρεση, κατά τη διάρκεια αυτής και μέχρι την τελείωσή της. Αν, επομένως, ο δράστης καταληφθεί όταν έχει καταλύσει ξένη κατοχή και ασκήσει βία προκειμένου να θεμελιώσει τη δική του, τελεί ληστεία. Μετά την τελείωση, ωστόσο, μόνο ληστρική κλοπή μπορεί να στοιχειοθετηθεί, αν ο δράστης ασκήσει βία για τη διατήρηση του κλοπιμαίου.

3.2 Λειτουργική συνάφεια: Σύμφωνα με τα ανωτέρων δε στοιχειοθετείται ληστεία και όταν η βία ή η απειλή ασκήθηκαν προς άλλο σκοπό, η δε απόφαση της κλοπής λαμβάνεται μετά την περάτωση της βίας ή της απειλής, καθώς και όταν ασκήθηκαν από τρίτο πρόσωπο, ο δε δράστης απλώς εκμεταλλεύεται την ευκαιρία για να αφαιρέσει πράγματα. Ως περάτωση της βίας νοείται η περάτωση της άσκησης της βίας.

3.3 Όχι όμως και αιτιώδης συνάφεια: Η σωματική βία και η απειλή δε χρειάζεται να τελούν σε αιτιώδη συνάφεια με την αφαίρεση. Έτσι, ληστεία στοιχειοθετείται ακόμη κι αν η βία δεν ήταν αντικειμενικώς αναγκαία στη συγκεκριμένη περίπτωση για την αφαίρεση του πράγματος. Ομοίως, ληστεία στοιχειοθετείται ακόμη κι αν η βία δεν ήταν αντικειμενικώς πρόσφορη στη συγκεκριμένη περίπτωση για την αφαίρεση του πράγματος.

3.4 Εκμετάλλευση διαρκούς βίας: Αν, όμως, ο δράστης αφού αρχίσει να ασκεί σωματική βία χωρίς σκοπό αφαίρεσης, αποφασίσει να αφαιρέσει κινητά πράγματα από την κατοχή του παθόντος ενόσω ακόμη διαρκεί η βία, στοιχειοθετείται ληστεία- π.χ. ο Α επιτίθεται κατά της Β για να τη βιάσει. Επειδή η Β προβάλλει σθεναρή αντίσταση αποφασίζει να αφαιρέσει το χρυσό σταυρό της παθούσας και να την εγκαταλείψει => ληστεία σε αληθή κατ' ιδέα συρροή με απόπειρα βιασμού.

3.5 Τέλεση με παράλειψη: Π.χ. ο Α δένει τη Β για να τη βιάσει. Μετά την ολοκλήρωση της πράξης του και ενώ η Β είναι δεμένη, αποφασίζει να αφαιρέσει τα χρήματά της => ληστεία, διότι –λόγω της προηγούμενης επικίνδυνης ενέργειάς του- είχε ιδιαίτερη υποχρέωση να τη λύσει. // ο Γ δε δίνει τροφή στον ανάπηρο πατέρα του ωσότου αυτός του παραδίδει όλα του τα χρήματα.

ΙΙΙ. Η ληστρική εκβίαση ειδικότερα: Ο δράστης, ασκώντας τη διακεκριμένη βία της ληστείας, εξαναγκάζει άλλον να του παραδώσει ξένο κινητό πράγμα με σκοπό να το ιδιοποιηθεί παράνομα. Ο δράστης, δηλ. δεν αφαιρεί ο ίδιος το πράγμα, αλλά εξαναγκάζει τον κάτοχο να του το παραδώσει. Το καίριο ζήτημα εν προκειμένω είναι αν η παράδοση του πράγματος από τον εξαναγκαζόμενο συνιστά

κατάλυση της κατοχής (ακριβώς όπως στις περιπτώσεις αφαίρεσης) και όχι μεταβίβαση αυτής. Ο εξαναγκαζόμενος δεν έχει φυσική βούληση μεταβίβασης της φυσικής εξουσίας, αφού γνωρίζει (ή τουλάχιστον πιστεύει) ότι δεν έχει περιθώρια επιλογές. Σ' αυτές, λοιπόν, τις περιπτώσεις η παράδοση συνιστά αφαίρεση κατά έμμεση αυτουργία και υπ' αυτή την έννοια ληστρική εκβίαση. Ως παράδοση, επομένως, νοείται κάθε εκούσια συμπεριφορά που προκαλεί αμέσως την απώλεια της φυσικής εξουσίας επί του πράγματος· έτσι, είναι αδιάφορο αν αυτή συνιστά περιουσιακή διάθεση ή όχι, διότι σημασία έχει η εξωτερική εικόνα της πράξης. Τι γίνεται, όμως, όταν ο αποδέκτης της απειλής αποφασίζει ο ίδιος να συμμορφωθεί προς τι αξιώσεις του δράστη μετά από στάθμιση των περιστάσεων; Τότε δεν υπάρχει αφαίρεση ούτε εφαρμόζεται το ΠΚ 385 §1 περ. α'. Άρα, μόνη λογική διέξοδος είναι ότι η παράδοση δεν καλύπτει μόνο την περίπτωση της αφαίρεσης κατά έμμεση αυτουργία αλλά και κάθε άλλη, δηλ. και εκείνη όπου ο ίδιος ο εξαναγκαζόμενος καταλύει την κατοχή του- π.χ. ο Α απειλεί τον Β ότι θα φονεύσει τη σύζυγό του αν δεν του δώσει 3000€. Ο Β το σκέφτεται (η θανάτωση της συζύγου του δεν του είναι ανεπιθύμητη), ωστόσο αποφασίζει να καταβάλει το ποσό στο δράστη.

Συμπέρασμα > Η ληστρική εκβίαση περιλαμβάνει και κάθε άλλη, πέραν αυτής, μετάθεση της κατοχής από τον ίδιο τον παθόντα. + περιπτώσεις εκβίασης, που έχουν ως υλικό αντικείμενο ξένο κινητό πράγμα. Αν ο δράστης με τη διακεκριμένη παράνομη βία της ληστείας απαιτεί αμέσως την παράδοση του ξένου κινητού πράγματος, στοιχειοθετείται ληστρική εκβίαση ακόμη κι όταν η παράδοση δεν επακολουθεί αμέσως, εφόσον η βία εξακολουθεί να ασκείται ή υπάρχει απειλή επικείμενου θανάτου ή βλάβης της υγείας άλλου. Όταν, βέβαια, ο δράστης δίνει προθεσμία στον εξαναγκαζόμενο για να του φέρει το πράγμα, στοιχειοθετείται (απλή) εκβίαση.

2. Ληστρική εκβίαση και εκβίαση (ΠΚ 385): Η ληστρική εκβίαση μεταχειρίζεται ως ληστεία. Στοιχειοθετείται όχι μόνο όταν η βία ασκείται αμέσως ενώπιον του θύματος αλλά και όταν μεταξύ αυτών δεν υπάρχει τοπική επαφή. Ειδικότερα > ***i) απαιτείται σκοπός παράνομης ιδιοποίησης, που μπορεί να συντρέχει αφενός μεν μόνον υπέρ του δράστη, αφετέρου δε*** και όταν το πράγμα δεν έχει οικονομική αξία, ***και όχι σκοπός παράνομου πλουτισμού υπέρ του δράστη ή τρίτου.*** // ***ii) ο παθών εξαναγκάζεται σε παράδοση ξένου κινητού πράγματος.*** Όταν, αντίθετα, η πράξη στην οποία εξαναγκάζεται το θύμα με τη διακεκριμένη βία του ΠΚ 380 συνίσταται σε οιανδήποτε άλλη πράξη => εκβίαση. // ***iii) αρκεί η προσβολή της ιδιοκτησίας και δεν απαιτείται περιουσιακή ζημία.***

IV. Υποκειμενική υπόσταση της ληστείας υπό στενή έννοια (Καταλογισμός): Δεν τελεί ληστεία εκείνος που αφαιρεί με σωματική βία > ***την κατοχή ενός ξένου μηχανοκίνητου μεταφορικού μέσου με σκοπό να το χρησιμοποιήσει για λίγες ώρες και στη συνέχεια να το επιστρέψει*** => εκβίαση. / ***ένα ξένο κινητό από τον ιδιοκτήτη, αλλά με σκοπό να το καταστρέψει ή τα το πετάξει και όχι να το ιδιοποιηθεί.*** Όταν, ωστόσο, ο δράστης αφαιρεί το ξένο κινητό πράγμα με τη διακεκριμένη βία του ΠΚ 380 για να εξασφαλίσει απαίτησή του, τότε στοιχειοθετείται ληστεία αν κατά το χρόνο της πράξης έχει σκοπό παράνομης ιδιοποίησης (αρκεί και ενδεχόμενος δόλος απλής αποστέρησης). Ως προς τα στοιχεία της α.υ. αρκεί ενδεχόμενος δόλος, όπως άλλωστε και ως προς τα πραγματικά περιστατικά που θεμελιώνουν το παράνομο της σκοπούμενης ιδιοποίησης του πράγματος. Η πραγματική πλάνη ως προς αυτά, επομένως, αποκλείει το δόλο και την τιμώρηση για ληστεία. Όταν, αντίθετα, ο αφαιρών νομίζει εσφαλμένα ότι έχει δικαίωμα να ιδιοποιηθεί το πράγμα, έχει πλάνη περί το άδικο, η οποία αποκλείει τον καταλογισμό μόνο αν είναι συγγνωστή. Δυνατόν ο δράστης ληστείας να τελεί σε κατάσταση που αποκλείει ή μειώνει την ικανότητα προς καταλογισμό => επιβάλλεται ποινή ελαττωμένη κατά το ΠΚ 83.

V. Απόπειρα ληστείας κατά ΠΚ 380 §1: Υφίσταται από την έναρξη της μερικότερης πράξης που αποτελεί αρχή εκτέλεσης της παράνομης βίας, δηλ. από τη στιγμή που ο δράστης, έχοντας

αποφασίσει να τελέσει ληστεία, αρχίζει την πράξη σωματικής βίας με την οποία αποσκοπεί να υπερνικήσει την αντίσταση του παθόντος με επενέργεια πάνω στο σώμα του τελευταίου ή της πράξης της απειλής. Απόπειρα είναι δυνατή και στην περίπτωση ολοκλήρωσης της παράνομης βίας, όταν δεν επακολουθεί αφαίρεση. Αντίθετα, δε στοιχειοθετείται απόπειρα ληστείας όταν δεν υπάρχει αρχή εκτέλεσης ούτε υπό την έννοια ότι διαταράσσεται η ειρηνευμένη κατάσταση του έννομου αγαθού- π.χ. ο κατηγορούμενος εισήλθε σε Τράπεζα φορώντας πλαστικά γάντια και φέροντας στην τσέπη ψεύτικο πιστόλι, στάθηκε στη σειρά προ του ταμείου χωρίς να προβεί σε οποιαδήποτε ενέργεια και εκεί συνελήφθη από αστυνομικούς που τον θεώρησαν ύποπτο. Απόπειρα ληστείας κατά συναυτουργία είναι δυνατή όταν ένας συναυτουργός έχει αρχίσει πράξη α.υ., έστω κι αν ο έτερος συμμέτοχος δεν έχει αρχίσει ακόμη τη δική του δραστηριότητα.

VI. Συμμετοχή σε ληστεία υπό στενή έννοια και σε ληστρική εκβίαση

1. Συναυτουργία: Προϋποθέτει αντικειμενικά συνεκτέλεση (=σύμπραξη πλειόνων είτε ταυτόχρονα είτε διαδοχικά, που πραγματώνουν τουλάχιστον τμήμα της α.υ. + όταν ο ένας μεν ασκεί την παράνομη βία, ο δε άλλος αφαιρεί είτε συγχρόνως είτε μετά την άσκηση της παράνομης βίας) και συναπόφαση (=κοινός δόλος και σκοπός παράνομης ιδιοποίησης, αλλά και γνώση εκ μέρους του καθενός ότι και οι άλλοι εμφορούνται από την ίδια κοινή πρόθεση και σκοπό). Όταν, επομένως, ο οδηγός δικύκλου επιχειρεί να αφαιρέσει τσάντα με χρήματα χτυπώντας υπάλληλο ασφαλιστικής εταιρίας, ο συνεπιβάτης που χτυπά σοβαρά τον έτερο υπάλληλο της εταιρίας είναι συναυτουργός. Εκείνος, όμως, που –μετά την εκ μέρους του άλλου άσκηση παράνομης βίας- αποφασίζει να συμμετάσχει και αφαιρεί τα πράγματα του θύματος με σκοπό παράνομης ιδιοποίησης δεν είναι συναυτουργός ληστείας αλλά συναυτουργός κλοπής. Εκείνος που ασκεί την παράνομη βία στο θύμα χωρίς σκοπό παράνομης ιδιοποίησης, δεν είναι συναυτουργός αλλά άμεσος συνεργός.

2. Συνέργεια: Άμεση είναι η συνέργεια όταν η συνδρομή παρασχέθηκε με τέτοιο τρόπο, ώστε δίχως αυτήν δεν θα ήταν δυνατή μετά βεβαιότητας η τέλεση της ληστείας υπό τις περιστάσεις που αυτή διαπράχθηκε- π.χ. άμεσος είναι ο συνεργός ο οποίος -την ώρα διάπραξης ληστείας- ανέμενε στο αυτοκίνητό του έξω από την τράπεζα και κατόπιν παρέλαβε έναν από τους ληστές. Από την άλλη, έχει θεωρηθεί ως απλή συνέργεια σε ληστεία η συμπεριφορά εκείνου ο οποίος παρευρισκόταν πλησίον του αυτουργού κατά το χρόνο τέλεσης της πράξης και παρείχε σ' αυτόν, μετά από προσυνεννόηση, ψυχική ενθάρρυνση (=ηθική ενίσχυση) στον αυτουργό. Η συμμετοχή, πάντως, δεν αναιρείται από το γεγονός ότι ο συμπράττων μετέβαλε τη βούλησή του μετά τη συμβολή του στο έγκλημα.

VII. Ζητήματα συρροής

1. Αληθινή: ***ανθρωποκτονία εκ προθέσεως / απόπειρα ανθρωποκτονίας / απλή σωματική βλάβη / εξύβριση / διατάραξη οικιακής ειρήνης / συμμετοχή σε εγκληματική οργάνωση (ΠΚ 187 §1).*** Η απόπειρα ληστρικής εκβίασης συρρέει αληθινά με την επικίνδυνη σωματική βλάβη.

2. Ληστεία κατά πλειόνων: Π.χ. ο ληστής τράπεζας με απειλή όπλου αφαιρεί όλα τα χρήματα από το ταμείο και στη συνέχεια αρπάζει και 800€ από πελάτισσα που μόλις τα είχε αναλάβει => υπάρχουν δύο ληστείες. Μία ληστεία θα είχαμε, αντίθετα, αν ο δράστης ασκώντας βία κατά ενός προσώπου αφαιρεί πράγματα που ανήκουν σε πλείονες.

3. Ανθρωποκτονία προς το σκοπό αφαίρεσης κινητών πραγμάτων (ΠΚ 299): Συρρέει αληθινά κατ' ιδέα με τη ληστεία, όχι μόνο αν η αφαίρεση του πράγματος έγινε κατά τη διάρκεια της

θανάτωσης, αλλά και όταν τελεί σε άμεσο σύνδεσμο με αυτή. Η ίδια σχέση υπάρχει και μεταξύ ληστείας και απόπειρας ανθρωποκτονίας από πρόθεση, όταν η εμπεριεχόμενη στην απόπειρα βία ασκείται προς υπερνίκηση αντίστασης. Στις παραπάνω περιπτώσεις, η άσκηση σωματικής της σωματική βίας που αποσκοπεί στην αφαίρεση και προκαλεί το θάνατο συνιστά συγχρόνως και αρχή εκτέλεσης της αφαίρεσης. Εκείνος, όμως, που αποφασίζει να ιδιοποιηθεί κινητά από άνθρωπο που μόλις απεβίωσε, τελεί υπεξαίρεση· αν, λοιπόν, ο δράστης φονεύσει τον κάτοχο και στη συνέχεια αποφασίσει να πάρει πράγματα που του ανήκαν => ανθρωποκτονία από πρόθεση σε αληθινή πραγματική συρροή με υπεξαίρεση. Πόσο άμεσος, όμως, θα πρέπει να είναι ο σύνδεσμος ανθρωποκτονίας και αφαίρεσης; Αν η χρονική απόσταση είναι τόσο μικρή, ώστε η κατάληψη του πράγματος να μπορεί να θεωρηθεί κατά τις κοινωνικές αντιλήψεις ως μέρους του αυτού ιστορικού γεγονότος, χωρίς να ειρηνεύσει το έννομο αγαθό της ιδιοκτησίας, στοιχειοθετείται ληστεία η οποία συρρέει αληθινά με την ανθρωποκτονία από πρόθεση. Αν, όμως, η χρονική απόσταση είναι τόσο μεγάλη, τότε υπάρχει αληθινή πραγματική συρροή ανθρωποκτονίας με υπεξαίρεση.

4. Ληστεία κατά του Δημοσίου (ν. 1608/1950): Τι γίνεται, όμως, όταν το πράγμα που αφαιρέθηκε με ληστεία είναι ιδιαίτερα μεγάλης αξίας και ανήκει στο Δημόσιο; Στην περίπτωση αυτή, ο χαρακτήρας της ληστείας ως ειδικής έναντι του βασικού εγκλήματος της κλοπής δεν επηρεάζεται από τη βαρύτερη τιμώρηση της κλοπής κατά το ν. 1608/1950. Μεταξύ των δύο αυτών εγκλημάτων υπάρχει πράγματι η αξιολογική σχέση της απορρόφησης. Πρόκειται, λοιπόν, για χαρακτηριστική περίπτωση πολλαπλώς διακεκριμένου εγκλήματος, ως προς το οποίο μπορεί να εφαρμοστεί μόνο η διάταξη που προβλέπει τη βαρύτερη ποινή. Κατά τη δικαστική επιμέτρηση της ποινής, ωστόσο, θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι η πράξη επιβαρύνεται και από την περίσταση της παράνομης βίας. Στην περίπτωση π.χ. που συντρέχουν ελαφρυντικές περιστάσεις οι οποίες δεν επιτρέπουν την επιβολή ισόβιας κάθειρξης αλλά καθιστούν υποχρεωτική την πρόσκαιρη κάθειρξη τουλάχιστον 10 ετών, η συνδρομή της ανωτέρω επιβαρυντικής περίστασης υπαγορεύει κατάγνωση ποινής κάθειρξης προσεγγίζουσας το ανώτατο όριο των 20 ετών.

VIII. Ληστρική κλοπή: Αποτελεί περίπτωση ληστείας και υπάρχει όταν ο δράστης που καταλήφθηκε ‘εν κλοπή’ επ’ αυτοφώρω, ασκεί σωματική βία κατά προσώπου ή απειλή σώματος ή ζωής για να διατηρήσει το κλοπιμαίο που έχει ήδη περιέλθει στην κατοχή του. Στοιχειοθετείται αδιακρίτως του είδους της κλοπής που προηγήθηκε· έτσι, δεν απαιτείται έγκληση για τη δίωξή της. Αλλά και η εκ μέρους του δράστη απόδοση του πράγματος δεν εξαλείφει το αξιόποινο κατά ΠΚ 379.

1. Αντικειμενική υπόσταση: Υποκείμενο είναι ο αυτουργός της κλοπής αλλά και ο συνεργός, τουλάχιστον όταν έχει το κλοπιμαίο στην κατοχή του. Ο νόμος απαιτεί να πράττει ο δράστης ‘προς διατήρηση’ του κλαπέντος· αρκεί, επομένως, να αποβλέπει ο δράστης στη διατήρησης της κατοχής τρίτου- π.χ. ο συνεργός της κλοπής υπέρ του αυτουργού. Υποκείμενο μπορεί, περαιτέρω, να είναι και ο συναυτουργός της κλοπής ο οποίος > είτε ασκεί την παράνομη βία, έστω κι αν δεν έχει το πράγμα στην κατοχή του / είτε, χωρίς ο ίδιος να ασκεί παράνομη βία, να έχει προσυμφωνήσει ή εγκρίνει κατά το χρόνο τέλεσης την άσκηση βίας από τον έτερο συναυτουργό της κλοπής. Η άσκηση παράνομης βίας μετά την εκ μέρους άλλου τέλεση κλοπής, προκειμένου ο αυτουργός της κλοπής να διατηρήσει το κλοπιμαίο, δε στοιχειοθετεί (διαδοχική) συναυτουργία. Εκείνος, όμως, που υπόσχεται στον κλέφτη ότι θα ασκήσει βία αν χρειαστεί και στη συνέχεια το πράττει, είναι αυτουργός ληστρικής κλοπής.
1.2 Ληστεία (ΠΚ 380 §1) ως στοιχείο της α.υ.: Ληστρική κλοπή υπάρχει και όταν η πράξη τελείται προς διατήρηση πράγματος που αποκτήθηκε με ληστεία υπό στενή έννοια. Αντίθετα, άσκηση βίας προς διατήρηση της κατοχής υπεξαιρεθέντος πράγματος δε συνιστά ληστρική κλοπή. Προσοχή, όμως, στην οριοθέτηση της κλοπής από την υπεξαίρεση! -> Αν π.χ. ο δράστης ιδιοποιηθεί πράγματα που ανήκουν σε νεκρό, κατ’ αρχήν στοιχειοθετείται υπεξαίρεση και, άρα, η δια της βίας διατήρησή

τους δε συνιστά το έγκλημα του ΠΚ 380 §3. Αν, όμως, τα πράγματα του νεκρού περιήλθαν στην κατοχή άλλου, τότε εκείνος που τα λαμβάνει στην κατοχή του τελεί κλοπή και η διατήρησή τους τη με διακεκριμένη βία της ληστείας συνιστά ληστρική κλοπή. Π.χ. ο Α εκπνέει σε νοσοκομείο ή ενώπιον των κληρονόμων του και ο Β σπεύδει να λάβει στην κατοχή του τα χρήματα του πρώτου. Εδώ ο Β έχει τελέσει κλοπή, διότι αφαίρεσε το πράγμα από την κατοχή άλλου. Αν, λοιπόν, αποκρούσει με σωματική βία τον Γ, που προσπαθεί να τον εμποδίσει, στοιχειοθετείται ληστρική κλοπή. Πάντως, δε συνιστά ληστρική κλοπή η άσκηση βίας προς διατήρηση της κατοχής πράγματος που αποκτήθηκε με απάτη, οπότε υπάρχει αληθινή πραγματική συρροή απάτης και παράνομης βίας.

1.3 Χρονικό πλαίσιο τέλεσης ληστρικής κλοπής: Από την τελείωση της κλοπής (ή ληστείας) μέχρι την ουσιαστική της αποπεράτωσης. Η κλοπή, δηλ. πρέπει να είναι τετελεσμένη = ο δράστης πρέπει να έχει ήδη θεμελιώσει δική του κατοχή στο ξένο πράγμα. Άσκηση παράνομης βίας πριν από την τελείωση της κλοπής συνιστά ληστεία υπό στενή έννοια, έστω κι αν έχει καταλυθεί χωρίς βία η ξένη κατοχή. Η κλοπή πρέπει να είναι τελειωτικά άδικη πράξη.

1.4 'Καταλήφθηκε': Αρκεί ο δράστης να γίνει αντιληπτός με τις αισθήσεις οπτικά ή ακουστικά, εκ του φυσικού ή με τεχνητά μέσα, προσχεδιασμένα ή κατά τύχη + όχι μόνο από τον ιδιοκτήτη ή τον μέχρι τότε κάτοχο, αλλά και από οποιονδήποτε τρίτο, είτε πρόθυμο να παρεμποδίσει την απώλεια του πράγματος είτε όχι. Δεν απαιτείται πρόθεση του ανακαλύπτοντος να κινηθεί εναντίον του δράστη ή να αμφισβητήσει τη διατήρηση του κλοπιμαίου· αρκεί ότι ο δράστης υπολαμβάνει ότι ο άλλος θα κινηθεί εναντίον του, ότι θα καλέσει σε βοήθεια κλπ. Ομοίως, ο αντιλαμβανόμενος το δράστη δεν απαιτείται να γνωρίζει και ότι αυτός μόλις τέλεσε κλοπή ή άλλο έγκλημα. Ο δράστης αρκεί να υπολαμβάνει, έστω πλανημένα, ότι έγινε αντιληπτός και υπό το κράτος αυτής της πλάνης να ασκεί σωματική βία ή απειλή· δηλ. αρκεί να υπάρξει παρουσία άλλου προσώπου και ο δράστης να θεωρήσει ότι αποκαλύφθηκε. Κατά κανόνα, 'κατάληψη' και άσκηση βίας γίνονται διαδοχικά· αρκεί, όμως, να συμπίπτουν, όταν ο δράστης ασκεί παράνομη βία ακριβώς για να μη γίνει αντιληπτός (=για να παρεμποδίσει επικείμενη επ' αυτοφώρω κατάληψη)- π.χ. ο δράστης Α, που μόλις 'άδειασε' ένα κοσμηματοπωλείο, χτυπά το διαβάτη Β για να μην αντιληφθεί ο τελευταίος ότι τέλεσε κλοπή και επιχειρήσει να του πάρει πίσω τα κλοπιμαία.

1.5 Επ' αυτοφώρω: Πρέπει να υφίσταται στενή τοπική και χρονική συνάφεια της κλοπής και της παράνομης βίας. Ειδικότερα, ως προς τον ***α) τόπο*** > Ο δράστης καταλαμβάνεται επ' αυτοφώρω όταν γίνεται αντιληπτός ως αυτουργός κλοπής στον τόπο τέλεσης ή σε άμεση εγγύτητα προς αυτόν. Αν, πάντως, ο δράστης γίνει αντιληπτός στον τόπο τέλεσης ή σε άμεση εγγύτητα προς αυτόν και ευθύς αμέσως καταδιωχθεί, ληστρική κλοπή στοιχειοθετείται και όταν αυτός ασκήσει βία το πρώτον μετά την καταδίωξη. Η άμεση τοπική και χρονική συνάφεια διατηρείται και όταν ο δράστης ασκεί βία κατά προσώπου διαφορετικού από εκείνο που τον κατέλαβε επ' αυτοφώρω. Τόπος τέλεσης του όλου εγκλήματος είναι ο τόπος όπου πραγματώθηκε έστω και τμήμα της α.υ., δηλ. ακόμη κι αν στην Ελλάδα τελέστηκε μόνο η παράνομη βία ή μόνο η κλοπή. // ***β) χρόνο*** > Ως απώτατο χρονικό όριο για την επ' αυτοφώρω κατάληψη θεωρείται η ουσιαστική αποπεράτωση της κλοπής· μετά την εξασφάλιση του κλοπιμαίου λήγει κάθε δυνατότητα στοιχειοθέτησης ληστρικής κλοπής. Αυτό συμβαίνει κατά κανόνα με την απομάκρυνση του δράστη από τον τόπο τέλεσης. Αν, όμως, ο δράστης της κλοπής παραμένει στον τόπο τέλεσης και μετά την ουσιαστική αποπεράτωση, η δυνατότητα της επ' αυτοφώρω κατάληψης λήγει ήδη με την ουσιαστική αποπεράτωση. Η διάρκεια, ωστόσο, της καταδίωξης είναι αδιάφορη. Ληστρική κλοπή στοιχειοθετείται και μετά την παρέλευση μακρού χρόνου από την τέλεση της κλοπής, εφόσον η καταδίωξη είναι συνεχής και αδιάλειπτη. Αντίθετα, η άσκηση βίας προς διατήρηση του κλοπιμαίου μετά το απώτατο αυτό χρονικό όριο δεν θεμελιώνει ληστρική κλοπή, αλλά κρίνεται αυτοτελώς.

1.6 Αποδέκτης της βίας: Συνήθως ο ιδιοκτήτης, ο μέχρι τότε κάτοχος, εκείνος που 'καταλαμβάνει' το δράστη, εκείνος που τον καταδιώκει αλλά και ο τρίτος πρόθυμος να αναλάβει το συμφέρον προς το συμφέρον του ιδιοκτήτη. Πραγματική πρόθεση του καθ' ού η παράνομη βία να αναλάβει το πράγμα δεν απαιτείται· αρκεί ότι ο δράστης το νομίζει, έστω και πλανημένα.

2. Υποκειμενική υπόσταση: Αρκεί ενδεχόμενος δόλος, επιπροσθέτως δε σκοπός παράνομης ιδιοποίησης ως προς την κλοπή και σκοπός του δράστη να διατηρηθεί η κατοχή του κλοπιμαίου. Αλλά και ως προς την ιδιότητα του πράγματος ως 'κλοπιμαίου' αρκεί ενδεχόμενος δόλος· δε στοιχειοθετείται, επομένως, ληστρική κλοπή αν η σκοπούμενη ιδιοποίηση δεν είναι παράνομη ή αν ο δράστης έχει πλάνη ως προς το παράνομο. Εννοείται ότι το πράγμα πρέπει κατά το χρόνο τέλεσης της πράξης να έχει την ιδιότητα του κλοπιμαίου, δηλ. να είναι ξένο. Απόφαση του δράστη, ήδη κατά την τέλεση της κλοπής (ή ληστείας) να χρησιμοποιήσει βία προς διατήρηση του πράγματος που πρόκειται να κλέψει, αν παραστεί ανάγκη, δεν απαιτείται. Είναι δε αδιάφορο αν αποβλέπει συγχρόνως και σε άλλο αποτέλεσμα.

3. Απόπειρα: Τετελεσμένη είναι η ληστρική κλοπή ευθύς ως ασκηθεί η σωματική βία κατά προσώπου ή περιέλθει η απειλή σε γνώση του αποδέκτη της με σκοπό τη διατήρηση του κλοπιμαίου. Πραγμάτωση του σκοπού (διατήρηση του αφαιρεθέντος πράγματος στην κατοχή του δράστη) δεν απαιτείται. Απόπειρα ληστρικής κλοπής είναι δυνατή- π.χ. ο δράστης καταλαμβάνεται επ' αυτοφώρω αμέσως μετά την αφαίρεση και απειλεί το διώκτη του, αλλά η απειλή δεν περιέρχεται σε γνώση του αποδέκτη της. Δυνατή είναι, επίσης, και απρόσφορη απόπειρα- π.χ. όταν ο δράστης που επενεργεί σε δικό του πράγμα νομίζοντας ότι είναι ξένο, ασκεί βία για να το διατηρήσει. Η αρχή εκτέλεσης, πάντως, μόνο μετά την τελείωση της κλοπής είναι δυνατή.

4. Συμμετοχή: Ληστρική κλοπή κατά έμμεση αυτουργία είναι δυνατή- π.χ. ο καταληφθείς επ' αυτοφώρω δράστης κλοπής Α πείθει τον διαβάτη Β να χτυπήσει το διώκτη του Γ παριστάνοντας σ' αυτόν ψευδώς ότι ο Γ είναι δήθεν επικίνδυνος ληστής που τον κυνηγάει για να τον σκοτώσει. Ο Β χτυπά τον Γ νομίζοντας ότι ασκεί άμυνα υπέρ τρίτου.
Ηθικός αυτουργός σε ληστρική κλοπή είναι όχι μόνο εκείνος που πείθει το δράστη να τελέσει κλοπή και να ασκήσει βία αν χρειαστεί, αλλά και εκείνος που δημιουργεί στον κλέφτη την απόφαση να ασκήσει βία μετά την επ' αυτοφώρω κατάληψη. Αντίστοιχα, απλός συνεργός είναι εκείνος που το πρώτον μετά την επ' αυτοφώρω κατάληψη του κλέφτη του παρέχει όπλο για την άσκηση της βίας.

5. Συρροές: Όταν η πράξη τελείται προς διατήρηση πράγματος που αποκτήθηκε με ληστεία υπό στενή έννοια, εφαρμόζεται μόνο η διάταξη για την τελευταία. Το ίδιο ισχύει και όταν η ληστρική κλοπή συρρέει με ληστεία διακεκριμένη κατά το ΠΚ 380 §2. Αν, όμως, το βαρύτερο αποτέλεσμα επήλθε συνεπεία της ληστρικής κλοπής, η τελευταία απορροφά τη ληστεία υπό στενή έννοια. Τέλος, η ληστρική κλοπή συρρέει αληθώς με την ανθρωποκτονία από πρόθεση, τετελεσμένη ή σε απόπειρα, εφόσον η βία που κατατείνει στη θανάτωση χρησιμοποιείται συγχρόνως προς διατήρηση του κλοπιμαίου από τον καταληφθέντα σε κλοπή.

ΙΧ. Ποινικές κυρώσεις-μεταβολή κατηγορίας: Η ληστεία τιμωρείται με πρόσκαιρη κάθειρξη (5-20 έτη). Επιβάλλεται, όμως, ισόβια κάθειρξη αν από την πράξη προκλήθηκε θάνατος προσώπου ή βαρειά σωματική βλάβη ή αν η πράξη τελέστηκε με ιδιαίτερη σκληρότητα (ΠΚ 380 §2-3). Επιτρεπτή η μεταβολή της κατηγορίας από φυσική αυτουργία σε απλή συνέργεια σε ληστεία, από ληστεία σε παράνομη βία, σε κλοπή, σε αυτοδικία ή σε εκβίαση, από απόπειρα ληστείας σε απόπειρα ληστρικής κλοπής, αλλά και από ληστεία σε σωματική βλάβη.

Χ. Διακεκριμένες περιπτώσεις ληστείας

1. Ληστεία διακρινόμενη από το αποτέλεσμα (ΠΚ 380 §2): Όταν από την πράξη προκλήθηκε θάνατος προσώπου ή βαριά σωματική βλάβη στοιχειοθετείται εκ του αποτελέσματος διακρινόμενο εγκλήματα κατά ΠΚ 29. Τα ζητήματα που τίθενται εν προκειμένω είναι τα ακόλουθα =>

- ✓ ***Εφαρμόζεται το ΠΚ 380 §2 όταν το βαρύτερο αποτέλεσμα προκλήθηκε από την αφαίρεση ή την παράδοση του πράγματος;***

Υποστηρίζεται ότι ληστεία εκ του αποτελέσματος διακρινόμενη στοιχειοθετείται όταν το βαρύτερο αποτέλεσμα οφείλεται σε οποιαδήποτε επιμέρους πράξη του βασικού εγκλήματος, δηλ. τόσο στη σωματική βία ή την απειλή όσο και στην κλοπή. Έτσι, θανατηφόρα ληστεία στοιχειοθετείται αν το θύμα πεθάνει επειδή ο δράστης αφαίρεσε ζωτικό φάρμακο, σωσίβια λέμβο κλπ. Συμπέρασμα: αν το βαρύτερο αποτέλεσμα οφείλεται στην επιμέρους πράξη της κλοπής δε στοιχειοθετείται ληστεία εκ του αποτελέσματος διακρινόμενη, αλλά υπάρχει αληθινή κατ' ιδέα συρροή.

- ✓ ***Στοιχειοθετείται ληστεία εκ του αποτελέσματος διακρινόμενη όταν η πλημμελής συμπεριφορά ως προς το περαιτέρω έννομο αγαθό (ζωή ή υγεία) πραγματώθηκε από το δράστη μετά την τελείωση αλλά πριν από την ουσιαστική αποπεράτωση του βασικού εγκλήματος;***

Κατά την κρατούσα, πλην μη ορθή γνώμη, ληστεία διακρινόμενη εκ του αποτελέσματος στοιχειοθετείται και όταν η σωματική βία, από την οποία προκαλείται το βαρύτερο αποτέλεσμα, ασκείται μετά την τελείωση, αλλά πριν από την ουσιαστική αποπεράτωση της ληστείας, δηλ. πρν ο δράστης εξασφαλίσει το κλοπιμαίο ή και αδιαφόρως του αν σκοπεί στην εξασφάλιση της λείας ή απλώς στη διαφυγή του.

Δε στοιχειοθετείται ληστεία εκ του αποτελέσματος διακρινόμενη αν το βαρύτερο αποτέλεσμα του θανάτου ή της βαριάς βλάβης της υγείας ήταν αντικειμενικά απρόβλεπτο και αναπόφευκτο, καθώς και όταν αυτό ήταν μεν αντικειμενικά προβλεπτό, πλην όμως ο δράστης εν όψει των ατομικών του ικανοτήτων και συνθηκών δε μπορούσε να το προβλέψει ή να το αποφύγει (=δε βαρύνεται με υποκειμενική αμέλεια).

- ✓ ***Στοιχειοθετείται ληστεία εκ του αποτελέσματος διακρινόμενη όταν το βαρύτερο αποτέλεσμα προκλήθηκε με δόλο;***

Για τη στοιχειοθέτηση ληστείας εκ του αποτελέσματος διακρινόμενης απαιτείται δόλος ως προς το βασικό έγκλημα, ενώ ως προς το βαρύτερο αποτέλεσμα μόνο αμέλεια είναι δυνατή. Όταν ο δράστης έχει δόλο ως προς το βαρύτερο αποτέλεσμα, γίνεται δεκτή αληθινή κατ' ιδέα συρροή ληστείας και ανθρωποκτονίας με πρόθεση ή βαριάς σωματικής βλάβης αδιακρίτως σε κάθε περίπτωση. Η άποψη αυτή μειονεκτεί πολλαπλώς. Ορθό είναι, επομένως, να δεχτούμε ότι σε περίπτωση ανθρωποκτονίας σε βρασμό ψυχικής ορμής και βαριάς σωματικής βλάβης στοιχειοθετείται ληστεία διακρινόμενη από το αποτέλεσμα και όταν ο δράστης έχει δόλο ως προς τη θανάτωση ή τη βαριά βλάβη της υγείας. Ως προς τη θανάτωση και τη βαριά βλάβη τη υγείας απαιτείται, επομένως, τουλάχιστον αμέλεια.

- ✓ ***Στοιχειοθετείται ληστεία εκ του αποτελέσματος διακρινόμενη όταν από την πράξη προκληθεί ο θάνατος ή η βαριά βλάβη συμμετόχου (συναυτουργού ή συνεργού);***

Η απάντηση είναι αρνητική, καθώς ο αυτουργός ή ο συμμέτοχος της ληστείας δεν προστατεύονται από κινδύνους που οι ίδιοι προκάλεσαν, έθεσαν ή ενίσχυσαν.

- ✓ ***Πρόβλημα ανακύπτει όταν ο θάνατος ή η βαριά βλάβη της υγείας προκληθούν ήδη από την απόπειρα του βασικού εγκλήματος της ληστείας.***

Στην περίπτωση αυτή στοιχειοθετείται απόπειρα ληστείας διακρινόμενης από το αποτέλεσμα (απόπειρα θανατηφόρας ληστείας), ακόμη κι όταν ο δράστης είχε αμέλεια ως προς το βαρύτερο

αποτέλεσμα. Όταν, όμως, ως προς το βαρύτερο αποτέλεσμα δεν υπάρχει δόλος, τότε υπάρχει αληθινή κατ' ιδέα συρροή απόπειρας ληστείας και ανθρωποκτονίας ή βαριάς σωματικής βλάβης από αμέλεια.

Βέβαια, **για την περίπτωση μη γνήσιου εγκλήματος εκ του αποτελέσματος** (=όταν ο δράστης έχει τουλάχιστον ενδεχόμενο δόλο ως προς τη βαριά βλάβη της υγείας ή –εφόσον υπάρχει 'βρασμός'- τη θανάτωση, είναι δυνατή απόπειρα κατά τις κοινές διατάξεις. Τούτο μπορεί να συμβεί υπό τις εξής μορφές => ***i) Η ληστεία ολοκληρώνεται, πλην η άσκηση της βίας δεν προκαλεί το βαρύτερο αποτέλεσμα. // ii) Η ληστεία παραμένει στο στάδιο της απόπειρας, το δε βαρύτερο αποτέλεσμα που αποδέχτηκε ο δράστης τελικά δεν επέρχεται. // iii) Η ληστεία παραμένει στο στάδιο της απόπειρας, η πράξη βίας –όμως- προκαλεί το βαρύτερο αποτέλεσμα.***
Υπαναχώρηση είναι κατ' αρχήν δυνατή· όταν, όμως, ο δράστης προκάλεσε με δόλο το βαρύτερο αποτέλεσμα, ενώ το βασικό έγκλημα παρέμεινε στο στάδιο της απόπειρας, δεν νοείται υπαναχώρηση (ΠΚ 44).

1.2 Συμμετοχή σε ληστεία διακρινόμενη από το αποτέλεσμα: Θανατηφόρα ληστεία κατά συναυτουργία δε νοείται, έστω κι αν οι δράστες βαρύνονται με αμέλεια ως προς τη θανάτωση του παθόντος. Συναυτουργία είναι δυνατή μόνο ως προς το βασικό έγκλημα της ληστείας· εντούτοις, είναι δυνατό ο κάθε συναυτουργός να ευθύνεται αυτοτελώς για θανατηφόρα ληστεία κατά ΠΚ 380 §2 και 29. Ομοίως, δε νοείται ηθική αυτουργία και συνέργεια σε θανατηφόρα ληστεία. Όταν από τη ληστεία προκλήθηκε ο θάνατος ή η βαριά σωματική βλάβη του παθόντος από αμέλεια του αυτουργού, ο ηθικός αυτουργός ή ο συνεργός που έχουν αμέλεια ως προς το βαρύτερο αποτέλεσμα ευθύνονται για συμμετοχή στο βασικό έγκλημα και για εξ αμελείας παραυτουργία ως προς το βαρύτερο αποτέλεσμα. Έτσι, ο συνεργός που δίνει στον αυτουργό ένα σιδερένιο λοστό προκειμένου αυτός να κάμψει την αντίσταση του θύματος, εφόσον προβλέπει ή μπορεί να προβλέψει ότι από τη βία της ληστείας είναι δυνατό να προκληθεί ο θάνατος του παθόντος, πιστεύει όμως ότι αυτός δε θα επέλθει, είναι απλός συνεργός στο βασικό έγκλημα της ληστείας και παραυτουργός στην ανθρωποκτονία εξ αμελείας. Αντίστοιχα, εκείνος που προκαλεί στον αυτουργό την απόφαση να τελέσει ληστεία, προβλέποντας ή δυνάμενος να προβλέψει ότι από τη βία του αυτουργού είναι δυνατό να επέλθει ο θάνατος του παθόντος, πιστεύει όμως ότι αυτός δεν θα επέλθει, είναι ηθικός αυτουργός στο βασικό έγκλημα της ληστείας και παραυτουργός στην ανθρωποκτονία εξ αμελείας.

2. Ληστεία που τελέστηκε με ιδιαίτερη σκληρότητα: Η συμπεριφορά που αντικειμενικά μεν συνίσταται στην πρόκληση ισχυρών σωματικών πόνων, υποκειμενικά δε χαρακτηρίζεται από έλλειψη οποιουδήποτε ανθρώπινου συναισθήματος -> δεν είναι αναγκαίο να αποτελεί μέσο προς εκτέλεση της ληστείας- π.χ. ο κατηγορούμενος χτύπησε τον παθόντα με τούβλο στο κεφάλι και όταν αυτός έπεσε αιμόφυρτος στο έδαφος, έδεσε τα χέρια του με σύρμα και τον φίμωσε προκαλώντας του βαριά εγκεφαλική κάκωση, από την οποία πέθανε. Ως ιδιαίτερη σκληρότητα μπορεί –κατά τις περιστάσεις- να θεωρηθεί και ο έντονος ψυχικός τρόμος του παθόντος, που συνοδεύεται από συναίσθημα αναλγησίας εκ μέρους του απειλούντος δράστη.
2.2 Αναιρετικός έλεγχος: Ανέλεγκτες είναι οι παραδοχές του δικαστηρίου ως προς τη συνδρομή των πραγματικών περιστατικών που θεμελιώνουν την κρίση ότι συντρέχει ιδιαίτερη σκληρότητα. Η υπαγωγή, όμως, των πραγματικών αυτών περιστατικών στην έννοια της ιδιαίτερης σκληρότητας υπόκειται στον έλεγχο του ΑΠ.

2.3 Απόπειρα: Δυνατή είναι η απόπειρα ληστείας και όταν ο δράστης ασκεί βία με ιδιαίτερη σκληρότητα, πλην δεν επιτυγχάνει την αφαίρεση του πράγματος. Στοιχειοθετείται απόπειρα διακεκριμένης ληστείας (ΠΚ 380 § 2 + 42 §2).

2.4 Ζητήματα συμμετοχής: Όταν πρόκειται για ληστεία που τελέστηκε με ιδιαίτερη σκληρότητα, η βαρύτερη ποινή επιβάλλεται κατά ΠΚ 49 §2 μόνο σε εκείνον το συμμέτοχο που την επέδειξε- π.χ. ο Α χορηγεί στο Β ένα μαχαίρι προκειμένου αυτός να αποσπάσει χρήματα από τον Γ, απειλώντας τον με αυτό. Ο Β, ωστόσο, προκειμένου να κάμψει την αντίσταση του Γ, τον βασανίζει χαράσσοντάς τον σε διάφορα μέρη του σώματός του, επιδεικνύοντας έτσι ιδιαίτερη σκληρότητα. Ο Α ευθύνεται για απλή συνέργεια στο βασικό έγκλημα της ληστείας.

2.5 Ζητήματα συρροής: Όταν το βαρύτερο αποτέλεσμα του θανάτου ή της βαριάς βλάβης της υγείας προκλήθηκε από ληστεία που τελέστηκε με ιδιαίτερη σκληρότητα και ως προς αυτό υπάρχει αμέλεια ή δόλος συνοδευόμενος από 'βρασμό ψυχικής ορμής', εφαρμόζεται το ΠΚ 380 §2, όμως η διακεκριμένη από το αποτέλεσμα ληστεία απορροφά την τελεσθείσα με ιδιαίτερη σκληρότητα. Αν, βέβαια, ο δράστης είχε πρόθεση να προκαλέσει βαριά σωματική βλάβη στον παθόντα, η οποία όμως τελικά δεν επήλθε (απόπειρα μη γνήσιου εγκλήματος εκ του αποτελέσματος), θα τιμωρηθεί για τετελεσμένη ληστεία με ιδιαίτερη σκληρότητα, η οποία –ως βαρύτερη- απορροφά την πιο πάνω απόπειρα. Η ληστεία που τελείται με ιδιαίτερη σκληρότητα είναι δυνατόν να συρρέει αληθινά με ανθρωποκτονία εκ προθέσεως (ΠΚ 299 §1) ή με απόπειρα αυτής όταν η πράξη της ανθρωποκτονίας, πέραν της αναγκαίας για τη θανάτωση συμπεριφοράς, προκαλεί συγχρόνως και αλγηδόνες από τις οποίες το θύμα υποφέρει κατά τη θανάτωση.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ

§6. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ι. Η έννοια της περιουσίας στον ΠΚ: Για την έννοια της περιουσίας στο ποινικό δίκαιο δεν υπάρχει ομοφωνία. Πάντως, κατά την κρατούσα νομική-οικονομική θεωρία, στην περιουσία ανήκουν όλα τα αγαθά ενός προσώπου που έχουν οικονομική αξία, εφόσον δεν αποδοκιμάζονται από την έννομη τάξη. **Έτσι, στην περιουσία ανήκει *α) η προσδοκία απόκτησης κέρδους που θεμελιώνεται σε κάποια νόμιμη δραστηριότητα,*** όχι όμως και η προσδοκία αμοιβής από την ανάθεση αξιόποινης πράξης από τον αρχηγό της σπείρας κακοποιών. // ***β) η εργασιακή δύναμη***· έτσι, τελεί απάτη ο εργοδότης που πληρώνει με πλαστά χαρτονομίσματα οικονομικό μετανάστη, όχι όμως και ο 'νονός' που τα καταβάλλει στον 'μπράβο' για την κατά παραγγελία θανάτωση του αντιπάλου. // ***γ) δικαίωμα με οικονομική αξία-*** π.χ. κυριότητα, ενοχικές αξιώσεις, δικαίωμα διατροφής, δικαίωμα στα αποκτήματα, δικαίωμα υπαναχώρησης, φυσικές ή ατελείς ενοχές από παίγνιο ή στοίχημα, παραγεγραμμένες αξιώσεις, άκυρες ή ακυρώσιμες αξιώσεις (τις οποίες –όμως- μόνο ο οφειλέτης είναι πρόθυμος να ικανοποιήσει). **ΔΕΝ ανήκουν στην περιουσία,** (διότι αποδοκιμάζονται από την έννομη τάξη) ***α) οι αξιώσεις που πηγάζουν από ανήθικη ή παράνομη αιτία***· έτσι, ο έμπορος ναρκωτικών που πληρώνεται με πλαστά χαρτονομίσματα, δεν προστατεύεται από τις διατάξεις περί απάτης. Ομοίως, δεν προστατεύεται στην ίδια περίπτωση και ο επαγγελματίας εκτελεστής, έστω κι αν κατέβαλε επίπονη 'εργασία', υποβλήθηκε σε δαπάνες, αφιέρωσε χρόνο κλπ. // (διότι δεν είναι αποτιμητά σε χρήμα) ***β) πράγματα στερούμενα οικονομικής αξίας,*** όπως τιμητικές άμισθες θέσεις, φωτογραφίες στερούμενες αγοραίας αξίας κλπ.
Η περιουσία, ως ένα από τα θεμέλια για την ανάπτυξη της προσωπικότητας, έχει σημασία κυρίως ως σύνολο οικονομικών δραστηριοτήτων.

ΙΙ. Γενική επισκόπηση των εγκλημάτων κατά της περιουσίας: Με τις διατάξεις για την απάτη προστατεύεται η περιουσία συγκεκριμένου φορέα ως σύνολο όλων των οικονομικών αγαθών που την απαρτίζουν, δηλ. η α.υ. των εγκλημάτων αυτών πληρούται σε οποιαδήποτε περίπτωση μείωσης της περιουσίας (π.χ. απώλεια δικαιώματος/πράγματος/προσδοκίας). Σημειώνεται ότι εγκλήματα μετάθεσης περιουσίας είναι η εκβίαση (ΠΚ 385), η απάτη (ΠΚ 386-387), η απάτη με υπολογιστή, η απάτη σχετικά με τις ασφάλειες κλπ.

§7. ΕΚΒΙΑΣΗ (ΠΚ 385)

Εκβίαση τελεί όποιος, με σκοπό να αποκομίσει ο ίδιος ή άλλος παράνομο περιουσιακό όφελος, εξαναγκάζει κάποιον με βία ή με απειλή σε πράξη, παράλειψη ή ανοχή, από την οποία επέρχεται ζημία στην περιουσία του εξαναγκαζόμενου ή άλλου. Το βασικό έγκλημα στοιχειοθετείται σε κάθε περίπτωση που συντρέχει οποιαδήποτε μορφή βίας (≠vis absoluta) ή απειλής μη υπαγόμενης στις διακεκριμένες περιπτώσεις. Τα έννομα αγαθά που προσβάλλονται είναι αφενός η περιουσία ως σύνολο και αφετέρου η προσωπική ελευθερία διάθεσης των περιουσιακών στοιχείων.

<u>Ι. Το βασικό έγκλημα της εκβίασης (ΠΚ 385 §1 εδ. γ') - Αντικειμενική υπόσταση</u>

<u>1. Βία:</u> Είναι η παρούσα πρόκληση ενός αισθητού κακού προορισμένη και πρόσφορη κατά την αντίληψη του δράστη να εξαναγκάσει άλλον, δηλ. να υπερνικήσει αντίσταση η οποία εκδηλώθηκε είτε αναμένεται να εκδηλωθεί. Ως εκ τούτου, αποκλείεται η δυνατότητα του προσώπου να σχηματίζει ή να πραγματώνει τη βούλησή του ή να αποφασίζει σύμφωνα με αυτή.

1.2 Vis absoluta: Ο παθών στερείται της δυνατότητας να πράττει· έτσι, δεν τελεί εκβίαση εκείνος που χορηγεί στον αντίδικό του ναρκωτική ουσία, ώστε αυτός να μην εμφανιστεί στο δικαστήριο. Στις περιπτώσει αυτές στοιχειοθετείται μεν σωματική βία κατά προσώπου, δεν είναι –όμως- δυνατή η εννοιολογική συγκρότηση εκβίασης· εξάλλου, η τέλεση 'πράξης' είναι δυνατή μόνο όταν το πρόσωπο μπορεί να σχηματίσει βούληση (≠αναισθησία).

1.3 Η βία στο βασικό έγκλημα της εκβίασης: ***i) Σωματική βία που δεν ασκείται κατά προσώπου,*** δηλ. παρεμπόδιση των λειτουργιών του σώματος που δεν ασκείται με άμεση επενέργεια επί του σώματος- π.χ. ο δράστης σβήνει τα φώτα στην κατοικία του παθόντος, προκειμένου να τον παρεμποδίσει στις κινήσεις του. // ***ii) Βία κατά πραγμάτων-*** π.χ. ο δράστης βασανίζει το αγαπημένο σκυλάκι του παθόντος ή καταστρέφει έργα τέχνης για να τον εξαναγκάσει να καταβάλει ορισμένο ποσό.
Η βία είναι παρόν κακό, που αποτελεί το κίνητρο του εξαναγκαζόμενου, διότι όταν αυτός κάμπτεται από το φόβο του μελλοντικού κακού υπάρχει απειλή.

<u>2. Απειλή:</u> Είναι η εξαγγελία ενός κακού στρεφόμενου κατά του απειλούμενου ή άλλου προσώπου και του οποίου η πραγμάτωση εξαρτάται από τον απειλούντα. Πρέπει να αποσκοπεί στον εξαναγκασμό του απειλούμενου να προβεί σε πράξη, παράλειψη ή ανοχή. Η εξαγγελία δε χρειάζεται να είναι ρητή· μπορεί να γίνει και με οποιαδήποτε συμπεριφορά που κατά τις κοινωνικές αντιλήψεις (βλ. περιστάσεις) έχει το κοινωνικό νόημα της εξαγγελίας κακού (=συμπερασματικά συναγόμενη απειλή). Πάντως, απαιτείται νοηματική επικοινωνία και δεν αρκεί να νόμισε απλώς ο φορέας της περιουσίας ότι κινδυνεύει.

2.2 Το απειλούμενο έννομο αγαθό: Μπορεί να είναι οποιοδήποτε- π.χ. η προσωπική ελευθερία, η περιουσία, η τιμή και η υπόληψη, το δικαίωμα στην εργασία και στην ιδιωτική σφαίρα κλπ· ακόμη, δύναται να αφορά και μόνη την οικονομική κατάσταση του απειλούμενου + απειλή διαπόμπευσης δια του Τύπου ή δημοσίευσης άσεμνων φωτογραφιών + εξαγγελία ασήμαντης σωματικής βλάβης- π.χ. απλού ραπίσματος. Αρκεί, επίσης, ψυχικό δεινό- π.χ. ο δράστης απειλεί τη σύζυγό του ότι δεν θα συγκατατεθεί για τη διενέργεια εγχείρισης στο ανήλικο τέκνο του αν δε λάβει χρηματικό ποσό. Τέλος, η απειλή είναι δυνατό να στρέφεται και κατά υπερατομικών έννομων αγαθών- π.χ. απειλή εμπρησμού δημόσιας δασικής έκτασης ή δηλητηρίασης πηγών, αν οι κάτοικοι του παρακείμενου χωριού δεν καταβάλουν ορισμένο ποσό.

2.3 Αποδέκτης της απειλής: Μπορεί να είναι οποιοδήποτε φυσικό πρόσωπο είναι σε θέση να προβεί σε πράξη από την οποία επέρχεται περιουσιακή βλάβη· δηλ. αρκεί οποιαδήποτε σχέση εγγύτητας, έστω κι αν αυτή δε μπορεί να εξομοιωθεί με 'αυτοβλάβη'. Απειλούμενος και φορέας της περιουσίας δε χρειάζεται να ταυτίζονται (=τριγωνική εκβίαση). Δε στοιχειοθετείται, όμως, εκβίαση όταν ουδεμία επιρροή στην ξένη περιουσία έχει ο απειλούμενος και ο δράστης το γνωρίζει- π.χ. ο ιδιωτικός υπάλληλος Α ανακαλύπτει σε συρτάρι του συναδέλφου του Β χρεωστικό του έγγραφο και το καταστρέφει, απειλώντας με ράπισμα τη διευθύντρια που προσπαθεί να τον αποτρέψει => αληθινή κατ' ιδέα συρροή υπεξαγωγής εγγράφου, φθοράς ξένης ιδιοκτησίας και παράνομης βίας.

2.4 Αποδέκτης του 'κακού': Μπορεί η απειλή να στρέφεται και κατά οποιουδήποτε τρίτου προσώπου, αδιαφόρως του αν αυτό είναι στενά συνδεδεμένο με τον απειλούμενο ή όχι· αρκεί ο ίδιος ο απειλούμενος να το αισθάνεται ως κακό- π.χ. ο δράστης απειλεί την ηλικιωμένη σπιτονοικοκυρά του Α ότι αν δεν του δώσει εξοφλητική απόδειξη για το ενοίκιο που της οφείλει θα κλειδώσει σε αποθήκη τα παιδάκια που παίζουν στο δρόμο. Το εξαγγελλόμενο κακό, πάντως, πρέπει να αφορά σε πρόσωπο διαφορετικό από το δράστη· έτσι, η απειλή του δράστη ότι θα αυτοκτονήσει ή θα αυτοακρωτηριαστεί δε στοιχειοθετεί ούτε εκβίαση ούτε παράνομη βία. Εκβίαση στοιχειοθετείται και κατά νομικού προσώπου· πρέπει, όμως, να ταυτίζεται ο απειλούμενος και εκείνος που προβαίνει στην πράξη από την οποία προκαλείται μείωση της περιουσίας- π.χ. ο Α, που πληροφορείται ότι ο φίλος του Β έχει πέσει στα χέρια εκβιαστών, καταβάλλει από δική του πρωτοβουλία τα λύτρα => απόπειρα εκβίασης.

2.5 Σοβαρότητα της απειλής: Η απειλή δεν απαιτείται να είναι αντικειμενικά πραγματοποιήσιμη, ούτε να είχε ο δράστης την πρόθεση να την πραγματοποιήσει· αρκεί ότι ο δράστης έχει την πρόθεση να εκληφθεί η απειλή του ως σοβαρή και ως εξαρτώμενη από αυτόν (=ικανή να εμποιήσει φόβο σε έμφρονα άνθρωπο και να εξαναγκάσει τον απειληθέντα –παρά τη θέλησή του- να ενεργήσει ή να παραλείψει ή να ανεχθεί την επιζήμια για την περιουσία πράξη). Για τη στοιχειοθέτηση τετελεσμένης εκβίασης, ωστόσο, απαιτείται να θεώρησε και ο παθών τουλάχιστον ως δυνατή την πραγματοποίηση της απειλής. Έχει σημασία αν ο παθών μπορεί να εξουδετερώσει την απειλή για να απαλλαγεί από αυτή· η προσφορότητα της εγκληματικής συμπεριφοράς να προκαλέσει ή όχι περιουσιακή βλάβη ή περιουσιακό όφελος είναι αδιάφορη => το ουσιώδες είναι αν ο παθών εξαναγκάστηκε ή όχι. Αν ο δράστης δεν εμφανίζει την πραγμάτωση της απειλής ως εξαρτώμενης από αυτόν άμεσα ή έμμεσα, τότε η εκ μέρους του εξαγγελία κακού συνιστά απλή προειδοποίηση· δυνατόν, όμως, να συνιστά συνέργεια στην εκβίαση, απάτη ή και υποκρυπτόμενη απειλή.

2.6 Επικείμενος κίνδυνος: Υφίσταται όταν η πραγμάτωσή του παρίσταται ως άμεση, όταν δηλ. κατά τη δήλωση του δράστη το κακό θα επέλθει ευθύς ως παρέλθει άπρακτος ο απολύτως αναγκαίος χρόνος για τη συμμόρφωση του παθόντος· όταν, αντίθετα, η πραγμάτωσή του δεν παρίσταται ως άμεση, στοιχειοθετείται πλημμελληματική εκβίαση- π.χ. ο δράστης απειλεί ότι θα θανατώσει το τέκνο

του παθόντος αν αυτός δεν του φέρει μέχρι το τέλος της εβδομάδας 10000€ => κακουργηματική εκβίαση· το ίδιο έγκλημα στοιχειοθετείται κι όταν ο δράστης απειλεί ότι θα θανατώσει αμέσως το τέκνο, αν ο παθών δεν υπογράψει (αμέσως) συμβόλαιο μεταβίβασης ακινήτου. Επικείμενος είναι και ο διαρκής κίνδυνος, δηλ. εκείνος που μπορεί να πραγματωθεί σε κάθε στιγμή· όταν, όμως, ο κίνδυνος αναφέρεται στο μέλλον, δεν είναι επικείμενος => εκβίαση, ακόμη κι αν αντικείμενο της πράξης είναι ξένο κινητό πράγμα (βλ. χρήμα).

2.7 Απειλή νόμιμης πράξης: Δε στοιχειοθετεί εκβίαση, αφού αποτελεί άσκηση νόμιμου δικαιώματος. Στις περιπτώσεις αυτές απειλή υπάρχει, διότι συντρέχουν όλα τα στοιχεία της· όμως, δε στοιχειοθετείται εκβίαση, διότι δεν είναι παράνομο το επιδιωκόμενο περιουσιακό όφελος. Κατ' εξαίρεση, πάντως, στοιχειοθετείται εκβίαση και όταν η απειλή αφορά σε ενέργεια νόμιμη -> όταν η επαπειλούμενη συμπεριφορά είναι άσχετη προ τον επιδιωκόμενο από το δράστη σκοπό- π.χ. ο ιδιοκτήτης καφετέριας απειλεί τον ανταγωνιστή του ότι θα τον καταγγείλει για αγορανομική παράβαση (πώληση νοθευμένων ποτών), αν δεν αφαιρέσει από το πεζοδρόμιο τα τραπεζάκια που με νόμιμη άδεια έχει τοποθετήσει εκεί.

2.8 Απειλή όταν υπάρχει διακριτική ευχέρεια; Στοιχειοθετεί εκβίαση όταν απαιτείται μη οφειλόμενο οικονομικό όφελος, αδιαφόρως του αν ο απειλών έχει υποχρέωση να την τελέσει ή όχι- π.χ. ο αστυνομικός Α απειλεί με συνέχιση πιεστικών ελέγχων και βεβαίωση παραβάσεων, με συνεχείς διακοπές της ανέγερσης ξενοδοχείου, αν δεν καταβληθούν ορισμένα χρήματα στον προϊστάμενο πολεοδομικού γραφείου. Όταν η (καθαυτή νόμιμη) απειλή αποτελεί ενάσκηση δικαιώματος με οικονομικό περιεχόμενο, η στοιχειοθέτηση εκβίασης εξαρτάται από το δυσανάλογο ή μη του επιδιωκόμενου περιουσιακού οφέλους- π.χ. ο ιδιοκτήτης πολυκαταστήματος απειλεί τη σύζυγο γνωστού πολιτικού, που καταλήφθηκε επ' αυτοφώρω να κλέβει αντικείμενο αξίας 30€, ότι θα την καταγγείλει αν δεν του δώσει 3000€.

2.9 Απειλή με παράλειψη και απειλή παράλειψης: Απειλή μπορεί να τελεστεί και με παράλειψη- π.χ. ο φύλακας κρατούμενου τον βλέπει να αποσπά χρήματα με εκβίαση και δεν τον αποτρέπει. Η περίπτωση αυτή διακρίνεται από εκείνη, όπου το εξαγγελόμενο κακό συνίσταται σε παράλειψη ενέργειας, την οποία ο δράστης έχει νόμιμη υποχρέωση να επιχειρήσει -> η εξαγγελία τελείται με θετική συμπεριφορά- π.χ. ο γιατρός απειλεί το σύζυγο επίτοκης ασφαλισμένης στον ΟΓΑ ότι δεν θα φροντίσει γι' αυτή, αν δε λάβει συγκεκριμένο (μη οφειλόμενο) χρηματικό ποσό. Έτσι, η επαπειλούμενη παράλειψη μπορεί να συνίσταται και σε μη τήρηση συμβατικής υποχρέωσης- π.χ. ο πωλητής γεωργικού μηχανήματος απειλεί τον αγοραστή ότι δεν θα του παραδώσει την άδεια κυκλοφορίας αν δε λάβει πρόσθετη αμοιβή. Κατά την ορθότερη γνώμη, δε στοιχειοθετείται εκβίαση όταν ο δράστης απειλεί ότι θα παραλείψει ενέργεια, την οποία δεν είναι υποχρεωμένος να επιχειρήσει- π.χ. η γραμματέας Α δηλώνει στον προϊστάμενό της Β, που αισθάνεται γι' αυτή σφοδρό ερωτικό πάθος, ότι δε θα δεχτεί να συνουσιαστεί μαζί του, αν δε λάβει ορισμένο χρηματικό ποσό. Το ίδιο ισχύει και όταν ο υπό κρίση δράστης απειλεί ότι θα παραλείψει παράνομη ενέργεια- π.χ. ο κακοποιός Α απειλεί τον συναυτουργό Β, μαζί με τον οποίο έχουν εισέλθει σε ξένο σπίτι για να κλέψουν, ότι θα εγκαταλείψει την προσπάθεια αν δεν του δώσει ορισμένο χρηματικό ποσό.

2.10 Διάρκεια της απειλής: Μπορεί να έχει διάρκεια, στο πλαίσιο της οποίας επιτρέπεται άμυνα- π.χ. 'αν δε μου μεταβιβάσεις σήμερα το σπίτι, μέσα σε 3 μέρες θα πεθάνεις'.

<u>3. Πράξη, παράλειψη, ανοχή του παθόντος:</u> Οι 'ενέργειες' αυτές του παθόντος, από τις οποίες επέρχεται ζημία στην περιουσία αυτού ή άλλου έχει –κατά κανόνα- χαρακτήρα περιουσιακής διάθεσης, δηλ. αυτοβλάβης (=κάθε επενέργεια του παθόντος στην περιουσία του, η οποία επιφέρει

ευθέως και αμέσως μεταβολή στην εν λόγω περιουσία)- π.χ. ο δημοσιογράφος Α απειλεί τον πολιτικό Β ότι –αν δεν του καταβάλει 100000€- θα ξεκινήσει εναντίον του δυσφημιστική εκστρατεία. 'Πράξη' που συνιστά και περιουσιακή διάθεση υπάρχει όταν ο παθών εξαναγκάζεται να υπογράψει απόδειξη ότι όλες οι απαιτήσεις του κατά του δράστη έχουν εξοφληθεί ή όταν παραλείπει να επιδιώξει δικαστικώς μια αξίωσή του κλπ.

3.2 Όχι μόνο περιουσιακή διάθεση! Η εκβίαση περιλαμβάνει και τις περιπτώσεις όπου ο παθών αντιλαμβάνεται ότι ουδεμία άλλη επιλογή έχει και -υποτασσόμενος στη βούληση του εκβιαστή- υφίσταται την βλαπτική για την περιουσία του συμπεριφορά ***(=ανοχή)***- π.χ. ο ιδιοκτήτης νυχτερινού κέντρου αφήνει το δράστη να αφαιρέσει χρήματα από το ταμείο, αφού προηγουμένως ο τελευταίος με πυροβολισμούς καταστρέφει τα πάντα. Το ζήτημα έχει πρακτική σημασία όχι μόνο όταν η αφαίρεση γίνεται με βία κατά πράγματος, ή με απειλή που δεν στρέφεται κατά του σώματος ή της ζωής, αλλά και όταν γίνεται με τη διακεκριμένη βία ή απειλή του ΠΚ 380, όταν ο δράστης δεν έχει σκοπό παράνομης ιδιοποίησης- π.χ. ο δράστης καταστρέφει τις ακριβές πορσελάνες της παθούσας και έτσι αυτή δεν αντιδρά, όταν εκείνος αφαιρεί πολύτιμο κόσμημά της, προκειμένου να αποφύγει την καταστροφή των λοιπών τεμαχίων. ***Η 'ανοχή',*** τέλος, δεν περιλαμβάνει και τις περιπτώσεις vis absoluta- π.χ. ο Α ρίχνει αναίσθητο τον Β με γροθιά και στη συνέχεια αφαιρεί το αυτοκίνητό του με σκοπό να το χρησιμοποιήσει για βραχύτατο χρονικό διάστημα => παράνομη βία σε αληθινή κατ' ιδέα συρροή με κλοπή χρήσης. **<u>Απώτατο όριο, λοιπόν, της εκβίασης δεν είναι η ύπαρξη περιουσιακής διάθεσης, αλλά η ύπαρξη συμπεριφοράς εκ μέρους του παθόντος.</u>**

<u>4. Περιουσιακή ζημία:</u> Πρόκειται για κάθε μείωση της οικονομικής αξίας της περιουσίας που προκλήθηκε αιτιωδώς ή δεν αποτράπηκε από την πράξη, παράλειψη ή ανοχή, στην οποία εξαναγκάστηκε ο παθών- π.χ. απώλεια δικαιώματος, καταβολή εργασίας χωρίς αντίστοιχη αμοιβή κλπ.

4.2 Το αντικείμενο της πράξης: ***i) Όταν το πράγμα στερείται οικονομικής αξίας*** (έστω κι αν η συναισθηματική του αξία είναι μεγάλη), τότε δε στοιχειοθετείται εκβίαση. Αν η πρόκληση περιουσιακής βλάβης έγινε μεν με τη διακεκριμένη βία του ΠΚ 380 §1 -> ληστρική εκβίαση· αν, όμως, τελέστηκε με άλλης μορφής βία ή απειλή -> παράνομη βία σε αληθινή συρροή με υπεξαίρεση πράγματος ευτελούς αξίας. Στοιχειοθετείται, πάντως, απλή εκβίαση αν το πράγμα έχει κάποια αξία, αφού επέρχεται βλάβη στην περιουσία- π.χ. ο δράστης, για να εξαναγκάσει την παθούσα να του παραδώσει πολύτιμο κόσμημά της, καταστρέφει μία-μία της ακριβές πορσελάνες της. // ***ii) Αντικείμενα μη προστατευόμενα από το δίκαιο*** δε μπορούν να στοιχειοθετήσουν εκβίαση- π.χ. ναρκωτικές ουσίες, πλαστά χαρτονομίσματα- π.χ. δεν τελεί εκβίαση, αλλά μόνο παράνομη βία ο Α που απειλεί τον Β ότι θα τον καταγγείλει για εμπορία ναρκωτικών αν δεν του δώσει τη μισή ποσότητα που κατέχει. Η απόκτηση, ωστόσο, προϊόντων εγκλήματος με βία ή απειλή συνιστά εκβίαση.

4.3 Αντάλλαγμα προς απόδοση του κλοπιμαίου: Ακόμη κι αν είναι μικρότερο από την αξία του πράγματος, βλάπτεται ο ιδιοκτήτης που πρέπει να πληρώσει για να κατέχει κάτι που δικαιούται να κατέχει έτσι κι αλλιώς.

4.4 Ζημία όταν αντισταθμίζεται η παροχή (=αντιπαροχή ίσης αξίας); Ερωτάται αν στοιχειοθετείται εκβίαση όταν ο δράστης εξαναγκάζει τον παθόντα να αγοράσει στην αγοραία τιμή του ***α) ένα παντελώς άχρηστο γι' αυτόν πράγμα*** (π.χ. ο ηλικιωμένος εργένης υποχρεώνεται να αγοράσει μια γούνα) / ***β) ένα πράγμα που κατά το νόμο έχει υποχρέωση να αγοράσει*** (π.χ. έναν πυροσβεστήρα) / ***γ) ένα πράγμα που μπορεί μεν να του είναι χρήσιμο, αλλά αυτός δεν θέλει να το***

αποκτήσει (π.χ. ένα ρολόι χεριού που δεν έχει). Ορθό είναι ότι και σ' αυτές τις περιπτώσεις στοιχειοθετείται περιουσιακή ζημία => εκβίαση.

5. Αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ των στοιχείων της α.υ. της εκβίασης: Όταν αυτός ελλείπει, δεν υπάρχει τετελεσμένη εκβίαση- βλ. όταν η πράξη, παράλειψη ή ανοχή του παθόντος δεν προκλήθηκε από τη βία ή την απειλή του δράστη, αλλά από άλλο αίτιο ή προκλήθηκε μεν από την εγκληματική συμπεριφορά του δράστη, τελικά όμως η περιουσιακή ζημία επήλθε από άλλη αιτία- π.χ. ο παθών πιέζεται με απειλές από τον συγκληρονόμο να παραιτηθεί από τη συγκυριότητα του επί κληρονομιαίου ακινήτου και το πράττει όχι επειδή φοβήθηκε, αλλά από αποστροφή προς το δράστη, με τον οποίο δεν θέλει να έχει καμία επαφή => απόπειρα.

6. Υλική αντιστοιχία: Πρέπει το σκοπούμενο περιουσιακό όφελος να προέρχεται από τη βλαπτόμενη περιουσία- π.χ. ο Α απειλεί τον αναβάτη Β ότι θα του σπάσει το χέρι αν στην προσεχή ιπποδρομία δε συγκρατήσει τον ίππο Τζακ· τούτο πράττει προκειμένου να κερδίσει ο δικός του ίππος και να πάρει το σχετικό χρηματικό βραβείο. Το λεγόμενο, ωστόσο, ότι δεν στοιχειοθετείται εκβίαση 'όταν πρόκειται να αμειφθεί ο εξαναγκάζων από έναν τρίτο' δεν είναι πάντοτε ορθό- π.χ. ο 'μπράβος' που με απειλές εξαναγκάζει τον παθόντα να καταβάλει ένα ποσό στον 'νονό'-εργοδότη του και αμείβεται γι' αυτό => εκβίαση. Η στοιχειοθέτηση της τελευταίας αποκλείεται μόνο όταν ο δράστης ουδέν περιουσιακό όφελος αποσκοπεί από την πράξη του παθόντος, έστω κι αν προσδοκά περιουσιακό όφελος από άλλον.

<u>ΙΙ. Η εκβίαση επιχειρήσεων (ΠΚ 385 §1 στοιχ. β', εδ. α'):</u> ***i) Για τη στοιχειοθέτηση της διακεκριμένης αυτής εκβίασης δεν αρκεί η προσφορά ή η παροχή προστασίας·*** απαιτείται η τέλεση πλήρους εκβίασης, η οποία συνοδεύεται από τις εν λόγω επιβαρυντικές περιστάσεις. // ***ii) Αρκεί η εφάπαξ προσφορά εκ μέρους του δράστη 'να παράσχει' προστασία.*** // ***iii) Αν ασκήθηκε η διακεκριμένη βία της ληστείας, η διάταξη δεν εφαρμόζεται διότι απωθείται από τη βαρύτερη κακουργηματική εκβίαση του στοιχ. α'.*** Έτσι, την πράξη τελεί **α) όποιος, με σκοπό παράνομου περιουσιακού οφέλους για τον εαυτό του ή για άλλον, μεταχειρίζεται βία στρεφόμενη κατά της επιχείρησης, επαγγέλματος, λειτουργήματος ή άλλης δραστηριότητας που ασκεί ο εξαναγκαζόμενος ή άλλος.** ΙΙ **β) όποιος, με σκοπό παράνομου περιουσιακού οφέλους για τον εαυτό του ή για άλλον, μεταχειρίζεται βία ή απειλή κατά του παθόντος ή οποιουδήποτε τρίτου και έτσι τον εξαναγκάζει σε πράξη,** παράλειψη ή ανοχή από την οποία επέρχεται περιουσιακή ζημία στην περιουσία του ίδιου ή άλλου + **προσφέρεται να παράσχει ή παρέχει προστασία για να μην προκληθεί από τρίτον βλάβη στην επιχείρηση, το επάγγελμα,** το λειτούργημα ή άλλη δραστηριότητα που ασκεί ο εξαναγκαζόμενος ή άλλος.

<u>ΙΙΙ. Η κατ' επάγγελμα ή κατά συνήθεια τελούμενη εκβίαση (ΠΚ 385 §1 στοιχ. β, εδ. β'):</u> Μία πράξη εκβίασης δεν αρκεί, εκτός αν αποδεικνύεται η διαμόρφωση υποδομής εκ μέρους του δράστη. Ωστόσο, ***α) Η κατ' επάγγελμα ή κατά συνήθεια τέλεση προσδίδει κακουργηματικό χαρακτήρα μόνο στην εκβίαση του στοιχ. β'·*** τέτοια επιχείρηση δεν αποτελούν μόνο τα κέντρα διασκέδασης, αλλά και κάθε άλλη- π.χ. αντιπροσωπεία αυτοκινήτων. Αντίθετα, δεν στοιχειοθετείται το εν λόγω κακούργημα όταν πρόκειται για εκβίαση του γ' στοιχείου- π.χ. όταν ο δράστης εκβιάζει συστηματικά και με πρόθεση πορισμού εισοδήματος έγγαμους, απειλώντας τους ότι θα αποκαλύψει τις εξωσυζυγικές τους δραστηριότητες στις συζύγους του. ***β) Η εκβίαση του β' στοιχείου καθίσταται κακούργημα, μόνο αν ο δράστης διαπράττει κατ' επάγγελμα ή κατά συνήθεια 'τέτοιες πράξεις', δηλ. τουλάχιστον εκβιάσεις επιχειρήσεων ή βαρύτερες.*** Αν, επομένως, η εκβίαση επιχείρησης τελέστηκε από πρόσωπο που στο παρελθόν έχει διαπράξει μόνον τις βασικές εκβιάσεις του γ' στοιχείου, δε χωρεί επιβάρυνση της ποινής.

IV. Εκβίαση τελούμενη με σωματική βία κατά προσώπου ή με απειλές σώματος ή ζωής (ΠΚ 385 §1 στοιχ. α'): Προσβάλλεται η περιουσία (=απαιτείται περιουσιακή ζημία). Όταν, βεβαίως, η πράξη στην οποία εξαναγκάζεται το θύμα με τη διακεκριμένη βία του ΠΚ 380, συνίσταται σε οιανδήποτε άλλη πράξη εκτός από την παράδοση πράγματος, στοιχειοθετείται εκβίαση. Για την ύπαρξη της τελευταίας πρέπει να υπάρχει σκοπός παράνομου πλουτισμού υπέρ του δράστη ή τρίτου και όχι σκοπός παράνομης ιδιοποίησης· ο τελευταίος μπορεί να συντρέχει και όταν το πράγμα δεν έχει οικονομική αξία (όμως, δε μπορεί να συντρέχει υπέρ τρίτου). Υπάγεται εδώ, λοιπόν, κάθε περίπτωση σωματικής βίας με την οποία εμποδίζονται οι σωματικές λειτουργίες με επενέργεια επί του σώματος (≠vis absoluta). Η ανάπτυξη υλικής δύναμης είναι μεν συνήθης, αλλά δεν απαιτείται εννοιολογικά· δυνατόν, όμως, βία που φαινομενικά ασκείται κατά πραγμάτων να συνιστά σωματική βία κατά προσώπου, εφόσον παρεμποδίζει την επιτέλεση σωματικής λειτουργίας με έμμεση επενέργεια στο σώμα του παθόντος- π.χ. ο δράστης σπάζει το τεχνητό πόδι του θύματος για να τον ακινητοποιήσει. Η περίπτωση απόλυτης βίας κατά τρίτου (π.χ. ο δράστης με ένα χτύπημα ρίχνει αναίσθητο το τέκνο του εκβιαζόμενου, προκειμένου αυτός να υπογράψει εξοφλητική απόδειξη) δε συνιστά ως προς τον εκβιαζόμενο vis absoluta αλλά vis compulsiva· πρόκειται, πάντως, περί σωματικής βίας κατά προσώπου, η οποία έγινε αισθητή ως κακό σε άλλο πρόσωπο (και όχι περί απειλής).

V. Υποκειμενική υπόσταση

1. Υπαιτιότητα: Ως προς τα στοιχεία της α.υ. αρκεί ενδεχόμενος δόλος. Η πλάνη του δράστη ως προς στοιχείο της α.υ. ή ως προς επιβαρυντική περίσταση είναι πραγματική και αποκλείει το δόλο.

2. Σκοπός παράνομου περιουσιακού οφέλους: Ως περιουσιακό όφελος νοείται κάθε ευνοϊκότερη διαμόρφωση της οικονομικής αξίας της περιουσίας του δράστη ή τρίτου, η οποία είναι δεκτική χρηματικής αποτίμησης. Ο σκοπός παράνομου περιουσιακού οφέλους αποτελεί υποκειμενικό στοιχείο του αδίκου, δηλ. θεμελιώνει την ειδική υπόσταση της εκβίασης και, άρα, το άδικο αυτής. Δεν απαιτείται πραγμάτωση του σκοπού· έτσι, τετελεσμένη εκβίαση υπάρχει π.χ. και όταν τα χρήματα απωλέσθηκαν κατά τη μεταφορά τους στο δράστη. Το περιουσιακό όφελος είναι παράνομο όταν δεν αποτελεί αντικείμενο νόμιμης απαίτησης του δράστη ή όταν η πράξη/παράλειψη του εξαναγκαζόμενου δεν αποτελεί έκφραση του δικαιώματος του προσώπου στη βούλησή του και της ελευθερίας του στις συναλλαγές· αντιθέτως, δεν είναι παράνομο όταν στηρίζεται σε ληξιπρόθεσμη αξίωση, αναγνωριζόμενη ή –έστω- μη αποδοκιμαζόμενη από την έννομη τάξη. Ανακεφαλαιώνοντας πρέπει να αναφέρουμε τα εξής -> ***α) όταν ο δράστης δεν δικαιούται να προβεί στην επαπειλούμενη πράξη και επιδιώκει περιουσιακό όφελος ως προς το οποίο δεν έχει νόμιμη, ληξιπρόθεσμη και απαιτητή αξίωση*** => εκβίαση. // ***β) όταν ο δράστης δικαιούται να προβεί στην επαπειλούμενη πράξη, επιδιώκει όμως περιουσιακό όφελος ως προς το οποίο δεν έχει νόμιμη αξίωση*** => εκβίαση (*η απειλή νόμιμης πράξης δεν παύει να αποτελεί εξαγγελία κακού*). // ***γ) όταν ο υπό κρίση δράστης έχει νόμιμη ληξιπρόθεσμη και απαιτητή αξίωση και δικαιούται να προβεί στην επαπειλούμενη πράξη,*** δεν στοιχειοθετείται εκβίαση. // ***δ) όταν ο δράστης επιτυγχάνει με παράνομη βία τον εξαναγκασμό του παθόντος,*** πάλι δε στοιχειοθετείται εκβίαση, ακόμη κι αν συγχρόνως υπάρχει ληξιπρόθεσμη αξίωσή του. // ***ε) όταν δεν υπάρχει ληξιπρόθεσμη αξίωση, το αν είναι νόμιμο το επιδιωκόμενο όφελος εξαρτάται από τον τρόπο με τον οποίο αυτό επιδιώκεται.*** Έτσι, όταν επιδιώκεται κατά τρόπο κοινωνικά πρόσφορο είναι νόμιμο, ενώ όταν επιδιώκεται κατά τρόπο κοινωνικά απρόσφορο, τότε υπάρχει εκβίαση.

2.2 Υπαιτιότητα ως προς το 'παράνομο' του σκοπούμενου περιουσιακού οφέλους: Ως προς τα πραγματικά περιστατικά που το θεμελιώνουν αρκεί ενδεχόμενος δόλος· η πλάνη δε ως προς αυτά

είναι πραγματική. Αντιθέτως, πλάνη περί το άδικο υπάρχει όταν ο δράστης νομίζει ότι δικαιούται να προβεί στην πράξη -> αποκλείει τον καταλογισμό μόνο αν είναι συγγνωστή.

VI. Απόπειρα: Τετελεσμένη είναι η εκβίαση με την επέλευση της περιουσιακής ζημίας, ενώ απόπειρα στοιχειοθετείται όταν ασκήθηκε μεν η βία ή η απειλή, αλλά δεν επήλθε η περιουσιακή ζημία είτε επειδή δεν προκλήθηκε φόβος στον παθόντα, είτε επειδή ο παθών δεν υπέκυψε, είτε για άλλο λόγο. Απόπειρα γίνεται δεκτή και όταν ο δράστης αμέσως μετά την είσπραξη των χρημάτων, συλλαμβάνεται επί τόπου από αστυνομικούς που καραδοκούν και οι οποίοι κατάσχουν τα προσημειωμένα χαρτονομίσματα.
Η εκβίαση είναι έγκλημα εξωτερίκευσης => απαιτείται μια νοητική επικοινωνία με τον παθόντα, που αποσκοπεί να τον παρωθήσει στη σύστοιχη με την πρόθεση του δράστη συμπεριφορά. Κατά συνέπεια, απόπειρα υπάρχει και όταν ο δράστης προέβη στη συμπεριφορά που κατά την πρόθεσή του ήταν αναγκαία για να περιέλθει σε γνώση του παθόντος η βία ή η απειλή· έτσι, π.χ. αρχή εκτέλεσης υπάρχει από τη στιγμή που ο δράστης αποστέλλει την απειλητική επιστολή κλπ. Μάλιστα, η προσφορότητα της εγκληματικής συμπεριφοράς να προκαλέσει ή όχι περιουσιακή βλάβη ή περιουσιακό όφελος είναι αδιάφορη. Απόπειρα, τέλος, στοιχειοθετείται κι όταν ελλείπει το στοιχείο του εξαναγκασμού (π.χ. ο μηνυτής καταλήγει σε συμβιβασμό).

VII. Συμμετοχή: Όταν πλείονες από κοινού τελέσουν πράξη εκβίασης στοιχειοθετείται συναυτουργία, εφόσον όλοι έχουν κοινό σκοπό παράνομου περιουσιακού οφέλους για τον εαυτό τους ή για το αυτό άλλο πρόσωπο ≠ παραυτουργία. Η τέλεση, ωστόσο, της πράξης από έναν παρουσία των λοιπών θεμελιώνει συναυτουργία, όταν όλοι εμφορούνται από σκοπό παράνομο περιουσιακού οφέλους ≠ συνέργεια, εφόσον η παρουσία συνιστά τουλάχιστον ψυχική συνδρομή και ο υπό κρίση συνεργός έχει πρόθεση ενίσχυσης της κύριας πράξης, αποδεχόμενος την τέλεσή της από τον αυτουργό.
Όταν πρόκειται για εκβίαση που τελέστηκε με ιδιαίτερη σκληρότητα, η βαρύτερη ποινή επιβάλλεται μόνο σ' εκείνον το συμμέτοχο που επέδειξε την ανάλογη συμπεριφορά (ΠΚ 49 §2). Θανατηφόρα εκβίαση κατά συναυτουργία δε νοείται· συναυτουργία είναι δυνατή μόνο ως προς το βασικό έγκλημα -> εντούτοις είναι δυνατό ο κάθε συναυτουργός να ευθύνεται αυτοτελώς για θανατηφόρα εκβίαση κατά ΠΚ 380 §2 σε συνδυασμό με το ΠΚ 29. Ομοίως, δε νοείται ηθική αυτουργία και συνέργεια σε θανατηφόρα εκβίαση. Όταν από τη διακεκριμένη σωματική βία της εκβίασης του στοιχ. α' προκλήθηκε ο θάνατος ή η βαρειά σωματική βλάβη του παθόντος από αμέλεια του αυτουργού, ο ηθικός αυτουργός ή ο συνεργός που έχουν αμέλεια ως προς το βαρύτερο αυτό αποτέλεσμα ευθύνονται για συμμετοχή στο βασικό έγκλημα και για εξ αμελείας παραυτουργία για το βαρύτερο αποτέλεσμα. Αντίστοιχα, εκείνος που προκαλεί στον αυτουργό την απόφαση να τελέσει εκβίαση, προβλέποντας ή δυνάμενος να προβλέψει ότι από τη βία του αυτουργού μπορεί να επέλθει ο θάνατος του παθόντος, πιστεύει όμως ότι αυτός δε θα επέλθει, είναι ηθικός αυτουργός στο βασικό έγκλημα και παραυτουργός στην ανθρωποκτονία εξ αμελείας.
Απόπειρα εκβίασης κατά συναυτουργία είναι δυνατή και όταν ο ένας συναυτουργός έχει αρχίσει πράξη α.υ., έστω κι αν ο έτερος συμμέτοχος δεν έχει ακόμη αρχίσει τη δική του δραστηριότητα. Συμμετοχή είναι δυνατή μέχρι την τελείωση του εγκλήματος, δηλ. την επέλευση της περιουσιακής βλάβης. Η παροχή συνδρομής στον δράστη της εκβίασης κατά το στάδιο της ουσιαστικής αποπεράτωσης, δηλ. προκειμένου αυτός να αποκτήσει το περιουσιακό όφελος που επεδίωξε με την πράξη του, δε συνιστά συνέργεια στην εκβίαση αλλά διαφορετική πράξη, π.χ. συνέργεια στην επακολουθούσα υπεξαίρεση. Όταν, όμως, πρόκειται για εκβίαση κατ' εξακολούθηση, η παροχή συνδρομής κατά το στάδιο της ουσιαστικής αποπεράτωσης της μιας πράξη εκβίασης συνιστά συγχρόνως συνδρομή στην εκτέλεση της επόμενης => θεμελιώνεται συνέργεια. Το ίδιο ισχύει και

όταν η συνδρομή αυτή παρέχεται ενώ δεν έχει λήξει ακόμη η βία ή η απειλή- π.χ. όταν ο δράστης περιμένει πρώτα να λάβει το όφελος και ύστερα να παύσει να απειλεί.

VIII. Συρροές

1. Αληθινή: δωροδοκία (ΠΚ 235) / υπεξαγωγή εγγράφου (ΠΚ 222) / φθορά ξένης ιδιοκτησίας (ΠΚ 381) / απιστία (ΠΚ 390) / σύσταση και συμμορία (ΠΚ 187), συμμετοχή σε εγκληματική οργάνωση / συκοφαντική δυσφήμιση / τοκογλυφία- π.χ. ο τοκογλύφος εξαναγκάζει τον παθόντα με απειλές να πληρώσει. Όταν, όμως, η τοκογλυφική σύμβαση καταρτίζεται με βία ή απειλή, η συρροή είναι φαινόμενη -> η κακουργηματική τοκογλυφία (ΠΚ 404 §3) απορροφά την πλημμεληματική εκβίαση.

2. Φαινόμενη: κλοπή χρήσης μηχανοκίνητου μέσου / υπεξαίρεση, εφόσον τελείται κατά του αυτού παθόντος ως προς το αυτό πράγμα (-> συντιμωρητή ύστερη ή πρότερη πράξη) / παράνομη βία.

3. Ειδικά ζητήματα συρροής: ***α) Αρπαγή*** **>** Αληθινή είναι και η συρροή της εκβίασης με την διακεκριμένη αρπαγή (ΠΚ 322 εδ. β'), για την οποία αρκεί σκοπός εξαναγκασμού άλλου σε οποιαδήποτε πράξη, παράλειψη ή ανοχή ως προς την οποία δεν υπάρχει υποχρέωσή του. Τούτο ισχύει τόσο όταν οι πράξεις στρέφονται κατά διαφορετικών προσώπων, όσο και όταν στρέφονται κατά του αυτού. Η απόπειρα, όμως, εκβίασης απορροφάται από τη διακεκριμένη αρπαγή.
β) Ληστεία **>** Αληθής είναι η συρροή της εκβίασης με τη ληστεία, όταν στρέφονται κατά διαφορετικού υλικού αντικειμένου- π.χ. ο δράστης με την ίδια πράξη αφενός αφαιρεί ή εξαναγκάζει τον παθόντα να του δώσει ένα χρηματικό ποσό και αφετέρου τον εξαναγκάζει να υπογράψει εξοφλητική απόδειξη ως προς άλλη οφειλή του (αληθινή κατ' ιδέα συρροή ληστείας υπό στενή έννοια ή ληστρικής εκβίασης αντίστοιχα και εκβίασης), ή απαιτεί ένα χρηματικό ποσό για να του επιστρέψει πράγμα που απέκτησε με ληστεία (αληθινή πραγματική συρροή).
γ) Σωματικές βλάβες **>** Αληθινή είναι η συρροή της εκβίασης με την απλή (ΠΚ 308) και την επικίνδυνη σωματική βλάβη από πρόθεση (ΠΚ 314), όταν η βαρύτητά της δε φτάνει την περιγραφόμενη στο ΠΚ 310 απαξία (λόγω της ετερότητας των προσβαλλόμενων έννομων αγαθών). Όταν, όμως, η σωματική βλάβη από αμέλεια συνίσταται σε βαριά βλάβη της υγείας, στοιχειοθετείται εκ του αποτελέσματος διακεκριμένη εκβίαση και επιβάλλεται ισόβια κάθειρξη· το ίδιο ισχύει και ως προς τη βαριά σωματική βλάβη από πρόθεση. Γίνεται δεκτό ότι εκ του αποτελέσματος διακεκριμένη εκβίαση στοιχειοθετείται όχι μόνο όταν ο δράστης έχει αμέλεια αλλά και όταν έχει δόλο ως προς τη βαριά βλάβη της υγείας => φαινόμενη συρροή της (εκ του αποτελέσματος διακεκριμένης) εκβίασης και της βαριάς σωματικής βλάβης. Η εκ του αποτελέσματος διακεκριμένη εκβίαση συρρέει φαινομενικά και με την ανθρωποκτονία από αμέλεια. Με την ανθρωποκτονία εκ προθέσεως συρρέει αληθώς η βαριά εκβίαση (του στοιχ. α'), εκτός αν πρόκειται για ανθρωποκτονία σε βρασμό ψυχικής ορμής, οπότε στοιχειοθετείται θανατηφόρα εκβίαση.
δ) Κλοπή **>** Η α.υ. της μπορεί να πληρούται συγχρόνως με αυτή της εκβίασης -> όταν η μετάθεση της κατοχής του πράγματος γίνεται με αφαίρεση => φαινόμενη συρροή. Αν, βεβαίως, ο παθών προβαίνει σε περιουσιακή διάθεση, τότε υπάρχει μεταξύ αυτής και της κλοπής σχέση αμοιβαίου αποκλεισμού- π.χ. ο δράστης ασκεί σωματική βία κατά πραγμάτων και ο παθών την επόμενη μέρα αποφασίζει να του δώσει το πράγμα. Είναι, ωστόσο, δυνατή και αληθινή συρροή- π.χ. ο Α κλέβει το αυτοκίνητο του Β και ζητεί 'λύτρα' για να του το επιστρέψει.
ε) Απάτη **>** Ενίοτε γίνεται δεκτό ότι μεταξύ εκβίασης και απάτης υπάρχει σχέση αμοιβαίου αποκλεισμού· άλλοτε υποστηρίζεται ότι η απάτη και η εκβίαση είναι δυνατό να συρρέουν αληθώς κατ' ιδέα, όταν η επέλευση της περιουσιακής βλάβης στο πρόσωπο του παθόντος θεμελιώνεται στην 'σύγχρονη παράλληλη συμβολή της απειλής ή της βίας και στις ψευδείς παραστάσεις του υπαιτίου'. Έτσι, αν δεχτούμε φαινόμενη συρροή, η α.υ. της απάτης πληρούται και ο συνεργός του εκβιαστή, ο

οποίος γνωρίζει μόνο τις απατηλές παραστάσεις του, θα τιμωρηθεί για συνέργεια σε απάτη, ενώ αν δεχτούμε σχέση αμοιβαίου αποκλεισμού ο εν λόγω συνεργός παραμένει ατιμώρητος. Συναφώς, θα πρέπει να διακρίνουμε →

- **Ο δράστης εξαγγέλλει κακό που δεν είναι αντικειμενικά πραγματοποιήσιμο.** Αν ο παθών θα προέβαινε έτσι κι αλλιώς στη ζημιογόνα για την περιουσία του συμπεριφορά, δηλ. ακόμη κι αν δεν είχε πραγματωθεί η πράξη εξαπάτησης, η α.υ. της απάτης δεν πληρούται καν. Αν, όμως, δεν θα προέβαινε, αλλά το πράττει επειδή η απατηλή συμπεριφορά καθιστά δυνατή ή ενισχύει την απειλή του δράστη, στοιχειοθετείται απάτη, η οποία απορροφάται από την εκβίαση (π.χ. ο δράστης παριστά ψευδώς στους γονείς του μικρού Α ότι έχει απαχθεί και ζητεί 'λύτρα').
- **Το κακό είναι μεν αντικειμενικά πραγματοποιήσιμο, πλην όμως ο δράστης παριστάνει ψευδώς ότι η πραγμάτωσή του εξαρτάται από αυτόν, ενώ στην πραγματικότητα εξαρτάται από άλλον.** Στην περίπτωση αυτή στοιχειοθετείται μεν η α.υ. της απάτης, η οποία –όμως- απορροφάται από την εκβίαση.
- **Ο δράστης -παράλληλα με την απειλή- τελεί πράξη εξαπάτησης, αλλά ως προς γεγονότα άσχετα προς το εξαγγελθέν κακό, αμφότερες δε οι πράξεις (απειλή και ψευδολογία) συμβάλλουν στην απόφαση του θύματος να επιχειρήσει την βλαπτική για την περιουσία πράξη-** π.χ. ο δράστης Α απειλεί τον παθόντα Β, διαχειριστή της περιουσίας της συζύγου του Γ, ότι αν δεν καταστρέψει χρεωστικό έγγραφο που αποδεικνύει απαίτηση της Γ κατ' αυτού θα τον καταγγείλει για φοροδιαφυγή· συγχρόνως, του παριστά ότι η Γ τον απατά => αληθινή κατ' ιδέα συρροή.
- **Ο δράστης εμφανίζεται ως θύμα ανύπαρκτου στην πραγματικότητα εκβιαστή =>** στοιχειοθετείται μόνον απάτη και όχι εκβίαση.
- **Ο δράστης εμφανίζεται ως όργανο υπαρκτού εκβιαστή-** π.χ. εμφανίζεται στον ιδιοκτήτη νυχτερινού κέντρου ως εισπράκτορας εκβιαστή, ενώ στην πραγματικότητα δεν είναι => στοιχειοθετείται μόνον απάτη. Όταν, όμως, το εξαγγελλόμενο κακό εμφανίζεται ως εξαρτώμενο (έστω έμμεσα) από αυτόν, η συρροή μεταξύ απάτης και εκβίασης είναι αληθινή.

στ) Αυτοδικία > Μεταξύ εκβίασης και αυτοδικίας (ΠΚ 331) υπάρχει σχέση αμοιβαίου αποκλεισμού. Πράγματι, στοιχείο της αυτοδικίας είναι ότι ο δράστης είτε έχει όντως το δικαίωμα που ασκεί, είτε το οικειοποιείται από πεποίθηση (=νομική πλάνη ως προς το παράνομο της ιδιοποίησης). Η δεύτερη περίπτωση συντρέχει συνήθως επί ατελών ή φυσικών ενοχών (=δεν γεννούν αξίωση- π.χ. ο χαρτοπαίκτης Α εξαναγκάζει με απειλές τον συμπαίκτη του Β να υπογράψει αναγνώριση χρέους ίσου προς τα κέρδη. Αν ο δράστης πιστεύει ότι έχει αγώγιμη αξίωση => αυτοδικία σε κατ' ιδέα συρροή με παράνομη βία· αν, όμως, έχει ασύγγνωστη νομική πλάνη => εκβίαση).

ζ) Εξασφαλιστική εκβίαση > Είναι συντιμωρητή ύστερη πράξη ως προς το πρότερο βαρύτερο έγκλημα, με το οποίο αποκτήθηκε το περιουσιακό όφελος (φαινομενική πραγματική συρροή- π.χ. ο δράστης απειλεί τον παθόντα ότι θα του κάψει το μαγαζί αν τον καταγγείλει για την κλοπή που τέλεσε εις βάρος του). Αν, όμως, βαρύτερη είναι η εκβίαση, τότε αυτή απορροφά την συντιμωρητή πρότερη πράξη- π.χ. η πλημμελληματική κλοπή πράγματος ιδιαίτερα μεγάλης αξίας απορροφάται από την εκβίαση που τελείται με απειλή με επικείμενο κίνδυνο ζωής.

η) Εκβίαση κατ' εξακολούθηση > Είναι δυνατή μόνο σε βάρος του αυτού προσώπου- π.χ. ο δράστης αποσπά επί μακρό χρονικό διάστημα χρήματα από τον παθόντα, με την απειλή ότι θα παραδώσει στη σύζυγό του ερωτικές επιστολές του προς τρίτη. Πλείονες πράξεις εκβίασης κατά πλειόνων δε θεμελιώνουν έγκλημα κατ' εξακολούθηση. Ομοίως, στοιχειοθετούνται πλείονα εγκλήματα εκβίασης που συρρέουν αληθώς μεταξύ τους όταν η αυτή απειλή στρέφεται κατά πλειόνων προσώπων· έτσι, αν ο δράστης υπό συνθήκες τοπικής και χρονικής ενότητας εκβιάσει πλείονα πρόσωπα => αληθινή πραγματική συρροή (όχι εξακολούθηση).

<u>ΙΧ. Ποινικές κυρώσεις:</u> Το βασικό έγκλημα της εκβίασης τιμωρείται με φυλάκιση από 3 μήνες μέχρι 5 χρόνια (ΠΚ 385 §1 στοιχ. γ'). Η εκβίαση που τελείται με βία ή απειλή βλάβης της επιχείρησης (ΠΚ

385 §1 στοιχ. β') συνιστά στην απλά διακεκριμένη μορφή της βαρύ πλημμέλημα, τιμωρούμενη με φυλάκιση τουλάχιστον 2 ετών. Η ίδια, όμως, πράξη καθίσταται κακούργημα και τιμωρείται με κάθειρξη μέχρι 10 ετών αν τελέστηκε από πρόσωπο που διαπράττει τέτοιες πράξεις κατ' επάγγελμα ή κατά συνήθεια. Η βαριά κακουργηματική εκβίαση που τελείται με σωματική βία κατά προσώπου ή με απειλές ενωμένες με επικείμενο κίνδυνο σώματος ή ζωής (ΠΚ 385 §1 στοιχ. α') τιμωρείται κατά ΠΚ 380. Οι διατάξεις του ΠΚ 72 εφαρμόζονται και στην εκβίαση. Το αξιόποινο της εκβίασης δεν εξαλείφεται με έμπρακτη μετάνοια και, έτσι, η τυχόν επιστροφή του περιουσιακού στοιχείου ή η αναγνώριση της οφειλής εκ μέρους του δράστη δεν αποκλείει ούτε τη ζημία, ούτε εξαλείφει το αξιόποινο, αλλά μπορεί να ληφθεί υπόψη στη δικαστική επιμέτρηση της ποινής (ΠΚ 84 §2 στοιχ. δ').

Χ. Δικονομικά: Όταν η εκβίαση τελέστηκε με απειλή αποκάλυψης αξιόποινης πράξης, μπορεί ο Εισαγγελέας να ***απόσχει οριστικά*** από την ποινική δίωξη για την πράξη της οποίας η αποκάλυψη απειλήθηκε με την εκβίαση, αν η δίωξή της (συγκρινόμενη με τη βαρύτητα της εκβίασης που επρόκειτο να διωχθεί) δεν είναι απαραίτητη για την προστασία του δημόσιου συμφέροντος. ***Μεταβολή κατηγορίας*** είναι ***επιτρεπτή*** από τετελεσμένη εκβίαση σε απόπειρα, αλλά και – αντίστροφα- από απόπειρα εκβίασης σε τετελεσμένη. Ομοίως, επιτρεπτή είναι η μεταβολή από άμεση συνέργεια σε αυτουργία εκβίασης, από εκβίαση σε παράνομη βία ή αυτοδικία, καθώς και όταν προσδιορίζεται σαφέστερα ο τρόπος τέλεσης.

§8. ΑΠΑΤΗ (ΠΚ 386-387)

Ι. Εισαγωγή

1. Γενικά χαρακτηριστικά: Απάτη τελεί όποιος, με σκοπό να αποκομίσει ο ίδιο ή άλλος παράνομο περιουσιακό όφελος, βλάπτει ξένη περιουσία πείθοντας κάποιον σε πράξη, παράλειψη ή ανοχή με την εν γνώσει παράταση ψευδών γεγονότων σαν αληθινών ή την αθέμιτη απόκρυψη ή παρασιώπηση αληθινών γεγονότων. Η απάτη είναι, λοιπόν, έγκλημα σκοπού αφού για την τελείωσή της αρκεί η επέλευση της περιουσιακής βλάβης. Από πλευράς δομής, η απάτη συνιστά περίπτωση έμμεσης αυτουργίας, ενώ από πλευράς συμμετεχόντων προσώπων είναι έγκλημα σχέσης χαρακτηριζόμενη από αλληλεπίδραση μεταξύ δράστη και θύματος. Απαιτείται η συναντώμενη δράση του εξαπατώντος και του πλανώμενου, που προβαίνει και στην περιουσιακή διάθεση. Ο τελευταίος, όμως, μπορεί να διαφέρει από τον φορέα της βλαπτόμενης περιουσίας, το δε παράνομο περιουσιακό όφελος μπορεί να επιδιώκεται από το δράστη υπέρ άλλου.

1.2 Προστατευόμενο έννομο αγαθό: Είναι αποκλειστικά η περιουσία ως σύνολο, τόσο η ιδιωτική όσο και η δημόσια, ημεδαπή ή αλλοδαπή. Η προστασία, πάντως, του ΠΚ 386 παρέχεται μόνο έναντι ορισμένης εγκληματικής συμπεριφοράς, δηλ. εκείνης που προκαλεί αυτοβλάβη του παθόντος με παραπλάνηση.

1.3 Παθών: Μπορεί να είναι μόνο ο φορέας της περιουσίας που ζημιώθηκε, ενώ είναι δυνατό να διαφέρει από το πρόσωπο που πλανάται και προβαίνει στην περιουσιακή διάθεση.

ΙΙ. Αντικειμενική υπόσταση: Η εγκληματική συμπεριφορά του δράστη συνίσταται στην παράσταση ψευδών γεγονότων ως αληθών ή στην αθέμιτη απόκρυψη ή στην παρασιώπηση αληθινών γεγονότων.

1. Γεγονός: Πρόκειται για κάθε περιστατικό ή κατάσταση του εξωτερικού κόσμου αναγόμενο στο παρόν ή στο παρελθόν και δεκτικό απόδειξης. Στην έννοια των γεγονότων εμπίπτουν και πραγματικά

περιστατικά που συμβαίνουν κατά τη στιγμή της βεβαίωσης ή αναφέρονται σε συμβάντα, πρόσωπα, ιδιότητες και αντικείμενα που υποπίπτουν στις αισθήσεις και έχουν εξωτερική υπόσταση. Το γεγονός πρέπει τουλάχιστον να είναι διυποκειμενικά ελέγξιμο· έτσι, π.χ. γεγονότα είναι στοιχεία αναφερόμενα σε ιδιότητες/γνώσεις/ικανότητες του προσώπου (ταυτότητα, ηλικία, φερεγγυότητα, οικογενειακή ή περιουσιακή κατάσταση, ιδιότητα κάποιου ως επαγγελματία), καθώς και σε ιδιότητες πραγμάτων (όπως η προέλευση, τα χαρακτηριστικά, η τιμή).

1.2 Δεν συνιστούν γεγονότα (=> δεν υπάγονται στην έννοια της απάτης): ***α) Μελλοντικά περιστατικά*** **>** δυνατόν, όμως, ο ισχυρισμός περί μελλοντικού γεγονότος να υποκρύπτει αναφορά σε γεγονός του παρόντος ή του παρελθόντος που μπορεί να ελεγχθεί διυποκειμενικά, δηλ. που επιτρέπουν σχετική πρόγνωση- π.χ. η ύπαρξη κάποιας ικανότητας, σχέσης, κοινωνικής σύμβασης ή φυσικής νομοτέλειας που θεμελιώνεται σε επιστημονικές γνώσεις.
β) Εσωτερικά γεγονότα > αποτελούν αποφάνσεις για την ψυχική-υποκειμενική στάση ενός προσώπου- π.χ. γνώση ενός περιστατικού, πρόθεση/σκοπός ενός προσώπου να πράξει κάτι, πεποιθήσεις, κίνητρα του παρόντος ή του παρελθόντος. Αντιμετωπίζονται κατ' αρχήν από το δίκαιο ως γεγονότα, όμως στο πλαίσιο του εγκλήματος της απάτης θα πρέπει να διακρίνουμε -> **i) τα εσωτερικά γεγονότα τρίτων** συνιστούν αναμφισβήτητα γεγονότα κατά ΠΚ 386 §1. Η περί αυτών διαβεβαίωση, επομένως, είναι παράσταση γεγονότων, η οποία συνιστά πράξη εξαπάτησης, αν είναι ψευδής. // **ii) αντίθετα, τα εσωτερικά γεγονότα του ίδιου του υπό κρίση δράστη** δε συνιστούν γεγονότα· έτσι, π.χ. η ψευδής παράσταση του δράστη ότι έχει την πρόθεση να εκπληρώσει την παροχή, δε συνιστά παράσταση ψευδούς γεγονότος.
Στην πραγματικότητα, από επιστημολογικής πλευράς τα εσωτερικά γεγονότα δεν είναι καν γεγονότα, αλλά διαθέσεις => δεν περιγράφονται, αλλά καταλογίζονται / δεν αποδεικνύονται, αλλά ελέγχεται η ορθότητα του συλλογισμού βάσει του οποίου η διαθετική ικανότητα αποδίδεται σε ορισμένο πρόσωπο. Από τα ανωτέρω καθίσταται σαφές ότι η ψευδής υπόσχεση που δίδεται με την πρόθεση να μην τηρηθεί ή εν γνώσει του υποσχόμενου ότι δεν θα είναι σε θέση να την τηρήσει, δεν συνιστά παράσταση ψευδούς γεγονότος. Έτσι, π.χ. δε στοιχειοθετεί απάτη η ψευδής υπόσχεση του ιατρού ότι η εγχείρηση θα επιτύχει· ομοίως, δε συνιστά παράσταση γεγονότος η ψευδής υπόσχεση προς την πλανώμενη ότι με τη χρήση των μηχανημάτων αδυνατίσματος θα αδυνατίσει, εκτός αν συνοδεύεται από διαβεβαιώσεις ως προς συγκεκριμένες ιδιότητες των μηχανημάτων που δεν υπάρχουν.
γ) Αξιολογικές κρίσεις > ο δράστης μπορεί να παραπλανήσει και ως προς τα γεγονότα που αποτελούν τη βάση των αξιολογήσεων. Οι γενικές υποκειμενικές κρίσεις και γνώμες, όμως, δε συνιστούν ισχυρισμό περί γεγονότος, εκτός αν σ' αυτές υποκρύπτεται η βεβαίωση πραγματικού περιστατικού. Έτσι, αξιολογική κρίση (και όχι παράσταση γεγονότων) αποτελεί κατά κανόνα ο νομικός χαρακτηρισμός πραγματικών περιστατικών (νομική υπαγωγή αυτών στον κανόνα δικαίου) και οι νομικοί ισχυρισμοί- π.χ. ο ισχυρισμός για την ύπαρξη ενός δικαιώματος ή μιας αξίωσης, καθώς και το συμπέρασμα περί γεγονότος βάσει συλλογισμού στηριζόμενου σε άλλα γεγονότα. {Παράδειγμα: Ο πονηρός Α, που κέρδισε τον Β στα χαρτιά, του παριστά ψευδώς ότι έχει κατ' αυτού αξίωση με την οποία μπορεί να επιτύχει την έκδοση διαταγής πληρωμής, την αναγκαστική εκτέλεση σε βάρος του κλπ, καίτοι πρόκειται για ατελή ενοχή από την οποία δε γεννάται απαίτηση}.
Αξιολογική κρίση συνιστά και η **διαφημιστική υπερβολή** ενός προϊόντος. Απάτη μπορεί να στοιχειοθετηθεί στην περίπτωση αυτή μόνο όταν ο εγκωμιασμός του προϊόντος θεμελιώνεται σε συγκεκριμένα γεγονότα που κατά την πρόθεση του δηλούντος πρέπει να ληφθούν υπόψη 'στα σοβαρά'. Το ίδιο ισχύει και για υπερβολικούς ισχυρισμούς που κατά τις αντιλήψεις των συναλλαγών δεν δεσμεύουν εκείνον που τις διατυπώνει- π.χ. μάγος σε τσίρκο, χαρτορίχτρα σε λούνα πάρκ. Όσο μεγαλύτερη είναι η αοριστία του επαινετικού ισχυρισμού, τόσο περισσότερο υποστηρίξιμη είναι η εκδοχή της υποκειμενικής αξιολόγησης.

Ως γεγονότα λογίζονται και **οι αξιολογικές κρίσεις, όταν διατυπώνονται με αξίωση γενικής ισχύος και αντικειμενικότητας,** από πρόσωπα που διαθέτουν (ή ισχυρίζονται ότι διαθέτουν) ειδικές γνώσεις ή όταν ο αποδέκτης της δήλωσης δεν είναι σε θέση να ελέγξει τα πραγματικά περιστατικά επί των οποίων θεμελιώνεται η κρίση (π.χ. γνωμοδοτήσεις νομομαθών) ότι η εκφερόμενη ρήση εκφράζει τη γενικώς κρατούσα αντίληψη στο αντίστοιχο γνωστικό πεδίο.

1.3 Αξιολογήσεις με 'γεγονοτικό πυρήνα': Υπάρχει ισχυρισμός γεγονότος με αντικειμενικό χαρακτήρα, δηλ. στηρίζεται σε συγκεκριμένα περιστατικά του παρόντος ή του παρελθόντος, ώστε κατά τις αντιλήψεις των συναλλαγών αντιμετωπίζεται ως δήλωση για γεγονότα, τα οποία υπόκεινται σε απόδειξη και είναι κατανοητά ακόμη κι από μη νομικό- π.χ. 'είμαι έγγαμος', 'μίσθωσα αυτοκίνητο'.

1.4 Η αξία του πράγματος ως γεγονός: Αν η αξία του πράγματος αποτελεί γεγονός ή αξιολογική κρίση αμφισβητείται. Είναι αλήθεια ότι όταν η κρίση για την αξία του πράγματος εμφανίζεται ως υποκειμενική άποψη του ομιλούντος, χωρίς να συνδέεται προς ορισμένο γεγονός, είναι απλή κρίση. Όταν, όμως, εμπεριέχει τη συμπερασματικά συναγόμενη δήλωση ότι αυτή είναι η αγοραία αξία του πράγματος (=υποδηλώνεται συγχρόνως ότι υπάρχει κοινωνική σύμβαση), υφίσταται ισχυρισμός γεγονότος.

1.5 Αρνητικά γεγονότα και υπερφυσικές ικανότητες: Ως γεγονότα νοούνται και τα λεγόμενα αρνητικά γεγονότα- π.χ. ο Α ισχυρίζεται ψευδώς στον Β ότι δεν έχει χρήματα για να φάει και έτσι τον πείθει να του δώσει, ενώ στην πραγματικότητα έχει άφθονα. Ομοίως, παράσταση ψευδούς γεγονότος στοιχειοθετείται και όταν το ψευδώς παριστώμενο γεγονός δεν είναι αντικειμενικά δυνατό να υπάρξει => στοιχειοθετείται απάτη.

2. Πράξη εξαπάτησης: Η εγκληματική συμπεριφορά του δράστη συνίσταται στο ότι παραπλανά άλλον, επενεργώντας στο νοητικό του -> παράσταση ψευδών γεγονότων ως αληθών ή αθέμιτη απόκρυψη ή παρασιώπηση αληθινών γεγονότων. Η πράξη εξαπάτησης δεν προϋποθέτει απαραίτητα κάποια ρητή δήλωση του δράστη προς τον πλανώμενο, δηλ. μπορεί να γίνει και με οποιαδήποτε άλλη συμπεριφορά που ισοδυναμεί με δήλωση, συνιστάμενη σε νοητική επικοινωνία του δράστη με τον πλανώμενο. Ομοίως, η πράξη εξαπάτησης δεν προϋποθέτει ιδιαίτερα ή δόλια τεχνάσματα· αρκεί το απλό ψεύδος που κατευθύνεται σε παραπλάνηση του αποδέκτη του. Η πράξη εξαπάτησης, όμως, είναι απαραίτητη· έτσι, η απλή άρνηση επιστροφής χρημάτων που λήφθηκαν αχρεωστήτως αλλά χωρίς πράξη εξαπάτησης δεν αρκεί για τη στοιχειοθέτηση απάτης.

2.1 Παράσταση ψευδών γεγονότων: Συνίσταται σε οποιαδήποτε ανακοίνωση, δήλωση ή ισχυρισμό στον οποίο υπάρχει ανακριβής απεικόνιση της πραγματικότητας. Μπορεί να είναι ***α) ρητή*** > όχι μόνο με λόγο αλλά και με γραφή, σημείο ή τεχνικό μέσο, με κάποια χειρονομία ή και μέσω άλλου. Υπάρχει και όταν ο δράστης λέγει μεν την αλήθεια, συγχρόνως όμως δημιουργεί περιστάσεις τέτοιες, ώστε η δήλωσή του να εκληφθεί ως αντίθετη- π.χ. λέγει, δήθεν αστειευόμενος, ότι το (πράγματι πλαστό) χαρτονόμισμα που δίνει είναι πλαστό. // ***β) συμπερασματικά συναγόμενη (=σιωπηρή)*** > συντρέχει όταν κατά τις αντιλήψεις των συναλλαγών η όλη συμπεριφορά του δράστη έχει την κοινωνική σημασία δήλωσης με συγκεκριμένο περιεχόμενο- π.χ. εκείνος που επιδεικνύει κλεμμένη πιστωτική κάρτα σε υπάλληλο καταστήματος και προβαίνει σε αγορά εμπορευμάτων, θέτοντας κατ' απομίμηση την υπογραφή του δικαιούχου, δηλώνει συμπερασματικά ότι αυτός είναι δικαιούχος. Το συμπέρασμα για την ύπαρξη μιας έμμεσης δήλωσης μπορεί να προκύπτει σαφώς από το περιεχόμενο μιας άλλης, ρητής δήλωσης· σε άλλες, όμως, περιπτώσεις εξαρτάται από τις περιστάσεις. Η συμπερασματικά συναγόμενη δήλωση είναι πράξη εξαπάτησης με θετική συμπεριφορά (ενέργεια).

2.2 Απόκρυψη: Συνιστά θετική συμπεριφορά με την οποία μεταβάλλεται η πραγματική κατάσταση και ο πλανώμενος παρεμποδίζεται να λάβει γνώση της αλήθειας. Θα πρέπει να είναι αθέμιτη, ενώ δε μπορεί να νοηθεί αυτοτελώς, δηλ. χωρίς μεταγενέστερη ή ταυτόχρονη παράσταση ψευδούς γεγονότος.

2.3 Παρασιώπηση: Η απάτη που τελείται με παράλειψη στοιχειοθετεί μη γνήσιο έγκλημα παράλειψης, ενώ η παρασιώπηση πρέπει να είναι αθέμιτη (=μόνο όταν υπάρχει ιδιαίτερη νομική υποχρέωση προς ενέργεια του δράστη για αποτροπή του αξιόποινου αποτελέσματος). Ο δράστης παραλείπει είτε να αποτρέψει τη γένεση ή εδραίωση της πλάνης στο πρόσωπο του διαθέτοντος είτε να άρει την ήδη υφιστάμενη πλάνη αυτού και συνακόλουθα την περιουσιακή διάθεση. Η σιωπή δεν είναι κατ' ανάγκη παράλειψη· διότι αν από τις περιστάσεις είναι δυνατή η συναγωγή από αυτή κάποιου συμπεράσματος σύμφωνα με τις κοινωνικές αντιλήψεις, η σιωπή έχει την κοινωνική σημασία της συμπερασματικά συναγόμενης δήλωσης.
Πηγές ιδιαίτερης νομικής υποχρέωσης > ***i) ο νόμος*** // ***ii) η σύμβαση*** -> όχι μόνο όταν αναγράφεται ρητά σε αυτή, αλλά και όταν μεταξύ των συμβαλλόμενων έχει αναπτυχθεί μια ιδιαίτερη σχέση εμπιστοσύνης (βλ. όταν υπάρχει μακρόχρονη συμβατική σχέση, όταν πρόκειται για συμβατική σχέση που εκ των πραγμάτων εδράζεται σε σχέση εμπιστοσύνης- π.χ. σχέση δικηγόρου και εντολέα). Η γενική αρχή της καλής πίστης και των συναλλακτικών ηθών καθιερώνει γενική και όχι ιδιαίτερη νομική υποχρέωση και, άρα, δε θεμελιώνει καθήκον διαφώτισης. // ***iii) προγενέστερη επικίνδυνη ενέργεια του δράστη*** -> μπορεί να συνίσταται και στην εκ μέρους του δράστη πρόκληση πλάνης. Έτσι, όποιος –χωρίς πρόθεση παραπλάνησης- προκαλεί σε άλλον πλάνη, την οποία στη συνέχεια αποφασίζει να εκμεταλλευτεί ή παραπλανά άλλον εν γνώσει του μεν, αλλά χωρίς πρόθεση περιουσιακής βλάβης, έχει ιδιαίτερη νομική υποχρέωση να άρει την υφιστάμενη στον άλλον πλάνη.

2.4 Το 'αθέμιτο' της απόκρυψης και της παρασιώπησης: Όταν γίνονται χωρίς δικαίωμα από το νόμο, δηλ. όταν υπερβαίνουν κάθε ανεκτό όριο => καθίστανται κοινωνικά ανυπόφορες και, άρα, κοινωνικά ανυπόφορες. Αν, λοιπόν, δεν είναι 'αθέμιτες', δε στοιχειοθετείται καν η α.υ. και η πράξη δεν είναι ούτε κατ' αρχήν άδικη. Πρέπει, βέβαια, να συντρέχουν πρόσθετες περιστάσεις που θεμελιώνουν την υποχρέωση ανακοίνωσης, ώστε να αποτρέπεται η παρασιώπηση.

2.5 Ειδικά ζητήματα- Παράλειψη παρεμπόδισης άλλου να τελέσει απάτη: Αν αυτός είχε νομική υποχρέωση να τον αποτρέπει από αξιόποινες πράξεις και έτσι η σιωπή του ερμηνεύεται κατά τις κοινωνικές αντιλήψεις ως επιβεβαίωση των ψευδών ισχυρισμών του δράστη, τότε η συμπεριφορά του χρησίμευε ως πηγή πληροφοριών για τον διαθέτοντα. Ο σύζυγος π.χ. δεν τελεί απάτη όταν παραλείπει να αποτρέψει τη σύζυγό του από την τέλεση απάτης· ο εργοδότης, όμως, ενώπιον του οποίου τελούνται οι ψευδείς παραστάσεις, που παρακολουθεί αδρανής τον υπάλληλο να τελεί απάτη προς όφελος της επιχείρησης, έχει ιδιαίτερη νομική υποχρέωση να παρεμποδίσει την πράξη.
2.6 Η απάτη ως έγκλημα υπαλλακτικώς μικτό: Η απάτη μπορεί να τελεστεί με τρεις τρόπους που μπορούν να εναλλαχθούν· συνήθως, όμως, πραγματώνονται πλείονες τρόποι τέλεσης. Στην περίπτωση αυτή, η εκ μέρους του δράστη χρήση πλειόνων τρόπων τέλεσης συνιστά ένα και μόνο έγκλημα. Έτσι: ***α) Η παράσταση ψευδών γεγονότων συχνά συνοδεύεται από απόκρυψη. // β) Η απόκρυψη συχνά ακολουθείται από παρασιώπηση.*** // ***γ) Η πράξη εξαπάτησης με θετική συμπεριφορά (παράσταση ψευδών γεγονότων ως αληθών ή απόκρυψη αληθών) συχνά συνοδεύεται από παράλειψη του δράστη να άρει υφιστάμενη πλάνη + όταν ο δράστης αφενός μεν παριστά ψευδώς ένα γεγονός, αφετέρου δε παραλείπει να άρει την πλάνη του παθόντος ως προς άλλο.*** Απάτη, λοιπόν, μπορεί να τελεστεί και όταν ο δράστης για να επιτύχει το σκοπό του δεν περιορίζεται μόνο σε έναν τρόπο τέλεσης της πράξη εξαπάτησης, αλλά χρησιμοποιεί πλείονες- παράλληλα ή διαδοχικά.

Πράγματι, αντιμετωπίζεται η πράξη ως ενότητα -> εφόσον, λοιπόν, η συνολική αυτή συμπεριφορά περιέχει ενέργεια αποτελεί απάτη με τέλεση. Εν προκειμένω εφαρμόζεται το κριτήριο της αιτιότητας, σύμφωνα με το οποίο, αν η θετική συμπεριφορά του δράστη υπήρξε αιτιώδης για την πρόκληση του αποτελέσματος, τούτο αρκεί για τη στοιχειοθέτηση της α.υ., η δε παράλειψη απωθείται ως επικουρική.

3. Πλάνη: Ο δράστης πρέπει, με την απατηλή συμπεριφορά του, να πείσει τον διαθέτοντα στη ζημιογόνο πράξη, παράλειψη ή ανοχή. Έτσι, η πλάνη είναι κατά νόμο το άμεσο (άυλο) αποτέλεσμα της πράξης εξαπάτησης -> πρόκειται για διεργασία που εκδηλώνεται στον εξωτερικό κόσμο με την αντίδραση του πλανώμενου και έτσι αποκτά α.υ. Πρέπει, βέβαια, να προκαλείται μόνο με τον τρόπο που ορίζει το ΠΚ 386 §1. Επομένως, απαιτείται κάποια ελάχιστη 'νοητική επικοινωνία' μεταξύ δράστη και διαθέτοντος, με την οποία προκαλείται στη συνέχεια αιτιωδώς η πλανημένη εντύπωση στο πρόσωπο του τελευταίου.
Πλάνη είναι κάθε παράσταση στην συνείδηση του διαθέτοντος ως προς συγκεκριμένο πραγματικό περιστατικό που δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα + όταν η παράσταση είναι αντίθετη στην πραγματικότητα ή ο διαθέτων έχει ελλιπή γνώση αυτής, ενώ νομίζει ότι έχει πλήρη. Ως νομικά σημαντική πλάνη νοείται μόνο εκείνη την οποία ήθελε να προκαλέσει ο δράστης. Ώστε και η περιουσιακή διάθεση πρέπει να προκλήθηκε αιτιωδώς από εκείνη ακριβώς την πλανημένη παράσταση, την οποία ήθελε να προκαλέσει ο δράστης· αν προκλήθηκε από άλλη, τότε δε στοιχειοθετείται τετελεσμένη απάτη.

3.2 Ποιος *πλανάται*; Μόνο τα φυσικά πρόσωπα, αφού η επενέργεια του δράστη κατευθύνεται στο νοητικό ανθρώπου. Όταν μέσω της επέμβασης σε Η/Υ ή άλλη μηχανή πλανάται φυσικό πρόσωπο, στοιχειοθετείται απάτη. Το φυσικό πρόσωπο πρέπει να είναι συγκεκριμένο· απάτη σε βάρος του κοινού αορίστως δε νοείται (=προπαρασκευαστική πράξη).

3.3 Ignorantia factii: Για τη στοιχειοθέτηση πράξης εξαπάτησης πρέπει να υπάρχει συγκεκριμένο περιστατικό ως προς το οποίο ο παθών παραπλανήθηκε. Η απλή μη ενημέρωση του ζημιωθέντος ως προς κάποιο περιστατικό το οποίο κατά τη μετέπειτα πορεία των πραγμάτων θα μπορούσε να αποβεί επιζήμιο, συνιστά πράξη εξαπάτησης μόνο όταν αποτέλεσε αντικείμενο της συμπεριφοράς του υπό κρίση δράστη είτε υπό την έννοια ότι παρεστάθη με συμπερασματικά συναγόμενη δήλωση, είτε ότι παρασιωπήθηκε παρά την ύπαρξη ιδιαίτερης νομικής υποχρέωσης. Πέραν τούτων, η απλή μεταβολή πραγμάτων χωρίς επενέργεια στο νοητικό του διαθέτοντος δε συνιστά πράξη εξαπάτησης, ακόμη κι αν προκαλεί αιτιωδώς κάποια πλάνη υπό την έννοια της απλής άγνοιας της πραγματικότητας. Έτσι και το αποτέλεσμα αυτής της μεταβολής (=ignorantia factii) δε συνιστά νομικά σημαντική πλάνη και δεν αρκεί για τη στοιχειοθέτηση απάτης. Στην περίπτωση αυτή πρόκειται για άγνοια που προκλήθηκε με επενέργεια στο αντικείμενο της γνώσης του πλανώμενου.
3.4 Περιθωριακή γνώση: Η στοιχειοθέτηση πλάνης δεν προϋποθέτει και εναργή παράσταση του διαθέτοντος για συγκεκριμένο πραγματικό περιστατικό· αρκεί η λεγόμενη περιθωριακή γνώση (=σύγγνωση). Στις περιπτώσεις αυτές, η παράσταση του πλανώμενου για την πραγματικότητα δεν εκφράζεται γλωσσικά στη συνείδησή του, αλλά είναι διαθέσιμη ανά πάσα στιγμή εφόσον παραστεί ανάγκη. Προσοχή! Εκείνος που πιστεύει 'όλα είναι εντάξει' κατ' εξαίρεση πλανάται όταν η γενική αυτή παράστασή του στηρίζεται (όχι στο ότι αγνοεί συγκεκριμένο γεγονός αλλά) στο ότι πάντως υπέπεσαν στην αντίληψή του συγκεκριμένα γεγονότα τα οποία ανά πάσα στιγμή μπορεί να σκεφτεί- π.χ. ο υπάλληλος που καταβάλλει κάθε μήνα σύνταξη στον άνεργο Α, νομίζοντας ότι 'όλα είναι εντάξει', πλανάται αν ο τελευταίος βρει εργασία και δεν το ανακοινώσει.

3.5 Πρόκληση ή διατήρηση πλάνης: Η διατήρηση πλάνης με θετική συμπεριφορά θεμελιώνει άνευ ετέρου απάτη. Η διατήρηση πλάνης με παράλειψη θεμελιώνει απάτη υπό την έννοια ότι ο δράστης δεν παρεμποδίζει καίτοι είχε ιδιαίτερη νομική υποχρέωση, το σχηματισμό επιγενόμενης πλάνης, οφειλόμενης σε μεταγενέστερη μεταβολή της πραγματικότητας ή δεν αίρει μια τέτοια πλάνη.

3.6 Αμφιβολίες και δυνατότητα αυτοπροστασίας: Πλάνη στοιχειοθετείται και όταν ο αποδέκτης της απατηλής συμπεριφοράς προβαίνει σε περιουσιακή διάθεση καίτοι αμφιβάλλει για την αλήθεια των ισχυρισμών του δράστη. Όταν, ωστόσο, ο διαθέτων αδιαφορεί για την αλήθεια ή μη των ισχυρισμών του δράστη και προβαίνει στην περιουσιακή διάθεση αποδεχόμενος το ενδεχόμενο αυτοί να είναι ψευδείς, μόνο απόπειρα απάτης στοιχειοθετείται.
Δυνατότητα αυτοπροστασίας υφίσταται όταν η πράξη εξαπάτησης είναι ιδιαίτερα χονδροειδής (=το ψεύδος μπορεί να γίνει ευχερώς αντιληπτό από το μέσο κοινωνό), πλην όμως ο διαθέτων προβαίνει στην περιουσιακή διάθεση υποκύπτοντας σε προσωπικές αδυναμίες του (απληστία, ματαιοδοξία, δεισιδαιμονία, κουφότητα, επιπολαιότητα, επιθυμία κοινωνικής προβολής κλπ). Κατά την κρατούσα γνώμη, είναι αδιάφορο αν ο διαθέτων είχε τη δυνατότητα να αποφύγει την πλάνη καταβάλλοντας τη συνήθη επιμέλεια και προσοχή ή συμπεριφερόμενος με συναισθηματική ωριμότητα. Το γεγονός ότι η εξαιρετική επιπολαιότητα ή κουφότητα του παθόντος διευκόλυναν την εξαπάτησή του δεν ασκεί επιρροή. Όταν, όμως, ο διαθέτων, όντας υπεύθυνο και ελεύθερο άτομο, αποδέχεται το ενδεχόμενο να είναι αναληθές το παριστώμενο γεγονός και εντούτοις διαθέτει, αναλαμβάνει συνειδητά τον κίνδυνο που θεμελίωσε ο δράστης και αποκτά έτσι κυριαρχία στα γεγονότα. Στην περίπτωση αυτή δεν υπάρχει συνάφεια κινδύνου μεταξύ της πράξης εξαπάτησης και της περιουσιακής διάθεσης· η περιουσιακή διάθεση δε μπορεί να καταλογιστεί αντικειμενικά στη συμπεριφορά του δράστη της πράξης εξαπάτησης => απόπειρα απάτης.

4. Περιουσιακή διάθεση: Είναι κάθε πράξη, παράλειψη ή ανοχή του πλανώμενου με την οποία αυτός επενεργεί άμεσα (=επιφέρει μεταβολή) στην περιουσία αυτού ή τρίτου, επί της οποίας έχει εξουσία διάθεσης. Η περιουσιακή διάθεση μπορεί να υπάρχει και χωρίς περιουσιακή βλάβη. Για τη στοιχειοθέτηση περιουσιακής διάθεσης αρκεί οποιαδήποτε πραγματική επενέργεια στην περιουσία, χωρίς να απαιτείται αυτή να συνιστά και δικαιοπραξία, σύσταση/αλλοίωση/κατάργηση δικαιώματος, ή δήλωση βουλήσεως. Ομοίως, είναι αδιάφορο το κύρος αυτής ή η ύπαρξη δικαιοπρακτικής ικανότητας.

4.2 Η αμεσότητα ως ουσιώδες στοιχείο της περιουσιακής διάθεσης: Αν από τη συμπεριφορά στην οποία παρακινείται ο πλανώμενος δεν επέρχεται άμεσα μεταβολή της περιουσίας του, δε στοιχειοθετείται περιουσιακή διάθεση. Η περιουσιακή μεταβολή προκαλείται άμεσα όταν μεταξύ αυτής και της συμπεριφοράς του πλανώμενου δεν παρεμβάλλεται περαιτέρω αυτόνομη πράξη άλλου προσώπου + όταν πρόκειται για πολύπρακτη περιουσιακή διάθεση που απαιτεί τη συμπεριφορά πλειόνων προσώπων για την ολοκλήρωσή της, εφόσον οι επιμέρους πράξεις μπορούν να αναχθούν στον πλανηθέντα. Όταν, όμως, ο πλανώμενος απλώς δημιουργεί συνθήκες κατάλληλες για την προσβολή της περιουσίας του με παρεμβαλλόμενη πράξη άλλου, από την οποία επέρχεται το πρώτον η μείωση της περιουσίας (βλ. χαλάρωση της κατοχής λόγω της απατηλής συμπεριφοράς του δράστη), η εν λόγω αμεσότητα ελλείπει- π.χ. ο Α πείθει με ψευδές τηλεφώνημα το γιατρό Β να σπεύσει σε μακρινό σημείο της πόλης και επωφελούμενος από την απουσία του τελεί διάρρηξη στο σπίτι του. Ομοίως, η υφαρπαγή λευκής υπογραφής με παραπλάνηση δεν προκαλεί κατά λογική αναγκαιότητα άμεση μείωση της περιουσίας, παρά μόνο αν από τις περιστάσεις συνάγεται ότι προκαλείται τουλάχιστον κίνδυνος για την ξένη περιουσία ≠ συνιστά προπαρασκευαστική πράξη απάτης.

Η περιουσιακή διάθεση μπορεί να συνίσταται σε ->

- ***πράξη (θετική συμπεριφορά)*** > π.χ. σύναψη ακυρώσιμης σύμβασης, παραίτηση από αγωγή, εκχώρηση απαίτησης κλπ
- ***ανοχή*** > όταν ο πλανώμενος συγκατατίθεται να πάρει ο δράστης το πράγμα. Προσοχή! Δεν υπάρχει παράδοση αλλά αφαίρεση, όταν ο κάτοχος ανέχεται τη μεταβίβαση της κατοχής χωρίς τη θέλησή του. Συγκατάθεση που αποκλείει την κατάλυση της κατοχής και, άρα, την αφαίρεση υπάρχει μόνο όταν ο κάτοχος λόγω της πλάνης έχει φυσική βούληση μετάθεσης της κατοχής.
- ***παράλειψη*** > ο πλανώμενος, ακριβώς λόγω της πλάνης του, δεν αποτρέπει κάποια περιουσιακή ζημία την οποία θα είχε αποκρούσει, αν δεν είχε πλανηθεί- π.χ. δεν ασκεί κάποια αξίωση, δεν ικανοποιεί κάποιο δικαίωμά του με αποτέλεσμα να παραγραφεί κλπ.

4.3 Γνώση της περιουσιακής διάθεσης: Είναι αδιάφορο αν ο διαθέτων γνωρίζει ή αγνοεί την περιουσιακή διάθεση. Όταν, αντίθετα, η περιουσιακή διάθεση συνίσταται σε ανοχή, άγνοια δεν νοείται (π.χ. ανοχή μετάθεσης της κατοχής πράγματος).

4.4 Γνώση της βλάβης: Δε στοιχειοθετείται απάτη αν ο πλανώμενος γνωρίζει ότι η περιουσιακή του διάθεση προκαλεί βλάβη. Κατ' εξαίρεση υπάρχει απάτη και όταν ο διαθέτων έχει συνείδηση της περιουσιακής βλάβης που υφίσταται, εφόσον ματαιώνεται ο κοινωνικός σκοπός της παροχή- π.χ. εκείνος που καταβάλλει χρηματική συνεισφορά σε ψυχασθενή. Διαφορετικά έχει το πράγμα όταν ο διαθέτων πλανάται μόνον ως προς τα παραγωγικά αίτια της βούλησής του· έτσι, εκείνος του οποίου ματαιώνεται η δυνατότητα να ικανοποιήσει την κοινωνική ματαιοδοξία του δεν βλάπτεται (π.χ. καταβάλλω στον πράγματι διενεργούντα έρανο, αλλά επειδή πίστεψα στην ψευδή παράστασή του ότι έδωσε και ο γείτονας) => δεν στοιχειοθετείται απάτη.

4.5 Ταυτότητα πλανώμενου-διαθέτοντος: Για τη στοιχειοθέτηση τετελεσμένης απάτης πρέπει ο πλανώμενος και ο διαθέτων να είναι το ίδιο πρόσωπο.

4.6 Τριγωνική απάτη-Διάσταση πλανώμενου-βλαπτόμενου: Απάτη στοιχειοθετείται και όταν ο πλανώμενος διαθέτει ξένη περιουσία- π.χ. ο Δ, διαχειριστής εταιρίας, πείθεται από τον απατεώνα Α και αγοράζει για λογαριασμό του νομικού προσώπου της εταιρίας μηχάνημα δήθεν καινούργιο ενώ στην πραγματικότητα είναι άχρηστο. Πλανάται ο Δ, αλλά βλάπτεται το νομικό πρόσωπο. Αρκεί τόσο η νομική δυνατότητα διάθεσης της ξένης περιουσίας όσο και μία πραγματική σχέση εγγύτητας του πλανώμενου προς αυτή.

Διάκριση της απάτης από την κλοπή κατά έμμεση αυτουργία > όταν ο δράστης παραπλανά κάποιον να του δώσει ένα πράγμα που ανήκει σε άλλον. Αν δεχτούμε ότι ο πλανώμενος καταλύει ξένη κατοχή και, άρα, ενεργεί ως όργανο του δράστη, δε στοιχειοθετείται απάτη ≠ αν δεχτούμε ότι ο πλανώμενος 'διαθέτει' κατά την έννοια του ΠΚ 386.

Απάτη στοιχειοθετείται μόνον όταν η βλαπτική επενέργεια του πλανώμενου τρίτου μπορεί να εξομοιωθεί προς περιουσιακή διάθεση του ίδιου του ζημιωθέντος, όταν δηλ. ο ζημιωθείς 'αντιπροσώπευε' το φορέα της περιουσίας στην άσκηση της κατοχής (έχοντας ρητή ή σιωπηρή εξουσιοδότηση να επιχειρεί υλικές πράξεις στην ξένη περιουσία- π.χ. ο φοιτητής Α εξουσιοδοτεί τη σπιτονοικοκυρά του Β να δίνει βιβλία του σε τρίτους).

Με βάση τα ανωτέρω θα πρέπει να διακρίνουμε > ***Αν ο πλανώμενος*** που έχει 'εκ των πραγμάτων' δυνατότητα επενέργειας στην ξένη περιουσία ***δεν είναι κάτοχος ή είναι υποδεέστερος ή έστω ισότιμος συγκάτοχος,*** η παράδοση του πράγματος χωρίς συγκατάθεση του δικαιούχου συνιστά κατάλυση κατοχής => για τη στοιχειοθέτηση απάτης είναι αναγκαία η συγκατάθεση του αποκλειστικού κατόχου ή του ισότιμου ή υπέρτερου συγκατόχου. ***Όταν, αντίθετα, ο πλανώμενος έχει αποκλειστική περιουσιακή κατοχή ή υπέρτερη συγκατοχή,*** τότε η μεταβίβαση του πράγματος

συνιστά περιουσιακή διάθεση, έστω κι αν δεν υπάρχει συγκατάθεση του ζημιούμενου, αφού κατάλυση κατοχής δε χωρεί.

4.7 Απάτη επί δικαστηρίου: Όταν ο δράστης με ψευδείς παραστάσεις πείθει δημόσια αρχή να προβεί σε ενέργειες της αρμοδιότητάς της, από την οποία ζημιώνεται άλλος. Ο δικαστής, πλανώμενος από τους ισχυρισμούς του διαδίκου, προβαίνει, με την έκδοση εσφαλμένης απόφασης, σε διάθεση της περιουσίας του ηττώμενου αντιδίκου, η οποία ολοκληρώνεται με την εντολή προς εκτέλεση προς τον δικαστικό επιμελητή και την εκτέλεσή της από τον τελευταίο. Επισημαίνεται, όμως, ότι στην περίπτωση αυτή πρέπει οι ψευδείς ισχυρισμοί να υποστηρίζονται και με ψευδή αποδεικτικά μέσα. Ορθότερο είναι, ωστόσο, να δεχτούμε ότι η πράξη εξαπάτησης νομίμως μπορεί να περιοριστεί στους ψευδείς ισχυρισμούς.

5. Περιουσιακή βλάβη: Είναι η μείωση της συνολικής οικονομικής αξίας της ενεστώσας περιουσίας. Συνίσταται σε μια λογιστική διαφορά προς το χειρότερο της συνολικής οικονομικής αξίας της περιουσίας αμέσως μετά την περιουσιακή διάθεση > αν από τη σύγκριση διαπιστώνεται ότι η συνολική οικονομική αξία της περιουσίας είναι μικρότερη μετά την περιουσιακή διάθεση από εκείνη που υπήρχε πριν, η περιουσιακή ζημία είναι δεδομένη. Αν, επομένως, η περιουσιακή διάθεση στην οποία προέβη ο πλανώμενος λόγω της πράξης εξαπάτησης αντισταθμίζεται πλήρως από ισάξια αντιπαροχή, καταρχήν δεν στοιχειοθετείται απάτη, διότι δεν υπάρχει περιουσιακή βλάβη. Προσοχή! Η ζημία από την απάτη είναι μία, έστω κι αν οι παθόντες είναι πλείονες.

5.2 Υπολογισμός της ζημίας: Συμψηφίζεται κάθε όφελος που απορρέει άμεσα από την περιουσιακή διάθεση· δεν συμψηφίζονται, όμως, έμμεσα οφέλη του παθόντος, καθώς και κάθε αξίωση του δράστη από την οποία αυτός παραιτήθηκε. Ειδικότερα, δεν συμψηφίζεται με την περιουσιακή βλάβη η αξίωση του παθόντος προς αποζημίωση. Για τον ίδιο λόγο, την ύπαρξη ζημίας δεν αναιρεί η δυνατότητα ακύρωσης της (ακυρώσιμης λόγω απάτης) δικαιοπραξίας, η ύπαρξη αξίωσης αδικαιολόγητου πλουτισμού κλπ. Μεταγενέστερη αύξηση ή μείωση της αξίας του καταβληθέντος περιουσιακού στοιχείου δεν επηρεάζει το ύψος της ζημίας, όπως και η μεταγενέστερη άρση της ζημίας δεν αναιρεί την ύπαρξη βλάβης- π.χ. όταν ο τρίτος αποζημιώσει οικειοθελώς ή κατόπιν νομοθετικής παρέμβασης τον παθόντα. Σε περίπτωση που η ζημία συνίσταται σε κίνδυνο της περιουσίας, η αποτίμηση της βλάβης θα γίνει με βάση τη μείωση της αγοραίας αξίας της περιουσίας αμέσως μετά την περιουσιακή διάθεση και όχι μεταγενέστερα. Το αν αργότερα ο κίνδυνος αρθει ή αν, αντίθετα, η επισφάλεια οδηγήσει τελικώς σε οριστική απώλεια του περιουσιακού στοιχείου, είναι χωρίς νομική επιρροή. Δε συνιστά, πάντως, περιουσιακή ζημία η αποφυγή, με απατηλή συμπεριφορά, ποινικών κυρώσεων ή μέτρων δικονομικού καταναγκασμού κατά της περιουσίας. Περιουσιακή ζημία δεν επέρχεται και όταν ο δράστης με απατηλή συμπεριφορά ικανοποιεί νόμιμη και ληξιπρόθεσμη αξίωσή του· σε κάθε περίπτωση, πάντως, δεν είναι παράνομο το σκοπούμενο περιουσιακό όφελος- π.χ. ο Α, επειδή έχασε την απόδειξη για τα χρήματα που του οφείλει ο Β, του λέει ψέμματα ότι έχει μάρτυρες πρόθυμους να βεβαιώσουν την οφειλή και έτσι ικανοποιεί την αξίωσή του.
Κατ' εξαίρεση, περιουσιακή ζημία μπορεί να υπάρχει ακόμη κι όταν η αξία της παροχής αντιστοιχεί σ' εκείνη της αντιπαροχής, όταν η τελευταία είναι άχρηστη στον παθόντα ενόψει των προσωπικών αντικειμενικών αναγκών, συνθηκών και επιδιώξεών του. Στην περίπτωση αυτή, λόγω της απατηλής συμπεριφοράς του δράστη, ο πλανηθείς απώλεσε ένα περιουσιακό στοιχείο που του ήταν χρήσιμο για την κάλυψη των αντικειμενικών αναγκών του και απέκτησε ένα άλλο που εν όψει των ατομικών αναγκών του είναι σαν να μην το έχει. Η διάγνωση της περιουσιακής ζημίας γίνεται, επομένως, σε δύο στάδια > ***i) αν υπάρχει διαφορά μεταξύ παροχής και αντιπαροχής, η βλάβη είναι δεδομένη.*** Η αξία-χρησιμότητα της αντιπαροχής και συνακόλουθα η ζημία κρίνονται αντικειμενικά και όχι βάσει της υποκειμενικής διάθεσης του παθόντος· ερευνάται αν το περιουσιακό στοιχείο έχει

πλήρη χρησιμότητα και για εκείνον τον αντικειμενικό παρατηρητή, ο οποίος έχει τις ίδιες ανάγκες και οικονομικές επιδιώξεις με αυτόν. Με βάση τα ανωτέρω στοιχειοθετείται περιουσιακή ζημία, αν ο πλανηθείς –λόγω υποχρέωσης που ανέλαβε- εξαναγκάζεται να προβεί σε ενέργειες βλαπτικές για την περιουσία του· ομοίως, όταν ο παθών αγοράζει μεταχειρισμένο αυτοκίνητο στην αγοραία μεν τιμή του, πλην όμως με ψευδείς διαβεβαιώσεις ότι είναι νεότερης κατασκευής, υπό την προϋπόθεση ότι απέβλεψε σ' αυτές τις περιστάσεις (δηλ. επιθυμούσε την αγορά αυτοκινήτου πρόσφατης κατασκευής) // ***ii) αντίθετα, ΔΕΝ στοιχειοθετείται περιουσιακή βλάβη*** όταν **α) η χρησιμοποίηση του πράγματος από τον ζημιωθέντα επιβάλλεται από το νόμο** (π.χ. ο Α αγοράζει πυροσβεστήρα για το αυτοκίνητό του όχι επειδή το επιτάσσει ο νόμος, αλλά επειδή πίστεψε σε ψευδείς παραστάσεις του πωλητή ότι δήθεν διενεργείται έλεγχος από τις αρμόδιες αρχές) ΙΙ β**) ο πλανηθείς μπορεί να εκποιήσει ευχερώς την άχρηστη γι' αυτόν αντιπαροχή** ΙΙ γ**) η χρησιμοποίηση του πράγματος κατ' άλλο τρόπο εναρμονίζεται αντικειμενικά προς τις οικονομικές επιδιώξεις και ανάγκες του πλανηθέντος.**

5.3 Ο κίνδυνος της περιουσίας ως περιουσιακή βλάβη: Ενεστώσα περιουσιακή ζημία συνιστά όχι μόνο η οριστική απώλεια ενός περιουσιακού στοιχείου, αλλά και ο συγκεκριμένος κίνδυνος της οριστικής απώλειας αυτού. Ο κίνδυνος (=απειλή μείωσης) της περιουσίας είναι ενεστώσα περιουσιακή ζημία που συνίσταται σε περιουσιακή μείωση των οικονομικών δυνατοτήτων του φορέα της περιουσίας και δε μεταβάλλει την απάτη από έγκλημα βλάβης σε έγκλημα διακινδύνευσης.
Χαρακτηριστική περίπτωση είναι η πιστωτική απάτη > Ο παθών παρέχει δάνειο στο δράστη, πειθόμενος ότι είναι φερέγγυος. Η παροχή του αντικρύζεται από αβέβαιη αντιπαροχή, αφού οικονομική επιφάνεια ή εμπράγματη ασφάλεια δεν υπάρχει. Στη θέση των υπαρκτών χρημάτων του υπεισήλθε μία όλως αβέβαιη και επισφαλής αξίωση, ως προς την οποία δεν υφίσταται σοβαρή πιθανότητα να ικανοποιηθεί. Έτσι, η αξία της περιουσίας του υφίσταται μείωση αμέσως μετά την περιουσιακή διάθεση και η απάτη είναι τετελεσμένη ήδη από το χρονικό σημείο αυτό.
Η προοπτική εμπλοκής σε δικαστικό αγώνα, καθώς και οι δαπάνες στις οποίες υποβλήθηκε ο παθών μετά την επέλευση της ζημίας για τη δικαστική άρση της αβεβαιότητας, δε μπορούν να συνυπολογιστούν στην περιουσιακή βλάβη.
Αποφασιστική είναι η μείωση της αγοραίας αξίας του πράγματος, η οποία μπορεί να εκφραστεί λογιστικά- π.χ. 'για το αυτοκίνητο που πριν άξιζε 10000€, τώρα προσφέρουν 5000€'. Η ζημία αυτή, πάντως, θα πρέπει να κρίνεται ανεξάρτητα από το αν ο κύριος ήθελε ή όχι να εκποιήσει το πράγμα. Αντίθετα, δε μπορούν να θεμελιώσουν περιουσιακή ζημία δυσμενείς επιπτώσεις της συμπεριφοράς του δράστη, που όμως δεν έχουν περιουσιακό χαρακτήρα, όπως ότι με την πράξη προκαλείται κίνδυνος να κατηγορηθεί ο παθών για αποδοχή προϊόντος εγκλήματος, να μειωθεί η υπόληψή του στον επιχειρηματικό κόσμο κλπ.

5.4 Απάτη περί την πρόσληψη: Όταν ο εργοδότης παραπλανάται ως προς τις γνώσεις και ικανότητες του προσλαμβανόμενου, λόγω ψευδών παραστάσεων του τελευταίου. Αν η παρεχόμενη εργασία αντισταθμίζει πλήρως την παρεχόμενη αμοιβή, δε στοιχειοθετείται περιουσιακή ζημία, εκτός αν ο εργοδότης είχε αποβλέψει στις ιδιαίτερες ικανότητες του προσλαμβανόμενου.
5.5 Η ματαίωση προσδοκίας απόκτησης κέρδους ως περιουσιακή βλάβη: Προσδοκία είναι η πιθανότητα μελλοντικής αύξησης της περιουσίας, η οποία θεμελιώνεται σε συγκεκριμένες βιοτικές σχέσεις και για το λόγο αυτό έχει ενεστώσα περιουσιακή αξία. Δεν συνιστά, επομένως, προσδοκία οποιαδήποτε γενική και αόριστη ελπίδα κέρδους, αλλά μόνο εκείνη που περιβάλλεται με ορισμένη σταθερότητα και είναι τόσο συγκεκριμένη, ώστε κατά τη συνήθη πορεία των πραγμάτων ή από τις ιδιαίτερες συνθήκες καθιστά αναμενόμενη την αύξηση της περιουσίας. Στην περίπτωση ματαίωσης προσδοκίας, η συμπεριφορά του πλανώμενου συνιστά περιουσιακή διάθεση.

5.6 Απάτη στο πλαίσιο παράνομων ή ανήθικων δικαιοπραξιών; Στην επιστήμη, διακρίνονται τα εξής ζητήματα ->

- ***Βλάπτεται η περιουσία του πλανώμενου, όταν αυτός απολέσει πράγμα που απέκτησε με αξιόποινη πράξη, λόγω της πράξης εξαπάτησης του δράστη;***

Καίτοι, συνήθως, η απάντηση είναι θετική θα πρέπει να διακρίνουμε > Η απόκτηση, με απάτη, κινητού πράγματος από τον απατεώνα συνιστά απάτη σε βάρος του τελευταίου, αν αυτός με την αρχική απάτη είχε αποκτήσει κυριότητα. Εκείνος, όμως, που με απάτη αποσπά, χωρίς αντίστοιχη αντιπαροχή, κινητό πράγμα από πρόσωπο που το απέκτησε με κλοπή ή ληστεία, δεν τελεί απάτη σε βάρος του πλανώμενου, αλλά σε βάρος του κυρίου. Φυσικά, όταν με την παραπλάνηση του κλέφτη βλάπτεται η περιουσία του κυρίου, τότε τελείται απάτη- π.χ. ο Α, που έχει κλέψει το περιδέραιο της Β, μετανοεί και αποφασίζει να το επιστρέψει. Προς τούτο συμφωνεί με την ιδιοκτήτρια να το παραδώσει στον υπάλληλό της Γ. Ο πονηρός Δ το πληροφορείται και εμφανιζόμενος στον Α δήθεν εκ μέρους της Β παίρνει το περιδέραιο.

- ***Στοιχειοθετείται περιουσιακή βλάβη όταν ο πλανώμενος διαθέτει προς εκπλήρωση υποχρέωσης που πηγάζει από δικαιοπραξία παράνομη ή ανήθικη;***- π.χ. ο Α καταβάλλει χρήματα που απέκτησε νόμιμα και με σκληρή εργασία σε επαγγελματίες εκτελεστές για να φονεύσουν τη σύζυγό του, πιστεύοντας την ψευδή διαβεβαίωσή τους ότι τέλεσαν την πράξη.

Κατά την πλέον διαδεδομένη, πλην μη ορθή, άποψη, υπάρχει περιουσιακή ζημία. Η βλάβη έγκειται στην απώλεια των καταβληθέντων χρημάτων, τα οποία έχουν αποκτηθεί νόμιμα και γι' αυτό ανήκουν στην περιουσία του πλανώμενου.

- ***Θεμελιώνει περιουσιακή ζημία η ματαίωση αξίωσης που πηγάζει από παράνομη ή ανήθικη αιτία;***- π.χ. οι Α και Β έκλεψαν από κοινού έναν τορνό και συμφωνούν να μοιραστούν το τίμημα που θα λάβουν από τον κλεπταποδόχο Γ. Ο τελευταίος καταβάλλει στον Α 3000€, αυτός όμως παριστά ψευδώς στον Β ότι έλαβε μόνο 1500€. ΙΙ η εκδιδόμενη γυναίκα Α πληρώνεται από τον πελάτη Β με πλαστά χαρτονομίσματα για τις υπηρεσίες της.

Δε στοιχειοθετείται απάτη, αφού η προαναφερθείσα αξίωση δεν αποτελεί μέρος της περιουσίας του και, άρα, δεν υπάρχει βλάβη. Ειδικά, ωστόσο, η αξίωση της εκδιδόμενης γυναίκας επί την αμοιβή της δεν αποδοκιμάζεται από την έννομη τάξη => απάτη (!!)

6. Αιτιώδης σύνδεσμος: Πρέπει να υπάρχει όχι μόνο ανάμεσα στην απατηλή συμπεριφορά του δράστη και στην πλάνη του διαθέτοντος, αλλά και ανάμεσα στην πλάνη και στην περιουσιακή διάθεση στην οποία προέβη ο πλανηθείς, καθώς και ανάμεσα στην περιουσιακή διάθεση και στην περιουσιακή βλάβη. Έτσι, δεν στοιχειοθετείται τετελεσμένη απάτη αν ο διαθέτων πλανήθηκε ως προς περιστατικό διαφορετικό από εκείνο, ως προς το οποίο επιχείρησε ο δράστης να τον παραπλανήσει· αντίθετα, ο αιτιώδης σύνδεσμος δεν αποκλείεται αν ο πλανηθείς είχε νομικό καθήκον να μην πιστέψει το δράστη. Όμως, απάτη στοιχειοθετείται ακόμη κι αν η πλάνη υπήρξε ένας μόνο από πλείονες όρους που οδήγησαν στην περιουσιακή διάθεση· δεν στοιχειοθετείται, βέβαια, αν ο διαθέτων πλανήθηκε μεν, αλλά προέβη στην περιουσιακή διάθεση αποκλειστικά από άλλη αιτία- π.χ. πιστεύω τους ψευδείς ισχυρισμούς του επαίτη Ε ότι δήθεν είναι ασθενής, αλλά προβαίνω στην παροχή απλώς για να τον ξεφορτωθώ. Αντίθετα, υπάρχει αντικειμενικός αιτιώδης σύνδεσμος αν ο πλανηθείς θα διέθετε ακόμη κι αν γνώριζε την αλήθεια- π.χ. η ηλικιωμένη Α δίνει ένα μεγάλο χρηματικό ποσό στον εραστή της Β, πιστεύοντας ψευδείς παραστάσεις του => απάτη. Στην περίπτωση, όμως, που ο διαθέτων δεν πλανάται, προβαίνει όμως στην περιουσιακή διάθεση για άλλο λόγο, η στοιχειοθέτηση τετελεσμένης απάτης αποκλείεται ελλείψει πλάνης. Ομοίως, αν η βλάβη είναι τυχαίο επακόλουθο των ψευδών παραστάσεων λόγω άλλων, μεταγενέστερων περιστατικών και δεν τελεί σε αιτιώδη σύνδεσμο προς τη συμπεριφορά του δράστη, δε μπορεί να συμβάλει στη θεμελίωση απάτης. Τέλος, δεν στοιχειοθετείται απάτη όταν οι ψευδείς παραστάσεις τελέστηκαν μετά την επέλευση της περιουσιακής διάθεσης ή της βλάβης.

7. Σχέση υλικής αντιστοιχίας μεταξύ σκοπούμενου περιουσιακού οφέλους και της βλάβης που πραγματώθηκε: Αν, λοιπόν, το επιδιωκόμενο περιουσιακό όφελος προέρχεται από την περιουσία προσώπου διαφορετικού από εκείνο που υφίσταται τη βλάβη, δεν στοιχειοθετείται απάτη. Η σχέση υλικής αντιστοιχίας αποτελεί κριτήριο προς διάγνωση του ότι πληρούται η α.υ. Με τον τρόπο αυτό αποκλείονται από το πεδίο της απάτης οι περιπτώσεις επίτευξης οφέλους από την περιουσία τρίτου και επιτυγχάνεται η βεβαιότητα ότι υπάρχει μετάθεση περιουσίας.

8. Προσφορότητα της συμπεριφοράς του δράστη να προσπορίσει στον ίδιο ή σε τρίτο παράνομο περιουσιακό όφελος; Πρόκειται για προσπάθεια να απομονωθούν περιπτώσεις οι οποίες είτε συνιστούν απρόσφορη απόπειρα, είτε δεν πληρούν διόλου την ειδική υπόσταση του εγκλήματος και, άρα, η πράξη δεν είναι ούτε κατ' αρχήν άδικη.

ΙΙΙ. Λόγοι άρσης του αδίκου: Δυσχερώς νοούνται στην απάτη. Έχει, όμως, υποστηριχθεί ότι το άδικο της πράξης αίρει η κοινωνική προσφορότητα της παροχής αστρολογικών, παραψυχολογικών και μαντικών υπηρεσιών, εφόσον στηρίζονται στην εφαρμογή κανόνων τέχνης, το τίμημα δεν είναι δυσανάλογο προς την παροχή και η πράξη τελείται χωρίς εκμετάλλευση της κουφότητας ή ανάγκης του πελάτη. Στην περίπτωση, ωστόσο, αυτή, ο διαθέτων αποδέχεται το ενδεχόμενο να είναι αναληθές το παριστώμενο γεγονός => θεμελιώνεται μόνο απόπειρα απάτης. Θα μπορούσε, πάντως, να συντρέξει κατάσταση ανάγκης (ΠΚ 25)- π.χ. ο δράστης αποκτά με απάτη χρηματικό ποσό για να αγοράσει φάρμακο προς σωτηρία της ζωής του. Ερευνάται ιδιαιτέρως αν ο επαπειλούμενος κίνδυνος ήταν παρών και αν μπορούσε να αποτραπεί με άλλα μέσα.

<u>IV. Υποκειμενική υπόσταση</u>

1. Υπαιτιότητα: Αρκεί ενδεχόμενος δόλος. Ειδικά, όμως, ως προς την πράξη εξαπάτησης απαιτείται άμεσος δόλος β' βαθμού· τούτο ισχύει τόσο ως προς την παράσταση ψευδών γεγονότων ως αληθινών όσο και ως προς την απόκρυψη ή την παρασιώπηση. Γνώση του βλαπτόμενου προσώπου δεν απαιτείται, χρειάζεται όμως τουλάχιστον ενδεχόμενος δόλος ως προς την περιουσιακή ζημία. Η πλάνη ως προς τα στοιχεία της α.υ. είναι πραγματική και, άρα, αποκλείει το δόλο (ΠΚ 30).

2. Σκοπός παράνομου περιουσιακού οφέλους: Είναι υποκειμενικό στοιχείο του αδίκου, δηλ. χωρίς αυτόν δε μπορεί να στοιχειοθετηθεί απάτη.
Περιουσιακό όφελος είναι κάθε ευνοϊκότερη διαμόρφωση της περιουσιακής κατάστασης του δράστη ή του ωφελούμενου από την πράξη προσώπου, δηλ. κάθε τι που συνιστά αύξηση της περιουσίας αυτής. Ομοίως, όφελος υπάρχει όταν το θύμα παραλείπει ή καθυστερεί να εγείρει μια βάσιμη αγωγή, όταν ο δράστης πετυχαίνει να λάβει ένα δάνειο ή μια αναβολή εξόφλησης, όταν αποκρούει αγωγή. Δε συντρέχει, όμως, όταν το όφελος δεν έχει περιουσιακό χαρακτήρα- π.χ. συνίσταται σε γενετήσια επαφή, ικανοποίηση ματαιοδοξίας, αποφυγή ποινής. Το ίδιο ισχύει κι όταν από μη περιουσιακό όφελος εξαρτάται έμμεσα ένα περιουσιακό- π.χ. πλούσιος γάμος, επίτευξη κοινωνικών επαφών.
Ο δράστης πρέπει να επιδιώκει τον προσπορισμό παράνομου περιουσιακού οφέλους για τον εαυτό του ή για άλλον. Δε στοιχειοθετείται, λοιπόν, απάτη, αν προβλέπει την επίτευξη περιουσιακού οφέλους ως ενδεχόμενη ή και αναγκαία συνέπεια της πράξης του. Ο σκοπός δεν απαιτείται να είναι ο μοναδικός ή ο τελικός· αρκεί να είναι ο αναγκαίος ενδιάμεσος για την πραγμάτωση άλλου, απώτερου. Ομοίως δεν αποκλείεται ο εν λόγω σκοπός αν το επιδιωκόμενο είναι μέρος μόνο της προκληθείσας ζημίας, καθώς και όταν ο δράστης είχε την πρόθεση να αποζημιώσει τον παθόντα στο μέλλον. Ο σκοπός (άμεσος δόλος α' βαθμού), όμως, αναφέρεται μόνο στο περιουσιακό όφελος· για τα λοιπά στοιχεία αρκεί ενδεχόμενος δόλος. Έτσι, ***α) απάτη στοιχειοθετείται και όταν ο δράστης, που πράττει επιδιώκοντας περιουσιακό όφελος, προβλέπει ότι αυτό ενδέχεται να περιέλθει αντ'***

αυτού σε άλλον // β) ενδεχόμενος δόλος αρκεί ως προς τα πραγματικά περιστατικά που θεμελιώνουν το 'παράνομο' του σκοπούμενου οφέλους.
Όταν ελλείπει το 'παράνομο' του επιδιωκόμενου οφέλους, η πράξη δεν είναι ούτε κατ' αρχήν άδικη, αφού δεν πληρούται η ειδική υπόσταση της απάτης. Το εν λόγω στοιχείο κρίνεται αντικειμενικά και ως προς αυτό αρκεί ενδεχόμενος δόλος, δηλ. είναι αρκετό ο δράστης –προβαίνοντας σε μια 'παράλληλη εκτίμηση στη λαϊκή σφαίρα'-να θεωρεί ότι ενδέχεται να αποδοκιμάζει η έννομη τάξη την εκ μέρους του απόκτηση του οφέλους που επιδιώκει. Δεν είναι κατ' ανάγκη παράνομο κάθε όφελος για το οποίο δεν υφίσταται νόμιμη αξίωση (π.χ. από παίγνιο ή στοίχημα). Κατά ταύτα, παράνομο είναι το όφελος όταν η ένταξη αυτού στην περιουσία αποδοκιμάζεται από το δίκαιο + όταν ο δράστης έχει μεν αξίωση κατά του παθόντος πλην άσχετη προς το όφελος που αποκτά. Η αξίωση, πάντως, που υπόκειται σε συμψηφισμό αποκλείει το παράνομο. Ορθά επισημαίνεται ότι η πρόκληση περιουσιακής βλάβης σημαίνει κατά λογική αναγκαιότητα ότι το εξ αυτής προερχόμενο όφελος θα είναι παράνομο και ότι, αντίστροφα, σε περίπτωση νόμιμου οφέλους, αποκλείεται ήδη η περιουσιακή βλάβη.
Η πλάνη ως προς τα πραγματικά περιστατικά που θεμελιώνουν τα παράνομο του σκοπούμενου οφέλους είναι πραγματική· αντίθετα, η πλάνη ως προς τη νομική αξιολόγηση των πραγματικών περιστατικών είναι πλάνη περί το άδικο και αποκλείει τον καταλογισμό μόνο αν είναι συγγνωστή.

V. Απόπειρα

1. Η τετελεσμένη απάτη: Υφίσταται όταν επέλθει η βλάβη της περιουσίας του παθόντος, χωρίς να απαιτείται πραγμάτωση του περιουσιακού οφέλους. Όταν με την πράξη εξαπάτησης προκαλούνται πλείονες περιουσιακές διαθέσεις, τετελεσμένη είναι η απάτη ήδη με την πρώτη περιουσιακή ζημία, είτε αυτή συνίσταται σε οριστική απώλεια περιουσιακού στοιχείου, είτε σε κίνδυνο. Υπάρχει και όταν από την περιουσιακή διάθεση επέλθει μέρος μόνον της ζημίας που αντιστοιχεί στο όφελος το οποίο επιδιώχθηκε· για το υπόλοιπο μέρος της ζημίας υπάρχει απόπειρα- π.χ. προσφέρω στον φιλότεχνο Α πλαστό πίνακα αντί 30000€. Επειδή αυτός δεν διαθέτει ολόκληρο το ποσό, μου προκαταβάλλει τα 5000€ και συμφωνούμε να αποκτήσει τον πίνακα μόλις βρει τα υπόλοιπα => τετελεσμένη απάτη ως προς τα 5000€ και απόπειρα ως προς τα υπόλοιπα 25000€.

2. Προϋποθέσεις: Απόπειρα απάτης στοιχειοθετείται όταν ο δράστης επιχειρήσει πράξη που κατευθύνεται στην παραπλάνηση άλλου και κατά την πρόθεσή του οδηγεί αμέσως στην περιουσιακή διάθεση. Τούτο συμβαίνει τόσο όταν άρχισε η επενέργεια στο νοητικό του πλανώμενου, πλην όμως δεν ολοκληρώθηκε (ή ολοκληρώθηκε μεν, αλλά δεν προκάλεσε πλάνη ή περιουσιακή ζημία), όσο και όταν η συμπεριφορά του δράστη τελεί σε τέτοια αναγκαία συνάφεια προς την α.υ. της απάτης, ώστε κατά την κοινή αντίληψη να θεωρείται ως τμήμα της. Δεν απαιτείται, επομένως, να πραγματώσει ο δράστης μέρος της α.υ. Εννοείται ότι για τη στοιχειοθέτηση απόπειρας απαιτείται να συντρέχει πλήρως η υποκειμενική υπόσταση του εγκλήματος, δηλ. ο δράστης πρέπει να έχει γνώση ως προς το ψεύδος των παραστάσεων και να επιδιώκει την επίτευξη παράνομου περιουσιακού οφέλους.
3. Προπαρασκευαστικές πράξεις: ***α) Κλασικές περιπτώσεις*** > π.χ. η απατηλή συμπεριφορά που δεν κατευθύνεται σε συγκεκριμένη περιουσιακή διάθεση, αλλά στην καλλιέργεια κλίματος εμπιστοσύνης, η κατάρτιση πλαστού εγγράφου για να χρησιμοποιηθεί αργότερα προς παραπλάνηση άλλου κλπ. ***// β) Ψευδείς ανακοινώσεις στο κοινό*** > π.χ. δημοσίευση στον Τύπο αγγελιών με ψευδείς ισχυρισμούς, όπως ότι κάποιος διαθέτει μαντικές ικανότητες. Στις ανωτέρω περιπτώσεις, η συμπεριφορά του δράστη δεν οδηγεί άμεσα στην πλήρωση της α.υ., αλλά προϋποθέτει την παρεμβολή άλλης πράξης- π.χ. η έκθεση του κάλπικου νομίσματος στην προθήκη του καταστήματος με αναγραφή της (υπέρογκης) τιμής δεν αποτελεί πρόταση προς σύναψη σύμβασης, αλλά πρόσκληση προς υποβολή πρότασης. Είναι, όμως, δυνατό η πρόταση να απευθύνεται ad incertam personam- π.χ. σε πολυκατάστημα εκτίθεται ρολόι αξίας 100€ με αναγραφόμενη (εκ προθέσεως) τιμή 1000€ -> εδώ ο

αγοραστής δε χρειάζεται να υποβάλει πρόταση, αρκεί να πάρει το πράγμα στην κατοχή του και να πληρώσει. Η απόπειρα, επομένως, στοιχειοθετείται αφ' ής στιγμής υποπέσει η τιμή στην αντίληψή του => απάτη.

4. Ειδικά ζητήματα: ***α) Απόπειρα με παράλειψη*** **>** στοιχειοθετείται ευθύς μόλις αντιληφθεί ο δράστης ότι υπάρχει ανάγκη αποτροπής του αποτελέσματος. // ***β) Απόπειρα διακεκριμένης (=κακουργηματικής) απάτης*** **>** δεν απαιτείται η επέλευση της ζημίας, αλλά αρκεί η έναρξη της πράξης εξαπάτησης που κατευθύνεται σε ζημία ανάλογου ύψους. Έτσι, στοιχειοθετείται και όταν ο δράστης τελεί πράξη περιέχουσα αρχή εκτέλεσης, επιδιώκοντας την επίτευξη παράνομου περιουσιακού οφέλους κατά τις διακρίσεις των οικείων διατάξεων, χωρίς να απαιτείται και η επέλευση της ζημίας για να χαρακτηριστεί η πράξη ως κακούργημα. // ***γ) Απόπειρα απάτης επί δικαστηρίου*** **>** στοιχειοθετείται όταν ο δικαστής δεν παραπλανήθηκε από τους ψευδείς ισχυρισμούς και τους απέρριψε ως μη αληθινούς· αντίθετα, θεωρείται τετελεσμένη με την έκδοση οριστικής απόφασης υπέρ των απόψεων του δράστη σε βάρος του αντιδίκου του. // ***δ) Απρόσφορη απόπειρα*** **>** στοιχειοθετείται κατά τις γενικές διατάξεις- π.χ. όταν τα χρησιμοποιούμενα προς εξαπάτηση μέσα είναι τέτοιας φύσης, ώστε να αποβαίνει απολύτως αδύνατη η τέλεση της πράξης. Θα πρέπει, όμως, η στοιχειοθέτηση της α.υ. να αποκλείεται κατά λογική αναγκαιότητα- π.χ. ο δράστης παριστά ψευδώς ότι δεν έχει αδελφούς εν ζωή, αγνοώντας ότι ο μοναδικός αδελφός του έχει θανατωθεί σε τροχαίο. // ***ε) Υπαναχώρηση από την απόπειρα απάτης*** **>** έχει τα αποτελέσματα του ΠΚ 44 μόνο αν γίνεται οικεία βουλήσει.

VI. Συμμετοχή

1. Αυτουργός: Σε περίπτωση χρησιμοποίησης ενδιάμεσου προσώπου (π.χ. άμεση αντιπροσώπευση, εντολή), αυτουργός της απάτης είναι μόνο ο ενδιάμεσος, εφόσον (βέβαια) έχει σκοπό παράνομο περιουσιακού οφέλους για τον εαυτό του ή για άλλον. Όταν, όμως, το ενδιάμεσο πρόσωπο περιορίστηκε να διαβιβάσει την παραπλανητική δήλωση του αντιπροσωπευόμενου ή του εντολέα ως βοηθητικό πρόσωπο και η δήλωση δεν είναι δική του (αλλά εκείνου που επιχειρεί τη δικαιοπραξία), αυτουργός είναι μόνο ο αντιπροσωπευόμενος ή ο εντολέας. Πρόκειται για έμμεση και όχι για ηθική αυτουργία.

1.2 Συναυτουργός: Απάτη μπορεί να τελεστεί και κατά συναυτουργία, όταν οι συναυτουργοί προβαίνουν στις ψευδείς παραστάσεις είτε συγχρόνως από κοινού, είτε πρώτα ο ένας και μετά ο άλλος, ύστερα από συναπόφαση. Αρκεί ότι αυτοί παρέστησαν ψευδώς τα κρίσιμα περιστατικά με κοινή σύμπραξη, με κοινό δόλο και με σκοπό παράνομου περιουσιακού οφέλους.

1.3 Απάτη κατά έμμεση αυτουργία: Η πράξη εξαπάτησης μπορεί να γίνει όχι απευθείας προς τον αποδέκτη τους αλλά προς καλόπιστο τρίτο, που λειτουργεί ως 'πηγή πληροφοριών' για εκείνον, τον οποίο ο δράστης προτίθεται να παραπλανήσει σε περιουσιακή διάθεση. Στην περίπτωση αυτή, η απάτη τελείται κατά έμμεση αυτουργία και ο αμέτοχος τρίτος λειτουργεί ως όργανο του αυτουργού.

2. Συνέργεια: Στην περίπτωση της κατά συμπαιγνία αγοραπωλησίας ξένου ακινήτου με παραπλάνηση συμβολαιογράφου, ο συμβαλλόμενος αγοραστής που γνωρίζει την έλλειψη κυριότητας είναι άμεσος συνεργός, ενώ ο παρέχων οποιαδήποτε βοήθεια στους ανωτέρω είναι απλός. Άμεση είναι κατά ταύτα η συνέργεια, όταν η συμβολή του συμμετόχου ήταν τόσο αποφασιστική για την τέλεση της κύριας πράξης, ώστε ο μόνος λόγος για τον οποίο δεν χαρακτηρίζεται ως αυτουργός είναι η έλλειψη κάποιου στοιχείου της ειδικής υπόστασης (συνήθως το ότι δεν έχει σκοπό παράνομου περιουσιακού οφέλους).

2.2 Χρόνος τέλεσης της απλής συνέργειας: Είναι τόσο ο χρόνος της δράσης του συνεργού, όσο και ο χρόνος κατά τον οποίο έδρασε ο αυτουργός της κύριας πράξης της απάτης. Ορθότερο, ωστόσο, είναι να δεχτούμε ως χρόνο τέλεσης της απλής συνέργειας μόνο το χρόνο δράσης του συνεργού, σύμφωνα με το ΠΚ 17. Με την πραγμάτωση του περιουσιακού οφέλους επέρχεται και η ουσιαστική αποπεράτωση του εγκλήματος. Από την τελείωση, όμως, της απάτης και μέχρι την ουσιαστική αποπεράτωση αυτής δεν είναι δυνατή η συνέργεια.

2.3 Ιδιαίτερες ιδιότητες ή σχέσεις (ΠΚ 49 §2): Η κατ' επάγγελμα ή κατά συνήθεια τέλεση αποτελεί περίσταση που επαυξάνει το αξιόποινο και αφορά μόνο εκείνον το συμμέτοχο, στο πρόσωπο του οποίου συντρέχει. Κατά συνέπεια, η συμμετοχή σε απάτη που έχει κακουργηματικό χαρακτήρα (επειδή τελέστηκε από δράστη ο οποίος τελεί απάτες κατ' επάγγελμα ή κατά συνήθεια) συνιστά πλημμέλημα, εκτός αν η περίσταση αυτή αφορά και τον συμμέτοχο, δηλ. εκτός κι αν αυτός διαπράττει απάτες κατ' επάγγελμα ή κατά συνήθεια.

VII. Συρροές

1. Αληθινή συρροή: ψευδής βεβαίωση, ψευδορκία, αποδοχή προϊόντος εγκλήματος / υφαρπαγή ψευδούς βεβαίωσης, συμμετοχή σε εγκληματική οργάνωση / έκδοση ακάλυπτης επιταγής / αντιποίηση δικηγορικού λειτουργήματος (ΠΚ 175 §2), απιστία δικηγόρου / δωροδοκία / υπεξαγωγή εγγράφων, κλοπή πνευματικής ιδιοκτησίας / απάτη σχετικά με τις ασφάλειες (ΠΚ 388 §1).

2. Φαινομενική συρροή: ***α) Φορολογική απάτη*** **>** Οι ειδικές διατάξεις για τη φοροδιαφυγή αποκλείουν τη γενική διάταξη περί απάτης. Αν, όμως, η ενέργεια του δράστη κατατείνει όχι μόνο στη φοροδιαφυγή του ίδιου, αλλά και στο παράνομο όφελος τρίτων ή στην πρόκληση άλλης περαιτέρω ζημίας του Δημοσίου ή τον προσπορισμό κι άλλου περιουσιακού οφέλους πέραν της μείωσης ή αποφυγής της φορολογικής απάτης, οι ειδικές διατάξεις συρρέουν αληθώς με την απάτη.
β) Λαθρεμπορία **>** Όταν τελείται με παράσταση ψευδών γεγονότων ως αληθών, αποκλείονται οι περί απάτης διατάξεις. Η άποψη αυτή, ωστόσο, δυσχερώς εναρμονίζεται με την έννομη τάξη. Άρα, πρόκειται για απορρόφηση, η οποία μάλιστα αντιστρέφεται όταν η απάτη τιμωρείται βαρύτερα.
γ) Καταπάτηση δασικής έκτασης.
δ) Απάτη περί τα παίγνια **>** Τελεί σε σχέση ρητής επικουρικότητας προς τη διακεκριμένη απάτη, κακουργηματική και μη.

3. Ειδικά ζητήματα

3.1 Υπεξαίρεση: Είναι δυνατή η αληθινή πραγματική συρροή με την απάτη, όταν στρέφονται κατά διαφορετικού υλικού αντικειμένου. Αν, όμως, και τα δύο στρέφονται κατά του αυτού υλικού αντικειμένου θα πρέπει να διακρίνουμε > ***i) Αν ο δράστης υπεξαιρεί το ξένο κινητό πράγμα και ακολούθως επιχειρεί απατηλές πράξεις προς συγκάλυψη της υπεξαίρεσης ή διατήρηση της κατοχής του υπεξαιρεθέντος,*** υπάρχει φαινόμενη πραγματική συρροή υπεξαίρεσης και συντιμωρητής ύστερης πράξης απάτης. Φαινόμενη πραγματική συρροή υπάρχει και σε κάθε άλλη περίπτωση εξασφαλιστικής απάτης, με οποιαδήποτε αξιόποινη πράξη κι αν απέκτησε την κατοχή του πράγματος ο δράστης. Αν, όμως, η εξασφαλιστική απάτη είναι βαρύτερη από την υπεξαίρεση ή οποιοδήποτε άλλο έγκλημα κατά περιουσιακών δικαίων, η σχέση θα αντιστραφεί και η απάτη θα απορροφήσει την υπεξαίρεση. // ***ii) Αν, αντίθετα, με τη μεταγενέστερη πράξη προκληθεί πρόσθετη βλάβη στο ήδη προσβληθέν έννομο αγαθό είτε σε άλλο υλικό αντικείμενο, η τελευταία τιμωρείται αυτοτελώς.*** Αν, τέλος, ο δράστης απέκτησε το πράγμα με απάτη και στη συνέχεια το ιδιοποιείται με

μεταγενέστερη απόφασή του, τότε υπάρχει αληθινή πραγματική συρροή μεταξύ απάτης και υπεξαίρεσης.

3.2 Πλαστογραφία μετά χρήσεως: Η απόπειρα απάτης απορροφάται από την πλαστογραφία μετά χρήσης ή τη χρήση του πλαστού εγγράφου όταν τα γεγονότα που παραστάθηκαν ψευδώς ταυτίζονται με εκείνα που συγκροτούν τη χρήση του πλαστού εγγράφου, χωρίς να συντρέχουν και άλλες επιπρόσθετες ψευδείς παραστάσεις. Η πλαστογραφία μετά χρήσης ή η χρήση πλαστού απορροφά την τετελεσμένη απάτη (φαινόμενη συρροή) όταν ο κακουργηματικός χαρακτήρας της θεμελιώνεται στο ΠΚ 216 §3 εδ. α'· όταν, όμως, θεμελιώνεται στο ΠΚ 216 §3 εδ. β', τότε η συρροή είναι αληθινή.

3.3 Απιστία: Συνήθως λέγεται ότι η συρροή μεταξύ απάτης και απιστίας είναι αληθινή. Υποστηρίζεται, επίσης, κατ' εξαίρεση ότι υπάρχει απορρόφηση, όταν η απιστία αφορά το ίδιο υλικό αντικείμενο (=την περιουσία του αυτού προσώπου) και συνδέεται με την απάτη σε ενότητα σκοπού και συμπεριφοράς. Πράγματι, όταν η απιστία συνιστά ουσιαστική αποπεράτωση της απάτης και αξιοποίηση του περιουσιακού οφέλους που αποκτήθηκε με την απάτη ή όταν η απάτη τελείται προς συγκάλυψη της προηγηθείσης απιστίας, υπάρχει φαινόμενη συρροή και η απιστία είναι συντιμωρητή ύστερη ή πρότερη πράξη. Όταν, βεβαίως, πρόκειται για προσβολές διαφορετικών υλικών αντικειμένων ή αν η απάτη και η απιστία τελέστηκαν σε βάρος της αυτής περιουσίας αλλά στο πλαίσιο διαφορετικών ιστορικών γεγονότων και αφού μεσολάβησε ειρήνευση του έννομου αγαθού, η συρροή είναι αληθής πραγματική.

<u>VIII. Τόπος τέλεσης της απάτης:</u> Δεν είναι μόνο ο τόπος όπου έλαβε χώρα η αξιόποινη συμπεριφορά, αλλά και ο τόπος όπου επήλθε στον παθόντα η βλάβη, καθώς και ο τόπος όπου επήλθαν τα ενδιάμεσα αποτελέσματα της πράξης, δηλ. η πλάνη και η περιουσιακή διάθεση (ΠΚ 16). Κατά συνέπεια, η Ελλάδα είναι τόπος τέλεσης της όλης απάτης, ακόμη κι αν στη χώρα μας έχει πραγματωθεί μόνο η αξιόποινη συμπεριφορά ή ένα μέρος αυτής ή επήλθε έστω κι ένα από τα αποτελέσματα της πράξης. Αν, όμως, η απάτη τελέστηκε εξολοκλήρου στην αλλοδαπή και ο δράστης σκόπευε απλώς να πετύχει στη χώρα μας το παράνομο περιουσιακό όφελος, η Ελλάδα δε μπορεί να θεωρηθεί τόπος τέλεσης της απάτης.

<u>IX. Χρόνος τέλεσης της απάτης:</u> Είναι ο χρόνος κατά τον οποίο ο δράστης, με σκοπό να προσπορίσει στον εαυτό του ή σε άλλον παράνομο περιουσιακό όφελος πραγμάτωσε και ολοκλήρωσε την απατηλή συμπεριφορά του -> ο χρόνος κατά τον οποίο έγιναν οι ψευδείς παραστάσεις. Είναι αδιάφορος ο μεταγενέστερος χρόνος επέλευσης της περιουσιακής βλάβης στον παθόντα, με την οποία ολοκληρώνεται η απάτη, καθώς και ο χρόνος που επιχειρήθηκε η περιουσιακή διάθεση. Όταν, επομένως, η απάτη τελείται με συνεχιζόμενες ψευδείς παραστάσεις που επαναλαμβάνονται μέχρις ότου καλλιεργηθεί στο εξαπατώμενο πρόσωπο η επιδιωκόμενη πλάνη, ο χρόνος τέλεσης συμπίπτει με την τελική ολοκλήρωση της απατηλής συμπεριφοράς.
Κατά συνέπεια, η παραγραφή της πράξης αρχίζει μόλις ολοκληρωθεί η πράξη εξαπάτησης, ενώ είναι αδιάφορος ο χρόνος κατά τον οποίο επήλθε η περιουσιακή βλάβη ή εκείνος κατά τον οποίο έγινε η περιουσιακή διάθεση ή επιτεύχθηκε το περιουσιακό όφελος. Έτσι, σε περίπτωση απάτη κατ' εξακολούθηση, κάθε μία από τις μερικότερες πράξεις υπόκειται αυτοτελώς σε παραγραφή, η προθεσμία της οποίας αρχίζει από το χρόνο τέλεσής της.

X. Ποινικές κυρώσεις: Η απάτη τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον 3 μηνών (ΠΚ 386 §1), δύναται δε το δικαστήριο να διατάξει την παραπομπή του δράστη σε κατάστημα εργασίας. Η παραπομπή προϋποθέτει καταδίκη σε φυλάκιση χωρίς αναστολή της εκτέλεσης ή μετατροπή, είναι δε υποχρεωτική σε περίπτωση υποτροπής (ΠΚ 72 §4).

XI. Διακεκριμένες μορφές απάτης

1. Απάτη ιδιαίτερα μεγάλης αξίας (ΠΚ 386 §1 εδ. β'): Τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον 2 ετών.

2. Κακουργηματική απάτη: Τιμωρείται με κάθειρξη μέχρι 10 ετών ***α) αν ο υπαίτιος διαπράττει απάτες κατ' επάγγελμα*** {=οι δράστες δεν ενήργησαν ευκαιριακά, αλλά βάσει σχεδίου και είχαν τελέσει παρεμφερείς πράξεις απάτης και σε βάρος άλλων} ***ή κατά συνήθεια*** {=η ύπαρξη εγκληματικής ροπής κρίνεται από προγενέστερη αντικοινωνική συμπεριφορά του υπαιτίου} και το συνολικό όφελος ή η συνολική ζημία υπερβαίνουν τα 15000€ ή ***β) αν το περιουσιακό όφελος ή η προξενηθείσα ζημία υπερβαίνει τα 73000€.***

2.2 Σκοπός πορισμού εισοδήματος υπέρ τρίτου; Σε περίπτωση απάτης υπέρ τρίτου, τέλεση κατ' επάγγελμα είναι δυνατή όχι μόνο όταν ο δράστης πορίζεται εισόδημα από το παράνομο περιουσιακό όφελος (που επιτυγχάνει με την πράξη του), αλλά και όταν το σκοπούμενο εισόδημα απορρέει εμμέσως από την πράξη. Δεν δύναται, λοιπόν, να υποστηριχθεί ότι κατ' επάγγελμα απάτη στοιχειοθετείται μόνο όταν ο δράστης αποσκοπεί στον πορισμό ιδίου εισοδήματος (για τον εαυτό του).

2.3 Απάτη κατά του Δημοσίου ή των ΝΠΔΔ (ν. 1608/1950): Πρέπει η βλάβη να υπερβαίνει τα 150000€, οπότε και επιβάλλεται πρόσκαιρη κάθειρξη. Αν, όμως, συντρέχουν ιδιαίτερα επιβαρυντικές περιστάσεις και ιδίως αν το αντικείμενο της πράξης είναι ιδιαίτερα μεγάλης αξίας ή αν η τέλεση της πράξης εξακολούθησε για μακρό χρονικό διάστημα, επιβάλλεται ισόβια κάθειρξη. *{Ο ίδιος νόμος εφαρμόζεται και σε περίπτωση κοινοτικής απάτης}.*

XII. Προνομιούχες μορφές απάτης

1. Απάτη ευτελούς αξίας (ΠΚ 377, 387): Η πράξη αυτή τιμωρείται με φυλάκιση μέχρις έξι μηνών ή χρηματική ποινή, ενώ αν τελέστηκε από ανάγκη για άμεση χρήση ή ανάλωση του αντικειμένου της, το δικαστήριο μπορεί να την κρίνει ατιμώρητη.

2. Απάτη μεταξύ συγγενών (ΠΚ 378, 393 §1): Εφαρμόζονται αναλόγως οι διατάξεις για το βασικό έγκλημα της απάτης και απαιτείται έγκληση. Αυτεπάγγελτα, όμως, διώκεται η απάτη που τελέστηκε από τον ένα σύζυγο σε βάρος της περιουσίας που κατέλιπε ο άλλος, καθώς και εκείνη που τελέστηκε από το δικαστικό συμπαραστάτη. Έγκληση, τέλος, απαιτείται ακόμη κι αν η απάτη είναι σε βαθμό κακουργήματος.

XIII. Απάτη κατ' εξακολούθηση: Πρέπει κάθε περιουσιακή διάθεση να είναι αποτέλεσμα αυτοτελούς πλάνης του εξαπατηθέντος, συνεπεία αυτοτελούς κάθε φορά πράξης εξαπάτησης εκ μέρους του δράστη. Κατ' εξακολούθηση απάτη θεμελιώνεται ακόμη κι όταν ο πλειστάκις πλανηθείς είναι ένα πρόσωπο. Όταν, αντίθετα, ο δράστης επαναλαμβάνει τις ψευδείς παραστάσεις του μέχρις ότου πεισθεί ο αποδέκτης αυτών και προκληθεί άπαξ πλάνη, τότε δεν υπάρχει έγκλημα κατ' εξακολούθηση (ακόμη κι αν ο άπαξ πλανηθείς προβεί σε πλείονες και σε διάφορους χρόνους περιουσιακές διαθέσεις => πολύπρακτη περιουσιακή διάθεση). Η περιουσιακή βλάβη που προκύπτει από την τέλεση των μερικότερων πράξεων λαμβάνεται συνολικά υπόψη, αν ο δράστης απέβλεπε εξ υπαρχής στο αποτέλεσμα αυτό.

XIV. Έμπρακτη μετάνοια (ΠΚ 379) και απαλλαγή από την ποινή: Η έμπρακτη μετάνοια αποτελεί προσωπικό και ειδικό λόγο εξάλειψης του αξιοποίνου που ωφελεί μόνο εκείνον το συμμέτοχο στο πρόσωπο του οποίου συντρέχει, ενώ δεν εξαλείφει το αξιόποινο τυχόν συρρεόντων εγκλημάτων. Η μερική μόνο απόδοση ή ικανοποίηση του ζημιωθέντος εξαλείφουν το αξιόποινο μόνο εν μέρει και κατά συνέπεια δεν αίρουν την ενοχή του κατηγορουμένου ούτε εμποδίζουν την παραπομπή του, μπορούν δε να έχουν επιρροή μόνο στην επιμέτρηση της ποινής. Τέλος, η απαλλαγή από την ποινή (ΠΚ 393 §2) αποτελεί λόγο αποχής από την ποινή που επίσης δρα προσωπικά και ειδικά.

XV. Δικονομικά: Όταν πρόκειται για απάτη, η καταμήνυση της οποίας μπορεί να αποκαλύψει την ενοχή του παθόντος για άλλη συναφή πράξη, ο Εισαγγελέας μπορεί να απόσχει οριστικά από την ποινική δίωξη για την πράξη για την οποία είναι δυνατό να διωχθεί εκείνος που εξαπατήθηκε, αν η δίωξή της (συγκρινόμενη με τη βαρύτητα της απάτης), δεν είναι απαραίτητη για την προστασία του δημόσιου συμφέροντος.

XVI. Μεταβολή κατηγορίας: Επιτρεπτή είναι η μεταβολή του τρόπου συμμετοχής στην πράξη απάτης. Αντίθετα, ανεπίτρεπτη είναι η μεταβολή από δωροδοκία σε απάτη, από υπεξαίρεση σε απάτη, καθώς και η μεταβολή του προσώπου του παθόντος.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΠΕΡΙ ΤΑ ΥΠΟΜΝΗΜΑΤΑ

§9. ΤΟ ΕΓΓΡΑΦΟ

I. Ο νομοθετικός ορισμός της έννοιας του εγγράφου: ***α) κάθε γραπτό που προορίζεται ή είναι πρόσφορο να αποδείξει γεγονός που έχει έννομη σημασία / β) κάθε σημείο που προορίζεται να αποδείξει ένα τέτοιο γεγονός / γ) κάθε μέσο, το οποίο χρησιμοποιείται από υπολογιστή ή περιφερειακή μνήμη υπολογιστή για εγγραφή, αποθήκευση, παραγωγή ή αναπαραγωγή στοιχείων, που δε μπορούν να διαβαστούν άμεσα / δ) κάθε μαγνητικό, ηλεκτρονικό ή άλλο υλικό στο οποίο εγγράφεται οποιαδήποτε εικόνα, πληροφορία, σύμβολο ή ήχος –αυτοτελώς ή σε συνδυασμό- για την απόδειξη γεγονότων με έννομη σημασία.*** Επομένως, ως έγγραφο μπορεί να νοηθεί μόνο η ενσωμάτωση ενός ανθρώπινου διανοήματος (=σκέψης). Γι' αυτό δεν είναι έγγραφα οι εν λευκώ υπογραφές, οι επισκεπτήριες κάρτες τα ασυμπλήρωτα έντυπα, καθώς και τα αντικείμενα αυτοψίας (π.χ. κηλίδες αίματος, δακτυλικά αποτυπώματα κλπ). Το πρόγραμμα του Η/Υ, όμως, συνιστά έκφραση ανθρώπινου διανοήματος. Βασικό χαρακτηριστικό, λοιπό, του εγγράφου είναι ο επικοινωνιακός χαρακτήρας του -> απευθύνεται στο νοητικό άλλου φυσικού προσώπου κατά τρόπο τέτοιο, ώστε η ενσωματωμένη σ' αυτό σκέψη να καθίσταται κατανοητή τουλάχιστον από ένα φυσικό πρόσωπο πέραν του εκδότη· δεν απαιτείται το έγγραφο να είναι κατανοητό από τον καθένα (π.χ. κωδικοποιημένο κείμενο), ενώ το περιεχόμενό του μπορεί να γίνει αντιληπτό όχι απαραιτήτως με την όραση, αλλά και με τις λοιπές αισθήσεις (π.χ. ακοή, αφή- βλ. σύστημα Μπράιγ).

II. Λειτουργίες του εγγράφου: i) Διαιωνιστική λειτουργία > πρέπει το ανθρώπινο διανόημα να είναι συνδεδεμένο με τον υλικό φορέα του κατά τρόπο επαρκώς σταθερό (για να εξυπηρετεί τις συναλλαγές) και να μπορεί να αναπαραχθεί κατά τρόπο αξιόπιστο, ώστε να χρησιμεύσει προς απόδειξη. Όταν το διανόημα προκύπτει από τον τοπικό συσχετισμό του υλικού φορέα του με κάποιο αντικείμενο, τότε για την ύπαρξη εγγράφου απαιτείται σταθερή σύνδεση μεταξύ τους (π.χ. ετικέτα με ένδειξη τιμής πώλησης με εμπόρευμα).

ii) Εγγυητική λειτουργία > προϋποτίθεται η ύπαρξη εκδότη, ο οποίος εξατομικεύεται, δηλ. κατονομάζεται ευθέως ή τουλάχιστον προκύπτει από αυτό (=αναγνωρίσιμος). Μπορεί να είναι φυσικό ή νομικό πρόσωπο, το οποίο αναγνωρίζει το ενσωματωμένο στον υλικό φορέα διανόημα ως δικό του και δεσμεύεται από αυτό. Ένα έγγραφο μπορεί να έχει πλείονες εκδότες- π.χ. μια σύμβαση. Ο εκδότης δεν απαιτείται να υπογράφει ιδιοχείρως· έγγραφο υπάρχει κι όταν υπογράφει με μηχανικό τρόπο, καθώς και όταν το πρόσωπό του προκύπτει από το έγγραφο κατά το νόμο, τις συνθήκες των συναλλαγών, τις περιστάσεις, από σφραγίδα κλπ. Δεν απαιτείται δηλ. εγχάρτωση του εκδότη· έτσι και υλικοί φορείς διανοημάτων άνευ υπογραφής θεωρούνται έγγραφα ≠ όταν το πρόσωπο του εκδότη καθίσταται γνωστό αποκλειστικά και μόνο με τη βοήθεια γεγονότος κειμένου εκτός του υλικού φορέα του διανοήματος. δηλ. όταν απαιτείται πρόσθετη απόδειξη (π.χ. μαρτυρία, γραφολογική πραγματογνωμοσύνη). Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι δεν είναι έγγραφα ***α) το σχέδιο,*** διότι το διανόημα που περιέχει δεν είναι ολοκληρωμένο (=προπαρασκευαστική δήλωση) και ο συντάκτης του δεν δεσμεύεται από αυτό. Αφ' ής –όμως- το σχέδιο συνδεθεί οριστικά με κάποιον εκδότη, αποτελεί έγγραφο, π.χ. σχέδιο δικαστικής απόφασης / δημοσίου εγγράφου / σύμβασης που έχει υπογραφεί μόνο από το ένα μέρος. Και ένα ανυπόγραφο κείμενο μπορεί να είναι έγγραφο, αν από αυτό προκύπτει κατά άλλο τρόπο ο εκδότης· αλλά και, αντίστροφα, ένα υπογεγραμμένο κείμενο μπορεί να συνιστά σχέδιο, αν η σύνδεσή του με τον εκδότη δεν είναι οριστική. ΙΙ ***β) η ανωνυμία του εκδότη,*** αφού από αυτή δεν προκύπτει η ταυτότητά του (π.χ. ψηφοδέλτια). Η ανωνυμία μπορεί να είναι ανοικτή (=όταν από τον υλικό φορέα του διανοήματος ελλείπει οποιαδήποτε μνεία περί του προσώπου του εκδότη ή όταν χρησιμοποιείται κάποιο προφανώς άσχετο με τον εκδότη όνομα) ή συγκεκαλυμμένη (=όταν γίνεται χρήση ενός ολωσδιόλου κοινού ονόματος, χωρίς προσδιορισμό στοιχείων της ταυτότητας). Όταν υπάρχει υπογραφή τόσο δυσανάγνωστη, ώστε η εξατομίκευση του εκδότη να μην είναι δυνατή, αρκεί το πρόσωπο του τελευταίου να συνάγεται από τις λοιπές συνοδευτικές του εγγράφου περιστάσεις. Επί υπογραφής σκοπίμως δυσανάγνωστης, το ζήτημα πρέπει να κριθεί αντικειμενικά -> αν τα ευρισκόμενα στη θέση της υπογραφής σημεία επιτρέπουν την αναγωγή σε ορισμένο πρόσωπο, η επιθυμία του υπογράφοντος να μη δεσμευτεί είναι χωρίς νομική επιρροή. Αν, αντίθετα, είναι τόσο ασυνάρτητα ώστε δε δημιουργούν την εντύπωση υπογραφής που μπορεί να αποδοθεί σε συγκεκριμένο πρόσωπο, τότε υπάρχει ανωνυμία που παρεμποδίζει τη στοιχειοθέτηση της έννοιας του εγγράφου.

iii) Αποδεικτική λειτουργία > πρέπει το έγγραφο να καταρτίστηκε εξ υπαρχής συνειδητά (= αντικειμενικά πρόσφορο ή προορισμένο) να αποδείξει γεγονός που έχει έννομη σημασία. Σε περίπτωση που ελλείπει η αντικειμενική προσφορότητα, είναι πάντα νομικώς αδιάφορο, είτε ο εκδότης του το προόριζε προς απόδειξη είτε όχι· δεν αρκεί η απλή πρόθεση του εκδότη να το χρησιμοποιήσει προς απόδειξη. Έγγραφο υπάρχει έστω κι αν είναι άκυρο, πλαστό, μη συνταγμένο κατά τους νόμιμους τύπους (=προϋπόθεση για την επέλευση έννομων συνεπειών) ή δεν παρέχει άμεση και πλήρη απόδειξη, αρκεί να συγκεντρώνει τα τρία προαναφερθέντα στοιχεία. Περαιτέρω, έγγραφο υπάρχει όχι μόνο όταν η αποδεικτική προσφορότητά του είναι αποκλειστική, αλλά και όταν αυτό απλώς μπορεί να συμβάλει από κοινού με άλλα στοιχεία στο σχηματισμό πιθανολόγησης ή να αποδείξει μερικά μόνο από τα γεγονότα.

1.2 Έγγραφα προθέσεως και έγγραφα τυχαία: Τα πρώτα είναι εξ υπαρχής προορισμένα προς απόδειξη, ενώ τα άλλα απέκτησαν εκ των υστέρων αποδεικτική αξία.

1.3 Γεγονός που έχει έννομη σημασία: Πρέπει το αποδεικνυόμενο δια του εγγράφου γεγονός να έχει έννομη σημασία ≠ νομικώς αδιάφορο. Γεγονός που μπορεί να έχει έννομες συνέπειες είναι εκείνο το οποίο –είτε αυτοτελώς, είτε σε συνδυασμό με άλλα- αποτελεί κατά νόμο προϋπόθεση για τη γένεση, ύπαρξη, διατήρηση, μεταβολή, μεταβίβαση, απόσβεση ή απόδειξη δικαιώματος/υποχρέωσης/έννομης σχέσης/κατάστασης του δημόσιου ή ιδιωτικού δικαίου. Αρκεί δηλ. να είναι το γεγονός μία εκ των

πλειόνων προϋποθέσεων για την επέλευση της έννομης συνέπειας· ομοίως, αρκεί και η αφηρημένη δυνατότητά του να έχει έννομες συνέπειες.

1.4 Ενδείξεις και 'επιβοηθητικά' γεγονότα: Ως νομικώς σημαντικά γεγονότα θεωρούνται και οι απλές ενδείξεις, που επιτρέπουν το συμπέρασμα για τη συνδρομή ενός αυτοτελώς νομικά σημαντικού γεγονότος, καθώς και 'επιβοηθητικά' γεγονότα, τα οποία απλώς χρησιμεύουν στην αξιολόγηση της σημασίας ή της αποδεικτικής αξίας ενός αποδεικτικού στοιχείου.

III. Τα είδη των εγγράφων

1. Το γραπτό: Είναι ένα σύνολο λογικά συναρθρωμένων σημείων που εμπεριέχει ενσωμάτωση ανθρώπινης σκέψης με γραφή ή άλλα σημεία κατά τρόπο τέτοιο, ώστε η σκέψη αυτή να καθίσταται κατονοητή με ανάγνωση τουλάχιστον από ένα φυσικό πρόσωπο πέραν του εκδότη. Έγγραφο είναι και το κωδικοποιημένο κείμενο, αφού είναι αδιάφορο αν για την κατανόησή του απαιτείται παρεμβολή μηχανήματος, όπως και ο τρόπος ή το μέσο γραφής. Το γραπτό μπορεί να περιέχει γράμματα ή αριθμούς· εντούτοις, μια ηχητική ή μια οπτική αναπαράσταση δεν είναι γραπτά.

2. Το σημείο: Είναι κάθε γραφικό σύμβολο, όπως γράμμα, αριθμός ή άλλο διακριτικό γνώρισμα, το οποίο –σε συνδυασμό με τις περιστάσεις που το συνοδεύουν και ιδιαιτέρως το υλικό αντικείμενο επί του οποίου ενσωματώνεται- επιτρέπει την κατανόηση ενός ανθρώπινου διανοήματος. Διαφέρει από το γραπτό, επειδή το νόημά του δεν υφίσταται αυτοτελώς και δεν αρκεί να είναι απλώς πρόσφορο να αποδείξει γεγονός που έχει έννομη σημασία, αλλά πρέπει να έχει τεθεί εξ υπαρχής με το σκοπό να αποδείξει ένα τέτοιο γεγονός (=επικοινωνιακό περιεχόμενο).

3. Οι ηλεκτρομαγνητικές και λοιπές εγγραφές: Στην έννοια του εγγράφου υπάγονται και τα μέσα στα οποία εγγράφονται ή αποθηκεύονται δεδομένα, όπως σκληροί δίσκοι Η/Υ, ψηφιακοί δίσκοι, μαγνητοταινίες κλπ. Δεν αρκεί μόνον να είναι προορισμένα προς απόδειξη (=αποδεικτική λειτουργία), αλλά πρέπει να πληρούν συγχρόνως τη διαιωνιστική και εγγυητική λειτουργία. Επίσης, πρέπει ο υλικός φορέας των δεδομένων να εμφαίνει κάποιον εκδότη, ο οποίος μπορεί να συνάγεται και από τις περιστάσεις ή άλλα δηλωτικά σημεία. Οι υλικοί φορείς των ηλεκτρομαγνητικών εγγράφων εμπίπτουν στην έννοια του εγγράφου, ακόμη κι όταν τα δεδομένα που εμπεριέχουν είναι προϊόν μιας μηχανής, υπό την προϋπόθεση –βέβαια- ότι ο προγραμματισμός της τελευταίας μπορεί να αποδοθεί σε κάποιο φυσικό πρόσωπο- π.χ. όταν το πρόγραμμα έχει διαμορφωθεί ολικά ή μερικά από ένα άλλο πρόγραμμα εκπονημένο ειδικά για το σκοπό αυτό. Φυσικά, δεδομένα ή προγράμματα χωρίς αποδεικτικά στοιχεία δεν προστατεύονται ως έγγραφα (άρα, δεν υπάρχει ούτε πλαστογραφία).
<u>IV. Ειδικές περιπτώσεις εγγράφων:</u> ***α) Αντίγραφα απλά, αντίγραφα με μελανοφόρο χάρτη (καρμπόν) και αντίγραφα ψηφιακής σάρωσης (scanning)*** > Τα απλά αντίγραφα δε μπορούν να θεωρηθούν έγγραφα μόνον εφόσον ελλείπει ο εκδότης τους· αντιθέτως, τα αντίγραφα με καρμπόν είναι έγγραφα, όπως και τα αντίγραφα του scanner (τα οποία θεωρούνται πάντα πρωτότυπα).
β) Η φωτοτυπία > Αποτελεί έγγραφο –έστω κι αν είναι ανεπικύρωτο- αφού απεικονίζει το πρωτότυπο εγγράφου.
γ) Το τηλεομοιότυπο (telefax) > Περιλαμβάνεται στην έννοια του εγγράφου, ακόμη κι αν απεικονίζουν έγγραφα τα οποία δεν έχουν εκδοθεί από τον αποστολέα. Σημαντική πρακτική συνέπεια των ανωτέρω είναι ότι και αυτά τα έγγραφα είναι δυνατό να καταστούν υλικό αντικείμενο πλαστογραφίας.
δ) Το τηλετύπημα (telex) > Αποτελεί έγγραφο. Κατά συνέπεια, η σύνταξη τηλετυπήματος με πλαστή υπογραφή συνιστά κατάρτιση πλαστού εγγράφου.

ε) Η ηλεκτρονική επιστολή (e-mail) **>** Όπως και οι ιστοσελίδες, αποτελεί έγγραφο, καθώς ενσωματώνει κατά τρόπο επαρκώς διαρκή ένα πνευματικό διανόημα που μπορεί να αποδοθεί σε κάποιον εκδότη και είναι προορισμένο ή πρόσφορο να αποδείξει γεγονός δυνάμενο να έχει έννομη σημασία.
στ) Η ψηφιακή υπογραφή **>** Η ψηφιακής μορφής υπογραφή σε δεδομένα, η οποία χρησιμοποιείται από τον υπογράφοντα ως ένδειξη αποδοχής του περιεχομένου των δεδομένων αυτών, συνδέεται μονοσήμαντα με τον υπογράφοντα (=τον ταυτοποιεί, αφού δημιουργείται με μέσα τα οποία ο υπογράφων μπορεί να διατηρήσει υπό τον έλεγχό του). Επέχει θέση ιδιόχειρης υπογραφής και συνδέεται με το περιεχόμενο του εγγράφου κατά τρόπο τέτοιο, ώστε να εντοπίζεται οποιαδήποτε μεταγενέστερη αλλοίωση ή νόθευσή του. Αποτελεί έγγραφο και είναι δεκτική πλαστογράφησης.

V. Ειδικές μορφές εμφάνισης εγγράφων: ***α) Το συνολικό έγγραφο*** **>** Υπάρχει όταν πλείονα αυτοτελή επιμέρους έγγραφα συντίθενται σταθερά σε ένα ενιαίο σύνολο, έτσι ώστε το διανοητικό περιεχόμενο της προκύπτουσας σύνθεσης να υπερβαίνει εκείνο των επιμέρους εγγράφων- π.χ. τα εμπορικά βιβλία. Η αφαίρεση από αυτό ενός επιμέρους εγγράφου συνιστά νόθευση. Τέλος, το διαβατήριο δεν αποτελεί συνολικό έγγραφο.
β) Το σύνθετο έγγραφο **>** Προκύπτει όταν ένα έγγραφο συνδέεται σταθερά με ένα αντικείμενο αυτοψίας, ώστε η προκύπτουσα σύνθεση να αποτελεί μία αποδεικτική ενότητα- π.χ. φιαλίδιο με δείγμα αίματος και ετικέτα επικολλημένη σε αυτό. Στις περιπτώσεις αυτές, το αντικείμενο αυτοψίας αποκτά την ίδια αποδεικτική αξία με ένα οποιοδήποτε έγγραφο. Σύνθετο έγγραφο προκύπτει και όταν το έγγραφο συνδέεται κατά τέτοιο σταθερό τρόπο με ένα άλλο έγγραφο, ώστε να συντίθεται σε μιαν αποδεικτική ενότητα- π.χ. φωτοτυπία (=σημείο) επικολλάται σε δελτίο ταυτότητας (=γραπτό)· γι' αυτό και η αλλαγή φωτογραφίας στην ταυτότητα συνιστά νόθευση του όλου εγγράφου, αφού το δεύτερο έγγραφο στερείται παντελώς νοήματος χωρίς το πρώτο. Είναι, όμως, δυνατό το δεύτερο έγγραφο να μην αναφέρεται στο περιεχόμενο αλλά απλώς στην ύπαρξη του πρώτου (π.χ. σφραγίδα ταχυδρομείου), οπότε η νόθευση του πρώτου δεν επηρεάζει το δεύτερο.

§10. ΠΛΑΣΤΟΓΡΑΦΙΑ (ΠΚ 216)

I. Γενικά: Το βασικό έγκλημα της πλαστογραφίας μπορεί να τελεστεί είτε με κατάρτιση, η οποία έχει ως αντικείμενο πλαστό έγγραφο, είτε με νόθευση, η οποία έχει ως αντικείμενο γνήσιο έγγραφο. Υπό την έννοια αυτή είναι σωρευτικώς μικτό έγκλημα, αφού οι περισσότεροι κατά το νόμο τρόποι στοιχειοθέτησης της α.υ. δεν είναι δυνατό να εναλλαχθούν. Αν, επομένως, ο δράστης πραγματώσει αμφότερους του τρόπους τέλεσης του εγκλήματος αυτού, διαπράττει δύο εγκλήματα και όχι ένα.

2. Το έννομο αγαθό: Η σχετική διάταξη αποβλέπει στην προστασία της εμπιστοσύνης επί την ακεραιότητα της έγγραφης απόδειξης στις συναλλαγές και έτσι στην προστασία της ασφάλειάς της. Μέσω αυτής διασφαλίζεται και το ευρύτερο έννομο αγαθό της δημόσιας πίστης, υπό την έννοια ότι υπάρχει εμπιστοσύνη επί την ταυτότητα του εκδότη. Ωστόσο, δεν εξασφαλίζεται η αλήθεια της εμπεριεχόμενης στο έγγραφο δήλωσης ούτε η περιουσία. Έτσι, πλαστό μπορεί να είναι και ένα έγγραφο που περιέχει αληθή δήλωση, ενώ αντίθετα γνήσιο ένα έγγραφο με δήλωση αναληθή. Το έγκλημα της πλαστογραφίας στοιχειοθετείται και όταν ο δράστης εμφανίζει ως φαινομενικό εκδότη πρόσωπο ανύπαρκτο. Η πλαστογραφία προσβάλλει και ατομικά έννομα αγαθά, ενώ πλήττεται και ο φερόμενος ως εκδότης, δηλ. εκείνος του οποίου πλαστογραφείται η υπογραφή.

3. Παθών: Είναι εκείνος του οποίου πλαστογραφήθηκε η υπογραφή ή νοθεύτηκε το έγγραφο του οποίου είναι εκδότης, αλλά και όποιος ζημιώνεται από τη χρήση του. Έτσι, παθών είναι και ο

'τρίτος', με βλάβη του οποίου επιδιώκεται το περιουσιακό όφελος (α' μορφή της κακουργηματικής πλαστογραφίας), καθώς και ο 'άλλος', τον οποίο σκόπευσε να βλάψει ο δράστης στη β' μορφή της προαναφερθείσας πλαστογραφίας.

II. Αντικειμενική υπόσταση

1. Η κατάρτιση του πλαστού εγγράφου: Κατάρτιση πλαστού εγγράφου στοιχειοθετείται όταν δημιουργείται εξ υπαρχής κάποιο έγγραφο που δεν υπήρχε και ο αληθής εκδότης δε συμπίπτει με τον φαινόμενο (=δηλ. όταν το περιεχόμενο του εγγράφου εμφανίζεται ως δήλωση προσώπου από το οποίο δεν προέρχεται => θίγεται η εγγυητική λειτουργία του εγγράφου). Κατά την κρατούσα θεωρία, εκδότης του εγγράφου είναι εκείνος από τον οποίο προέρχεται το διανόημα που είναι ενσωματωμένο στον υλικό φορέα, ανεξαρτήτως του ποιος το ενσωμάτωσε· σημασία δηλ. δεν έχει ότι το περιεχόμενο του εγγράφου προέρχεται πνευματικώς από τον εκδότη του, αλλά ποιος θεωρείται κατά το νόμο πνευματικός δημιουργός (=σε ποιον καταλογίζεται το ενσωματωμένο δικαίωμα ως ίδιον / ποιος αναλαμβάνει την εξ αυτού ευθύνη / ποιος επιθυμεί να δεσμεύεται από αυτό). Αν, βέβαια, ο φερόμενος ως εκδότης έθεσε την υπογραφή του σε διανόημα που άλλος δημιούργησε πνευματικά και ενσωμάτωσε στον υλικό φορέα, τότε ο υπογράφων θέλει το ξένο αυτό διανόημα ως δικό του και με την πράξη του αναλαμβάνει πρωτογενώς την εκ του εγγράφου ευθύνη για το αλλότριο πνευματικό δημιούργημα -> όχι κατάρτιση πλαστού εγγράφου. Εννοείται ότι η κατάρτιση πλαστού εγγράφου αποκλείεται όταν υπάρχουν πλείονες συνδικαιούχοι, δικαιούμενοι να υπογράφουν αυτοτελώς. Σημειώνεται, τέλος, ότι ένα έγγραφο είναι πλαστό σε κάθε περίπτωση διάστασης αληθούς και φαινόμενου εκδότη, αδιαφόρως του αν είναι ιδιωτικό ή δημόσιο ή αν το περιεχόμενό του είναι αληθές ή ψευδές.

1.2 Ειδικές περιπτώσεις κατάρτισης πλαστού: Συντρέχουν όταν ο αληθής εκδότης αποποιείται την εκ του εγγράφου ευθύνη- π.χ. ***α) Υπογραφή με όνομα άγνωστου ή ανύπαρκτου προσώπου*** > Αρκεί βεβαίως να σκοπείται η παραπλάνηση ως προς το πρόσωπο του εκδότη, ο οποίος θα πρέπει να εμφανίζεται ως υπαρκτός. / ***β) Υπογραφή με προσθήκη περαιτέρω αναληθών στοιχείων*** > Αν το πρόσωπο στο οποίο συμπίπτουν οι εν λόγω αναληθείς ιδιότητες και το όνομα του εκδότη είναι ανύπαρκτο, ο τελευταίος παραπλανά μόνο ως προς αυτές κι όχι ως προς την ταυτότητά του. Έτσι, αν π.χ. ο Α υπογράψει ως 'Διοικητής της Τράπεζας Χ', πλαστογραφία υπάρχει μόνο αν ο διοικητής της Χ ονομάζεται πράγματι Α. / ***γ) Το νομικό πρόσωπο ως εκδότης μέσω των οργάνων του*** > Όταν, λοιπόν, κάποιος υπογράφει μεν με το αληθινό του όνομα, συγχρόνως όμως με διάφορες προσθήκες (π.χ. σφραγίδα, λογότυπο), προκαλεί την εντύπωση ότι ενεργεί ως όργανο μιας αρχής ή νομικού προσώπου, τα οποία δεν εκπροσωπεί => κατάρτιση πλαστού εγγράφου. / ***δ) Πλαστό υπό τεχνική και υπό νομική έννοια*** > Είναι δυνατόν ένα έγγραφο να είναι μεν γνήσιο υπό τεχνική έννοια, αλλά υπό νομική έννοια να είναι πλαστό. Τούτο συμβαίνει όταν η επ' αυτού υπογραφή προέρχεται μεν από τον φερόμενο ως εκδότη, το διανόημα όμως είναι διαφορετικό από εκείνο που ο τελευταίος ήθελε να ενσωματώσει- π.χ. ο Α υπαγορεύει στη γραμματέα του Β χρεωστική απόδειξη ύψους 10000€ υπέρ του Γ· η Β, όμως, δακτυλογραφεί 100000€ προκειμένου να προσπορίσει στον Γ αθέμιτο περιουσιακό όφελος, διότι διατηρεί μ' αυτόν ερωτικό δεσμό. / ***ε) Απόσπαση υπογραφής με εξαπάτηση*** > Αν ο υπογράφων αγνοεί ότι υπογράφει, το ενσωματωμένο στον υλικό φορέα διανόημα δεν προέρχεται από αυτόν αλλά από το δράστη, όπως όταν υπάρχει vis absoluta- π.χ. ο δράστης τοποθετεί φύλλο καρμπόν με δεύτερη δήλωση διαφορετικού περιεχομένου κάτω από εκείνη που ο παθών υπογράφει. Αν, όμως, ο υπογράφων πλανάται ως προς το περιεχόμενο του εγγράφου, υπάρχει πλαστό έγγραφο υπό νομική έννοια (αφού το διανόημα που τελικά ενσωματώνεται δεν προέρχεται από τον φερόμενο ως εκδότη, τίθεται μάλιστα παρά την αντίθετη βούλησή του). Εν προκειμένω, η πράξη τελείται κατά έμμεση αυτουργία. / ***στ) Κατάρτιση πλαστού με 'φωτομοντάζ'*** > Στοιχειοθετείται όταν ο δράστης με τη

μέθοδο αυτή μεταφέρει τη γνήσια υπογραφή του εκδότη που ο τελευταίος έχει θέσει σε γνήσιο έγγραφο και την τοποθετεί σε υλικό φορέα περιέχοντα διανόημα που κατασκευάζει. Για τον ίδιο λόγο, κατάρτιση πλαστού εγγράφου συνιστά και η δημιουργία εγγράφου με τη μέθοδο της φωτοτυπίας όταν ο δράστης αλλοιώνει κατά τη φωτοτύπηση άλλα, πλην της υπογραφής, στοιχεία του γνήσιου εγγράφου. / ***ζ) Κατάρτιση με χρήση scanner*** > Πλαστό είναι και αυτό το είδος εγγράφου, αφού ο δράστης αντιγράφει ψηφιακά τα χειρόγραφα ή την υπογραφή φυσικού προσώπου και στη συνέχεια τα αναπαράγει με μηχανικό μέσο. Μπορεί, όμως, και να τα επεξεργαστεί, ανασυνθέτοντας το (σκαναρισμένο) χειρόγραφο, ώστε να προκύψει νέο διανόημα με την ιδιόχειρη υπογραφή του εκδότη. / ***η) Ψηφιακή ανασύνθεση φωνής*** > Πρόκειται για την παραγωγή ενός διανοήματος που ουδέποτε διατυπώθηκε από τον ομιλούντα με ψηφιακή ανασύνθεση της φωνής του => κατάρτιση πλαστού. / ***θ) Κατάρτιση με παράλειψη;*** Η πλαστογραφία είναι έγκλημα συμπεριφοράς και ως εκ τούτου δε μπορεί να τελεστεί με παράλειψη.

1.3 Ειδικά ζητήματα: ***i) Παραπλάνηση ως προς το όνομα*** > Αν ο εκδότης επιδιώκει να παραπλανήσει μόνο ως προς το όνομά του και όχι ως προς το πρόσωπό του, το έγγραφο παραμένει γνήσιο και δεν καθίσταται πλαστό, έστω κι αν ο εκδότης υπογράφει με ξένο όνομα, εφόσον η διάγνωση της προέλευσης του διανοήματος από συγκεκριμένο πρόσωπο είναι επαρκώς εξασφαλισμένη. Κατά τα λοιπά, ο εκδότης αναγνωρίζει το περιεχόμενο της δήλωσής του και αναλαμβάνει την εξ αυτού ευθύνη- π.χ. ηθοποιός υπογράφει με ψευδώνυμο. // ***ii) Υπογραφή μετά από εξάλειψη της υπογραφής του εκδότη*** > Όταν ο δράστης εξαλείφει από γνήσιο έγγραφο την υπογραφή του εκδότη και στη συνέχεια θέτει τη δική του, έτσι ώστε να φαίνεται ότι αυτός είναι ο εκδότης του ενσωματωμένου στον υλικό φορέα διανοήματος, κατάρτιση πλαστού δε στοιχειοθετείται => υπεξαγωγή εγγράφου. Ο δε σφετερισμός του διανοήματος που προήλθε από άλλον ενδεχομένως συνιστά παράβαση του δικαίου της πνευματικής ιδιοκτησίας. Άλλο είναι, βέβαια, το ζήτημα, αν κάποιος εξαλείψει από υφιστάμενο γνήσιο έγγραφο την υπογραφή του εκδότη και χαράξει στη θέση της την υπογραφή άλλου => πλην της αρχικής υπεξαγωγής, στοιχειοθετείται και κατάρτιση πλαστού.

2. Η νόθευση: Είναι η αλλοίωση του νοήματος ή της αποδεικτικής ισχύος ενός εγγράφου με μεταβολή του περιεχομένου του, ήτοι με προσθήκη, εξάλειψη ή αντικατάσταση λέξεων, αριθμών ή άλλων στοιχείων του. Αρκεί (αλλά και απαιτείται) να αλλοιώνεται το νόημα του εγγράφου, χωρίς να εξετάζεται αν είναι αληθές ή όχι το αρχικό ή το νέο περιεχόμενό του. Έτσι, δεν υπάρχει νόθευση σε περίπτωση διόρθωσης τυπογραφικού λάθους ούτε η προσθήκη στο βιβλίο αδειών υπηρεσίας λευκής σελίδας, στην οποία καταχωρήθηκαν στη συνέχεια οι άδειες του προσωπικού που είχαν πράγματι δοθεί. Απαιτείται επενέργεια στα σημεία από τα οποία το έγγραφο συντίθεται σωματικώς, χωρίς να αρκεί μεταβολή στο αντικείμενο της απόδειξης. Αντικείμενο της νόθευσης μπορεί να είναι μόνο ένα (καταρτισμένο ήδη) γνήσιο έγγραφο, ενώ η αλλοίωση πλαστού δεν είναι αξιόποινη. Νόθευση, όμως, στοιχειοθετείται και όταν ο δράστης μεταβάλλει το γνήσιο τμήμα ενός εν μέρει ήδη νοθευθέντος εγγράφου. Νόθευση, τέλος, είναι δυνατή και με παράλειψη π.χ. μεμονωμένης εγγραφής από τον εκδότη που έχει ιδιαίτερη νομική υποχρέωση να μεριμνά για την πληρότητα των καταχωρίσεων. Νόθευση μπορεί να διαπράξει και ο εκδότης γνήσιου εγγράφου, όταν αυτός εκ των υστέρων μεταβάλλει το περιεχόμενό του, χωρίς να έχει τέτοιο δικαίωμα, σε χρόνο κατά τον οποίο το έγγραφο έλαβε θέση σύμφωνα με τον προορισμό του σε κάποια έννομη σχέση ή άλλος απέκτησε δικαίωμα στη διατήρηση του αρχικού του κειμένου, δηλ. στην ακεραιότητα του εγγράφου ως αποδεικτικού μέσου. Και εδώ πλήττεται η εγγυητική λειτουργία του εγγράφου + επέρχεται μία βλάβη υπερτείνουσα την αντιστοιχούσα στην υπεξαγωγή + ο δράστης ενεργεί με σκοπό παραπλάνησης. Τα ανωτέρω ισχύουν και προκειμένου περί τυχαίων εγγράφων. Έτσι π.χ. επί επιστολής ο εκδότης χάνει το δικαίωμα αλλοίωσής της όταν αυτή κατασχεθεί από τον ανακριτή. ***Εξαίρεση*** → Δε στοιχειοθετείται νόθευση όταν για τη μεταγενέστερη μεταβολή έχει δοθεί η συγκατάθεση όλων των δικαιούμενων να

επικαλεστούν το περιεχόμενό του- π.χ. τροποποίηση σύμβασης με συμφωνία όλων των συμβαλλομένων.

2.2 Κατάχρηση εν λευκώ υπογραφής: Στοιχειοθετείται όταν ο δράστης ενσωματώνει δικό του διανόημα σε υλικό φορέα επί του οποίου υπάρχει γνήσια υπογραφή άλλου προσώπου => κατάρτιση πλαστού εγγράφου. Ειδικότερα, η κατάχρηση της εν λευκώ υπογραφής συνιστά κατάχρηση πλαστού όταν ο δράστης συμπληρώνει ένα λευκό χαρτί που φέρει γνήσια υπογραφή και νόθευση αν συμπληρώνει εναντίον της βούλησης του εκδότη ένα ήδη καταρτισμένο γνήσιο έγγραφο- π.χ. επιταγή που είναι ασυμπλήρωτη μόνο ως προς το ποσό.

3. Η εντολή ως λ.ά.α: Όταν η εξ υπαρχής κατάρτιση ενός εγγράφου ή η μεταγενέστερη αλλοίωση του περιεχομένου γνήσιου εγγράφου γίνεται κατόπιν εντολής, αποκλείεται η α.υ. της πλαστογραφίας. Η συναίνεση μπορεί να είναι και σιωπηρή, συναγόμενη συμπερασματικά από την όλη συμπεριφορά του εκδότη. Πάντως, πλαστογραφία δεν διαπράττει εκείνος που συμπληρώνει ένα ήδη υφιστάμενο γνήσιο έγγραφο κατ' εντολή του εκδότη του. Η εκ των υστέρων έγκριση από τον εκδότη δεν αποκλείει την α.υ. της πλαστογραφίας (και, άρα, δεν αίρει εξ αυτού του λόγου το αξιόποινο της τελευταίας)· ομοίως, δεν αρκεί η εικαζόμενη συγκατάθεση του φερόμενου ως εκδότη, καθώς και η γενική και αόριστη έγκριση χρήσης του ονόματός του φερόμενου ως εκδότη, όταν ο τελευταίος αγνοεί το περιεχόμενο του εγγράφου.

3.2 Ιδιόχειρα έγγραφα: Αν ο εκδότης υπογράψει μέσω παρένθετου προσώπου, στο οποίο έδωσε την εντολή να θέσει την υπογραφή του, δεν στοιχειοθετείται πλαστογραφία. Άλλωστε, η ακυρότητα ενός εγγράφου δεν πρέπει να συγχέεται με τη γνησιότητα αυτού· όπως, λοιπόν, το άκυρο έγγραφο παραμένει γνήσιο όταν υπογράφεται από τον φερόμενο ως εκδότη, κατά το ίδιο μέτρο είναι γνήσιο και όταν ελλείπει το ιδιόγραφο, που και αυτό αποτελεί τυπική προϋπόθεση του κύρους του- π.χ. η Α, προκειμένου να επιτύχει σε διαγωνισμό Τράπεζας αναθέτει στην αδελφή της Β, φοιτήτρια της φιλολογίας, να διαγωνιστεί αντ' αυτής στο μάθημα της έκθεσης· η Β το πράττει και η Α προσλαμβάνεται => η πράξη της Α συνιστά απόπειρα απάτης περί την πρόσληψη.

4. Η χρήση του πλαστού (=αυτοτελές έγκλημα): Στοιχειοθετείται αντικειμενικά όταν ο δράστης καταστήσει τούτο προσιτό στον μέλλοντα να παραπλανηθεί από το περιεχόμενό του τρίτον και του δώσει τη δυνατότητα να λάβει ευθέως και αμέσως γνώση του περιεχομένου του. Αρκεί, λοιπόν, να περιέλθει στη σφαίρα εξουσίας του παθόντος, ώστε να δύναται να καταστεί αντιληπτό με τις αισθήσεις. Γι' αυτό το λόγο, **η χρήση στοιχειοθετείται** και όταν αυτή τελείται από μη δικαιούμενο πρόσωπο, ή στο πλαίσιο άκυρης διαδικαστικής πράξης- π.χ. η οδήγηση οχήματος με πλαστές πινακίδες κυκλοφορίας, η εμφάνιση του πλαστού εγγράφου ώστε να εξαχθεί βάσει αυτού επικυρωμένο αντίγραφο, η σφράγιση εγγράφου με πλαστή σφραγίδα εφόσον το έγγραφο είναι προορισμένο να καταστεί προσιτό σε άλλους, η φωτοαντιγράφηση ή φωτογράφηση ενός πλαστού ή νοθευθέντος εγγράφου, η χρήση ανεπικύρωτων φωτοτυπικών αντιγράφων ενός ήδη πλαστού ή νοθευμένου εγγράφου. **Αντιθέτως, ΔΕΝ συνιστά χρήση** η απλή κατοχή του πλαστού διπλώματος οδήγησης, η κατάσχεση αυτού από αστυνομικά όργανα χωρίς επίδειξή του από τον κάτοχο, η απλή επίκληση της ύπαρξης του πλαστού εγγράφου και η εκ μέρους του κατόχου δήλωση ότι είναι πρόθυμος να το εμφανίσει, η απλή ανάγνωση του περιεχομένου του πλαστού εγγράφου από τον κάτοχο σε άλλον κλπ.

4.2 Ειδικές περιπτώσεις χρήσης: Χρήση πλαστού συντελείται και όταν σκοπείται η παραπλάνηση ενδιάμεσου προσώπου, δια του οποίου το έγγραφο πρόκειται, κατά το σχέδιο του δράστη, να καταλήξει στον μέλλοντα τελικώς να παραπλανηθεί. Το ίδιο ισχύει και όταν το πλαστό έγγραφο

καθίσταται προσιτό σε αόριστο αριθμό προσώπων (=το κοινό), ώστε ο καθένας, εφόσον θέλει, να μπορεί να λάβει γνώση του περιεχομένου του. Τέλος, δυνατή θεωρείται και χρήση και παραπλάνηση με παράλειψη, όταν ο δράστης έχει ιδιαίτερη νομική υποχρέωση να αποτρέψει το αποτέλεσμα της περιέλευσης του πλαστού σε γνώση άλλου- π.χ. ο Α, προκειμένου να παραπλανήσει τον αδελφό του Β για τη διανομή της πατρικής περιουσίας, έχει καταρτίσει πλαστή διαθήκη με φερόμενο ως διαθέτη τον πατέρα τους και την έχει ξεχάσει στο γραφείο του. Ο Β, κατά τη διάρκεια της επίσκεψης στον αδελφό του ανακαλύπτει τη διαθήκη και -νομίζοντας ότι είναι γνήσια- την κηρύσσει κυρία. Ο Α δεν τον αποτρέπει.

4.3 Ο χρόνος της χρήσης: Είναι εκείνος, κατά τον οποίο το έγγραφο καθίσταται προσιτό σε άλλον.

4.4 Χρήση πλαστού όταν ο αυτουργός είναι άγνωστος: Αρκεί η ύπαρξη του πλαστού ή νοθευμένου εγγράφου, χωρίς ο νόμος να απαιτεί και να είναι γνωστό στο δράστη το πρόσωπο του τελευταίου.

5. Η χρήση του πλαστού από τον πλαστογράφο ως επιβαρυντική περίσταση: βλ. ΠΚ 216 §1 εδ. β', η οποία ισχύει και προκειμένου για ηθική αυτουργία και άμεση συνέργεια σε πλαστογραφία. Η χρήση του πλαστού από τον πλαστογράφο ως επιβαρυντική περίσταση δεν είναι συντιμωρητή ύστερη πράξη της πλαστογραφίας. Πάντως, η επιβαρυντική περίσταση πρέπει να συγκεντρώνει όλα τα στοιχεία ενός πλήρους και αυτοτελούς εγκλήματος = πρέπει να στοιχειοθετείται μια πράξη τελειωτικά άδικη και καταλογιστή, η οποία να μην έχει υποκύψει σε παραγραφή + απαιτείται και γνώση της πλαστότητας, καθώς και σκοπός παραπλάνησης δια της χρήσεως ≠ ενδεχόμενος δόλος. Γι' αυτό και ορθά κατ' αρχήν υποστηρίζεται ότι εν προκειμένω πρόκειται για σύνθετο έγκλημα. Όμως όλες οι περιπτώσεις πλαστογραφίας με χρήση δεν παρουσιάζουν τα χαρακτηριστικά του σύνθετου εγκλήματος- π.χ. όταν η χρήση τελείται μετά την παρέλευση μακρού χρονικού διαστήματος. Έτσι, ορθότερο είναι να διακρίνουμε -> ***i) όταν η χρήση απαρτίζει μία ενότητα με την πλαστογραφία, δηλ. αμφότερες ανήκουν από πλευράς τόπου, χρόνου, περιστάσεων και προθέσεως στο αυτό υπό ευρεία έννοια ιστορικό γεγονός και η προσβολή του έννομου αγαθού με τη χρήση αποτελεί συνέχεια της διατάραξης της ειρήνευσης του έννομου αγαθού την οποία προκάλεσε η πλαστογραφία*** => σύνθετο έγκλημα (=η κατάρτιση και η χρήση συναπαρτίζουν μία αξιόποινη πράξη, δηλ. η χρήση συνιστά ουσιαστική αποπεράτωση του τελειωμένου εγκλήματος της πλαστογραφίας, το δε σύνθετο έγκλημα της πλαστογραφίας με χρήση είναι ειδικό έναντι αυτής- βλ. σχέση φαινόμενης συρροής). // ***ii) όταν, αντίθετα, έχει αποκατασταθεί η ειρηνευμένη κατάσταση του έννομου αγαθού και αυτό προσβάλλεται εκ νέου με τη χρήση, με νέα απόφαση και νέα εγκληματική δραστηριοποίηση, τότε για σύνθετο έγκλημα δε μπορεί να γίνει λόγος.*** Τούτο μπορεί να συμβαίνει και όταν ο δράστης δεν έχει συγκεκριμένο σκοπό χρήσης κατά την κατάρτιση· στην περίπτωση αυτή, υπάρχει σχέση αληθινής πραγματικής συρροής. Λόγω, όμως, του ΠΚ 216 §1 εδ. β' λειτουργεί ως επιβαρυντική περίσταση. Η χρήση, λοιπόν, στερείται αυτοτέλειας μόνον εφόσον τιμωρείται ως επιβαρυντική περίπτωση· αντίθετα, όταν δεν πρόκειται για περίπτωση σύνθετου εγκλήματος, η χρήση που έγινε από τον πλαστογράφο τιμωρείται ως αυτοτελές έγκλημα. Συνεπώς, αν έχει τελεστεί πλαστογραφία και στη συνέχεια ο πλαστογράφος έκανε χρήση του πλαστού τότε -> ***α) Αν μεν η χρήση έλαβε χώρα πριν από την εξάλειψη του αξιόποινου της πλαστογραφίας, στοιχειοθετείται πλαστογραφία με χρήση*** και η χρήση λαμβάνεται υπόψη ως επιβαρυντική περίσταση της πλαστογραφίας. // ***β) Αν, όμως, το αξιόποινο της πλαστογραφίας εξαλείφθηκε με παραγραφή, η χρήση του πλαστού που έγινε τιμωρείται ως αυτοτελές έγκλημα·*** στην περίπτωση αυτή, μάλιστα, είναι αδιάφορο αν η χρήση έχει γίνει πριν ή μετά τη συμπλήρωση του χρόνου παραγραφής της πλαστογραφίας. Κατά την ορθότερη γνώμη, ως επιβαρυντική περίσταση της πλαστογραφίας λειτουργεί και η εκ μέρους του πλαστογράφου ηθική αυτουργία σε χρήση, καθώς και η συνέργειά του σε χρήση από άλλον.

III. Λόγοι άρσης του αδίκου: Η ***συγκατάθεση*** δεν συνιστά λ.ά.α., αφού αποκλείει ήδη την πλαστότητα του εγγράφου. Ως προς τη ***συναίνεση*** πρέπει να διακρίνουμε > όταν εκείνος, ενώπιον του οποίου γίνεται χρήση του πλαστού, πλανάται από τη χρήση του εγγράφου, δε μπορεί να γίνει λόγος για συναίνεση· αντίθετα, όταν δεν πλανάται, ο δράστης θα τιμωρηθεί μόνο για απόπειρα χρήσης. Για ***άμυνα*** μπορεί να γίνει λόγος μόνο σε ακραίες περιπτώσεις- π.χ. εμφανίζω στον απαγωγέα πλαστή βεβαίωση απόλυσης συντρόφου του από τις φυλακές, προκειμένου να πετύχω απελευθέρωση ομήρου. ***Κατάσταση ανάγκης (ΠΚ 25)*** μπορεί να υπάρξει π.χ. όταν ο δράστης καταρτίζει πλαστό έγγραφο για να αποδείξει μια άλλως μη αποδείξιμη αληθή αξίωση ή για να αποφύγει μια άδικη ποινική καταδίκη.

IV. Υποκειμενική υπόσταση

1. Δόλος-πραγματική πλάνη: Απαιτείται αλλά και αρκεί δόλος (=πρόθεση), δηλ. γνώση και θέληση των πραγματικών περιστατικών που απαρτίζουν την α.υ. της πλαστογραφίας. Προκειμένου για τις νομικές έννοιες, για την κατάφαση δόλου δεν απαιτείται σαφής νομική κατανόηση, αλλά αρκεί μια ‘παράλληλη εκτίμηση στη λαϊκή σφαίρα’ (=αρκεί και ενδεχόμενος δόλος). Τον δόλο αποκλείει η πραγματική πλάνη- π.χ. όταν ο δράστης πλανημένα θεωρεί ότι έχει εντολή να υπογράψει με το όνομα του εκδότη. Αν, ωστόσο, τα γνωστά στο δράστη περιστατικά δε συγκροτούν την α.υ. του εγκλήματος (π.χ. δεν επαρκούν για τη στοιχειοθέτηση εγγράφου), ο δε πράττων υπολαμβάνει ότι τέλεσε πλαστογραφία, τότε υπάρχει νομιζόμενο έγκλημα.

2. Σκοπός παραπλάνησης: Για τη στοιχειοθέτηση του αδίκου απαιτείται να έχει ο δράστης κατά το χρόνο τέλεσης της πράξης και διπλό σκοπό -> να επιδιώκει (≠ απλή αποδοχή ενός αποτελέσματος) αφενός να κάνει χρήση του εγγράφου και αφετέρου, με τη χρήση αυτή, να παραπλανήσει τον μέλλοντα να λάβει γνώση του περιεχομένου του εγγράφου ως προς γεγονός δυνάμενο να έχει έννομη σημασία. Είναι αδιάφορο αν πράγματι επήλθε το αποτέλεσμα, δηλ. επιτεύχθηκε η εξαπάτηση. Αν ο δράστης της πλαστογραφίας δε σκόπευε να κάνει ο ίδιος χρήση του πλαστού, αλλά τέλεσε την πράξη του για να το χρησιμοποιήσει κάποιος άλλος -> στοιχειοθετείται ο αξιούμενος από το νόμο σκοπός. Αντίθετα, όμως, το εν λόγω στοιχείο δεν συντρέχει όταν ο υπό κρίση δράστης δεν ενεργεί με σκοπό παραπλάνησης- π.χ. απλώς αποδέχεται το ενδεχόμενο μιας παραπλάνησης ή θεωρεί πιθανή τη χρήση από άλλον και παρά ταύτα το καταρτίζει, αποδεχόμενος τα ενδεχόμενα αυτά ή και δεν προτίθεται καν να αποκρύψει από εκείνον, προς τον οποίο σκοπεύει να κάνει χρήση, ότι το έγγραφο δεν είναι γνήσιο. Τονίζεται ότι ο δράστης πρέπει να επιδιώκει να παραπλανήσει με το ψευδές νόημα του εγγράφου και πάντως όχι με άλλες ιδιότητες αυτού- π.χ. την παλαιότητά του. Σε περίπτωση δε μερικής πλαστότητας, ο σκοπός συντρέχει μόνο όταν οι έννομες συνέπειες επιδιώκεται να προκληθούν από το τμήμα αυτό· αν, αντιθέτως, η παραπλάνηση σκοπείται με το γνήσιο τμήμα αυτού ενδεχομένως υπάρχει απάτη.
Για τη στοιχειοθέτηση του εγκλήματος, το πλαστό έγγραφο δεν απαιτείται να αποτελεί το μοναδικό μέσο παραπλάνησης· παράλληλα, ο δράστης πρέπει να επιδιώκει με το ψευδές διανόημα του πλαστού εγγράφου να προκαλέσει μια νομικά σημαντική συμπεριφορά του προσώπου εκείνου, του οποίου σκοπείται η παραπλάνηση. Για τον ίδιο λόγο, σκοπός παραπλάνησης συντρέχει μόνο όταν το γεγονός, ως προς το οποίο ο πλαστογράφος σκοπεί να παραπλανήσει, αναφέρεται σε δικαίωμα ή σε έννομη σχέση του παρόντος. Επομένως, ο δράστης πρέπει να επιδιώκει την παραγωγή των έννομων συνεπειών που μπορούν να παραχθούν με τη χρήση του εγγράφου.

2.2 Η προσφορότητα της παραπλάνησης: Το πλαστό έγγραφο πρέπει να μπορεί με τη χρήση του να παραπλανήσει αντικειμενικά άλλον για γεγονός που δύναται να παραγάγει έννομες συνέπειες· αν αυτή η προσφορότητα δεν υπάρχει, δεν στοιχειοθετείται και το έγκλημα. Ως προσφορότητα

παραπλάνησης, όμως, δε μπορεί να νοείται η εν τοις πράγμασι δυνατότητα του εγγράφου να παραπλανήσει άλλον, η οποία μάλιστα ελλείπει όταν η πλαστογράφηση είναι τόσο κακότεχνη, ώστε ο μέσος κοινωνός να είναι αδύνατο να παραπλανηθεί· διότι και η πλέον χονδροειδής παραποίηση, πληροί εντούτοις την α.υ. της πλαστογραφίας. Αλλά ούτε η δυνατότητα της πλαστογραφίας, αυτής καθαυτήν, να έχει έννομες συνέπειες είναι ορθό να υπαχθεί στην προσφορότητα της παραπλάνησης. Άλλο, λοιπόν, η προσφορότητα του γεγονότος να προκαλέσει έννομες συνέπειες *(απαιτείται)* και άλλο η προσφορότητα της πράξης να παραπλανήσει *(δεν απαιτείται)*.

V. Τετελεσμένο-Απόπειρα

1. Η τελείωση της πλαστογραφίας: Επέρχεται όταν αντικειμενικά επί μεν καταρτίσεως δημιουργείται η εντύπωση ότι ο εκδότης είναι διαφορετικός του πραγματικού, επί δε νοθεύσεως ότι το νόημα του εγγράφου διαφέρει του αρχικού. Επί πλειόνων νοθεύσεων του αυτού γνήσιου εγγράφου, το έγκλημα είναι τετελεσμένο με την πρώτη νόθευση· κατά συνέπεια, η παράλειψη του δράστη που τέλεσε την πρώτη μόνο πράξη, χωρίς όμως να συνεχίσει και να ολοκληρώσει το εγκληματικό του σχέδιο, δε συνιστά υπαναχώρηση από μη πεπερασμένη απόπειρα και δεν επέρχονται οι ευεργετικές έννομες συνέπειες του ΠΚ 44 §1. Αντίστοιχα, επί σειράς καταρτίσεων πλαστού ή νοθεύσεων εγγράφου, η πλαστογραφία τελειώνεται με την κατάρτιση του πρώτου πλαστού. Εννοείται ότι πρέπει να υπάρχει σκοπός χρήσης και παραπλάνησης.

2. Απόπειρα κατάρτισης ή νόθευσης: Υπάρχει σε κάθε περίπτωση έναρξης των πράξεων αυτών με πρωιμότατο σημείο τη διατάραξη της ειρηνευμένης κατάστασης του έννομου αγαθού. Απόπειρα χρήσης στοιχειοθετείται όταν ο δράστης επιχειρήσει πράξη που κατευθύνεται αντικειμενικά στο να καταστήσει το έγγραφο προσιτό σ' εκείνον που αυτός αποσκοπεί να παραπλανήσει χωρίς όμως αυτή η δυνατότητα άμεσης πρόσβασης στο έγγραφο τελικά να επιτευχθεί. Αν ο σκοπός παραπλάνησης υπήρχε μεν κατά το χρόνο της κατάρτισης ή της νόθευσης, εκλείψει όμως μεταγενέστερα και ο δράστης καταστρέψει το πλαστό έγγραφο, υπάρχει υπαναχώρηση από πεπερασμένη απόπειρα.

VI. Συμμετοχή

1. Συναυτουργία: Είναι δυνατή, εφόσον υπάρχει συναπόφαση και συνεκτέλεση, δηλ. αντικειμενικά μεν σύμπραξη πλειόνων στην κατάρτιση του πλαστού εγγράφου ή στη νόθευση του γνήσιου, υποκειμενικά δε κοινός δόλος των συναυτουργών· μπορεί, μάλιστα, να υπάρξει και στην κατ' εξακολούθηση πλαστογραφία. Όταν πλείονες συμπράττουν από κοινού σε κατάρτιση πλαστού ή σε νόθευση εγγράφου, με συναπόφαση και κοινό σκοπό παραπλάνησης άλλου με τη χρήση του εγγράφου αυτού, συναυτουργία υπάρχει μόνο όταν ένας έκαστος αυτοτελώς με τη συμπεριφορά του τουλάχιστον έχει διαταράξει αντικειμενικά την ειρηνευμένη κατάσταση του οικείου έννομου αγαθού. Αν μετά από κοινή απόφαση δύο προσώπων, ο μεν ένας καταρτίσει πλαστό έγγραφο, ο δε έτερος κάνει χρήση αυτού, στοιχειοθετείται πλαστογραφία με χρήση κατά συναυτουργία.

2. Έμμεση αυτουργία: Είναι δυνατή παρότι η πλαστογραφία δεν είναι ιδιόχειρο έγκλημα- π.χ. ο δράστης, που σκοπεύει να κάνει χρήση πλαστού εγγράφου, παραπλανήσει άλλον, πλανώμενο περί τη σημασία της πράξης του, να καταρτίσει πλαστό έγγραφο ή να νοθεύσει ένα γνήσιο / ο Α παραπλανά τον Β να υπογράψει έγγραφο απομιμούμενος την υπογραφή του Γ, παριστώντας σ' αυτόν ψευδώς ότι ο τελευταίος έχει παράσχει τη συναίνεσή του, ενώ κάτι τέτοιο δε συμβαίνει. Κατάρτιση πλαστού κατά έμμεση αυτουργία υπάρχει και στην περίπτωση υφαρπαγής της υπογραφής με παραπλάνηση ως προς το περιεχόμενο του εγγράφου- π.χ. ο Α ζητεί από τον ηλικιωμένο θείο του Β να υπογράψει έγγραφο παριστώντας του ότι είναι επιστολή προς συγγενικό πρόσωπο, ενώ στην πραγματικότητα

είναι διαθήκη. Για τον ίδιο λόγο, έμμεση αυτουργία υπάρχει και όταν το όργανο πράττει μεν με δόλο, χωρίς όμως τον επιπρόσθετο και αξιούμενο για τη θεμελίωση του αδίκου σκοπό. Τούτο συμβαίνει όταν γνωρίζει μεν την πλαστότητα, αλλά παρά ταύτα πράττει επειδή τελεί υπό το κράτος εξαναγκασμού με απειλή, χωρίς όμως να συντρέχει στο πρόσωπό του σκοπός παραπλάνησης ως προς γεγονός δυνάμενο να έχει έννομες συνέπειες- π.χ. ο Α εξαναγκάζει με την απειλή όπλου το ζωγράφο Β να πλαστογραφήσει την υπογραφή του Γ σε έγγραφο που αποδεικνύει χρέος του τελευταίου προς το δράστη. Ο Β γνωρίζει τι πράττει, δεν έχει όμως τον επίμεμπτο σκοπό του αυτουργού. Το ίδιο συμβαίνει και όταν ο υπό κρίση δράστης (έμμεσος αυτουργός), έχοντας σκοπό παραπλάνησης άλλου με χρήση πλαστού εγγράφου παρακινεί κάποιον να το καταρτίσει, χωρίς όμως ο τελευταίος να γνωρίζει ότι το έγγραφο που καταρτίζει πρόκειται να χρησιμοποιηθεί από τον άλλον προς παραπλάνηση τρίτου- π.χ. ο Α πείθει τον ζωγράφο Ζ να του κατασκευάσει ένα πλαστό πτυχίο, παριστώντας του ότι θα το εμφανίσει στους γονείς του, ενώ σκοπεύει να το χρησιμοποιήσει για να λάβει μέρος σε διαγωνισμό πρόσληψης υπαλλήλων. Τα αυτά ισχύουν και όταν πρόκειται για χρήση πλαστού, η οποία επίσης μπορεί να τελεστεί κατά έμμεση αυτουργία με παρένθετο πρόσωπο- π.χ. όταν το όργανο δε γνωρίζει την πλαστότητα.

3. Ηθική αυτουργία: Απαιτείται όχι μόνο η πρόκληση της απόφασης στον αυτουργό αλλά και η εκ μέρους του τελευταίου τέλεση άδικης πράξης, δηλ. πράξης που περιέχει τουλάχιστον αρχή εκτέλεσης· ο τρόπος πρόκλησης της απόφασης είναι αδιάφορος- π.χ. ο κατηγορούμενος προκάλεσε στον αυτουργό την απόφαση να κατασκευάσει σφραγίδα ειδικής προξενικής θεώρησης (visa) και να σφραγίσει με αυτήν διαβατήριο αλλοδαπής. Με άλλα λόγια, αν το δολίως ενεργούν όργανο έχει (και αυτό) το σκοπό παραπλάνησης άλλου με χρήση του πλαστού εγγράφου, τότε υπάρχει άδικη κύρια πράξη και ο παρακινών είναι ηθικός αυτουργός.

4. Άμεση συνέργεια: Θεμελιώνεται με την ηθελημένη και εν γνώση του δράστη παροχή άμεσης υποστήριξης της κύριας πράξης της πλαστογραφίας (και κατά την εκτέλεσή της), με την οποία συνδέεται κατά τέτοιο τρόπο, ώστε χωρίς τη βοηθητική αυτή ενέργεια του άμεσου συνεργού δεν θα ήταν με βεβαιότητα δυνατή η τέλεση της πλαστογραφίας κάτω από τις περιστάσεις που διαπράχθηκε- π.χ. ο συμβολαιογράφος, ο οποίος ως μέλος εξεταστικής επιτροπής σε διαγωνισμό συμβολαιογράφων, επιτρέπει στους διαγωνιζομένους να διορθώσουν τα γραπτά τους μετά την παράδοσή τους είναι άμεσος συνεργός στην πράξη των διαγωνιζομένων (=φυσικοί αυτουργοί).

5. Απλή συνέργεια: ***Απλός συνεργός στην κατάρτιση*** είναι π.χ. εκείνος που επιτρέπει στον πλαστογράφο να κάνει χρήση του ονόματός του προς το σκοπό της παραπλάνησης περί την ταυτότητα. ***Απλός συνεργός στη χρήση πλαστού*** είναι όποιος παρέχει με πρόθεση οποιαδήποτε συνδρομή πριν από ή κατά την τέλεση της πράξης, σε εκείνον που εν γνώσει χρησιμοποιεί πλαστό ή νοθευμένο έγγραφο, με σκοπό να παραπλανήσει με τη χρήση του άλλον για γεγονός που μπορεί να έχει έννομες συνέπειες. Στοιχεία της πράξης είναι η παροχή συνδρομής στον αυτουργό και δόλος του συνεργού, που περιλαμβάνει τη γνώση ότι ο αυτουργός τελεί ορισμένο έγκλημα και τη βούληση ή αποδοχή παροχής συνδρομής στον αυτουργό- π.χ. εκείνος που εν γνώσει του παραλαμβάνει από τον πλαστογράφο πλαστή επιταγή για να την εισπράξει από την πληρώτρια τράπεζα είναι αυτουργός χρήσης και απλός συνεργός κατά φαινόμενη συρροή.

6. Ιδιαίτερες ιδιότητες ή σχέσεις (ΠΚ 49 §2): Πρέπει ο σκοπός πορισμού περιουσιακού οφέλους και γενικότερα η επιβαρυντική περίσταση του ΠΚ 216 §3 να συντρέχει και στο πρόσωπο του ηθικού αυτουργού ή συνεργού, ενώ δεν αρκεί η συνδρομή της μόνο στο πρόσωπο του αυτουργού.

VII. Ο τόπος τέλεσης της πλαστογραφίας: Είναι μόνο ο τόπος όπου καταρτίστηκε το πλαστό έγγραφο ή νοθεύτηκε το γνήσιο, και όχι ο τόπος όπου ο δράστης σκόπευε να προβεί στη χρήση του εγγράφου ≠ ο τόπος όπου πραγματώνεται το περαιτέρω αποτέλεσμα της χρήσης του πλαστού, όταν αυτή διαπράττεται από άλλον / ο τόπος όπου προκαλείται σε άλλον πλάνη από τη χρήση του πλαστού / ο τόπος όπου επήλθαν οι έννομες συνέπειες του γεγονότος, ως προς το οποίο έγινε η παραπλάνηση / ο τόπος όπου πραγματώθηκε το περιουσιακό όφελος ή η βλάβη άλλου**. *Ο τόπος τέλεσης της πλαστογραφίας με χρήση του πλαστού από τον πλαστογράφο*** είναι όχι μόνον ο τόπος κατάρτισης ή νόθευσης, αλλά και ο τόπος χρήσης (=ο τόπος όπου πραγματώθηκε η επιβαρυντική περίσταση).

VIII. Ποινική κύρωση: Το βασικό έγκλημα της πλαστογραφίας (κατάρτιση, νόθευση ή χρήση) τιμωρείται σε βαθμό πλημμελήματος με φυλάκιση τουλάχιστον τριών μηνών.

IX. Η κακουργηματική πλαστογραφία (ΠΚ 216 §3): Τιμωρείται με κάθειρξη μέχρι 10 ετών ο δράστης εφόσον κατά το χρόνο τέλεσης της πράξης είχε πρόσθετο σκοπό να προσπορίσει στον εαυτό του ή σε άλλον περιουσιακό όφελος, βλάπτοντας τρίτον, ή να βλάψει άλλον και το συνολικό όφελος ή η συνολική ζημία υπερβαίνουν τα 73000€. Με την ίδια ποινή τιμωρείται και ο υπαίτιος που διαπράττει πλαστογραφίες κατ' επάγγελμα ή κατά συνήθεια και το συνολικό όφελος ή η συνολική ζημία υπερβαίνουν τα 15000€.

1. Η επιβαρυντική περίσταση του ΠΚ 216 §3 εδ. α': Θεμελιώνεται σε ένα υποκειμενικό στοιχείο (σκοπό περιουσιακού οφέλους ή βλάβης), που όμως περιλαμβάνει μιαν αντικειμενικά κρινόμενη προϋπόθεση (υπέρβαση των 73000€). Είναι αδιάφορο αν ο σκοπός του δράστη επιτεύχθηκε τελικά ή όχι. Τιμωρείται σε βαθμό κακουργήματος εφόσον το συνολικό ποσό του οφέλους ή της βλάβης (από τις μερικότερες πράξεις) υπερβαίνει τα 73000€, έστω κι αν το όφελος ή η βλάβη που επιδιώχθηκε από κάθε μερικότερη πράξη είναι μικρότερα του ποσού αυτού. Τόπος τέλεσης της κακουργηματικής πλαστογραφίας κατ' εξακολούθηση είναι η Ελλάδα, έστω κι αν στη χώρα μας τελέστηκε μόνο μία από τις μερικότερες πράξεις. Συνέργεια είναι δυνατή έστω και με συμμετοχή σε μία πράξη του αυτουργού, μόνο αν και ο συμμέτοχος απέβλεπε εξ υπαρχής στην εκ μέρους του αυτουργού επιδίωξη του συνολικού οφέλους· διαφορετικά ο συνεργός θα κριθεί μόνο για τη συμμετοχή του στην επιμέρους πράξη (ΠΚ 49 §2).

1.2 Περιουσιακός χαρακτήρας του οφέλους: Τόσο το όφελος όσο και η βλάβη απαιτείται να είναι υλικής μορφής μόνο και, μάλιστα, περιουσιακής φύσης => έγκλημα στρεφόμενο κατά της περιουσίας (διακεκριμένη απάτη, τελούμενη με τον ιδιαιτέρως επίμεμπτο τρόπο της χρήσης πλαστού).

1.3 Έννοια περιουσιακού οφέλους: Είναι κάθε βελτίωση της περιουσιακής κατάστασης του δράστη ή άλλου υπέρ του οποίου ενεργεί, η οποία επέρχεται με την αύξηση της οικονομικής αξίας της περιουσίας του ωφελούμενου ή προσπόριση άλλων ωφελημάτων οικονομικού χαρακτήρα ή με την αποσόβηση της μείωσης της περιουσίας του με βλάβη άλλου (=αδυναμία του παθόντος να εισπράξει με αναγκαστική εκτέλεση το επιδικασθέν σ' αυτόν ποσό, λόγω κατάρτισης πλαστής εξοφλητικής απόδειξης). Το σκοπούμενο περιουσιακό όφελος πρέπει να είναι άμεσα συνδεδεμένο με την πράξη του δράστη και δεν αρκεί απλώς η δι' αυτής διαμόρφωση των προϋποθέσεων επέλευσης κάποιας περιουσιακής ωφέλειας.

1.4 Υπολογισμός του οφέλους ή της ζημίας: Επί πλειόνων παθόντων από μία πράξη, για τον υπολογισμό του οφέλους ή της ζημίας των 73000€ λαμβάνεται υπόψη άνευ ετέρου το σύνολο των επιμέρους ζημιών και όχι η ζημία που προκλήθηκε ξεχωριστά σε κάθε παθόντα. Αντίστοιχα, σε περίπτωση συναυτουργίας, λαμβάνεται υπόψη το σύνολο του επιδιωχθέντος (με τη μία πράξη)

οφέλους. Αλλά και αντίστροφα, αν ο δράστης με μία πράξη επεδίωξε περιουσιακό όφελος με αντίστοιχη περιουσιακή βλάβη πλειόνων, το όφελος κρίνεται συνολικά με βάση το άθροισμα των επιμέρους ποσών που επιδίωξε να καρπωθεί από τον καθένα.

1.5 'Δια βλάβης τρίτου': Η βλάβη άλλου είναι προϋπόθεση του οφέλους και πρέπει να προηγείται αυτού· δεν απαιτείται σκοπός, αλλά αρκεί άμεσος δόλος β' βαθμού ή και ενδεχόμενος- π.χ. ο δράστης επιδιώκει περιουσιακό όφελος από την πλαστή διαθήκη, αδιαφορώντας για την αντίστοιχη περιουσιακή βλάβη που μετά βεβαιότητας προβλέπει ότι θα προκαλέσει στον αληθή δικαιούχο. Όταν, επομένως, το (φυσικό ή νομικό) πρόσωπο από το οποίο θα προήρχετο, κατά την επιδίωξη του δράστη, κάποιο περιουσιακό όφελος ουδεμία βλάβη θα μπορούσε να υποστεί, δεν πληρούται το στοιχείο 'δια βλάβης τρίτου' και, άρα, η πλαστογραφία δεν είναι κακουργηματική.

2. Η επιβαρυντική περίσταση του ΠΚ 216 §3 εδ. β': Ο νομοθέτης δεν διασαφηνίζει αν αυτή αφορά και στον χρήστη πλαστού· αντίθετα, το γράμμα του νόμου την περιορίζει μόνο σ' εκείνον που διαπράττει πλαστογραφίες. Περαιτέρω η πράξη πρέπει να τελείται κατ' επάγγελμα ή κατά συνήθεια. Η αντικειμενική αυτή προϋπόθεση πρέπει να συνοδεύεται από τον υποκειμενικό σκοπό του δράστη να επιτύχει συνολικό όφελος ή να προκαλέσει ζημία άνω των 15000€. Δεν συντρέχει η υπό συζήτηση επιβαρυντική περίσταση αν ο κατ' επάγγελμα πλαστογράφος επεδίωξε μεν περιουσιακό όφελος κάτω των 15000€, εκ των υστέρων όμως διαπιστώθηκε ότι υπερέβη το ως άνω όριο.

3. Πλαστογραφία σε βάρος του Δημοσίου (ν. 1608/1950): Στον ένοχο επιβάλλεται η ποινή της ισόβιας κάθειρξης, ιδίως αν εξακολούθησε επί μακρόν την εκτέλεση του εγκλήματος ή το αντικείμενο ήταν ιδιαιτέρως μεγάλης αξίας.

Χ. Συρροές

1. Αληθινή συρροή: έκδοση ακάλυπτης επιταγής / απιστία στην υπηρεσία / υπεξαίρεση στην υπηρεσία / υπεξαίρεση- π.χ. υπεξαιρώ μπλοκ επιταγών και πλαστογραφώ σε μια από αυτές την υπογραφή του δικαιούχου. / ψευδής βεβαίωση / κλοπή, ακόμη κι όταν τελείται προς συγκάλυψη της πλαστογραφίας / αποδοχή προϊόντων εγκλήματος / μεταγενέστερη καταστροφή ή υπεξαγωγή του ίδιου εγγράφου / υφαρπαγή ψευδούς βεβαίωσης με τον ίδιο σκοπό / παραβίαση κατασχέσεως. ***Ομοίως, αληθινή είναι η συρροή της πλαστογραφίας μετά χρήσεως, καθώς και της χρήσης πλαστού*** με τη χρήση ξένης εμπορικής επωνυμίας ή ιδιαίτερου διακριτικού γνωρίσματος ξένης επιχείρησης με σκοπό να προκληθεί σύγχυση στο κοινό ως προς ιδιαίτερο διακριτικό γνώρισμα που άλλος νομίμως μεταχειρίζεται / κλοπή πνευματικής ιδιοκτησίας / συμμετοχή σε εγκληματική οργάνωση / ψευδορκία, ψευδής καταμήνυση, εξύβριση / σε περίπτωση επανάληψης (=αν το αυτό έγγραφο πλαστογραφηθεί ή χρησιμοποιηθεί κατ' επανάληψη, επί τη βάσει νέας -κάθε φορά- απόφασης.

2. Φαινόμενη συρροή: πλαστογραφία στρατιωτικού υπολόγου / πλαστογραφία κινητών αξιών / ειδικά εκλογικά αδικήματα / παραχάραξη και κιβδηλεία / νόθευση αποδεικτικών που μπορούν να χρησιμεύσουν σε απόδειξη δικαιωμάτων του ελληνικού κράτους / πλαστογράφηση ή αλλοίωση ηλεκτρονικής κάρτας υγείας.

3. Ειδικά ζητήματα: α) Περιπτώσεις ενότητας πράξεων > Σε περίπτωση χρήσης του πλαστού από τον ίδιο τον πλαστογράφο, υπάρχει ένα σύνθετο έγκλημα που πραγματώνεται με μία πράξη, όταν η χρήση αποτελεί πραγμάτωση του σχεδίου του πλαστογράφου. Στοιχειοθετείται δηλ. ένα έγλημα έστω κι αν με τη χρήση του αυτού εγγράφου πλανηθούν πλείονες στο πλαίσιο της αυτής πράξης. Το ίδιο

ισχύει και όταν ο δράστης με τη χρήση πλειόνων πλαστών εγγράφων παραπλανήσει ένα πρόσωπο, έστω κι αν μετά την κατάρτισή τους σκόπευε να τα χρησιμοποιήσει χωριστά. // **β) Σχέση ηθικής αυτουργίας-άμεσης συνέργειας και χρήσης >** Η χρήση του πλαστού ή νοθευμένου εγγράφου από τον ηθικό αυτουργό της πράξης αυτής καθώς και από τον άμεσο συνεργό, συνιστά επιβαρυντική περίπτωση τιμωρούμενη κατά ΠΚ 216 §1 => μεταξύ των πράξεων ΔΕΝ υφίσταται αληθής συρροή. // **γ) Σχέση 'κατάρτισης' και 'νόθευσης' >** Η πλαστογραφία είναι σωρευτικώς (μη γνήσιο) μικτό έγκλημα, δηλ. μπορεί να τελεστεί με δύο τρόπους, οι οποίοι δε μπορούν να εναλλαχθούν στο ίδιο υλικό αντικείμενο. Σε περίπτωση, λοιπόν, που ο δράστης με πλείονες μερικότερες πράξεις αφενός μεν κατάρτισε πλαστό έγγραφο αφετέρου δε νόθευσε άλλο γνήσιο, στοιχειοθετούνται δύο εγκλήματα πλαστογραφίας σε αληθινή πραγματική συρροή μεταξύ τους. // **δ) Πλαστογράφηση και απάτη >** Μεταξύ της τετελεσμένης απάτης και της πλαστογραφίας μετά χρήσεως υπάρχει αληθής συρροή. Σε περίπτωση, όμως, απόπειρας απάτη γίνεται δεκτή φαινομενική συρροή, όταν τα ψευδή γεγονότα που παρεστάθησαν ως αληθινά ταυτίζονται προς αυτά που συνιστούν τη χρήση πλαστού εγγράφου. Τέλος, όταν συντρέχουν και άλλες ψευδείς παραστάσεις, που δεν ταυτίζονται με εκείνες που αποτελούν μόνο τη χρήση του πλαστού εγγράφου (=όταν οι ψευδείς παραστάσεις δεν εξαντλούνται στη χρήση του πλαστού), η συρροή απόπειρας απάτης και πλαστογραφίας μετά χρήσεως είναι πάλι αληθής. // **ε) Χρήση πλαστού και λαθρεμπορία (ν. 2960/2001) >** Μεταξύ χρήσης πλαστού με σκοπό οφέλους με βλάβη του ελληνικού Δημοσίου και λαθρεμπορίας από την οποία το Δημόσιο στερήθηκε σημαντικό ποσό από διαφυγόντες δασμούς ή ο υπαίτιος μεταχειρίστηκε ιδιαίτερα τεχνάσματα => αληθής συρροή. Το ίδιο ισχύει και στην περίπτωση που η χρήση του πλαστού αποτέλεσε και το ιδιαίτερο τέχνασμα που μεταχειρίστηκε ο δράστης ή έγινε με σκοπό να διευκολυνθεί η λαθρεμπορία. **// στ) Πλαστογραφία και φοροδιαφυγή (ν. 2523/1997) >** Οι διατάξεις του νόμου αποκλείουν την εφαρμογή των γενικών περί πλαστογραφίας και απάτης διατάξεων των ΠΚ 216 και 386. // **ζ) Πλαστογραφία και κοινοτική απάτη (ν. 2803/2000) >** Δε μπορεί να γίνει λόγος για αληθή συρροή μεταξύ πλαστογραφίας (ΠΚ 216) και κοινοτικής απάτης. Εννοείται ότι ως πλαστό πρέπει να θεωρηθεί και το νοθευμένο έγγραφο. **// η) Πλαστογραφία και συμμετοχή σε εγκληματική οργάνωση (ν. 2928/2001) >** Με κάθειρξη μέχρι 10 ετών τιμωρείται όποιος συγκροτεί ή εντάσσεται ως μέλος σε δομημένη, με διαρκή δράση, οργάνωση και επιδιώκει τη διάπραξη περισσότερων κακουργημάτων, που προβλέπονται μεταξύ άλλων στα ΠΚ 216, 218 και 242. Αν το υπό κρίση μέλος της οργάνωσης –πέραν της συμμετοχής του σ' αυτή- προχωρήσει και στην κατάρτιση ενός πλαστού εγγράφου κατά ΠΚ 216 §3 προς πραγμάτωση του σκοπού της => αληθινή πραγματική συρροή.

<u>XI. Ειδικές διατάξεις περί πλαστογραφίας:</u> ***α) Άρθρο 58 ν. 2190/1920 περί Ανωνύμων Εταιριών >*** Τιμωρείται με φυλάκιση και χρηματική ποινή όποιος εν γνώσει του εκδίδει πλαστά πιστοποιητικά περί καταθέσεως μετοχών, προκειμένου να ασκήσει δικαίωμα ψήφου στη ΓΣ ή πλαστογραφεί αυτά + όποιος εν γνώσει της πλαστότητας χρησιμοποιεί τα προαναφερθέντα για την άσκηση δικαιώματος ψήφου. Ωστόσο, ΔΕΝ πληρούται η α.υ. της πλαστογραφίας, όταν το πιστοποιητικό είναι πλαστό μεν κατά περιεχόμενο, αλλά γνήσιο, δηλ. εκδόθηκε από τον πράγματι φερόμενο ως εκδότη. Αντιθέτως, η α.υ. πληρούται όταν το περιεχόμενο είναι αληθές, αλλά το πιστοποιητικό δεν εκδόθηκε από τον φερόμενο ως εκδότη· ομοίως, πληρούται και όταν γίνει από μη δικαιούμενο πρόσωπο αυτογνώμων διόρθωση ενός αναληθούς δεδομένου. // ***β) Πλαστογραφία στρατιωτικού υπολόγου (ΣΠΚ 148) >*** Με κάθειρξη τιμωρείται στρατιωτικός υπόλογος που διαπράττει τις πράξεις των ΠΚ 216 και 242. Αν οι πράξεις αυτές τελέστηκαν κατά την πολεμική περίοδο, επιβάλλεται κάθειρξη ή κάθειρξη τουλάχιστον 10 ετών, εφόσον οι πράξεις δεν τιμωρούνται βαρύτερα με άλλη διάταξη. Αν η πράξη τελείται από στρατιωτικό μεν αλλά μη υπόλογο, ή από υπόλογο αλλά όχι κατά τη στρατιωτική διαχείριση, εφαρμόζονται οι διατάξεις για την κοινή πλαστογραφία. // ***γ) Πλαστογραφία κινητών αξιών (π.χ. μετοχές, ομόλογα) >*** Τιμωρείται με κάθειρξη και με χρηματική ποινή από 10 εκ. μέχρι 10 δισεκατομμύρια δραχμές. Αρκεί να έχει στόχο να προσπορίσει περιουσιακό όφελος, ακόμη και σε

τρίτον. // ***δ) Πλαστογραφία σε περίπτωση κοινοτικής απάτης*** > Τιμωρείται με φυλάκιση. Αν η βλάβη υπερβαίνει το ποσό των 73000€, επιβάλλεται κάθειρξη μέχρι 10 ετών και αν η βλάβη υπερβαίνει τα 150000€, επιβάλλεται κάθειρξη. Ο δράστης τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι ενός έτους ή με χρηματική ποινή αν η επελθούσα βλάβη δεν ξεπερνά τα 5900€. // ***ε) Έκδοση ή αποδοχή πλαστών, νοθευμένων ή εικονικών φορολογικών στοιχείων*** > Τιμωρείται με ποινή φυλάκισης τουλάχιστον τριών μηνών, ανεξάρτητα από το αν διαφεύγει ή μη την πληρωμή φόρου.

XII. Αναιρετικός έλεγχος: Η καταδικαστική για πλαστογραφία απόφαση πρέπει να μνημονεύει αν η πράξη συνιστά κατάρτιση πλαστού ή νόθευση γνήσιου εγγράφου. Περαιτέρω η καταδικαστική για νόθευση απόφαση, δεχόμενη ότι αυτή διαπράχθηκε με κατάχρηση της εν λευκώ υπογραφής, είναι αιτιολογημένη μόνο όταν εκθέτει με σαφήνεια ποια ήταν η συμφωνία μεταξύ υπογραφέως και εκδότη. Σε περίπτωση σιωπηρής συναίνεσης που αποκλείει τη νόθευση, πρέπει να παρατίθενται τα πραγματικά περιστατικά που έχουν το κοινωνικό νόημα της συναίνεσης· από την άλλη, σε περίπτωση ρητής συναίνεσης, πρέπει να αναφέρεται ο τρόπος με τον οποίο αυτή δόθηκε.
Ακόμη, η καταδικαστική απόφαση πρέπει να προσδιορίζει συγκεκριμένα πραγματικά περιστατικά από τα οποία προκύπτει ο δόλος του δράστη και η γνώση εκ μέρους του της πλαστότητας. Ειδικά ως προς το σκοπό παραπλάνησης απαιτείται ειδική αιτιολογία, όταν ο νόμος απαιτεί να έχει τελεστεί η πράξη με σκοπό την πρόκληση ορισμένου αποτελέσματος. Έτσι, προκειμένου για το έγκλημα της πλαστογραφίας με χρήσης, πρέπει να υπάρχει ειδική αιτιολογία και ως προς τον σκοπό του δράστη να παραπλανήσει άλλον με υη χρήση του πλαστού ή νοθευμένου εγγράφου. Σε περίπτωση καταδίκης για πλαστογραφία σε βαθμό πλημμελήματος, δεν απαιτείται για την πληρότητα της αιτιολογίας μνεία του ότι ο δράστης είχε σκοπό τέτοιας βλάβης.
Προκειμένου για θέματα συμμετοχής, θα πρέπει στην καταδικαστική για πλαστογραφία απόφαση να προσδιορίζεται με σαφήνεια, αν ο κατηγορούμενος ήταν ο φυσικός αυτουργός της ή υπήρξε άλλης μορφής συμμετοχή αυτού.

XIII. Μεταβολή κατηγορίας: Ανεπίτρεπτη η μεταβολή από πλαστογραφία σε χρήση πλαστού εγγράφου, το οποίο όμως καταρτίστηκε ή νοθεύτηκε από τρίτον, καθώς και η μεταβολή από νόθευση εγγράφου σε κατάρτιση πλαστού. Αντιθέτως, επιτρεπτή θεωρείται η μεταβολή από κατάρτιση πλαστού με χρήση αυτού σε απλή χρήση του ίδιου εγγράφου και από νόθευση σε κατάρτιση του αυτού εγγράφου όταν πρόκειται για βελτίωση του νομικού χαρακτηρισμού.

IVX. Εξάλειψη του αξιοποίνου; Ο πλαστογράφος δεν ωφελείται σε περίπτωση οικειοθελούς επιστροφής των χρημάτων που απέκτησε με την αξιόποινη αυτή πράξη του. Όμως, η ανάλογη εφαρμογή του ΠΚ 379 για την έμπρακτη μετάνοια θα μπορούσε κάλλιστα να αποτελεί και λόγο εξάλειψης του αξιοποίνου του κακουργηματικού χαρακτήρα της πλαστογραφίας.

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΖΩΗΣ (ΠΚ 299-307)

§11. ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Το κεφάλαιο είναι ευρύτερο, διότι περιλαμβάνει και διατάξεις που προστατεύουν την εν γενέσει ανθρώπινη ζωή. Εξασφαλίζεται η απόλυτη προστασία της ανθρώπινης ζωής με οποιαδήποτε μορφή (π.χ. μη βιώσιμο νεογέννητο, επιτάχυνση του θανάτου ετοιμοθάνατου) και με οποιεσδήποτε συνθήκες (π.χ. συναίνεση). **Εξαιρέσεις** ως προς το τελευταίο προβλέπονται με ***α) την τέλεση ανθρωποκτονίας σε πόλεμο, υπό τους όρους του διεθνούς δικαίου / β) την ανθρωποκτονία ως αμυντική πράξη του***

ΠΚ 22 / γ) τη θανατική ποινή (όπου προβλέπεται) / δ) δεν αποτελεί γνήσια εξαίρεση η περίπτωση όπου προσβάλλεται η ανθρώπινη ζωή για να σωθεί μία άλλη -> αντιμετωπίζεται στο πλαίσιο του ΠΚ 25 (κατάσταση ανάγκης), ως σύγκρουση καθηκόντων ή λ.ά.α. Σημειώνεται, τέλος, ότι η ανθρώπινη αξία χρησιμοποιείται ενίοτε για να υποστηριχθεί η διεύρυνση των ορίων προστασίας της ανθρώπινης ζωής- π.χ. για την ποινικοποίηση της διακοπής εγκυμοσύνης ή για την απαγόρευση της ευθανασίας κλπ.

Αρχή και τέλος της ανθρώπινης ζωής: Η εφαρμογή των ΠΚ 299-307 απαιτεί 'άνθρωπο' ως υλικό αντικείμενο των εγκλημάτων. **Σχετικά με την έναρξη της ανθρώπινης ζωής,** κεντρική είναι η έναρξη του τοκετού. Ως χρονικά σημεία έναρξης της τελευταίας υποστηρίζονται διάφορα στάδια της τελικής φάσης της εγκυμοσύνης, όπως οι ωδίνες με διάφορες ειδικότερες φάσεις τους, η έξοδος μέρους του σώματος του βρέφους, η πλήρης έξοδος από το μητρικό σώμα κλπ. Για τις περιπτώσεις τοκετού με καισαρική προτείνονται η έναρξη της καισαρικής επέμβασης ή ήδη η είσοδος στο μαιευτήριο, με την οποία ξεκινά η αλληλουχία. **Σχετικά με το τέλος της ανθρώπινης ζωής** έχουν υποστηριχθεί διάφορες απόψεις που θεωρούν κρίσιμο κριτήριο την ***παύση λειτουργίας α) της καρδιάς / β) του εγκεφάλου / γ) και των δύο οργάνων.*** Ειδικότερα, για ***i) τις μεταμοσχεύσεις,*** η αφαίρεση οργάνων από θανόντα δότη διενεργείται με την επέλευση του θανάτου, κριτήριο για την οποία είναι η νέκρωση του εγκεφαλικού στελέχους. Η ***ii) την ευθανασία*** υποστηρίζεται ότι δεν είναι αξιόποινη, καθώς τελείται προς το συμφέρον του θανατούμενου. Διακρίνεται σε **άμεση** (=η συμπεριφορά του δράστη κατατείνει ευθέως στη θανάτωση του θύματος), **έμμεση** (=η πράξη του δράστη έχει ως κύριο στόχο την ανακούφιση του ασθενούς, αλλά μπορεί να έχει ως ενδεχόμενη συνέπεια το θάνατό του- π.χ. λόγω αυξημένης δόσης φαρμάκου-, γεγονός που γνωρίζει και αποδέχεται ο δράστης), **ενεργητική** (=η συμπεριφορά του δράστη έχει τη μορφή θετικής ενέργειας => ανθρωποκτονία) και **παθητική** (=συντελείται με παράλειψη -> δεν υπάρχει άδικη πράξη διότι ο ιατρός, εφόσον ο ασθενής έχει εκφράσει τη βούλησή του, δεν έχει πλέον την ιδιαίτερη νομική υποχρέωση (ΠΚ 15) να επέμβει, αλλά μπορεί να αφήσει τα πράγματα στη φυσική τους πορεία). **Στον Κώδικα Ιατρικής Δεοντολογίας** αναφέρονται τα εξής (άρθρο 29) > 1. Ο ιατρός, σε περίπτωση ανίατης ασθένειας που βρίσκεται στο τελικό της στάδιο, ακόμη και αν εξαντληθούν όλα τα ιατρικά θεραπευτικά περιθώρια, οφείλει να φροντίζει για την ανακούφιση των ψυχοσωματικών πόνων του ασθενή. Του προσφέρει παρηγορητική αγωγή και συνεργάζεται με τους οικείους του ασθενή προς αυτήν την κατεύθυνση. Σε κάθε περίπτωση, συμπαρίσταται στον ασθενή μέχρι το τέλος της ζωής του και φροντίζει ώστε να διατηρεί την αξιοπρέπεια του μέχρι το σημείο αυτό. // 2. Ο ιατρός λαμβάνει υπόψη τις επιθυμίες που είχε εκφράσει ο ασθενής, ακόμη και αν, κατά το χρόνο της επέμβασης, ο ασθενής δεν είναι σε θέση να τις επαναλάβει. // 3. Ο ιατρός οφείλει να γνωρίζει ότι η επιθυμία ενός ασθενή να πεθάνει, όταν αυτός βρίσκεται στο τελευταίο στάδιο, δεν συνιστά νομική δικαιολόγηση για τη διενέργεια πράξεων οι οποίες στοχεύουν στην επίσπευση του θανάτου.

§12. ΑΝΘΡΩΠΟΚΤΟΝΙΑ ΜΕ ΠΡΟΘΕΣΗ (ΠΚ 299)

Στον ΠΚ γίνεται διάκριση μεταξύ διαφόρων ειδών ανθρωποκτονίας. Η διαφοροποίηση γίνεται με βάση κριτήρια ***α) ηθικά*** (το πλαίσιο ποινής εξαρτάται από τα ηθικά χαρακτηριστικά της πράξης) και ***β) ψυχολογικά*** {αποφασιστική καθίσταται η ψυχική κατάσταση του δράστη, αν δηλ. αυτός ήταν ήρεμος ή σε βρασμό ψυχικής ορμής (=ψυχική υπερδιέγερση, προκαλούμενη από την αιφνίδια υπερένταση συναισθήματος ή πάθους μέχρι σημείου να αποκλείεται η σκέψη)}. Σε πρακτικό επίπεδο, συχνά γίνεται και ηθική αξιολόγηση της πράξης ή χρησιμοποιούνται εξωτερικά χαρακτηριστικά της συμπεριφοράς του δράστη (π.χ. άδειασμα του περιστρόφου, σφοδρότητα του χτυπήματος) ως ενδείκτες της ψυχικής κατάστασής του. Σημαντικός ενδείκτης του βρασμού θεωρείται και το αιφνίδιο της απόφασης ή το απαράσκευο της εκτέλεσης. Το ΠΚ 299 §2 αποκλείεται όταν υπάρχει μεγάλη

χρονική απόσταση ανάμεσα στο χρόνο της απόφασης και εκείνον κατά τον οποίο τελείται η πράξη. Ο βρασμός ψυχικής ορμής είναι περίσταση κατά την έννοια του ΠΚ 49 §2 και, άρα, λαμβάνεται υπόψη μόνο για εκείνον το συμμέτοχο στο πρόσωπο του οποίου υπάρχει, ενώ για τους υπόλοιπους συμμετόχους ισχύει η §1. Σε περίπτωση που ο δράστης ανθρωποκτονίας από πρόθεση βρίσκεται σε κατάσταση ελαττωμένου καταλογισμού, η μείωση της ποινής θα γίνει στην ποινή του ΠΚ 299 §2. Τέλος, από την ίδια τη διάταξη προκύπτει ότι το αποτέλεσμα (θάνατος) μπορεί να προέλθει από οποιαδήποτε πράξη του δράστη (=δεν απαιτείται σωματική επενέργεια), ενώ το έγκλημα μπορεί να τελεστεί και δια παραλείψεως, αν συντρέχει το ΠΚ 15.

§13. ΑΝΘΡΩΠΟΚΤΟΝΙΑ ΜΕ ΣΥΝΑΙΝΕΣΗ (ΠΚ 300)

Δεν αρκεί συναίνεση του παθόντος, αλλά απαιτείται συγχρόνως σπουδαία και επίμονη απαίτηση. Η τελευταία δεν αποτελεί λ.ά.α, απλώς οδηγεί σε επιεικέστερη μεταχείριση του δράστη σε συνδυασμό με τα υπόλοιπα στοιχεία της ειδικής υπόστασης του ΠΚ 300 (που πρέπει να συντρέχουν σωρευτικά).

Τα πρόσθετα στοιχεία της ειδικής υπόστασης του ΠΚ 300: Ο δράστης αποφάσισε και εκτέλεσε ανθρωποκτονία ***α) ύστερα από σπουδαία*** (=σοβαρή έκφραση της βούλησης του θύματος, το οποίο δεν απαιτείται να έχει πάντοτε ικανότητα καταλογισμού ή να είναι ενήλικο. Η σοβαρότητα της απαίτησης θα κριθεί στη συγκεκριμένη περίπτωση, δηλ. αν κατά το συγκεκριμένο χρόνο και υπό τις ορισμένες περιστάσεις είχε την απαραίτητη ωριμότητα να διαμορφώσει έγκυρα τη βούλησή του.) ***και επίμονη*** (=ρητή και σταθερά επαναλαμβανόμενη) ***απαίτηση του θύματος*** (=αξιώνει από τον αυτουργό να τον λυτρώσει από την κατάσταση στην οποία βρίσκεται). Πρέπει να υφίσταται αιτιώδης σχέση μεταξύ βούλησης του θύματος και πράξης + η τελευταία να αντιστοιχεί κατά τα ουσιώδη στοιχεία της (τρόπος, χρόνος κλπ) στην επιθυμία του θύματος. // ***β) από οίκτο γι' αυτόν*** (=η κατάσταση του θύματος πρέπει να προκαλεί αυτό το συναίσθημα, ώστε ο οίκτος να αποτελεί το κίνητρο της πράξης). // ***γ) που έπασχε από ανίατη ασθένεια*** (=πρέπει να είναι τέτοιας φύσης και έντασης, ώστε να δικαιολογεί την απαίτηση του θύματος να πεθάνει και τον οίκτο του δράστη για την κατάσταση του πρώτου). Αν ο δράστης θεωρεί πλανημένα ότι συντρέχουν αντικειμενικά τα παραπάνω κριτήρια -ενώ κάτι τέτοιο δεν ισχύει- θα τιμωρηθεί και πάλι για ανθρωποκτονία με συναίνεση κατά ΠΚ 30 §2.

§14. ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΑΥΤΟΚΤΟΝΙΑ (ΠΚ 301)

Πρόκειται για μια πράξη αυτοκτονίας στην οποία εμπλέκεται και ένας τρίτος (=φυσικός αυτουργός). Αποτελεί ιδιώνυμο αυτοτελές έγκλημα και θεωρείται ότι έχει πλημμεληματική μορφή. **Μπορεί να τελεστεί με δύο τρόπους (γνήσιο υπαλλακτικώς πολύτροπο έγκλημα):** ***ο δράστης α) καταπείθει κάποιον να αυτοκτονήσει*** **>** Η κατάπειση σημαίνει επικοινωνία (άμεσος δόλος α' βαθμού) με αυτόν που στη συνέχεια αυτοκτονεί (ή αποπειράται να αυτοκτονήσει) και επίδραση στη βούλησή του. Έτσι, δεν είναι αξιόποινος εκείνος που επικοινωνεί με κάποιον που έχει ήδη αποφασίσει να αυτοκτονήσει, όπως και εκείνος που δεν επικοινωνεί προσωπικά με συγκεκριμένα πρόσωπα, αλλά εκθειάζει πράξεις αυτοκτονίας ή εκφράζει γενικές σκέψεις για τη ματαιότητα της ζωής. Η τέλεση της αυτοκτονίας αποτελεί εξωτερικό όρο του αξιοποίνου. // ***β) δίνει βοήθεια κατά την αυτοκτονία ή κατά την απόπειρά της.*** Δεν τιμωρείται δηλαδή η παροχή βοήθειας πριν από την αυτοκτονία ή την απόπειρά της· η τέλεση της πράξης αυτοκτονίας αποτελεί στοιχείο της α.υ. Το ΠΚ 301 προϋποθέτει ότι η πράξη της αυτοκτονίας ή η απόπειρά της τελέστηκε από πρόσωπο που έχει την κυριαρχία επί της πράξης και είναι ψυχοσωματικά ώριμο να λάβει μια τέτοια απόφαση. **Αντίθετα, ανθρωποκτονία κατά έμμεση αυτουργία υπάρχει στις εξής περιπτώσεις:** ***i) ο αυτόχειρας είναι ακαταλόγιστος (ΠΚ 34) ή ανώριμος λόγω ηλικίας*** // **ii)** ***ο αυτόχειρας εξαναγκάζεται στην πράξη λόγω εξουθένωσής του από το δράστη*** (με την άσκηση σωματικής ή ψυχικής βίας, δημιουργίας αδιεξόδου κλπ) ***ή***

καθοδήγησής του (με πλύση εγκεφάλου, με υποβολή κλπ), ***ώστε τελικά γίνεται όργανο καταστροφής του εαυτού του*** // ***iii) όταν το θύμα πλανάται ως προς το περιεχόμενο της πράξης του, δηλ. επιχειρεί μια πράξη που δε γνωρίζει ότι κατατείνει στην αυτοκτονία του.***

§15. ΑΝΘΡΩΠΟΚΤΟΝΙΑ ΕΞ ΑΜΕΛΕΙΑΣ (ΠΚ 302)

Αποτελεί πλημμέλημα που απαιτεί εσωτερική αμέλεια ως μορφή υπαιτιότητας. Το αποτέλεσμα του θανάτου πρέπει να προκαλείται αιτιωδώς λόγω του σφάλματος του δράστη (εξωτερική αμέλεια). Το ΠΚ 302 §2 προβλέπει τη δυνατότητα δικαστικής άφεσης του αξιοποίνου, εφόσον συντρέχουν οι εξής **προϋποθέσεις (σωρευτικά):** ***α) το θύμα είναι οικείος του δράστη*** / ***β) ο δράστης υπέστη ψυχική οδύνη*** / ***γ) η οποία είναι τέτοιας έντασης, ώστε να μη χρειάζεται να υποβληθεί σε ποινή.***

§16. ΠΑΙΔΟΚΤΟΝΙΑ (ΠΚ 303)

Αποτελεί ιδιαίτερο έγκλημα, αφού δράστης μπορεί να είναι μόνο η μητέρα. **Προϋποθέσεις (σωρευτικά):** ***α) η πράξη τελείται κατά τον τοκετό*** (=από την έναρξη της διαδικασίας μέχρι τον οριστικό αποχωρισμό του παιδιού από τη μητέρα) ή μετά από αυτόν // ***β) εφόσον εξακολουθεί η διατάραξη του οργανισμού της μητέρας από τον τοκετό.*** Η διάταξη αποκλείει την εφαρμογή του ΠΚ 36. Εφόσον οι όροι που μειώνουν το αξιόποινο της μητέρας αποτελούν ιδιαίτερες ιδιότητες ή περιστάσεις (ΠΚ 49 §2), το ΠΚ 303 εφαρμόζεται μόνο γι' αυτή (είτε ως αυτουργό είτε ως συμμέτοχο), ενώ για τους λοιπούς συμμετόχους ή αυτουργούς ισχύει το ΠΚ 299.

§17. ΤΕΧΝΗΤΗ ΔΙΑΚΟΠΗ ΤΗΣ ΕΓΚΥΜΟΣΥΝΗΣ (ΠΚ 304)

Προστατευόμενο έννομο αγαθό είναι η εν γενέσει ανθρώπινη ζωή (δυναμική διαδικασία, εν δυνάμει ζωή).
Οι αξιόποινες συμπεριφορές χωρίζονται αναλυτικότερα >

<u>Α) Διακοπή της εγκυμοσύνης από τρίτα πρόσωπα, εκτός της εγκύου</u>

- ***χωρίς τη συναίνεση της εγκύου*** (=> κακούργημα που τιμωρείται με ποινή κάθειρξης)
- ***με συναίνεση της εγκύου*** (=> πλημμέλημα που τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον 6 μηνών). Στην περίπτωση αυτή, η διακοπή πρέπει να γίνεται ανεπίτρεπτα (≠ ΠΚ 304 §4)
- ***προμήθεια μέσων για τη διακοπή της εγκυμοσύνης από τρίτους προς την έγκυο*** (=> φυλάκιση τουλάχιστον 6 μηνών). Οι τρίτοι θεωρούνται αυτουργοί του εγκλήματος

Η μεγάλη διαφοροποίηση στο πλαίσιο της ποινής, ανάλογα με το αν υπάρχει ή όχι συναίνεση της εγκύου (δεν αποτελεί λ.ά.α), συνεπάγεται ότι προστατεύεται και το δικαίωμα της ίδιας να αποφασίσει αν θα αποκτήσει ή όχι παιδί.

Διακεκριμένες παραλλαγές του εγκλήματος του ΠΚ 304 §2: ***i) κατά συνήθεια τέλεση*** (=> φυλάκιση τουλάχιστον 2 ετών) // ***ii) εκ του αποτελέσματος διακρινόμενο έγκλημα με περαιτέρω αποτέλεσμα τη βαριά πάθηση ή της διάνοιας της εγκύου*** (=> φυλάκιση τουλάχιστον 2 ετών) // ***iii) εκ του αποτελέσματος διακρινόμενο έγκλημα με περαιτέρω αποτέλεσμα το θάνατο της εγκύου*** (=> κάθειρξη μέχρι 10 έτη)

<u>Β) Διακοπή της εγκυμοσύνης από την ίδια της έγκυο</u> (=> πλημμέλημα που τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι 1 έτος. Πρόκειται για ιδιαίτερο έγκλημα, αφού αυτουργός της §3 μπορεί να είναι μόνο η έγκυος)

- η ίδια η έγκυος διακόπτει την εγκυμοσύνη της

- η έγκυος επιτρέπει σε άλλον να διακόψει την εγκυμοσύνη της

Προϋποθέσεις του ΠΚ 304 §4 (σωρευτικά): ***α) συναίνεση της εγκύου / β) η διακοπή να γίνεται από ιατρό-μαιευτήρα γυναικολόγο / γ) συμμετοχή αναισθησιολόγου / δ) οργανωμένη νοσηλευτική μονάδα.*** Στην περίπτωση που δε συντρέχει κάποιος από τους προαναφερθέντες όρους, είναι δυνατή η εφαρμογή του ΠΚ 25.
Επιπροσθέτως, ισχύουν οι εξής προϋποθέσεις κατά περίπτωση > ***i) δεν έχουν συμπληρωθεί 12 εβδομάδες εγκυμοσύνης // ii) δεν έχουν συμπληρωθεί 24 εβδομάδες κύησης και έχουν διαπιστωθεί ενδείξεις σοβαρής ανωμαλίας του εμβρύου που επάγονται τη γέννηση παθολογικού νεογνού / iii) αναπότρεπτος κίνδυνος για τη ζωή ή τη (σωματική ή ψυχική) υγεία της εγκύου.*** Επιτρέπεται καθ' όλη τη διάρκεια της εγκυμοσύνης, αλλά απαιτείται σχετική βεβαίωση του κατά περίπτωση αρμόδιου γιατρού, που θα πιστοποιεί τον κίνδυνο για την έγκυο. // ***iv) δεν έχουν συμπληρωθεί 19 εβδομάδες κύησης και η εγκυμοσύνη είναι αποτέλεσμα βιασμού, αποπλάνησης, αιμομιξίας ή κατάχρησης γυναίκας ανίκανης να αντισταθεί.***

* Η ανθρωποκτονία με πρόθεση της εγκύου συρρέει αληθώς με τη διακοπή της εγκυμοσύνης (αν απεβίωσε το έμβρυο).

§18. ΣΩΜΑΤΙΚΗ ΒΛΑΒΗ ΕΜΒΡΥΟΥ Ή ΝΕΟΓΝΟΥ (ΠΚ 304Α)

Με τη διάταξη αυτή προστατεύεται η σωματική ακεραιότητα/υγεία του εμβρύου. Το αποτέλεσμα της πράξης είναι η βαριά σωματική βλάβη, γι' αυτό η ποινή προβλέπεται στο ΠΚ 310.
Η επενέργεια στο σώμα της εγκύου μπορεί να γίνει με οποιοδήποτε τρόπο και όχι μόνο με σωματική βία. Σχετικά με την υπαιτιότητα του δράστη, απαιτείται δόλος με τις διακρίσεις του ΠΚ 310.
Η διαφήμιση μέσων τεχνητής διακοπής της εγκυμοσύνης: Πρόκειται για έγκλημα αφηρημένης διακινδύνευσης (=μη γνήσιο πολύτροπο ή σωρευτικώς μικτό) και περιγράφονται δύο τρόποι τέλεσής του > ***α) όποιος δημόσια ή με την κυκλοφορία εγγράφων, εικόνων ή παραστάσεων αναγγέλλει ή διαφημίζει -έστω και συγκαλυμμένα- φάρμακα ή άλλα αντικείμενα ή τρόπους ως κατάλληλους να προκαλέσουν τεχνητή διακοπή της εγκυμοσύνης / β) προσφέρει με τον ίδιο τρόπο υπηρεσίες δικές του ή άλλου για την εκτέλεση ή την υποβοήθηση της διακοπής της εγκυμοσύνης.***

§19. ΕΚΘΕΣΗ (ΠΚ 306)

Το προστατευόμενο αγαθό της διάταξης είναι η ανθρώπινη ζωή. Πρόκειται για έγκλημα συγκεκριμένης διακινδύνευσης που **μπορεί να τελεστεί με δύο τρόπους** (=γνήσιο πολύτροπο-υπαλλακτικώς μικτό): ***α) όποιος εκθέτει άλλον και έτσι τον καθιστά αβοήθητο*** > Στην περίπτωση αυτή, ο δράστης μετατοπίζει το θύμα από μια ασφαλή θέση σε μια ανασφαλή, με αποτέλεσμα να τον θέτει σε κίνδυνο (έγκλημα ενέργειας => ανθρωποκτονία ή απόπειρα αυτής). Το έγκλημα μπορεί να τελεστεί και δια παραλείψεως (ΠΚ 15), δηλ. αν ο δράστης -παρότι είχε ιδιαίτερη νομική υποχρέωση- δεν απέτρεψε το αποτέλεσμα (βλ. συγκεκριμένος κίνδυνος για την ανθρώπινη ζωή). // ***β) όποιος με πρόθεση αφήνει αβοήθητο ένα πρόσωπο*** > Πρόκειται για γνήσιο (ιδιαίτερο) έγκλημα παράλειψης. Δεν απαιτείται ο δράστης να απομακρύνεται από το θύμα (=το εγκαταλείπει), αφού έκθεση υπάρχει και όταν ο δράστης παραμένει στη θέση του αλλά αδιαφορεί και δεν προβαίνει στην επιβεβλημένη ενέργεια για τη σωτηρία του θύματος. Σημειώνεται ότι ο δράστης πρέπει να συνδέεται με ορισμένη σχέση με το θύμα (=πρόσωπο που έχει την προστασία του ή που έχει υποχρέωση να το διατρέφει και να το περιθάλπει ή να το μεταφέρει ή ένα πρόσωπο που ο ίδιος τραυμάτισε υπαίτια).

Υποκειμενική υπόσταση: Αρκεί οποιοδήποτε είδος δόλου, ο οποίος πρέπει να καλύπτει τον κίνδυνο αλλά όχι και τη βλάβη της ζωής. Αν υπάρχει δόλος βλάβης της ανθρώπινης ζωής => ανθρωποκτονία (τετελεσμένη ή σε απόπειρα).

Στο ΠΚ 306 §2 προβλέπονται δύο εκ του αποτελέσματος διακρινόμενα εγκλήματα, όπου η πράξη της έκθεσης έχει ως περαιτέρω αποτέλεσμα (λόγω αμέλειας του δράστη) είτε ***α) βαριά βλάβη της υγείας του θύματος / β) θάνατο του θύματος.***

§20. ΠΑΡΑΛΕΙΨΗ ΛΥΤΡΩΣΗΣ ΑΠΟ ΚΙΝΔΥΝΟ ΖΩΗΣ (ΠΚ 307)

Πρόκειται για γνήσιο έγκλημα παράλειψης, συγκεκριμένης διακινδύνευσης. Η επέλευση του αποτελέσματος (θάνατος) δεν είναι αναγκαία για την πλήρωση της ειδικής υπόστασης, με αποτέλεσμα ο δράστης να τιμωρείται ανεξαρτήτως αυτού.

Στην περίπτωση που κάποιος σπεύσει να βοηθήσει, αλλά το θύμα σώζεται είτε με δικές του δυνάμεις είτε με την ταχύτερη επέμβαση τρίτων => όχι ποινική ευθύνη. **Αν, όμως, παρενέβη ανεπιτυχώς** το ζήτημα κρίνεται ως εξής > α***) εφόσον έπραξε ό,τι ήταν επιβεβλημένο*** => όχι ποινική ευθύνη // ***β) σε περίπτωση που δεν έδρασε με τον αναγκαίο τρόπο*** => παράλειψη + ποινική ευθύνη, εφόσον ο δράστης έχει τον απαραίτητο δόλο τέλεσης του εγκλήματος (αρκεί και ενδεχόμενος). ***Τέλος, αν αποδειχτεί εκ των υστέρων ότι ήταν απολύτως αδύνατη η σωτηρία του θύματος*** => απρόσφορη απόπειρα παράλειψης λύτρωσης από κίνδυνο ζωής.

Αντικειμενική υπόσταση: ***i) κίνδυνος ζωής*** (=μη κανονική κατάσταση που χαρακτηρίζεται από αβεβαιότητα και ανασφάλεια) // ***ii) αντικειμενική δυνατότητα σωτηρίας και γνώση ότι ο τρίτος βρίσκεται σε κίνδυνο*** // ***iii) παράλειψη πρόσφορης ενέργειας από τότε που ανέκυψε ο κίνδυνος μέχρι που έπαψε η δυνατότητα σωτηρίας*** // ***iv) εγγύτητα*** (=ο παραλείπων να βρίσκεται σε μια θέση ή κατάσταση, όπου η παρέμβασή του με κάποιον πρόσφορο τρόπο να είναι σωτήρια) // ***v) χωρίς σοβαρό κίνδυνο της ζωής ή της υγείας του.***

Η γνώση της επικίνδυνης κατάστασης αποτελεί στοιχείο της ίδιας της παράλειψης, ενώ η γνώση της δυνατότητας διάσωσης στοιχείο του δόλου. Τυχόν πλάνη για τις πραγματικές προϋποθέσεις διάθεσης, για τον κίνδυνο για την ίδια του τη ζωή κλπ συνιστούν πραγματική πλάνη => ο δόλος και η ποινική ευθύνη αποκλείονται. Όταν περισσότεροι αδρανούν, συνήθως πρόκειται για τέλεση του εγκλήματος κατά παραυτουργία (=συνεκτέλεση χωρίς συναπόφαση). Το έγκλημα του ΠΚ 307 συρρέει φαινομενικά με την έκθεση και την ανθρωποκτονία δια παραλείψεως (σχέση απορρόφησης).

ΜΕΡΟΣ ΠΕΜΠΤΟ

ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΣΩΜΑΤΙΚΗΣ ΑΚΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ (ΥΓΕΙΑΣ)

§21. ΟΙ ΣΩΜΑΤΙΚΕΣ ΒΛΑΒΕΣ

Τα ΠΚ 308 επ. προστατεύουν την υγεία και τη σωματική ακεραιότητα. Τα αγαθά αυτά δεν ταυτίζονται δεδομένου ότι μπορεί να υπάρξει βλάβη ***α) της υγείας χωρίς βλάβη της σωματικής ακεραιότητας***- π.χ. χορήγηση ουσίας που πλήττει την υγεία του θύματος, χωρίς να επενεργεί σωματικά σε αυτό και χωρίς να προσβάλλει καθόλου την εξωτερική σωματική του ακεραιότητα // ***β) της σωματικής ακεραιότητας που δεν επάγεται βλάβη της υγείας, με τη μορφή επενέργειας στο σώμα άλλου***- π.χ. χαστούκι, σπρώξιμο. Η **σχετικότητα της υγείας:** ***i) Διαφέρει από άνθρωπο σε άνθρωπο,*** ενώ η ζωή προστατεύεται με τον ίδιο τρόπο για όλους, ανεξαρτήτως της ηλικίας και της κατάστασης στην οποία βρίσκονται. Οι ποινικές διατάξεις προστατεύουν τη χειροτέρευση της

υφιστάμενης κατάστασης υγείας, που οφείλεται στη συμπεριφορά του δράστη. // ***ii) Το πλαίσιο της ποινής για τις σωματικές βλάβες που τελούνται με πρόθεση αντιστοιχεί καταρχήν στην έκταση-μέγεθος της προκαλούμενης βλάβης (επικίνδυνη, βαριά, θανατηφόρα).*** // ***iii) ΠΚ 308 §2 >*** αίρεται το άδικο της πράξης αν υπάρχει συναίνεση του παθόντος και η πράξη δεν προσκρούει στα χρηστά ήθη. Η άρση του αδίκου καλύπτει μόνο τις περιπτώσεις απλής και όλως ελαφράς σωματικής βλάβης.

Υλικό αντικείμενο: Άλλος (εν ζωή) άνθρωπος· άρα, δεν καλύπτονται περιπτώσεις ήδη νεκρού ή εμβρύου.

Η ποινική εκτίμηση των ιατροχειρουργικών επεμβάσεων: Ζήτημα αποτελεί το αν οι επεμβάσεις που διενεργούνται σύμφωνα με τους κανόνες της επιστήμης πληρούν την αντικειμενική υπόσταση της σωματικής βλάβης. Κατά την ορθότερη άποψη, τα ΠΚ 308 επ. προστατεύουν το έννομο αγαθό της υγείας, οπότε δεν πληρούται καν η α.υ. της σωματικής βλάβης, αφού η χειρουργική επέμβαση αποκαθιστά την υγεία του ασθενούς. Σχετικά με το **ζήτημα της συναίνεσης του ασθενούς,** θεσπίζεται ο κανόνας ότι καμία ιατρική πράξη δε μπορεί να επιχειρηθεί χωρίς αυτή, με την προϋπόθεση ότι εκείνος έχει ενημερωθεί από το γιατρό κατά τρόπο πλήρη, σαφή και κατανοητό. Εξαιρέσεις προβλέπονται ***α) στις επείγουσες περιπτώσεις, κατά τις οποίες δε μπορεί να ληφθεί κατάλληλη συναίνεση και συντρέχει άμεση, απόλυτη και κατεπείγουσα ανάγκη παροχής ιατρικής φροντίδας / β) στην περίπτωση απόπειρας αυτοκτονίας / γ) αν οι γονείς ανήλικου ασθενή αρνούνται να συναινέσουν και υπάρχει άμεση ανάγκη παρέμβασης, προκειμένου να αποτραπεί ο κίνδυνος για τη ζωή ή την υγεία του ασθενή.***

Σχέση της σωματικής βλάβης με την ανθρωποκτονία: Το πρόβλημα εντοπίζεται στο υποκειμενικό στοιχείο και ειδικότερα στον δόλο του δράστη. Απλά διατυπωμένο > ο δόλος του δράστη της ανθρωποκτονίας εμπεριέχει ήδη αναγκαία και το δόλο σωματικής βλάβης ή μήπως όχι, διότι ο δράστης της ανθρωποκτονίας θέλει να φονεύσει ενώ της σωματικής βλάβης να τραυματίσει απλώς; Κατά την κρατούσα άποψη, η ανθρωποκτονία συρρέει με την προκληθείσα σωματική βλάβη εκ προθέσεως, την οποία απορροφούν· ωστόσο, αυτό δεν ισχύει στην περίπτωση που ο δράστης της ανθρωποκτονίας προκάλεσε σκόπιμα σωματικό πόνο στο θύμα (π.χ. βασανισμός) ή τραύματα που δεν σχετίζονται με την πρόκληση θανάτου => αληθής συρροή.

Παραλλαγές του βασικού εγκλήματος της απλής σωματικής βλάβης: ***α) προνομιούχα παραλλαγή είναι η όλως ελαφρά σωματική βλάβη / β) διακεκριμένες παραλλαγές είναι η απρόκλητη σωματική βλάβη, η επικίνδυνη-βαριά-θανατηφόρα σωματική βλάβη (ΠΚ 308-311) / γ) ιδιώνυμα εγκλήματα είναι η σωματική βλάβη ανηλίκων και η συμπλοκή (ΠΚ 312-313).*** Όλα τα παραπάνω εγκλήματα τελούνται με πρόθεση. / ***δ) βασικό έγκλημα που τελείται από αμέλεια είναι η σωματική βλάβη από αμέλεια με προνομιούχο παραλλαγή την όλως ελαφρά σωματική βλάβη από αμέλεια (ΠΚ 314).***

§22. Η ΑΠΛΗ ΣΩΜΑΤΙΚΗ ΒΛΑΒΗ (ΠΚ 308)

Η βλάβη της υγείας: Νοείται η πρόκληση ή η επίταση μιας αποκλίνουσας προς το χειρότερο κατάστασης της υγείας μιας ‘παθολογικής κατάστασης’- π.χ. προσβολές των εσωτερικών ή εξωτερικών οργάνων, δηλητηριάσεις, ψυχικές διαταραχές. Η διάρκεια της χειροτέρευσης είναι αδιάφορη, ενώ απαραίτητο στοιχείο είναι ότι καθίσταται αναγκαία μια διαδικασία θεραπείας ή ίασης. Θα πρέπει να υπάρχει μια ελάχιστη επίδραση σε σωματικό επίπεδο· έτσι, αποκλείονται οι περιπτώσεις των αμιγώς ψυχικών βλαβών. Ο τρόπος πρόκλησης της βλάβης είναι αδιάφορος.

Η κάκωση του σώματος: Είναι κάθε ανάρμοστη κακομεταχείριση, που επηρεάζει την σωματική ευεξία ή ακεραιότητα του συγκεκριμένου ατόμου. Η ερμηνευτική αυτή προσέγγιση έχει επικριθεί.

Η όλως ελαφρά σωματική βλάβη: Αντιμετωπίζεται κατά περίπτωση, αφού δεν έχουν διατυπωθεί γενικά κριτήρια διάκρισης.

Η συναίνεση του παθόντος (ΠΚ 308 §2): Αίρει τον άδικο χαρακτήρα της απλής και της όλως ελαφράς σωματικής βλάβης. Πέραν των γενικών προϋποθέσεων εγκυρότητας της συναίνεσης, απαιτείται επιπροσθέτως η σωματική βλάβη να μην αντίκειται στα χρηστά ήθη (π.χ. σαδομαζοχιστικές πράξεις).

Δικαιολογημένη αγανάκτηση (ΠΚ 308 §3): Πρόκειται για έναν δυνητικό προσωπικό λόγο απαλλαγής από την ποινή. Οι προϋποθέσεις εφαρμογής της διάταξης είναι > ***α) τέλεση από τον παθόντα μιας ιδιαίτερα σκληρής ή βάναυσης πράξης*** / ***β) εναντίον του δράστη ή ενώπιόν του*** / ***γ) που προκαλεί αμέσως μετά στο δράστη δικαιολογημένη αγανάκτηση*** = η σωματική βλάβη θα πρέπει να έχει τα χαρακτηριστικά μιας ακαριαίας αντίδρασης / ***δ) αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ της πράξης του θύματος και της σωματικής βλάβης που τελεί ο δράστης.*** Αποκλείεται, λοιπόν, η εφαρμογή της διάταξης, αν ο δράστης είχε προαποφασίσει την πράξη ή την τέλεσε για άλλο λόγο. Σε κάποιες από αυτές τις περιπτώσεις μπορεί να ανακύπτει ζήτημα άμυνας και, άρα, λ.ά.α, οπότε δεν τίθεται καν ζήτημα εφαρμογής του ΠΚ 308 §3. Ωστόσο, η συγκεκριμένη διάταξη καλύπτει και περιπτώσεις που η 'επίθεση' δεν είναι παρούσα, γιατί έχει ήδη λήξει, ενώ και συχνότατα η τέλεση της σωματικής βλάβης δεν έχει το χαρακτήρα απόκρουσης της επίθεσης, αλλά μιας αντίδρασης για προηγούμενη συμπεριφορά του θύματος.

§23. ΑΠΡΟΚΛΗΤΗ ΣΩΜΑΤΙΚΗ ΒΛΑΒΗ (ΠΚ $308^{Α}$)

Προϋπόθεση είναι να μην υπάρχει κανένα απολύτως στοιχείο σύνδεσης του δράστη με το θύμα = δεν είχαν προηγουμένως καμία σχέση ή επαφή και ο δράστης δεν είχε κανένα λόγο να στραφεί κατά του συγκεκριμένου παθόντος (=ανυποψίαστος), αλλά ενήργησε με κίνητρο αντικοινωνικά αισθήματα ≠ τυφλή εκτόνωση του δράστη. Αν και σε ορισμένες περιπτώσεις η διάκριση τη απρόκλητης σωματικής βλάβης από την απλή είναι ευχερής, σε άλλες τα όρια είναι λιγότερο σαφή => η απάντηση εξαρτάται από το εύρος της σχέσης των προσώπων, τις τοπικές ή χρονικές περιστάσεις κλπ.
Στην §2 προβλέπεται αυστηρότερο πλαίσιο αν η στην πράξη συμμετείχαν δύο ή περισσότεροι -> περιλαμβάνει μόνο τις περιπτώσεις συναυτουργών ή συνεργών κατά την τέλεση της κύριας πράξης, διότι μόνο σε αυτές τα περισσότερα άτομα δρουν ταυτόχρονα.

Ιδιαίτερα πρέπει να επισημανθεί **το ζήτημα της πλάνης περί το πρόσωπο.** Κατ' εξαίρεση, επειδή εδώ η ταυτότητα του προσώπου είναι στοιχείο της α.υ. (υπό την έννοια ότι το απρόκλητο της σωματικής βλάβης πληρούται μόνο έναντι ορισμένων προσώπων- αυτών που δεν συνδέονται με κάποια σχέση με το δράστη), η πλάνη περί το πρόσωπο είναι πραγματική- π.χ. ο Α χτυπά τον άσχετο Γ, νομίζοντας ότι είναι ο γείτονάς του Β με τον οποίο βρίσκεται σε διένεξη => απλή σωματική βλάβη κατά ΠΚ 30 §2.

§24. ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΗ ΣΩΜΑΤΙΚΗ ΒΛΑΒΗ (ΠΚ 309)

Πρόκειται για διακεκριμένη παραλλαγή του βασικού εγκλήματος που χαρακτηρίζεται ως **ιδιόρρυθμο έγκλημα διακινδύνευσης,** διότι αφορά είτε διακινδύνευση της ήδη προσβληθείσας υγείας είτε περί διακινδύνευσης του έννομου αγαθού της ζωής. ***Στην περίπτωση της περαιτέρω διακινδύνευσης της υγείας,*** ο νόμος αναφέρεται σε πράξη που μπορούσε να προκαλέσει ένα βαρύτερο αποτέλεσμα (βαριά σωματική βλάβη) **=>** ***έγκλημα συγκεκριμένης διακινδύνευσης,*** αφού απαιτείται ένας συγκεκριμένος, εγγύτερος κίνδυνος. ***Στη δεύτερη περίπτωση,*** ο κίνδυνος είναι πιο απομακρυσμένος, καθώς ο νόμος κάνει λόγο για πράξη που μπορούσε να προκαλέσει κίνδυνο ζωής **=>** ***έγκλημα δυνητικής***

διακινδύνευσης. Για την πλήρωση της ειδικής υπόστασης είναι απαραίτητη η τέλεση απλής σωματικής βλάβης (περιλαμβανομένης και της όλως ελαφράς), ενώ αν δεν υπάρχει τετελεσμένη σωματική βλάβη (αλλά μόνο απόπειρα) => απόπειρα επικίνδυνης σωματικής βλάβης.

§25. ΒΑΡΕΙΑ ΣΩΜΑΤΙΚΗ ΒΛΑΒΗ (ΠΚ 310)

Αποτελεί διακεκριμένη παραλλαγή του βασικού εγκλήματος της απλής σωματικής βλάβης και θεωρείται τυπικό έγκλημα εκ του αποτελέσματος διακρινόμενο. Ωστόσο, το εν λόγω άρθρο ρυθμίζει και εκείνες τις περιπτώσεις όπου προκαλείται άμεσα βαριά σωματική βλάβη, χωρίς να έχει προηγουμένως προκληθεί μια ελαφρότερη σωματική βλάβη του ΠΚ 308, είτε γιατί ο δράστης απέβλεπε εξαρχής στη βαριά βλάβη (π.χ. ο Α χτυπά τον Β στο κεφάλι για να του προκαλέσει σοβαρή μόνιμη βλάβη) είτε γιατί αστόχησε και προκάλεσε ένα βαρύτερο αποτέλεσμα από αυτό που είχε σχεδιάσει (π.χ. ο Γ θέλει να πυροβολήσει τον Δ στον αστράγαλο, αλλά από κακό χειρισμό του όπλου τον πλήττει στην κοιλιακή χώρα προκαλώντας τραύματα που επιφέρουν κίνδυνο για τη ζωή του τελευταίου). Αξίζει να σημειωθούν και τα ακόλουθα > ***α) Αν η πράξη της §1 τελέστηκε από δράστη που ενήργησε με καλυμμένα ή αλλοιωμένα τα χαρακτηριστικά του προσώπου του, τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον 3 ετών.*** // ***β) Τιμωρείται σε βαθμό κακουργήματος και η πράξη αν ο υπαίτιος επιδίωκε το αποτέλεσμα που προξένησε,*** δηλ. είχε δόλο α' βαθμού (σκοπούμενη βαριά σωματική βλάβη).
Οι περιπτώσεις που μπορούν να εμφανιστούν είναι οι εξής: ***i) Ο δράστης προκάλεσε βαριά σωματική βλάβη, την οποία επιδίωκε (ΠΚ 310 §3)*** // ***ii) Ο δράστης προκαλεί βαριά σωματική βλάβη, την οποία θεωρούσε αναγκαία ή αποδεχόταν ως ενδεχόμενη (δόλος β' βαθμού ή ενδεχόμενος)*** // ***iii) Ο δράστης είχε πρόθεση να τελέσει βαριά σωματική βλάβη, αλλά τελικά προκάλεσε απλή => φαινόμενη συρροή απόπειρας βαριάς σωματικής βλάβης με απλή σωματική βλάβη.*** Αυτό ισχύει αναμφίβολα στην περίπτωση κακουργήματος (απόπειρα σκοπούμενης βαριάς σωματικής βλάβης), ενώ στην περίπτωση απόπειρας βαριάς σωματικής βλάβης σε βαθμό πλημμελήματος (ΠΚ 310 §1) => αληθής συρροή μεταξύ απόπειρας βαριάς σωματικής βλάβης και επικίνδυνης σωματικής βλάβης. // ***iv) Ο δράστης ε πρόθεση να τελέσει απλή σωματική βλάβη, αλλά αντί γι' αυτήν προκάλεσε βαριά σωματική βλάβη (ΠΚ 310).*** // ***v) Ο δράστης είχε πρόθεση να τελέσει απλή σωματική βλάβη, αλλά τελικά τέλεσε βαριά σωματική βλάβη, για την οποία δεν είχε καν αμέλεια => τιμωρείται για απλή σωματική βλάβη.***

Η έννοια της βαριάς σωματικής ή διανοητικής πάθησης: Ενδεικτικά αναφέρονται οι εξής κατηγορίες > ***α) Πράξη που προξένησε στον παθόντα κίνδυνο ζωής*** (=παθολογική κατάσταση του σώματος ή της διάνοιας που έχει προκληθεί από τη συμπεριφορά του δράστη). / ***β) Πράξη που προξένησε βαριά και μακροχρόνια αρρώστια (σωρευτικά).*** / ***γ) Πράξη που προξένησε σοβαρό ακρωτηριασμό.*** / ***δ) Η πράξη εμπόδισε τον παθόντα σημαντικά και για πολύ μεγάλο χρονικό διάστημα να χρησιμοποιεί το σώμα ή τη διάνοιά του***- π.χ. αφασία, αμνησία, παραμόρφωση του προσώπου κλπ.

§26. ΘΑΝΑΤΗΦΟΡΑ ΣΩΜΑΤΙΚΗ ΒΛΑΒΗ (ΠΚ 311)

Πρόκειται κατ' αρχήν για εκ του αποτελέσματος διακρινόμενο έγκλημα, ενώ περιλαμβάνει και τις περιπτώσεις, όπου ο θάνατος προκαλείται απευθείας από τη συμπεριφορά του δράστη- π.χ. γιατί αστόχησε και αντί της σωματικής βλάβης που ήθελε να προκαλέσει, τελικά προκάλεσε θάνατο εξ αμελείας. Στο εδ. α' απαιτείται ο δράστης να έχει δόλο σωματικής βλάβης και αμέλεια ως προς το θάνατο, ενώ στο εδ. β' έχει δόλο α' βαθμού (=επιδίωξη) ως προς τη βαρειά σωματική βλάβη και

αμέλεια ως προς το θάνατο του παθόντα. Απόπειρα σωματικής βλάβης δε νοείται· στις περιπτώσεις αυτές ο δράστης θα τιμωρηθεί για απόπειρα (βαριάς) σωματικής βλάβης σε αληθή συρροή με ανθρωποκτονία από αμέλεια.

Ζητήματα συρροής: Οι σωματικές βλάβες από πρόθεση συρρέουν φαινομενικά με το βασικό έγκλημα της απλής σωματικής βλάβης (αρχή της ειδικότητας). Μεταξύ τους οι διακεκριμένες παραλλαγές βρίσκονται σε σχέση επικουρικότητας (η επικίνδυνη έναντι της βαριάς, η επικίνδυνη και η βαριά έναντι της θανατηφόρας).

§27. ΣΩΜΑΤΙΚΗ ΒΛΑΒΗ ΑΝΗΛΙΚΩΝ (ΠΚ 312)

Αποτελεί ιδιώνυμο έγκλημα, καθώς προστατεύει την υγεία συγκεκριμένων ευάλωτων ομάδων προσώπων· ωστόσο, η διάταξη είναι αρκετά αποδυναμωμένη, καθώς περιέχει ρήτρα επικουρικότητας (‘αν δε συντρέχει περίπτωση βαρύτερης αξιόποινης πράξης’) και προϋποθέτει οπωσδήποτε την τέλεση σωματικής βλάβης. Προκύπτει ότι είναι μη γνήσιο ιδιαίτερο έγκλημα, αφού μπορεί να τελεστεί μόνο από πρόσωπα που έχουν τις συγκεκριμένα ορισμένες ιδιότητες.

Προστατευόμενα πρόσωπα είναι ***α) όσα δεν έχουν συμπληρώσει το 17^{ο} έτος της ηλικίας τους*** και ***β) εκείνα που δε μπορούν να υπερασπίσουν τον εαυτό τους*** (=η αδυναμία τους μπορεί να οφείλεται σε ασθένεια, αναπηρία κλπ. Δεν απαιτείται, πάντως, το θύμα να αντέταξε κάποια ασθενή ανεπαρκή άμυνα, αλλά αρκεί και το γεγονός ότι –λόγω της κατάστασής του- δε σκέφτηκε ή δε μπόρεσε καν να προβεί σε κάποια ενέργεια υπεράσπισης της υγείας και της σωματικής του ακεραιότητας). Και στις δύο περιπτώσεις, απαιτείται επιπροσθέτως ο δράστης να έχει το θύμα ‘στην επιμέλεια ή στην προστασία του’ ή αυτό να ‘ανήκει στο σπίτι του δράστη’ ή ‘να έχει μαζί του σχέση εργασίας ή υπηρεσίας’ ή να του το έχει ‘αφήσει στην εξουσία του ο υπόχρεος για την επιμέλειά του’.

Για την πλήρωση της ειδικής υπόστασης του εγκλήματος απαιτείται συγκεκριμένη συμπεριφορά του δράστη που οδηγεί στο αποτέλεσμα της σωματικής κάκωσης ή βλάβης της υγείας. Η έννοια της συνεχούς συμπεριφοράς σημαίνει ότι αυτή δεν είναι στιγμιαία, έχει κάποια διάρκεια και εμφανίζει συστηματικότητα, ενώ η έννοια της σκληρότητας ερμηνεύεται τόσο υποκειμενικά (=ψυχική διάθεση του δράστη) όσο και αντικειμενικά (=ποιοτικό χαρακτηριστικό της συμπεριφοράς- π.χ. πρόκληση πόνου, απομόνωση, προσβολή της αξιοπρέπειας του ανηλίκου).

Ο δεύτερος τρόπος τέλεσης του εγκλήματος (‘όποιος με κακόβουλη παραμέληση των υποχρεώσεών του προς τα προαναφερόμενα πρόσωπα γίνεται αιτία να πάθουν σωματική κάκωση ή βλάβη της υγείας τους) **αποτελεί γνήσιο έγκλημα παράλειψης.** Η παραμέληση πρέπει να είναι κακόβουλη, στοιχείο που ερμηνεύεται υποκειμενικά (=πηγάζει από συγκεκριμένα ιδιαίτερα επιλήψιμα κίνητρα) και αντικειμενικά (=εκδηλώνεται εξωτερικά με ιδιαίτερο τρόπο).

Το ΠΚ 312 **συρρέει φαινομενικά** με τα ΠΚ 308^{Α}, 310-311.

§28. ΣΥΜΠΛΟΚΗ (ΠΚ 313)

Ως ***συμπλοκή*** νοείται η σύγκρουση μεταξύ τουλάχιστον τριών προσώπων, τα οποία ανταλλάσσουν χτυπήματα με οποιοδήποτε τρόπο. Ως ***επίθεση*** νοείται εκείνη που εκδηλώνεται κατά τρίτου ή τρίτων, οι οποίοι αμύνονται παθητικά. Από τη στιγμή που εκείνοι που δέχονται την επίθεση προβαίνουν σε αμυντικές ενέργειες αντιπροσβολής, τότε έχουμε συμπλοκή.

Πρόκειται για **έγκλημα ιδιάζουσας συγκεκριμένης διακινδύνευσης,** καθώς απαιτείται η επέλευση ενός ιδιαίτερα αυξημένου κινδύνου που οδήγησε in concreto σε θάνατο ή βαριά σωματική βλάβη. Η επέλευση του θανάτου ή της βαριάς σωματικής βλάβης συνιστά εξωτερικό όρο του αξιοποίνου που δε χρειάζεται να επικαλύπτεται από υπαιτιότητα του δράστη της συμπλοκής.

Αν κάποιος αποχωρεί από τη συμπλοκή και ύστερα επέρχεται το αποτέλεσμα, γίνεται δεκτό ότι η ποινική ευθύνη του δράστη για το έγκλημα της συμπλοκής δεν επηρεάζεται ≠ δεν τιμωρείται για συμπλοκή ***εκείνος που ενεπλάκη εκ των υστέρων (αφού είχε ήδη επέλθει το αποτέλεσμα).***

Στη συγκεκριμένη διάταξη, **η χρήση του όρου 'υπαιτιότητα'** δεν αποτελεί στοιχείο της υ.υ. (μορφή δόλου, αμέλειας κλπ), αλλά σημαίνει ότι ο Α δε φταίει για τη συμμετοχή του στη συμπλοκή, αφού υπάρχει λόγος άρσης του καταλογισμού ή του αδίκου.
Την ειδική υπόσταση πληρούν όλοι όσοι συμπλέκονται, δηλ. και εκείνοι που δεν τέλεσαν σωματικές βλάβες, αλλά τέλεσαν απόπειρα σωματικής βλάβης, όπως και εκείνοι που ενθαρρύνουν τους άλλους να συμπλακούν (=μορφή ψυχικής συνέργειας). Μάλιστα, για τη συμπλοκή θα τιμωρηθεί –εφόσον συμμετείχε- και εκείνος που υπέστη τη βαριά σωματική βλάβη.

Το ΠΚ 313 **συρρέει αληθώς** με άλλες διατάξεις, όπως οι σωματικές βλάβες, η ανθρωποκτονία κ.ά.

§29. ΣΩΜΑΤΙΚΗ ΒΛΑΒΗ ΑΠΌ ΑΜΕΛΕΙΑ (ΠΚ 314)

Το ζήτημα που τίθεται είναι αν μπορεί να αρθεί το άδικο της σωματικής βλάβης από αμέλεια λόγω συναίνεσης του παθόντος. Σύμφωνα με την κρατούσα άποψη, η συναίνεση του παθόντος (ΠΚ 308 §2) είναι γενικός λ.ά.α, εφόσον υπάρχει εξουσία διαθέσεως του έννομου αγαθού από το φορέα του. Εφόσον η υγεία και η σωματική ακεραιότητα είναι δεκτικές διαθέσεως ερωτάται αν –στο πλαίσιο του ΠΚ 308 §2- μπορεί η συναίνεση να άρει τον άδικο χαρακτήρα της σωματικής βλάβης από αμέλεια. Ειδικότερα, ***α) μπορούμε να μιλήσουμε για συναίνεση σε σωματική βλάβη από αμέλεια;*** Η σωματική βλάβη από αμέλεια είναι εξ ορισμού πράξη που δε θέλησε ο δράστης, αποτέλεσμα ενός εξωτερικού σφάλματος. Συνεπώς, νοητή είναι εδώ μόνο συναίνεση σε μια επικίνδυνη συμπεριφορά, σε μια διακινδύνευση που ενδέχεται να οδηγήσει σε ένα αξιόποινο αποτέλεσμα- π.χ. ο Α επιβιβάζεται σε αυτοκίνητο που οδηγεί ο Β και θα συμμετάσχει σε 'κόντρα' με άλλο αυτοκίνητο, γεγονός που γνωρίζει και αποδέχεται ο πρώτος. Αυτό, πάντως, δε σημαίνει αυτομάτως και συναίνεση στο τυχόν αποτέλεσμα. // ***β) εφόσον υπάρχει συναίνεση του παθόντος, πότε αυτή αίρει τον άδικο χαρακτήρα της σωματικής βλάβης από αμέλεια;*** Ενώ για την προνομιούχο παραλλαγή (ΠΚ 314 εδ. β') δεν αμφισβητείται ότι η συναίνεση του παθόντος αίρει τον άδικο χαρακτήρα, ο άδικος χαρακτήρας της επικίνδυνης και της βαριάς σωματικής βλάβης δεν αίρεται από τυχόν συναίνεση του παθόντος- είτε η πράξη τελέστηκε με δόλο είτε από αμέλεια. Τα όρια δηλ. της έγκυρης συναίνεσης χαράσσονται με κριτήριο την ένταση της βλάβης και όχι τη μορφή υπαιτιότητας.

Έγκληση (ΠΚ 315): Η ποινική δίωξη στην περίπτωση της σωματικής βλάβης από αμέλεια ασκείται ύστερα από έγκληση ≠ ΠΚ 315 εδ. β' (αυτεπάγγελτη δίωξη). Στην περίπτωση της οδήγησης οχήματος (εδ. γ'), όταν δε συντρέχουν οι οριζόμενες προϋποθέσεις (π.χ. καθημερινή ερασιτεχνική οδήγηση), πάλι η ποινική δίωξη ασκείται αυτεπαγγέλτως. Όμως, εντελώς εξαιρετικά, προβλέπεται ότι λαμβάνεται υπόψη τυχόν δήλωση του παθόντος ότι δεν επιθυμεί την ποινική δίωξη του δράστη, με αποτέλεσμα είτε ο Εισαγγελέας να απόσχει από την άσκησή της είτε –αν έχει ήδη ασκηθεί- να παύει οριστικά με απόφαση δικαστηρίου.